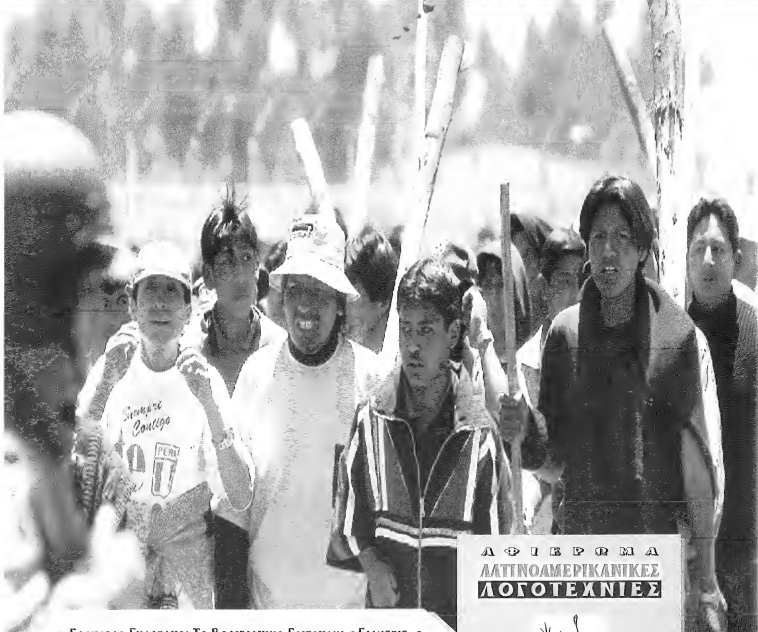

Σήματα Καπνού

ΔΗΛΩΤΟ ΑΠΟ ΠΛΗΡΟΣ ΟΡΓΑΝΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΛΑΤΙΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΛΑΤΙΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΕΣ

Το μικρό αφιέρωμα στις λογοτεχνίες της Λατινικής Αμερικής είναι ένα μικρό συμπέρασμα σε ένα μεγάλο. Η ερώτηση που κληρονομώ χαρακτηρίζει τη λογοτεχνική λειτουργία της κοινωνίας: να αποκαλύπτει, σπάζει, κρίνει, προσηγορεύει, αντιστέκεται, ή ακόμη να μετατρέψει σε πολιτικό λόγο, ή ακόμα απλώς και να διατηρήσει, όπως η λογοτεχνία, έναν κεντρικό ρόλο από τις επιρροές του. Με απλότητα για να μην με ενοχλήσουν απαντώ: γιατί η λογοτεχνία λειτουργεί ως λειτουργία ζωής.

Ποτέ δεν σκέφτομαι να μιλήσω και οι σκέψεις μου τον ακολουθούν σταθερά να με κάνουν να θυμάμαι και να επαναλαμβάνω φράσεις από τις παλαιότερες εποχές, αυτές της λογοτεχνίας. Ας αναρωτηθούμε, λοιπόν, μια φορά περισσότερο από όποτε ο άλλος σκεφτόταν για σκέψη, από όποτε το πολιτικό σκεπτόταν για σκέψη και τον πολιτικό και έδωσε τον αποπροσανατολισμό, ή να να τον πάλιν τον να σκέφτηκε, να αποπροσανατολιστεί και να προσανατολιστεί τον κοινωνικό και πολιτικό οργανισμό.

- ΕΔΟΥΑΡΔΟ ΓΚΑΛΕΑΝΟ: ΤΟ ΒΟΛΙΒΙΑΝΙΚΟ ΓΑΪΤΑΝΑΚΙ • ΕΙΔΗΣΕΙΣ •
- ΖΑΠΑΤΙΣΤΑΕΣ: ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΚΑΛΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ • ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ: ΔΥΣΤΥΧΟΣ ΔΕΝ ΕΦΥΓΕ ΚΑΝΕΙΣ...
- «ΚΥΡΙΟΙ, ΘΕΛΟΥΜΕ ΤΟΝ ΚΑΤΑΛΟΓΟ ΤΩΝ ΔΟΛΟΦΟΝΩΝ
- ARGENTINA.INDYMEDIA.ORG: «ΚΑΘΕ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΗΣ • ΕΙΝΑΙ
- ΑΛΛΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΥΠΑΡΧΟΝΤΑΣ: ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΩΝ - ΑΡ-
- ΓΕΝΤΙΝΗ: ΓΙΑ ΤΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΤΑ ΔΥΣΚΙΑ ΔΙΚΑ ΜΑΣ • ΚΑΠΟΤΕ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ: ΟΙ ΠΕΙ-
- ΛΑΤΕΣ ΤΗΣ ΚΑΡΑΪΒΙΚΗΣ • ΤΟ ΚΛΩΝΗΚΟΝ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ: ΣΥΝΗΠΤΕΥΣΗ ΤΟΥ ΧΟΥΛΙΟ
- ΚΟΡΤΑΞΑΡ • ΤΑ ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ: ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΜΑΝΟΥΕΛ ΕΣΚΟ-
- ΡΑ • ΚΑΡΛΟΣ ΟΛΙΒΑ ΜΕΝΤΟΣΑ: ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΣΤΟ ΛΑΤΙ-
- ΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΜΑ • ΜΑΘΟΥΡΙΣΙΟ ΡΟΖΕΝΚΟΦ: Η ΖΩΗ, Ο ΑΓΩΝΑΣ,
- ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ • «ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΔΙΚΑΙΟΥΝΤΑΙ ΝΑ ΠΑΡΑΜΕΙΝΕΙ ΑΜΕΤΟΧΟΣ...»
- ΤΟ ΞΑΝΑΓΡΑΦΙΜΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΟΝ ΕΔΟΥΑΡΔΟ ΓΚΑΛΕΑ-
- ΝΟ • ΓΙΑ ΤΗ ΒΡΑΖΙΛΙΑΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Σήματα Καπνού

ΔΕΛΤΙΟ ΑΝΤΙΠΑΡΟΡΦΟΡΗΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΔΑΜ ΑΜΕΡΙΚΗ

Έκδοση της

ΟΜΑΔΑΣ

αντιΠΑΡΟΡΦΟΡΗΣΗΣ

για τη

ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Ταχ. Διεύθυνση:

Στέκι Μεταναστών,

Τσαμπού 13,

Εξάρχεια, Αθήνα

Τηλ.- Fax: 210-9811763

Τηλ.: 0974 973917

E-mail: ompllaam@yahoo.com

Τιμή: 2 ευρώ

Εξώφυλλο:

Βολιβία, Οκτώβριος 2003

Η εξέγερση «της γης των κολασμένων» που αντέριψε έναν Πρόεδρο και δίνει περιθώριο 90 ημερών, μετά τις οποίες θα κρίνει τον επόμενο....

ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ:

ΤΗΛ. 210 - 9589022,
3303991

Τεχνική επιμέλεια - παραγωγή: Η.Τ.

Η αναδημοσίευση και με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγή μερικής ή όλου του εντύπου είναι απολύτως θεμιτή και επιθυμητή. Η αναφορά στην πηγή, προαιρετική, μεν ευκαίρια δε.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΔΟΥΑΡΔΟ ΓΚΑΛΕΑΝΟ: ΤΟ ΒΟΛΙΒΙΑΝΙΚΟ ΓΑΠΑΝΑΚΙ	3
ΕΙΔΗΣΕΙΣ	4-15
ΖΑΠΑΤΙΣΤΑΣ: ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΚΑΛΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	10-20
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ: ΔΥΣΤΡΩΣ ΔΕΝ ΕΦΥΓΕ ΚΑΝΕΙΣ	20-21
Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΗΠΑ	22
«ΚΥΡΙΟΙ, ΘΕΛΟΥΜΕ ΤΟΝ ΚΑΤΑΛΟΓΟ ΤΩΝ ΔΟΛΟΦΟΝΩΝ»	22-23
ARGENTINA.INDYMEDIA.ORG: «ΚΑΘΩ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΗΣ»	24-26

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΛΑΤΙΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΕΣ 27-52

ΤΟ ΚΛΗΘΗΚΟΝ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ: ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΧΟΣΕ ΛΟΡΕΝΤΙΝΟ ΚΟΡΤΑΞΑΡ	28-30
ΤΑ ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ: ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΜΑΝΟΥΕΛ ΣΚΟΡΙΑ	31-34
ΚΑΡΛΟΣ ΟΛΙΒΑ ΜΕΝΤΟΛΑ: ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΣΤΟ ΛΑΤΙΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ	35-38
ΜΑΟΥΡΙΣΙΟ ΡΟΖΕΝΚΟΦ: Η ΖΗΗ, Ο ΑΓΙΝΑΣ, ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ	39-41
«ΚΑΝΕΙΣ ΔΕ ΔΙΚΑΙΟΥΝΤΑΙ ΝΑ ΠΑΡΑΜΕΙΝΕΙ ΑΝΕΤΟΚΟΣ...»	41-43
ΤΟ ΣΑΠΑΓΡΑΦΙΜΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΟΝ ΕΔΟΥΑΡΔΟ ΓΚΑΛΕΑΝΟ	44-47
ΓΙΑ ΤΗ ΒΡΑΖΙΛΙΑΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	48-52

ΕΙΝΑΙ ΑΛΛΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΥΠΑΡΧΤΟΙ! ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΝ: ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΩΝ	
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ: ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΤΑ ΔΥΣΚΙΑ ΔΙΚΑ ΜΑΣ	53-54
ΚΑΠΟΤΕ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ: ΟΙ ΠΕΙΡΑΤΕΣ ΤΗΣ ΚΑΡΑΪΒΙΚΗΣ	55-59

ΓΙΝΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗΣ - ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΡΙΑ ΣΤΑ «ΣΗΜΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ»

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΑΔΑΜΑΕΓΓΥΗΣ: 18 ΕΥΡΟ ΓΙΑ 6 ΤΕΥΧΗ

Παλαιά και πολλές από σας, μας έχετε ζητήσει να έρχεται το περιοδικό μας στο σπίτι σας. Συμπληρώστε λοιπόν τα στοιχεία σας και **στείλετε μας αυτό το αποκομμάκι 18 ευρώ, που είναι η τιμή του περιοδικού + ταχυδρομικά** και εμείς αναλαμβάνουμε να σας στέλνουμε τα ΣΗΜΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ (6 τεύχη το χρόνο) και απαιτούμενη άλλη έκδοση πραγματοποιούμε.

Τα παραπάνω ποσό μπορείτε να μας τα στείλετε:

α) Με ταχυδρομική επιταγή: **Αριόλη Λελάκη, Ανδρούτσου 154, 185 35 Πειραιάς.**

β) Με κατάθεση στο λογαριασμό **017 01 021668 52 της Αγροτικής Τράπεζας** στο όνομα **Γεωργία Ντούσια**. (Στην περίπτωση αυτή -αποφύγετε τα έξοδα της επιταγής- στείλετε μας και αντίγραφο της απόδειξης κατάθεσης. Ταχυδρομικά στην παραπάνω διεύθυνση ή με **fax στο 210-3304679**).

Ονοματεπώνυμο

Διεύθυνση (οδός και αριθμός)

Πόλη

T.K.

Τηλέφωνο

Fax*

E-mail*

*Το Προσόντιο, αν θέλετε να σας ενημερώνουμε για τις δραστηριότητές μας

Κεντρική διεύθυνση: **ΣΤΕΚΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ**, Τσαμπού 13, Αθήνα

Τηλ.- Fax: 210-9811763, Τηλ.: 6944-422738, E-mail: ompllaam@yahoo.com

Διανέμονται επίσης στο βιβλιοπωλείο: «**ΒΑΒΕΛ**» (Λόγιο 1 & Ζ. Πηγής, Εξάρχεια), «**ΕΜΠΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ**» (Γεωσιτοδόχους 37, Εξάρχεια), «**ΠΟΛΙΤΕΙΑ**» (Ασκληπείο 3, Αθήνα), «**ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ**» (Γραβιάς 365), «**SOLARIS**» (Μπιστορά 5), «**ΟΥΤΟΠΙΑ**» (Σουλτάνη 8), «**UNDERGROUND**» (Ιφρώδη & Δημητρίου 56, Πειραιάς), «**ΑΙΩΝΑΣ**» (Καμνηνών 24 & Οδούσους, Νίκαια), «**ΑΠΡΟΛΕΙΠΤΟ**» (Ρ. Φερράρι 25, Ηλιούπολη, τηλ. 210-9940110) και στο περίπτερο της πλατείας Κόνιαρης και της πλατείας Εξαρχείων.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «**ΚΙΛΙΚΙΑ**» «**ΣΤΙΣ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ ΤΩΝ ΚΟΙΜΩΝ**», Αρμενοπούλου 5, τηλ. 2310-215462
• Βιβλιοπωλείο «**ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ**», Νίκης 3, Πάνθη Αγγελόδοξης, τηλ. 2310-816056 & 6944-797331

ΣΕΡΡΕΣ: «**ΤΟ ΜΕΡΑΣΜΑ**», Στοιχειών 11, τηλ. 23210-64720

ΠΙΘΕΚΗΜΑ: Βιβλιοπωλείο «**ΑΠΟΓΡΑΦΕΙΟ**» «**ΛΕΚΤΟΡ**», 25η Μαρτίου 48, τηλ. 24630-52850

ΤΟΥΚΛΑ: Τηλ. 6932-581339 **ΑΓΡΙΝΟ:** Καφέ «**ΑΛΕΞΑΝΔΡ**» **ΜΥΤΙΛΗΝΑ:** Τηλ. 22910-43590

ΠΑΤΡΑ: Βιβλιοπωλείο «**ΤΡΟΧΟΣ**», τηλ. 2610-224547 **ΚΑΛΑΜΑΤΑ:** Βιβλιοπωλείο «**ΠΑΝΔΩΡ**», Ιπποκράτους 1, τηλ. 2710-26191

ΣΠΑΡΤΗ: Εκδόσεις «**ΕΙΔΟΜΟΡΦΗ**», Δημητρίου 45, τηλ. 27310-82240

ΧΑΝΙΑ: • Βιβλιοπωλείο «**ΣΧΗΜΑ**» Δημοκρατίας 38 • Βιβλιοπωλείο «**ΠΟΛΥΕΡΩ**» Μπουρνιά 26

ΡΕΘΙΜΝΟ: «**ΚΕΝΤΡΟ ΝΕΩΝ**» Δ. Ρεθύμνης

Το Βολιβιανικό Γαϊτανάκι

Μια τρομακτική έκρηξη αερίου. Αυτή ήταν η λαϊκή εξέγερση που συγκλόνισε την Βολιβία και κατέληξε με την παραίτηση του προέδρου Σάντσεσ ντε Λοσάδα που το 'σκασε αφήνοντας πίσω του μια εκατόμβη πτωμάτων.

Το αέριο θα το έστελναν στη Καλιφόρνια σε πάρα πολύ χαμηλή τιμή, με αντάλλαγμα κάποια ψίχουλα. Αλλά ο προορισμός του φυσικού αερίου δεν ήταν ο βασικός λόγος της οργής που ξέσπασε σε όλη τη χώρα. Η αιτία της λαϊκής αγανάκτησης, την οποία η κυβέρνηση, ως συνήθως, την αντιμετώπιζε γεμίζοντας με νεκρούς τους δρόμους, ήταν άλλη. Ο κόσμος ξεσηκώθηκε γιατί αρνιέται να δεχτεί ότι με το αέριο πρέπει να γίνει ό,τι έγινε και με το σάημι, το νίτρο, τον κασσίτερο και όλα τα υπόλοιπα.

Η τραγωδία επαναλαμβάνεται, ο τροχός γυρίζει ξανά και ξανά: εδώ και πέντε αιώνες τα αμύθητα πλούτη της Βολιβίας είναι η δυστυχία των Βολιβιανών που είναι και οι φτωχότεροι της Νοτίου Αμερικής. «Η Βολιβία δεν υπάρχει»: δεν υπάρχει για τα παιδιά της. Την εποχή της αποικιοκρατίας, για περισσότερο από δύο αιώνες, το σάημι του Ποτσόι ήταν ο κυριότερος αιμοδότης της ανάπτυξης του ευρωπαϊκού καπιταλισμού. Έλεγαν: «Αξίζει ένα Ποτσόι» και εννοούσαν ότι ήταν ανεκτίμητο. Στα μέσα του 16ου αιώνα η πιο μεγάλη πόλη, η πιο ακριβή και η πιο σπάταλη σε όλο τον κόσμο, φτιάχτηκε και μεγάλωσε στους πρόποδες του βουνού απ' όπου έβγαζαν το σάημι. Αυτό το βουνό, το λεγόμενο Σέρο Ρίκο, καταβρόχθιζε ιθαγενείς.

Οι καταδικασμένοι στα ορυχεία, που δεν είχαν και πολύ ζωή, ήταν αυτοί που έφτιαχναν τα πλούτη των Φλαμανδών, των Γενοβέζων, των Γερμανών τραπεζιτών, των πιστωτών του ισπανικού στέμματος και ήταν αυτοί οι ιθαγενείς που έκαναν δυνατή τη συσσώρευση κεφαλαίων που έκανε την Ευρώπη αυτό που είναι σήμερα.

Απ' όλα αυτά τι έμεινε στη Βολιβία; Έμεινε ένα ξεκοιλιασμένο βουνό, ένας άπιστευτα μεγάλος αριθμός νεκρών ιθαγενών από τις κακουχίες και ορισμένα μέγαρα που τα κατοικούν φαντάσματα.

Το 19ο αιώνα, όταν η Βολιβία νικήθηκε στο λεγόμενο πόλεμο του Ειρηνικού, δεν έχασε μόνο τη μόνη της διεξοδο στη θάλασσα και αποκλείστηκε στη καρδιά της Νοτίου Αμερικής, έχασε και το νίτρο.

Σύμφωνα με την επίσημη ιστορική εκδοχή, που είναι και ιστορία των πολέμων, μπορεί η Χίλη να νίκησε σε εκείνο τον πόλεμο, η πραγματική όμως ιστορία αναφέρει ότι ο πιο κερδοσώμενος ήταν ο Άγγλος επιχειρηματίας Τόμας Νορθ. Χωρίς να ρίξει ούτε τουφεκιά, χωρίς να ερξέψει ούτε μια δεκάρα, ο Νορθ έγινε ιδιοκτήτης εδαφών που σήκωναν στη Βολιβία και το Περού και έγινε ο βασιλιάς του νίτρου, του πολυτιμότερου -για εκείνη την εποχή- λιπώματος και τόσο απαραίτητου στα κουρασμένα ευρωπαϊκά χώματα.

Τον 20ο αιώνα η Βολιβία υπήρξε ο κυριότερος προμηθευτής της παγκόσμιας αγοράς σε κασσίτερο. Τα τοίγκινα κουτιά κονσέρβας που τόσο διάσημο έκαναν τον Άντυ Γουόρχολ, ερχόντουσαν από τα ορυχεία που παρήγαγαν κασσίτερο και χήρες. Στα βάθη των στοών η τρομερή σκόνη πυριτίου σκότωνε με ασφυξία. Τα πνευμόνια των εργατών σάπιζαν για να μπορεί ο κόσμος να καταναλώνει φτηνά κασσίτερο.

Κατά τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο, η Βολιβία συνέβαλλε στον αντιφασιστικό αγώνα πουλώντας το μετ'άλλευμα της σε τιμή 10 φορές μικρότερη από την, ήδη χαμηλή, τιμή πώλησής του. Τα εργατικά μεροκάματα έπεσαν στο μηδέν, ξέσπασαν απεργίες και τα πολυβόλα ξέρασαν φωτιά. Ο Σιμόν Πατίνο, ο πλουσιότερος επιχειρηματίας και αφεντικό όλης της Χώρας, δεν χρειάστηκε να εδρευτεί σε αποζημιώσεις γιατί ο θάνατος από σφαίρα πολυβόλου δεν θεωρείται εργατικό ατύχημα.

Τα χρόνια πέρασαν και η ανύπαρκτη Χώρα εξακολουθεί να είναι άρρωστη. Σειρά τώρα έχει το φυσικό αέριο. Η Χώρα όμως που θέλει να υπάρχει, τώρα απέδειξε πως διαθέτει καλή μνήμη. Πάλι αυτή η παλιά ιστορία του πλούτου που εξαφανίζεται στα χέρια άλλων; «Το αέριο είναι δικό μας», έγραψαν τα παλιά στις διαδηλώσεις.

Η μνήμη βλάπτει και διδάσκει: μια Χώρα που θέλει να υπάρχει, μια Χώρα όπου η πλειοψηφία της αποτελείται από ιθαγενείς που δεν ντρέπονται να είναι ό,τι είναι, δεν φτύνει στον καθρέπτη.

Αυτή η Βολιβία, που τόσο κουράστηκε για να πλουταίνει τους άλλους, αυτή είναι η πραγματική Χώρα. Η ιστορία της είναι πλούσια από ήττες και προδοσίες, αλλά και με θαύματα που μπορούν και κάνουν οι περιφρονημένοι όταν παύουν να περιφρονούν τον ίδιο τους τον εαυτό.

Εδουάρδο Γκαλεάνο

ΒΟΛΙΒΙΑ

Ο βολιβιανός λαός κέρδισε την πρώτη μάχη του «Πολέμου του Φυσικού Αερίου»

ΜΕΓΑΛΗ ΛΑΪΚΗ ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΕΡΙΞΕ ΤΟΝ ΛΟΣΑΔΑ!

Την ώρα που η παρούσα έκδοση των «Σημάτων Καπνού» βρίσκεται στο τυπογραφείο, ιστορικές είναι οι εξελίξεις στη Βολιβία: ο νεοφιλελεύθερος πρόεδρος Σάντος Ντε Λασάδα, μετά από 14 μόνο μήνες στην κυβέρνηση της χώρας (στηρίζοντες, θυμίζουμε, μόλις τα 22% των ψηφιστών και σ' έναν ανασοπισμό που την τελευταία στιγμή απέτρεψε τους κακαλέρους και τους ιθαγενείς από το να καταλάβουν την εξουσία), παραιτήθηκε εν μέσω λαϊκής κατακαυσης και διέφυγε στο Μαϊμί. Η νέα, γιγαντιαία και μαχητική κινητοποίηση όλων σχεδόν των τημάτων της βολιβιανής κοινωνίας κράτησε ένα μήνα και άφησε πίσω της πάνω από 80 νεκρούς και τουλάχιστον 400 τραυματίες.

Η εξέγερση άρχισε στις 19 Σεπτεμβρίου, όταν πάνω από 150.000 άτομα διαδήλωσαν σε διάφορες πόλεις για την υπεράσπιση του φυσικού αερίου και των άλλων φυσικών πόρων από τις ιδιωτικοποιήσεις και το ξεπουλήμα τους σε πολυεθνικές εταιρείες. Πολύ γρήγορα τα μπλόκα επεκτάθηκαν, οι κινητοποιήσεις εντάθηκαν και η χώρα άρχισε να παραλείπει: βίσιες συγκρούσεις και μαζικές πορείες σηματοδοτούνταν σε ολόκληρη τη χώρα και η κεντρική οδική αρτηρία Κοτσάμπμπο - Σάντα Κρους αποκλειστική ετελώς. Την 1η Οκτώβρη, η COB (Συνανομοσπονδία Εργαζομένων Βολιβίας) κήρυξε γενική, επί ορόσητων απεργία για την επανεθνικοποίηση του φυσικού αερίου και του πετρελαίου, η οποία μείωσε σε λίγες μέρες μετατράπηκε σε καθολική λαϊκή απεργία πολιτών, εμπόρων, χειροτεχνών, δασκάλων, πανεπιστημιακών κ.λπ., ενώ και η CSUTCB (Ενιαία Συνδικαλιστική Συνανομοσπονδία Βολιβιανών Εργατών Γης), όλα τα συνδικάτα των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς και οι εργαζόμενοι στον τομέα της υγείας κήρυξαν επίσης απεργία διαρκείας μέχρι να παραιτηθεί ο Λοσάδα.

Χιλιάδες αγρότες, ιθαγενείς, κακαλέροι, μικρόμποροι, μεταλλωρύχοι κ.λπ., από το Ορόρατο, το Ποτσό, το Ατσάκασι, την Κοτσάμπμπο και άλλες πόλεις, άρχισαν να συρρέουν στην πρω-

τεύουσα Λα Πας και να περικυκλώνουν το Προεδρικό Μέγαρο, το οποίο περιφρουρούνται μετά δυσκολίας αστυνομία, στρατός και ελεύθεροι σκοπευτές. Η πόλη γέμισε με τανκ και οδοφράγματα: μαγαζιά, επιχειρήσεις και τράπεζες έκλεισαν και τα νοσοκομεία κατέρρευσαν. Ακόμα και το κρατικό τηλεοπτικό κανάλι ανέστειλε τη λειτουργία του, μετά από την παραίτηση δημοσιογράφων που αρνούνταν να μεταδώσουν ψεύτικες ειδήσεις σχετικά με τη στυγνή καταστολή. Στις 14 Οκτώβρη, 1.500.000 διαδηλωτές καταδίκασαν τις φοβερές σφαγές των τριών προηγούμενων ημερών, όταν σκοτώθηκαν πάνω από 50 άτομα που σφαίρες σε συνεχείς συγκρούσεις και οδομαχίες ανάμεσα σε βαριά οπλισμένους στρατιώτες και κατοίκους των πιο φτωχών γειτονιών της Λα Πας και της γειτονικής πόλης Ελ Άλτο, που αμύνονταν με πέτρες και αϊδερ. Εν τω μεταξύ, άρχισαν οι συλλήψεις αστυνομικών και στρατιωτών που αρνούνταν να εκτελέσουν διαταγές, ενώ επιβεβαιώθηκαν και δολοφονίες στρατιωτών από τους ανωτέρους τους όταν αρνήθηκαν να πυροβολήσουν τον άμαχο πληθυσμό.

Με το Εθνικό Συντακτικό για την Ανάκτηση και την Υπεράσπιση του Φυσικού Αερίου, το οποίο συγκροτούν δεκάδες συνδικαλιστικές και κοινωνικές οργανώσεις, συντάχθηκαν, εκτός από αυτούς που προαναφέρθηκαν, και η εκκλησία, καλλιτέχνες, διανοούμενοι, οργανισμοί ανθρώπινων δικαιωμάτων, οργανώσεις γειτονιών κ.λπ. Κάποια στιγμή και το MST (Αγρότες Χωρίς Γη) της Βολιβίας, που αριθμεί 200.000 μέλη, προσχώρησε και αυτό στο κίνημα διαμαρτυρίας, ενώ αυξανόταν και οι απεργίες πείνας από όλα τα κοινωνικά στρώματα, που τελικά έφτασαν τους 1.000. Την ίδια στιγμή οι ΗΠΑ, ο ΟΗΕ, ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών και η Ευρωπαϊκή Ένωση δήλωσαν την αμέσστη υποστήριξή τους στον Λοσάδα.

Μετά από την παραίτηση τεσσάρων υπουργών των συγκυβερνητικών κομμάτων και την έντονη αντίδραση του ίδιου του αντιπροέδρου της κυβέρνησης Κάρλος Μέσα, ο Λοσάδα, κάνοντας έναν τελευταίο ελιγμό, πάγωσε το σχέδιο για την πώληση του φυσικού αερίου, δηλώνοντας όμως ότι δεν προτίθεται να παραιτηθεί. Αμέσως οι συγκρούσεις κορυφώθηκαν, ενώ οι νεκροί αυξάνονταν. Στις 17 Οκτώβρη, πραγματοποιήθηκε μεγαλύτερης διάρκειας 300.000 ατόμων που έφτασαν από ολόκληρη τη χώρα στη Λα Πας, η μεγαλύτερη στην ιστορία της χώρας μετά τη μετάβαση στη δημοκρατία. Το βράδυ της ίδιας μέρας, ο Λοσάδα πέταξε προς τις ΗΠΑ. Στη θέση του ορκίστηκε πρόεδρος ο Κόρλος Μέσα, που εξήγγειλε τη διεξαγωγή δεσμευτικού δημοψηφίσματος για το μέλλον του φυσικού αερίου, την επανεξέταση του νόμου του Πετρελαίου και των ιδιωτικοποιήσεων των κρατικών επιχειρήσεων και τη συγκρότηση Συντακτικής Συνέλευσης, πάγια αίτημα του λαϊκού κινήματος. Επίσης, δήλωσε ότι δεν θα κυβερνήσει μέχρι το 2007, όπως προβλέπεται, αλλά θα διεξάγει εκλογές μέσα σε ένα εύλογο χρονικό διάστημα. Ο Έβα Μοράλες, ηγέτης του MAS, δήλωσε ότι θα δώσει μια περίοδο χάριτος στη νέα κυβέρνηση, ενώ ο Κίοτε του MIP ότι θα παραμείνει σε επαγρύπνηση, όπως και η COB, η οποία διατηρεί τη γενική απεργία μέχρι να ικανοποιηθούν τα αιτήματα που έγιναν αφορμή για τη νέα αυτή εξέγερση.

Η Βολιβία, τα τελευταία χρόνια φαίνεται να ζει σε μια διαρκή εξέγερση: μετά τον «Πόλεμο του Νερού» το 2000, με τουλάχιστον 30 νεκρούς, και τον «Μαύρο Φεβράρι» του 2003, με τους περισσότερους από 50 νεκρούς, οι τωρινές μαζικές κινητοποιήσεις επιδεινώθηκαν μετά την επιμονή της κυβέρνησης να εξάγει το βολιβιανό φυσικό αέριο στις ΗΠΑ και το Μεξικό μέσω χιλιανικών λιμανιών, αγνοώντας τη μεγάλη λαϊκή αντίδραση, που τελικά μετατράπηκε στον λεγόμενο «Πόλεμο του Φυσικού Αερίου». Τη στιγμή που η πλειοψηφία των Βολιβιανών καίει ξύλα για να ζεσταθεί, σ μεγάλος ενεργειακός πλούτος της χώρας βρίσκεται στα χέρια πολυεθνικών χάρη σε ένα μυστικό διάταγμα που υπέγραψε ο Λοσάδα πριν από έξι χρόνια. Τα οπόμενα του φυσικού αερίου έχουν εκτιμηθεί σε τουλάχιστον 80.000 εκατ. δολάρια (ίδιο ποσό το κεφάλαιο της Βολιβίας). Η εξαγωγή του φυσικού αερίου που προωθεί το πολυεθνικό κοινοβόριο Pacific LNG (το οποίο αποτελείται οι Repsol, British Gas και Panamerican Gas) θα αποφέρει πάνω από 1.300 εκατ. δολάρια στις πετρελαϊκές εταιρείες και το πολύ 40-70 εκατ. δολάρια στο κράτος.

LA TOMA: Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ

Ενα κύμα καταλήψεων σημειώνεται αυτούς τους τελευταίους μήνες σε πολλές χώρες της Λατινικής Αμερικής. Καταλήψεις δρόμων, κυβερνητικών γραφείων, τσιφλικιών, ακοπέδων, αχρησιμοποίητων κτιρίων, εργοστασίων. Καταλήψεις για να προβληθούν αιτήματα αγώνα και για να αποτελέσουν τον τόπο διαμαρτυρίας των κινημάτων. Καταλήψεις για να ικανοποιηθούν ανάγκες της ζωής για να στηθεί ένας πρόχειρος καταυλισμός αστέγων, για να «απαλλοτριωθεί» και να αξιοποιηθεί ένα ακαλλιέργητο αγρόκτημα, για να «ανακτηθεί» από τους εργαζομένους της μια παραπαιούσα ή κλειστή επιχείρηση. Κινητοποιήσεις και ενέργειες που αγνοούν την υπάρχουσα «έννομη τάξη» και παυ τις περισσότερες φορές επισύρουν την σκληρή καταστολή. Διαμαρφώνουν, ωστόσο, στην πορεία τον αναγκαίο ενωτικό συσχετισμό δυνάμεων που θα «νομιμοποιήσει» αυτές τις «παράνομες», που θα τις κάνει βιώσιμο παράδειγμα. Μόλις είναι το δικό του εργάτη, του αγρότη, του άστεγου... Αριστερίστικης προέλευσης σύνθημα, ακολούθησε μια διαδρομή μακρόχρονη μέχρι να φτάσει να υιοθετηθεί από τα χείλια «υπεύθυνων πολιτικών δυνάμεων» της Αριστεράς και στη χώρα μας. Μόνο που από το «νόμος είναι το δικαίωμα του εργάτη» μέχρι το «νόμος είναι ο νόμος του εργάτη» υπάρχει μια οπμηντική απόσταση πολιτικής αντιληψης και πρακτικής, που ως ελπίσουμε πως κάποτε θα καλυφθεί.

Επιμέλεια: Σ.Γ.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ

Η κατάληψη στους λόφους Σαμόρα

«Τι θα κάνεις μέσα;

Οποιοδήποτε πράγμα πιστεύεις πως πρέπει να κάνεις.

Οποιοδήποτε πράγμα ξέρεις να κάνεις.

Οποιοδήποτε πράγμα προτείνεις να κάνεις.

Οποιοδήποτε πράγμα ακόμη δεν έχει γίνει.»

Αυτές οι συνθηματολογικές παραινέσεις βρίσκονται στην προμετωπίδα της εφημερίδας *La Toma* που εκδίδεται από τους συμμετέχοντες στην κατάληψη της περιοχής των λόφων Σαμόρα, στις νότιες παρυφές του Μπουένος Άιρες. Μια απόφαση των συνελεύσεων γειτονιάς της περιοχής που οδήγησε περισσότερους από 100 εθελοντές στην κατάληψη ενός μεγάλου αχρησιμοποίητου κτιρίου στην άκρη του σιδηροδρομικού σταθμού της περιοχής. Το κτίριο ταχύτατα καθαρίστηκε, σουλουπώθηκε και μέσα σε ελάχιστο διάστημα έφτασε να αποτελεί σήμα ένα σύμβολο κοινοτικής δουλειάς και αντίστασης για την περιοχή. Στην εξώπορτα, αντί για κουδούνι, μια κατασάρλα αναγγέλλει την άφιξη του επισκέπτη, που μπορεί να αναζητήσει τη διασκέδασή του, την κατάρτιση του ή απλά την φιλοξενία, αφού μέσα στην κατάληψη λειτουργούν ήδη καλλιτεχνικά εργαστήρια, μαθήματα λαϊκής επιμόρφωσης, εστιατόριο, γίνονται συζητήσεις, συνουλές, εκθέσεις και προβολές. Όπως λένε οι ίδιοι, η «κατάληψη» δεν υπάρχει μόνο σαν χώρος, υπάρχει σε κάθε ένα από τα πράγματα που γίνονται μέσα. «Η κατάληψη ανήκει σε όποιον είναι μέσα, σε όποιον θέλει να μπει ή σε όποιον πρόκειται να μπει».

ΒΟΛΙΒΙΑ

Συνταξιοδούχοι με... δυναμιτάκια

Στις 15 Αυγούστου, ένα μεγάλο πλήθος συνταξιοδούχων συγκεντρώθηκε στην πλατεία του Αγίου Φραγκίσκου της Λα Πας διαμαρτυρόμενο για τις διατυπωμένες προθέσεις της κυβέρνησης να περικόψει τις συντάξεις. Μαζί τους ενόθησαν και άλλες ομάδες διαμαρτυρόμενων πολιτών, για να σχηματισθεί τελικά μια μεγάλη μαχητική πορεία που κατευθύνθηκε προς την έδρα της κυβέρνησης. Περνώντας μέσα από τους δρόμους του εμπορικού κέντρου, οι διαδηλωτές πετώντας αυτοσχέδια μικρά δυναμιτάκια υποχρέωσαν όλα τα καταστήματα του κέντρου να κλείσουν. Στη συνέχεια, κατέλαβαν όλο το χώρο της πλατείας μπροστά από το κυβερνητικό μέγαρο, όπου και συνέχισαν για πολλές ώρες τις αντικυβερνητικές τους εκδηλώσεις.

BRAZILIA

Η στιγμή της αλήθειας

Εδώ σημειώνεται το μεγαλύτερο κύμα καταλήψεων απ' όλες τις χώρες της Λατινικής Αμερικής. Ειδικά το διήμερο Ιουλίου - Αυγούστου παρατηρήθηκε μια σημαντική αύξηση στον αριθμό των καταλήψεων. Οργανωμένες και καλά προετοιμασμένες ομάδες καταληψιών αστέγνων και αγροτών χωρίς γη, αλλά και αυθόρμητες ευκαιριακές συνσθροίσεις διεκδικητών βάλθηκαν να θέσουν σε δοκιμασία τις διαθέσεις και την ανοχή της κυβέρνησης Λούλα. Οι προσδοκίες που γέννησε η νίκη του Λούλα στα πιο φτωχά στρώματα του πληθυσμού, που αποτέλεσαν άλλωστε τον βασικό κορμό των υποστηρικτών του, φαίνεται πως πλησιάζουν στη στιγμή της αλήθειας. Αν και η κυβέρνηση καλύπτεται πίσω από νομώδεις δικαστικές αποφάσεις, που ζητάνε πάντα την απομάκρυνση των καταληψιών, για να σηκώσει τα χέρια ψηλά σε ένδειξη αδυναμίας να παρέμβει υπέρ των καταληψιών, στην πραγματικότητα η τύχη των καταλήψεων παίζεται εκεί που παίζονταν πάντοτε, δηλαδή στο συσχετισμό δυνάμεων ανάμεσα στα στρατόπεδα της τάξης και της «αταξίας».

Πρέπει εδώ να επισημάνουμε πως έχει σημειωθεί μια αλλαγή στον τρόπο που εκδηλώνονται οι καταλήψεις. Ενώ πριν γίνονταν μέσω σ' ένα γενικότερο σχεδιασμό που εκτιμούσε διάφορα στοιχεία (συγκυρία, κατάσταση κτήματος, προσφερόμενες δυνάμεις για την κατάληψη), σήμερα όλο και περισσότερο αυθόρμητες ομοδοποιήσεις παίρνουν πρωτοβουλίες. Στην εξέλιξη αυτή έχει συμβάλει και μια αμνηχία που εκδηλώνεται στις τάξεις του MST, για τη στάση που πρέπει να τηρηθεί απέναντι στην κυβέρνηση Λούλα. Ήδη έχει σημειωθεί μια διάσπαση απόψεων μέσο στο MST, όπως και στην CUT άλλωστε, ανάμεσα στις δυνάμεις του νότιου και νοτιοανατολικού τμήματος της χώρας

(περισσότερο φιλοκυβερνητικοί) και του πιο φτωχού Βορρά (περισσότερο αντικυβερνητικοί). Νέες κινήσεις αγροτών χωρίς γη έχουν εμφανισθεί άλλοτε συνεργοζόμενες με το MST και άλλοτε αυτόνομες, όπως το MLTRST (Κίνηση Απελευθέρωσης Εργαζομένων Αγροτών Χωρίς Γη), το MTR (Κίνηση Αγροτών Εργαζομένων), το MTA (Κίνηση Στρατοπεδευμένων Εργαζομένων).

Τους πρώτους 6 μήνες του 2003 σημειώθηκαν 101 εισβολές σε αγροκτήματα, ενώ τον Αύγουστο παρατηρήθηκε ακόμη μεγαλύτερη έξαρση. Αρκετές από τις καταλήψεις αυτές, με την επέμβαση της αστυνομίας δεν επέζησαν. Επίσης, πολλοί κτηματίες έχουν δημιουργήσει τις δικές τους ιδιωτικές αστυνομίες για να αντιμετωπίσουν την πιθανότητα μιας ανεπιθύμητης κατάληψης.

Η ίδια κατάσταση σημειώνεται και σε πολλές πόλεις, όπου έχουμε καταλήψεις οικοπέδων από άστεγους με σκοπό να δημιουργηθούν νέοι οικισμοί εκεί, συνήθως με τη μορφή των παραγκογειτονιών. Η σημαντικότερη από τις καταλήψεις ήταν αυτή της έκτοσης που ονέκε στην ιδιοκτησία της Volkswagen, η οποία ξεκίνησε στις 19 Ιουλίου για να τερματισθεί στις 8 Αυγούστου. Η αχρησιμοποίητη έκτοση των 225 τ. χλμ. αποδόθηκε στους ιδιοκτήτες της ύστερα από βίαιη εκκένωση των 7.000 καταληψιών. Ήταν μια πραγματική πολεμική επιχείρηση που διεξήγαγαν 800 άνδρες της στρατιωτικής αστυνομίας με τη βοήθεια ελικωπτέρων, πυροσβεστικών οχημάτων και σκυλιών. Οι άστεγοι καταληψίες σε ανοιχτή γενική συνέλευση αποφάσισαν να μην αντιταθούν από το φόβο μιας ενδεχόμενης σφαγής και καθώς ανάμεσά τους υπήρχαν 3.000 παιδιά.

Οι άστεγοι συντεταγμένα προχώρησαν στη δημιουργία ενός άλλου στρατοπέδου στην ύπαιθρο και περιμένουν για την επόμενη απόπειρα.

ΚΟΛΟΜΒΙΑ

«Θα βγείτε
όταν έρθει το φως»

Οι αλληπάλληλες μακράς διαρκείας διακοπές ρεύματος που σημειώνονται στις πορλίτες περιοχές της Καραϊβικής οδήγησαν, το πρώτο δεκαπενθήμερο του Αυγούστου, τους κατοίκους πολλών πόλεων σε μαζικές και βίαιες εκδηλώσεις διαμαρτυρίας. Καρταχένα, Ρισότσα, Σάντα Μάρτα, Μοντερία κ.ά. έγιναν το θέατρο εξεγέρσεων. Οδοφράγματα, αποκλεισμοί εθνικών οδών, καταλήψεις κυβερνητικών κτιρίων, επιθέσεις στα γραφεία ιδιωτικών εταιριών διανομής ηλεκτρικού ρεύματος. Την τροφοδοσία της περιοχής σε ρεύμα έχουν αναλάβει δύο εταιρίες. Οι κάτοικοι διαμαρτύρονται επίσης και για τα ακριβά τιμολόγια που καλούνται να πληρώσουν, ενώ κατηγορούν τις εταιρίες πως εσκεμμένα προχωρούν στις διακοπές ρεύματος για να υποχρεώσουν τους κατοίκους να πληρώσουν τα τιμολόγια που χρωστούν. Στην πόλη Σαλεδάδ διαδηλωτές σφράγισαν τα γραφεία της εταιρίας Electricaribe, κλειδώνοντας μέσα και τους υπαλλήλους της, δηλώνοντας πως θα τους αφήσουν να βγουν όταν έρθει το φως.

ΠΕΡΟΥ

«Τα τρένα
δεν θα περάσουν»

Στις 14 Αυγούστου, έγιναν σκληρές συγκρούσεις για τον έλεγχο της σιδηροδρομικής γραμμής που οδηγεί στο Machu Picchu, ανάμεσα στις ειδικές δυνάμεις της αστυνομίας και τους αγρότες της Ιερής Κολάδας. Οι αγρότες διαμαρτύρονται για κακή διαχείριση από την πολιτεία των τερματικών εσόδων που εισπράττει από τους τουρίστες που επισκέπτονται την περιοχή της ινκαϊκής πόλης του Machu Picchu. Οι συγκρούσεις επεκτάθηκαν και στην πόλη Ογιανταϊντάμπο, ενώ η απεργία που κηρύχθηκε σε

ολόκληρη την επαρχία Ουρουμπάμπα είχε απόλυτη επιτυχία και αποκλεισθηκαν όλοι οι δρόμοι της περιοχής. Ο δήμαρχος της πόλης Ογιανταϊντάμπο ξεκαθάρισε: «Τα τρένα δεν πρόκειται να περάσουν».

ΠΑΡΑΓΟΥΑΗ

«Οι Χωρίς
Γη»

Στις 30 Αυγούστου ξεκίνησε η προσπάθεια χιλιάδων χωρικών να καταλάβουν κτήματα σε διάφορα σημεία της χώρας. Οι ομάδες αυτών των χωρικών είναι οπλισμένες

και αυτοαποκαλούνται «Οι Χωρίς Γη». Συμμετέχουν στην Εθνική Αγροτική Οργάνωση και έχουν την υποστήριξη του αριστερού κόμματος Εκλεύε-ρη Πατρίδα. «Οι Χωρίς Γη» έχουν καταρτίσει έναν κατάλογο με κτήματα υποψήφια προς κατάληψη, τα περισσότερα των οποίων ανήκουν σε Βραζιλιάνους μεγαλοτοφικάρχες και τράπεζες.

Το σημαντικό στην περίπτωση της Παραγουάης είναι πως τη φύλαξη αρμομένων κτημάτων έχουν αναλάβει δυνάμεις του 1ου Σώματος Στρατού, γεγονός που μαρτυρά τη σοβαρότητα της κατάστασης, αλλά και πιθανόν να προαιωνίζει τραγικές εξελίξεις.

ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗ

Ένα νοσοκομείο
κάθε μέρα

Από τις 16 Αυγούστου οι γιατροί και το νοσηλευτικό προσωπικό των δημόσιων νοσοκομείων έχουν προχωρήσει σε απεργία

διαρκείας, έχοντας μισθολογικά αιτήματα και διαμαρτυρόμενοι για τις σχεδιαζόμενες ιδιωτικοποιήσεις. Ο σχεδιασμός της δράσης τους προέβλεπε την κατάληψη ενός νοσοκομείου κάθε μέρα. Συνολικά 10 νοσοκομεία πέρασαν στον έλεγχο του προσωπικού. Σε κάθε κατειλημμένο νοσοκομείο καταργείται η διοίκησή του και ο πλήρης έλεγχός του περνάει στα χέρια των απεργών.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΜΕΞΙΚΟ

Νέες δολοφονίες αγωνιστών δικηγόρων

Την ώρα που η υπόθεση της δολοφονίας της δικηγόρου και αγωνίστριας για τα ανθρώπινα δικαιώματα Ντίνγκα Οτοά (βλ. Σ.Κ. τεύχη 10, 12) κλείνει ως «αυτοκτονία», δύο ακόμα δολοφονίες φανερώνουν σε ποια κατάσταση βρίσκεται η χώρα στο θέμα των ανθρώπινων δικαιωμάτων, μετά την «αλλαγή» και την άνοδο του PAN στην εξουσία. Η πρώτη αφορά στην Γκρισέλντα-Τερέζα Τιράδο Εβανχέλια, υπέρμαχο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ιδιαιτέρως των δικαιωμάτων των ιθαγενών Τωτονάκας και Νάουατλ, στη Σιέρρα Νόρτε της Πουέμπλα. Η Τιράδο, 36 ετών και μητέρα ενός 10χρονου κοριτσιού, πυροβολήθηκε εξ επαφής έξω από το σπίτι της, στις 6 Αυγούστου. Εκτός από δικηγόρος και καθηγήτρια Πολιτικών Επιστημών, υπήρξε ιδρυτικό μέλος της Ανεξάρτητης Οργάνωσης της Τωτονάκα (ΟΙΤ), είχε διατελέσει μέλος δύο ιθαγενικών δήμων και αυτόν τον χρόνο ήταν σύμβουλος του Ομοσπονδιακού Εκλογικού Ινστιτούτου (ΙΦΕ).

Εξάλλου, στις 17 Αυγούστου, στο Χουατσίταν της Οαχάκα, βρέθηκε δολοφονημένος από χτύπημα στο κεφάλι με τούβλο ο 49χρονος Κάρλος Σόντσε Λόπες. Ο Σόντσε ήταν τοπικός βουλευτής και ιδρυτικό στέλεχος της Συμμαχίας Εργατών, Αγροτών και Φοιτητών του Ισθμού (COCEI). Ως δικηγόρος εργατικών δικαιωμάτων ήταν σύμβουλος του Συμβουλίου Πολιτών του δήμου Ουνιόν Ιδάλγο (CCU), που εδώ και μήνες ζητά την αποπομπή του δημάρχου Αρμάντο Σάντσε για διαφθορά. Η διαμάχη αυτή έχει ήδη κοστίσει τη ζωή σε ένα άτομο (βλ. Σ.Κ. τεύχος 16, σελ. 10), ενώ ο ηγέτης του CCU Κάρλος Μάνσο και άλλα 2 άτομα βρίσκονται φυλακισμένα. Την επελευθερώση τους ζητά και το Εθνικό Ιθαγενικό Κογκρέσο (CNI). Πίσω από τη διαμάχη κρύβονται και οικονομικά συμφέροντα που ενοχλούνται από την αντίσταση στο Σχέδιο Πουέμπλα Παναμά.

Ο Κάρλος Σόντσε, πριν από τη σαντινιστική επανάσταση, είχε βοηθήσει πολλούς Νικαραγουανούς αγωνιστές, συμπεριλαμβανομένου

του Ορτέγα, να κρυφτούν στο Χουατσίταν.

Ο αδερφός του Έκτορ έχει διατελέσει ομοσπονδιακός γεωρυσιαστής με το PRD και ήταν αυτός που είχε παρουσιάσει τους Ζαποτίστας

στο Κογκρέσο το 2001. Επίσης ήταν υποψήφιος κυβερνήτης της Οαχάκα, αλλά έχωσε σε μια αμφισβητούμενη εκλογική αναμέτρηση από τον υποψήφιο του PRI Χοσέ Μουράτ. Το 1999 επέζησε με μια σφαίρα στο πόδι από οπότεπειρα δολοφονίας εναντίον του. Τότε είχε κατηγορήσει ευθέως τον Μουράτ.

Για τη δολοφονία του αδελφού του υπεύθυνοι θεωρούνται τόσο ο δήμαρχος του Ουνιόν Ιδάλγο, Αρμάντο Σάντσε, όσο και ο κυβερνήτης της Οαχάκα, Μουράτ. Στην κηδεία παρευρέθηκαν 2.000 άτομα.

Την ίδια ώρα, τρεις ευρωπαϊκές οργανώσεις δικηγόρων αποφάσισαν να απονεμήσουν μετά θάνατον το Διεθνές Βραβείο Ανθρώπινων Δικαιωμάτων «Ludovic Trarieux» (που παλιότερο είχε πάρει και ο Μαντέλα) στη δολοφονημένη Ντίνγκα Οτοά. Μαζί της θα βραβευθεί και η συνάδελφός της Μπάρμπαρα Σαμόρα, η οποία επίσης δέχεται απειλές, όχι μόνο γιατί μέχρι πρότινος χειριζόταν την υπόθεση Οτοά, αλλά και γιατί είναι η δικηγόρος πολλών γνωστών πολιτικών κρατούμενων, συμπεριλαμβανομένου του Κάρλος Μάνσο και του Βάσκου Λορένσο Γιάνα - βλ. παρακάτω.

πηγές: La Jornada, El Universal, www.narconews.com

Βουλευτικές εκλογές: 58% αποχή!

Στις 6 Ιουλίου διεξήχθησαν οι βουλευτικές εκλογές με την αποχή να φτάνει στο 58,32% (συμμετείχαν μόνο 26.968.317 ψηφοφόροι). Διευκρινίζουμε πως οι βουλευτικές εκλογές αφορούν μόνο στη νομοθετική εξουσία και δεν έχουν σχέση με τις προεδρικές που αφορούν στην εκτελεστική. Παρακάτω, παραθέτουμε τα αναλυτικά αποτελέσματα, αν και λόγω της μεγάλης αποχής δεν προσφέρονται για συμπεράσματα. Αξίζει να σημειωθεί πως το PVEM (πράσινοι οικολόγοι), που στήριξε τον πρόεδρο Φοξ του PAN στις προεδρικές του 2000, σε αυτές τις εκλογές

συνεργάστηκε με το PRI σε 97 εκλογικά διαμερίσματα, όπου έλαβαν περίπου 14%. Το ποσοστό αυτό μοιράστηκε στα δύο κόμματα και από εκεί προέρχεται το νούμερο στην παρένθεση. Αν συνεχιστεί η συμμαχία αυτή, τότε θα έχουν μια πολύ ισχυρή σχετική πλειοψηφία στη βουλή. Τα κόμματα με λιγότερο από 2% δεν μπαίνουν στη νέα βουλή.

Κόμμα	Ποσοστό %	Έδρες
PRI	24,03 (36,96)	224
PAN	31,88	153
PRD	18,23	95
PVEM	4,15 (6,50)	17
PT	2,48	6
Convergencia	2,34	5
México Posible	0,94	0
PAS	0,77	0
Fuerza Ciudadana	0,48	0

PLM	0,42	0
PSN	0,28	0

Το μόνο ασφαλές συμπέρασμα από τις εκλογές είναι πως οι Μεξικανοί στην πλειοψηφία τους δεν ελπίζουν πια πως τα πολιτικά κόμματα, και κυρίως το κυβερνών δεξιό PAN, μπορούν να τους εξασφαλίσουν ένα καλύτερο μέλλον. Και δεν έχουν δίκιο. Από την ανάλυση της κυβέρνησης Φοξ έχει σημειωθεί, σύμφωνα με πανεπιστημιακές μελέτες, μείωση 14,5% στους πραγματικούς μισθούς, ενώ μόνο στο 2003 έχει μειωθεί κατά 5,8% η αγοραστική ικανότητα. Με τον βασικό μισθό μπορεί να αγοράσει κανείς μόνο τα 18,7% των οναγκαίων αγαθών.

πηγή: La Jornada

Συλλήψεις Βάσκων φερόμενων ως μελών της ETA

Εντείνεται στο Μεξικό το ανθρωποκυνηγητό για τη σύλληψη Βάσκων, φερόμενων ως μελών της ETA. Στις 26 Απριλίου συνελήφθη ο Λορένσο Γιόνα (πρόσφυγας εδώ και 23 χρόνια) κατηγορούμενος για τρομοκρατική ενέργεια το 1981. Όπως καταγγέλλει η σύζυγός του, το ζευγάρι 40 μέρες πριν τη σύλληψη είχε δεχθεί επίσκεψη από 2 Ισπανούς που τους έδωσαν «λαγούς με πετραχήλια» για να συνεργαστούν με την κυβέρνηση Αθνά στην εξάρθρωση των Βάσκων του Μεξικού. Κάτι που βέβαια αρνήθηκαν, εισπράττοντας απειλές που δεν έπεσαν στο κενό... Έτσι επιβεβαιώνεται η εφημερίδα *La Jornada* που καταγγέλλει πως οι Ισπανοί πράκτορες δρουν ανενόχλητοι στη χώρα, κάτι που επισήμως διαψεύδεται. Όπως υποστηρίζει η δικηγόρος του Μπάμπαρα Σαμόρα, ο Γιόνα την ημέρα που κατηγορείται ότι συμμετείχε στην ενέργεια βρισκόταν στο Μεξικό ζητώντας άδεια παραμονής, όπως αποδεικνύεται από τα έγγραφα. Παρ' όλα αυτά, και παρά το γεγονός ότι έχει αποκτήσει μεξικανική υπηκοότητα, στα τέλη Αυγούστου το δικαστήριο αποφάσισε την έκδοσή του. Από τότε ο Γιόνα άρχισε απεργία πείνας.

Στις 4 Ιουλίου συνελήφθη στην πρωτεύουσα άλλος ένας Βάσκος, που εκδόθηκε αμέσως στην Ισπανία χωρίς να τηρηθεί καμία νομική διαδικασία. Εκεί κατηγορείται στον ΟΗΕ και τη Διεθνή Αμνηστία ότι τον υποβάλλουν σε βασανιστήρια για να αποσπάσουν ομολογίες σχετικά με τρομοκρατικές ενέργειες που έχουν γίνει προ 10ετίας. Σύμφωνα με τη Μεξικανική Επιτροπή Υπαστήριξης της Χώρας των Βάσκων, το 2002 ο ΟΗΕ αφιέρωσε περισσότερες από 60 σελίδες της ετήσιας αναφοράς του για τα βασανιστήρια στην Ισπανία. Περισσότερες από τις μισές περιπτώσεις αφορούν Βάσκους. Ανάλογες καταγγελίες κάνει και η Διεθνής Αμνηστία.

Λίγες μέρες μετά και στο πλαίσιο της επιχείρησης «Ντανόσι», που διεξάγουν εδώ και ένα χρόνο από καινού α μεξικανικές και ισπανικές αστυνομικές αρχές, συνελήφθησαν σε διάφορες περιοχές της χώρας 6 Βάσκοι και 3 Μεξικανοί, ενώ άλλος ένας Βάσκος συνελήφθη στην Ισπανία. Οι Βάσκοι κατηγορούνται για τρομοκρατικές ενέργειες κατά τη δεκαετία του '80 (που έχουν παραγραφεί), αλλά και για πλαστογραφίες, ξέπλυμα χρήματος και χρηματοδότηση της ένοπλης οργάνωσης. Στους «παγμένους» λογαριασμούς των Μεξικανών φερόμενων ως συνεργατών τους βρίσκονται κατατεθειμένα ποσά που φτάνουν τα 90 χιλιάδες δολάρια.

Στο επόμενο διάστημα και παρά τις καταγγελίες για τα βασανιστήρια, οι συλλήψεις αναμένεται να εκδοθούν. Τα τελευταία 9 χρόνια οι μεξικανικές αρχές έχουν εκδώσει 26 Ισπανούς πολίτες, τους περισσότερους ως τρομοκράτες.

Τα πρόσφατα γεγονότα δεν παρέλειψαν να καυτηριάσουν εντονότατα και οι Ζαπατίστας με ειδική ανακοίνωση στις 20 Ιουλίου, όπου επιμένουν ότι υπάρχει μυστική συμφωνία ανάμεσα στις δύο χώρες για πάταξη τόσο του βασικού κινήματος όσο και του ζαπατιστικού (βλ. και Σ.Κ., τεύχος 16). Άγνωστο παραμένει αν η αυγουστιάτικη επίσκεψη στο Μεξικό του Ισπανού δικαστή Γκαρόν σχετίζεται με την υπόθεση.

τηγή: *La Jornada*

ΔΟΜΙΝΙΚΑΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Κοινωνικός αναβρασμός

Δύσκολες στιγμές περνάει ο λαός της Δομινικανής Δημοκρατίας. Η οικονομική κρίση στην οποία έχει βυθιστεί η χώρα δεν φαίνεται να μπορεί να αντιμετωπιστεί, καθώς ο συνεχώς αυξανόμενος πληθωρισμός εκτοξεύει τις τιμές των προϊόντων κατανάλησης, των καυσίμων και των βασικών υπηρεσιών στα ύψη. Ταυτόχρονα, η συνεχής υποτίμηση του πέσο έναντι του δολαρίου επιδεινώνει την κατάσταση. Η νεοφιλελεύθερη πολιτική των ιδιωτικοποιήσεων που ακολουθεί ο Ισλάτο Μεχία κατόρθωσε μέσα σε δύο χρόνια -χρόνο ρεκόρ- να διπλασιάσει το εξωτερικό χρέος. Η ιδιωτικοποίηση των επιχειρήσεων ηλεκτρισμού είχε σαν αποτέλεσμα διακοπές ρεύματος διάρκειας μέχρι και 24 ωρών.

Η εναρμόνιση με τις σκληρές πολιτικές του ΔΝΤ οδήγησε το 66% των Δομινικανών σε καθιστάς φτώχειας. Εκατό χιλιάδες άνθρωποι έχασαν τις δουλειές τους σε πολύ μικρά χρονικά διαστήματα. Η κατάσταση που επικρατεί θυμίζει την Αργεντινή πριν την εξέγερση του Δεκεμβρίου του 2001. Και ενώ συμβαίνουν όλα αυτά, η κυβέρνηση δείχνει έμπρακτα την άνευ όρων υποστήριξη της στην επιθετική πολιτική του Μπους στέλνοντας 300 στρατιώτες στο κατεχόμενο Ιράκ.

Μπροστά στην αδιέξοδη κατάσταση, ο δομινικανός λαός αντιδρά. Στις 11 Ιουλίου ανακοινώνεται γενική απεργία κατά των συμφωνιών του ΔΝΤ. Η αντίδραση γενικεύεται σε πολλές πόλεις της χώρας. Κορμιοί δέντρων χρησιμεύουν στον αποκλεισμό δρόμων, πέτρες και χειροποίητες βόμβες κατά αστυνομικών και μέσων μαζικής μεταφοράς. Κύμα διαμαρτυριών μπροστά από κυβερνητικά κτίρια. Η αστυνομική καταστολή πολύ άγρια. Δακρυγόνα και μεταλλικές σφαίρες. Η αντίδραση του κόσμου μεγαλύτερη. Επικρατεί χάος. Η αστυνομική βαρβαρότητα εξάσπασε ακόμα και σε μια διαδήλωση διαμαρτυρίας παιδιών της καταστολής που ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα της Συλλογικότητας Αιτικών Οργανώσεων και πραγματοποιήθηκε στις 2 Αυγούστου. Τα παιδιά με δάδες διαδήλωσαν ειρηνικά θέλοντας ο κόσμος να μάθει ότι ο λαός τους υποφέρει και ότι η φτώχεια και η μιζέρια έχουν αφήσει χωρίς ελπίδα γονείς που δεν έχουν γάλα να θρέψουν τα παιδιά τους. Η διαδήλωση τελείωσε με λιποθυμίες, καθώς η αστυνομία εξαπέλυσε δακρυγόνα και ο φόβος των σφαιρών οδήγησε στον πανικό και στο ποδοπάτημα πολλών παιδιών. Τραγικές απολογισμός σε διάστημα ενός μήνα (μέσα Ιουλίου - μέσα Αυγούστου): πέντε νεκροί, εκατοντάδες τραυματίες από σφαίρες και δεκάδες συλλήψεις.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΧΙΛΗ Ο διωγμός των Μαπούτσε συνεχίζεται

Σε παρωδία εξελίσσεται τους τελευταίους μήνες η δίκη των Μαπούτσε με τον νέο αντιπροσωπικό νόμο 19.805 που ψηφίστηκε το Μάιο του 2002. Κατηγορούμενοι είναι οι Ανισέτο Μορίν Κατριμάν και Πασκουάλ Πιτσούν Παϊγιανάο, ηγέτες ιθαγενικών κοινοτήτων, και η Πατρίσια Τρονκόσο Ρόμπλες, ακτιβίστρια του κινήματος υπέρ των ιθαγενών Μαπούτσε, πεμπιστική φοιτήτρια της Θεολογίας στο πανεπιστήμιο του Βαλπαράϊσο (αποβλήθηκε από αυτό μετά τη σύλληψή της). Οι παραπάνω είχαν συλληφθεί αρχικά ως υποκινητές των επεισοδίων κατά τη διάρκεια των κινητοποιήσεων στις 12 με 16 Δεκεμβρίου 2001, κατά τα οποία κουκουλοφόροι προέβρισαν σε εμπρησμό να υποστεί ζημιές η κατοικία του Χουάν Αγκουστίν Φιγκερόα Γιοβάρ, ενός από τα 7 μέλη του Συνταγματικού Δικαστηρίου, πρώην υπουργού και ιδιοκτήτη γης στην περιοχή των Μαπούτσε, αλλά και να καούν κάπου 100 εκτάρια δασικής έκτασης. Αργότερα τους απαγγέλθηκε και η κατηγορία της φυσικής αυτουργίας για πράξεις τρομοκρατικού εμπρησμού ατομικής περιουσίας, δημόσιας περιουσίας και τρομοκρατικής απειλής για καταστροφή ατομικής περιουσίας. Ενόγγοντες, εκτός από το κράτος και τον Φιγκερόα, είναι και οι Οσβάλντο Καρβάλ, επιχειρηματίας, πρώην οικονομικός σύμβουλος της χούντας του Πινοσέτ, ιδιοκτήτης έκτασης 240 εκταρίων με τουριστικές επενδύσεις, και ο Χοσέ Λούσιγκερ, γαιοκτήμονας ευγενικής γερμανικής καταγωγής. Αυτοί και αρκετοί άλλοι -συμπεριλαμβανομένης της Εκκλησίας- έχουν αποκτήσει με φωτογραφικά διατάγματα μεγάλες εκτάσεις στη γη των Μαπούτσε.

Η δίκη ξεκίνησε τον Απρίλιο στην πόλη Αγκά. Έξω από το δικαστήριο οι Μαπούτσε διαδηλώναν δυναμικά, αλλά ειρηνικά, δημιουργώντας γαρντινι ατμόσφαιρα με τύμπανα και χορούς. Μέσα στην κατάμεστη αίθουσα παρευρίσκονταν, μεταξύ άλλων, αντιπρόσωποι της Διεθνούς Αμνηστίας, η πρόεδρος του Κ.Κ. Γκλάντις Μορίν κ.ά. Οι μάρτυρες κατηγορίας κατέθεταν ανωνύμως, πίσω από παραβάν, με ειδικό μηχανισμό που αλλοίωνε τη φωνή και κάποιες φορές μέσω κλειστού κυκλώματος από άλλη αίθουσα. Παρ' όλα αυτά, οι ψευδομάρτυρες δεν άντεξαν στις πιέσεις της υπεράσπισης και σύντομα η σκευωρία άρχισε να παραρρέει. Έτσι κινητοποιήθηκαν μηχανισμοί προβοκάτσιας για να αναστραφεί το κλίμα, με εμπρησμούς 3 φορτηγών στον αυτοκινητόδρομο της περιοχής. Όμως, βουλευτής του συγκυβερνώντος Σοσιαλιστικού Κόμματος δήλωσε δημόσια πως επρόκειτο για παραστρωματικούς με στολές παραλλαγής. Τελικά, οι κατηγορούμενοι αθωώθηκαν πανηγυρικά.

Ωστόσο, είναι πρωτόκουστο για τη Χιλή να κερδίζουν ιθαγενείς μια δικαστική διαμάχη απέναντι στο κράτος και έναν δικαστικό, πρώην υπουργό, και γαιοκτήμονα. Κι έτσι, τον Ιούλιο το Ανώτατο Δικαστήριο ακύρωσε την προηγούμενη απόφαση παραπέμποντας εκ νέου τους κατηγορούμενους σε δίκη και προκαλώντας νέες κινητοποιήσεις των Μαπούτσε, οι οποίοι πλέον φαίνονται διατεθειμένοι να προσφύγουν ακόμα και σε διεθνείς οργανισμούς.

Γενική απεργία «μετά 20 έτη»

Επιτυχημένη χαρακτηρίστηκε από τους διοργανωτές της η πρώτη γενική απεργία στα 13 χρόνια από τη μεταπολίτευση. Οι ηγέτες της Κεντρικής Ένωσης Εργαζομένων - CUT υποστηρίζουν πως στην κινητοποίηση της 13ης Αυγούστου που είχαν εξαγγείλει μαζί με άλλες συνδικαλιστικές οργανώσεις, όπως οι Σύλλογοι Εργαζομένων (CCTT), το ποσοστό συμμετοχής άγγιξε το 80%! Αντίθετα, η κυβέρνηση μιλά για αποτυχία της απεργίας και παραδέχεται το πολύ ένα 30% συμμετοχής, ενώ, σύμφωνα με έρευνα του καναλιού TV Chilevisión, την απεργία υποστήριξε το 63% των εργαζομένων. Και όλα αυτά παρά το κλίμα τρομοκρατίας που η κυβέρνηση, τα ΜΜΕ και οι εργοδότες είχαν καλλιεργήσει τις προηγούμενες μέρες, απειλώντας με καταστολή από τους 3.700 καραμπινιέρους που είχαν καταλάβει το Σαντιάγο, με επιβολή κατάστασης έκτακτης ανάγκης, με κυρώσεις στους δημοσίους υπαλλήλους και με απολύσεις των ιδιωτικών.

Ωστόσο, αναλυτές παραδέχονται πως οι κινητοποιήσεις επικεντρώθηκαν κυρίως στην πρωτεύουσα, χωρίς να σημαίνει πως έλλειψαν από τις άλλες πόλεις. Παρέλυσαν κυρίως τον δημόσιο τομέα (δημόσιες υπηρεσίες, νοσοκομεία, εκπαιδευτικά ιδρύματα, δήμους) και λιγότερο τον ιδιωτικό, όπου είναι έντονος ο φόβος της απόλυσης και της ανεργίας, αλλά και η απουσία ισχυρών συνδικάτων.

Το χορό των κινητοποιήσεων άνοιξαν την παραμονή οι φοιτητές που, με συνθήματα για πρόσωση της Δημόσιας Παιδείας και για απελευθέρωση των πολιτικών κρατοπομένων (συμπεριλαμβανομένων των Μαπούτσε), έστησαν οδοφράγματα, κόβοντας την κυκλοφορία για αρκετή ώρα, ενώ κάποιοι επιτεθήσαν με βόμβες μολότωφ στα McDonalds και ένα σταθμό της Shell και συγκρούστηκαν με την αστυνομία.

Την επομένη, πρωταγωνιστές ήταν οι 13.000 οδηγοί των ταξί «κολεκτίβος» που έσβησαν τις μηχανές. Κάποιες εκατοντάδες από αυτούς μπλόκαραν με τα αυτοκίνητά τους κομβικά σημεία της πρωτεύουσας προκαλώντας τη βόμβαση επίθεσης των καραμπινιέρων. Γενικά, οι κινητοποιήσεις είχαν τόσο ειρηνικές μορφές (καθιστικές διαμαρτυρίες, κασερολάνος) όσο και βίαιες με πετροπόλεμο, εμπρησμούς ενός λεωφορείου και ενός περιπολικού, αλλά και μια έκρηξη βόμβας.

Σύμφωνα με την κυβέρνηση, στόχος της απεργίας ήταν οι εργοδότες, λόγω των άσχημων συνθηκών εργασίας που επιβάλλουν, ενώ σύμφωνα με τους εργοδότες ήταν

η κυβέρνηση, αφού οι περισσότεροι απεργού δουλίζουν στο Δημόσιο. Στην πραγματικότητα, πέρα από τα συνδικαλιστικά αιτήματα της κάθε συντεχνίας, αυτό που καταδικάστηκε από το σύνολο των εργαζομένων ήταν η νεοφιλελεύθερη πολιτική, οι ιδιωτικοποιήσεις και η επιδείνωση της κατάστασης των εργαζομένων. Το θετικότερο ίσως είναι ότι επιτέλους η γραφειοκρατική ηγεσία της CUT έδειξε σημάδια δραστηριοποίησης ικανά να αφυπνίσουν τη χιλιανή εργατική τάξη.

πηγές: www.rebellion.org,
El Siglo / La insignia

ΚΑΝΑΔΑΣ Ο «πόλεμος του χιονιού»: Ιθαγενείς αντιστέκονται στους Χειμερινούς του 2010

Σημαντική αντίσταση από τους ιθαγενείς πληθυσμούς συναντά η διοργάνωση των Χειμερινών Ολυμπιακών Αγώνων του 2010 στο Βανκούβερ του Καναδά. Οι ιθαγενείς που διαμένουν στο British Columbia αρνούνται να σέβονται για τη δημιουργία μεγάλων τουριστικών συγκροτημάτων στην περιοχή τους και διαμαρτύρονται σε αθλητές και τουρίστες να «μείνουν μακριά». Τα κριτήρια επιλογής της συγκεκριμένης περιοχής του Καναδά από τη ΔΟΕ ήταν κατά κύριο λόγο η «ασφάλεια», καθώς και η «αρμονία» της ζωής των κατοίκων της. Ωστόσο, οι διαμεινοντες ιθαγενείς είναι αποφασισμένοι να σταματήσουν την κατασκευή τεράστιων ξενοδοχειακών μονάδων και τη δημιουργία μεγάλων κέντρων με πίστες για σκι, αφού η τουριστική ανάπτυξη, αφ' ενός θα πλήξει τμήματα γης που κατέχουν οι τοπικοί πληθυσμοί του British Columbia, αφ' ετέρου θα απειλήσει όσους ζουν από το κυνήγι και το ψάρεμα.

Εκτός από τους διοργανωτές όμως, οι αντιστεκόμενοι ιθαγενείς έχουν να αντιμετωπίσουν και ομάδες ιθαγενών που θεωρούν τους Αγώνες σαν μια ευκαιρία να προβληθεί η περιοχή τους. «Όποιοι στηρίζουν τους Αγώνες του 2010, θα συμβάλουν στην παροχή των διεθνών αναγνωρισμένων δικαιωμάτων του Ιθαγενικού Λαού», τονίζουν οι πρωτοπόροι του «πολέμου του χιονιού». Η Ολυμπιακή Επιτροπή σίγουρα δεν είχε την αναμενόμενη «ευλογία» των τοπικών πληθυσμών, αντίθετα συνάντησε ένα ισχυρό «Όχι στους Ολυμπιακούς».

πηγή: www.argentina.indymedia.org

Ατιμωρησία

Ενώ στις 11 Σεπτεμβρίου συμπληρώθηκαν 30 χρόνια από το πραξικόπημα του Πινοσέτ, η κυβέρνηση σοσιαλιστών-χριστιανοδημοκρατών των Ρικάρντο Λάγος προωθεί μέτρα αμνηστίας των υπευθύνων για χιλιάδες δολοφονίες, εξαφανίσεις και βασανιστήρια. Προωθείται η αλλαγή όσων δίνουν πληροφορίες και η μείωση των ποινών όσων ήδη δίκονται, ανάλογα με το βαθμό συμμετοχής τους. Χιλιάδες χαμηλόβαθμοι αναμένεται να επωφεληθούν. Παράλληλα, η κυβέρνηση αρνείται να ακυρώσει την αμνηστία που η ίδια η χούντα (!) είχε κηρύξει το 1976. Τα νέα μέτρα επικριρήθηκαν από τη Δεξιά και την ηγεσία του στρατού, αλλά εξόργισαν τους συγγενείς των θυμάτων, 13 από τους οποίους ξεκίνησαν απεργία πείνας.

πηγές: www.rebellion.org, www.po.org.ar

ΚΟΥΒΑ Δορυφορική παρέμβαση της κυβέρνησης Αθών στην κουβανέζικη τηλεόραση

Παραβίαση της διεθνούς νομοθεσίας αποτελεί η διάθεση στις υπηρεσίες των ΗΠΑ του δορυφορικού της ισπανικής εταιρίας Hispasat, για να παρεμβληθεί στον ραδιοηλεκτρονικό χώρο της Κούβας και να μεταδίδει προπαγανδιστικές πληροφορίες εναντίον του Φιντέλ Κάστρο. Η ραδιοηλεκτρονική εταιρία Marti, που θα εκπέμπει διαμέσου του δορυφόρου, δημιουργήθηκε από την αμερικανική κυβέρνηση, ενώ πρόεδρος της Hispasat είναι ο Pedro Antonio Marín, πρώην γραμματέας της ισπανικής κυβέρνησης.

Η συμφωνία για τη χρήση του ισπανικού δορυφόρου θα διαρκέσει 7 χρόνια και συνιστά ξεκάθαρη ανάμειξη της κυβέρνησης Αθών και των ισχυρών ισπανικών πολυεθνικών εταιριών στις συγκοινωνιακές σχέσεις μεταξύ ΗΠΑ και Κούβας. Όπως χαρακτηριστικά δήλωσε ο διευθυντής του Γραφείου Μεταδόσεων της TV Marti, «αυτή είναι μια σημαντική στιγμή για το Λαό της Κούβας, που θα μπορέσει να σπάσει το μονοπώλιο στην πληροφορία που κατέχει η κυβέρνηση του Φιντέλ Κάστρο».

Τρεις νεκροί, ένας ανήλικος τραυματίας

Η απόπειρα διαφυγής μιας ομάδας κακοποιών στις ΗΠΑ απογόντας ένα αλιευτικό καράβι είχε ως αποτέλεσμα το θάνατο των τριών ανδρών και το σοβαρό τραυματισμό ενός 10χρονου αγοριού. Τα περιστατικά συνέβη στις 14 Ιουλίου, στο λιμάνι της La Colona, όταν τρεις άντρες οπλισμένοι κατόφεραν να επιβιβαστούν σε ένα φανάριο, κρατώντας ως αιχμή του υπό την απειλή ενός περιστρόχου μια γυναίκα και τους δύο γιους της, ηλικίας 10 και 17 ετών. Μετά από συμπλοκή, ακούστηκαν αλληπάλληλοι πυροβολισμοί, από τους οποίους σκοτώθηκαν οι τρεις άνδρες, αφού πρώτα είχαν πυροβολήσει στα κεφάλια τα μικρά αγόρια, το οποίο διακομίστηκε στο νοσοκομείο σοβαρά τραυματισμένο.

Όπως αποδείχθηκε, οι τρεις νεαροί, που είχαν διαπράξει πολλά εγκλήματα στο παρελθόν, είχαν σκοπό να διαφύγουν στις ΗΠΑ, κάνοντας χρήση του γνωστού νόμου που εδώ και 40 χρόνια παρέχει άσυλο, διαμονή και δυνατότητα σε πολλούς που δίδονται ποινικά στην Κούβα να φτάσουν παράνομα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Θυμίζουμε ότι και τον Απρίλη είχαν γίνει οπότειρες απαγωγής δύο αεροπλάνων, αλλά και μιας βάρκας με 50 ομήρους, με προορισμό τις ΗΠΑ.

πηγή: www.elperidico.com, www.rebellion.com

ΚΟΛΟΜΒΙΑ

Συμφωνία FARC-ELN

διαδικασία προσέγγισης. Πρέπει να γίνουν πάρα πολλά βήματα ακόμα για τον ολόπλευρο συντονισμό των δύο κινημάτων. Ωστόσο, η κρίσιμότητα της πολιτικής κατάστασης στην Κολομβία, η ολοένα και μεγαλύτερη ανámειξη των Η-ΠΑ στη χώρα αυτή και η πίεση που ασκούν τομείς του λαϊκού κινήματος πάνω στις δύο οργανώσεις για να παραμερισθούν οι διαφορές τους, φαίνεται πως είναι παράγοντες που έχουν ρίξει το βάρος τους γι' αυτή την προσέγγιση. Στα μέσα Αυγούστου έγινε συνάντηση ηγετικών κλιμακίων των δύο οργανώσεων, από την οποία προέκυψε η παρακάτω κοινή ανακοίνωση που δόθηκε στη δημοσιότητα.

Κοινή ανακοίνωση FARC - ELN

ΤΑ ΑΝΤΑΡΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ FARC ΚΑΙ ELN ΣΥΜΦΩΝΟΥΝ ΝΑ ΑΓΩΝΙΣΤΟΥΝ ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΑΛΚΑ, ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΚΟΛΟΜΒΙΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ.

Οι FARC και ο ELN πληροφορούν τον κολομβιανό και τον λατινοαμερικανικό λαό πως πρόσφατα συναντηθήκαμε στα βουνά της Κολομβίας οι ηγεσίες των δύο αντάρτικων οργανώσεων, μέσα σ' ένα περιβάλλον συντροφικότητας, αδελφότητας και αμοιβαίου σεβασμού. Συμφωνήσαμε πλήρως στα παρακάτω:

1. Χαρακτηρίζουμε το σημερινό καθεστώς του Ουρίμπε Βέλες εχθρικό προς την ειρήνη, πολεμοκάπηλο, δημιουργό εξαθλίωσης για τη μεγάλη πλειοψηφία των Κολομβιανών και δουλικά προς την ιμπεριαλιστική πολιτική.
2. Εξαιτίας αυτών των χαρακτηριστικών επιβεβαιώνουμε πως όσο η παράνομη κυβέρνηση του Ουρίμπε Βέλες παραμένει στις φασιστικές και милитарιστικές πολιτικές της, δεν θα προωθήσουμε καμιά προσπάθεια πολιτικής προσέγγισης και εθνικού διαλόγου.
3. Ωστόσο, επαναλαμβάνουμε την πρόθεσή μας για ειρήνη και αναζήτηση πολιτικών διεξόδων στην κοινωνική και ενοπλή σύγκρουση που αιμορραγούν την Κολομβία μας.

Πληθαίνουν οι ενδείξεις πως στην Κολομβία οι δύο κύριες αντάρτικες οργανώσεις, οι FARC (Επαναστατικές Ένοπλες Δυνάμεις της Κολομβίας) και ο ELN (Στρατός Εθνικής Απελευθέρωσης) βρίσκονται σε μια

Με αυτή μας την πρόθεση επιμένουμε να:

α. προωθήσουμε όλες τις πολιτικές προσπάθειες που τείνουν προς την ειρήνη με κοινωνική δικαιοσύνη και την αναζήτηση εναλλακτικών πολιτικών απέναντι στην ΑΛΚΑ και στο σχέδιο Κολομβία

β. εμμένουμε στην πολιτική ανταλλαγής αιχμαλώτων πολέμου και πολιτικών κρατούμενων που βρίσκονται στα χέρια των δύο πλευρών

γ. υποστηρίζουμε τους αγώνες του κολομβιανού λαού ενάντια στις καταστροφικές ιδιωτικοποιήσεις, στην καταστολή που ασκείται σε κάθε δίκαιη κοινωνική διαμαρτυρία, τους αγώνες που υπερασπίζονται τη δημόσια κληρονομιά και την εθνική κυριαρχία.

4. Καλούμε τον κολομβιανό λαό και τη διεθνή κοινή γνώμη να κινητοποιηθεί και να καταγγείλει τις αντιδημοκρατικές πολιτικές της σημερινής κυβέρνησης που επιζητεί να περικλείει και τις ελάχιστες δημοκρατικές, πολιτικές και κοινωνικές ελευθερίες των πολιτών μέσα από την εφαρμογή του αντιτρομοκρατικού νόμου, την πολιτική «δημοκρατικής ασφάλειας» και την εμπλοκή του όμαχου πληθυσμού στον πόλεμο.

5. Απορρίπτουμε το δημοψήφισμα που εξήγγειλε το καθεστώς για τις προσεχείς ημέρες, μέσω του οποίου επιχειρεί την ενίσχυση της κρατικής τρομοκρατίας, τον στρατιωτικοποιημένο αυταρχισμό και την παράδοση

της εθνικής μας κυριαρχίας.

6. Επιβεβαιώνουμε ξανά πως μπροστά στη σημερινή κοινωνική και πολιτική κρίση που ζούμε στην Κολομβία, επιβάλλεται σε όλες τις δημοκρατικές, πατριωτικές, επαναστατικές και αντάρτικες δυνάμεις να εργασθούν για τη συγκρότηση μιας νέας δημοκρατικής και πατριωτικής κυβέρνησης που θα αναλάβει το έργο της ανοικοδόμησης και της εθνικής ενότητας, μέσα στο πλαίσιο της υπεράσπισης της κυριαρχίας μας και της αξιοπρέπειας των εθνικών πλειοψηφιών.

Αναλαμβάνουμε την υποχρέωση να κάνουμε την Κολομβία μια ποταμίδα ειρήνης για όλους. Οι FARC και ο ELN εμμένουμε με ανανεωμένες δυνάμεις και επαναστατική ζωντάνια στους δρόμους που χωράζουμε στα 39 χρόνια της ύπαρξής μας, κρατώντας ψηλά τις ενοτικές, πατριωτικές και αντιιμπεριαλιστικές μας σημαίες.

ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΝ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΜΟ,
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΟΛΙΓΑΡΧΙΑ,
ΓΙΑ ΤΟ ΛΑΟ

ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΤΕΛΙΚΗ ΝΙΚΗ

Η ΚΟΛΟΜΒΙΑ
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

ΟΥΤΕ ΕΝΑ ΒΗΜΑ ΠΙΣΩ...
ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ Ή ΘΑΝΑΤΟΣ

Για τις FARC, Γραμματείο
του Κεντρικού Γενικού Επιτελείου
Για τον ELN, Κεντρική Διοίκηση

ΠΟΥΕΡΤΟ ΡΙΚΟ

Αντεκδίκηση του FBI

Η εισβολή χιλιάδων διαδηλωτών και οι μεγάλες καταστροφές σημάδεψαν την αποχώρηση του βορειοαμερικανικού στρατού από το μικρό νησί Βιέκας του Πουέρτο Ρίκο. Ούτε οι αστυνομικές δυνάμεις ούτε οι παρενρικόμενοι πολιτικοί -που ήθελαν να επωφεληθούν του γεγονότος- κατάφεραν να συγκρατήσουν τη λαϊκή οργή. Και ήταν λογικό: μετά από 6 δεκαετίες κατοχής, μετά από χιλιάδες τόνους βομβών ναβάλμι και βλημάτων απεμπλουτισμένου ουρανίου που κατέστρεφαν το περιβάλλον και αύξησαν κατά 26% τον καρκίνο, μετά από ατυχήματα που άφησαν νεκρούς και τραυματίες και μετά από 4 χρόνια τοπικού και διεθνούς αγώνα με πράξεις ανυπακοής που κατέληξαν σε 1.700 συλλήψεις σε ένα νησί 10.000 κατοίκων, ο λαός του Βιέκας έβγαλε το άχτι του! Με το να καίει σημαίες και να καταστρέφει εγκαταστάσεις, οχήματα και πλοίαρβια δεν εξέφραζε μόνο την οργή του για τη βορειοαμερικανική πολιτική, αλλά και για το γεγονός πως δεν υπάρχουν ενδείξεις αποκατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος ούτε επιστροφής των εδαφών στο λαό (πορό στο κράτος) ούτε απόδοσης του νησιού που έχει μαρμαρώσει. Μάλιστα, με ανακοίνωσή της στις 30 Αυγούστου, η Επιτροπή για τη Διάσωση και την Ανάπτυξη του Βιέκας (CRPDV) τονίζει πως ο αγώνας ενάντια στα οικονομικά συμφέροντα που θέλουν να εκμεταλλευθούν το νησί συνεχίζεται. Επιστημονικοί δε πως τα όρθρα που εμφανίστηκαν στους *New York Times* για το θέμα είτε ήταν εντελώς ρατσιστικά είτε -όταν αναφερόντουσαν στις οικολογικές επιπτώσεις από την ανάπτυξη- στην πραγματικότητα εξυπηρετούσαν άλλα μεγάλα συμφέροντα που αποσκοπούν σε επενδύσεις οικολογικού τουρισμού στην περιοχή. Πάντως, η νίκη του Δαβίδ έναντι του Γολιάθ στο Βιέκας γίνεται α-

Έκλεισε η βάση του Βιέκας!

κόμη μεγαλύτερη αν σκεφτεί κανείς ότι δεν κλείνει μόνο το πεδίο βολής Γκαράια, αλλά και οι εγκαταστάσεις του *Comando Sur*, ενώ αποχωρούν 2.500 στρατιωτικοί από τη βάση Roosevelt Roads στο νησί Λα Σέιμπα, τη δεύτερη μεγαλύτερη ναυτική βάση των ΗΠΑ, που είχε χρησιμοποιηθεί σε επιχειρήσεις όπως η εισβολή στη Γρενάδα. Σύμφωνα με επίσημες δηλώσεις, ήταν δυσβάσταχτο το οικονομικό κόστος της αντιπαράθεσης με τους ακτιβιστές.

Και ενώ στις 10 Ιουνίου απελευθερώθηκε μετά από 140 μέρες κράτηση και οι Ισραηλ Γκουαντελούπε Τόρρες, ο τελευταίος κρατούμενος ακτιβιστής, τη νύχτα της 20ής Ιουνίου το FBI εισέβαλε με ένταλμα στις εγκαταστάσεις της τοπικής οργάνωσης CRPDV για να κατασχέσει χάρτες, φωτογραφίες, λίστες με διευθύνσεις και τηλέφωνα και άλλα «πειστήρια εγκλιμότητας», όπως αναφέρθηκε.

Πάντως, η νίκη του Βιέκας σημάδεψε την Πρώτη Συνάντηση του Ημισφαιρίου Ενάντια στη Στρατιωτικοποίηση που πραγματοποιήθηκε -που ολλού- στο Σαν Κριστόμπαλ ντε Λας Κάσας της Τσιόπας στις 6 με 9 Μαΐου. Συμμετείχαν 996 άτομα από 35 χώρες, στην πλειοψηφία τους γυναίκες, που τόνισαν πως είναι εκείνες που υποφέρουν περισσότερο από τη στρατιωτικοποίηση και τους πολέμους. «Οι στρατιώτες μαζί με τα εδάφη θεωρούν κτήμα τους και τις γυναίκες».

πηγές: www.rebellion.org,
<http://ProLibertadWebTripod.com>

ΗΠΑ Προληπτική καταστολή σε οικολόγους

Το τριήμερο 16-18 Μαΐου, στην πόλη Σεν Λούις του Μιζούρι, κατά τη διάρκεια της διεθνούς συνόδου *Biodevastation 7*, αστυνομικοί χωρίς τα προσωπικά τους διακριτικά εισέβαλαν βίαια και χωρίς ένταλμα στα γραφεία του Κόμματος των Πρασίνων και σε άλλα σκήματα και τα λεηλάτησαν, ενώ ταυτόχρονα προέβησαν σε συλλήψεις 27 ακτιβιστών. Οι οικολόγοι καταγγέλλουν πως η καταστολή έγινε σε συνεργασία με παράγοντες και ιδιωτικούς αστυνομικούς των εταιρειών βιοτεχνολογίας για να ματαιωθεί τη διαδήλωση της 18ης Μαΐου.

πηγή: www.greenparty.org

ΟΝΔΟΥΡΑ

Διεθνείς συναντήσεις και δολοφονία οικολόγου

Περισσότεροι από 800 εκπρόσωποι 172 οργανώσεων από 21 χώρες συγκεντρώθηκαν στην Ιντουμίπα της Ονδούρας για την Ημερίδα Αντίστασης, το 2ο Φόρουμ Ενάντια στα Φράγματα, για το Νερό και τη Ζωή των Λαών και για την 3η Εβδομάδα για τη Βιολογική και Πολιτισμική Διαφορετικότητα. Οι συναντήσεις σηματοδεύτηκαν από τη δολοφονία του οικολόγου Αρτόυρο Ρέγιες στις 18 Ιουλίου. Μόλις μια ημέρα πριν το όνομά του είχε αναφερθεί σε λίστα ατόμων που δέχονται απειλές, που είχε ανακοινώσει η Επιτροπή Συγγενών των Κρατουμένων και Εξαφανισμένων της Ονδούρας (COFADEH). Πολλοί ακτιβιστές έχουν σκοτωθεί μέχρι σήμερα και τουλάχιστον άλλοι 15 (συμπεριλαμβανομένων και ιερέων) δέχονται απειλές για τη ζωή τους.

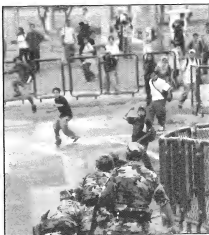
Από τους πρώτους μήνες που βρέθηκε στην εξουσία, ο πρόεδρος Γκουτιέρρες, που ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας τον περασμένο Ιανουάριο, αντιμετώπιζε μια έντονη λαϊκή δυσοφρία, ως αποτέλεσμα της πολιτικής που ακολουθούσε. Μέχρι πρόσφατα, ο πολιτικός αυτός ηγέτης απολάμβανε ένα κύρος μέσα στον κόσμο της Αριστεράς και στο ιθαγενικό κίνημα, καθώς συμπετείχε ενεργά στην κινητοποίηση της 21ης Ιανουαρίου του 2000, με την οποία ανατράπηκε το διεφθαρμένο καθεστώς του Τζαμίλ Μασούντ (για το γεγονός εκείνης της περιόδου, βλ. «Σήματα Καπνού», τεύχος 13, Ιούλιος 2002).

Ο Γκουτιέρρες ανήκε στην εξουσία με την υποστήριξη του Κόμματος της Πατριωτικής Κοινωνίας (PSP) στο οποίο ανήκει ο ίδιος, του Πολυπολιτισμικού Κινήματος Πατοακούτικ (PK) που εκφράζει τους ιθαγενικούς πληθυσμούς, καθώς και του Λαϊκού Δημοκρατικού Κινήματος (MPD), αριστερό προανατολισμού. Στο υπαγωγικό συμβούλιο που σχηματίστηκε στην αρχή της χρονιάς εκπαιδεύονταν και τα τρία αυτά κόμματα. Από τις προεκλογικές εξαγγελίες είχε κολλιεργηθεί η εντύπωση ότι αυτός ο συνασπισμός θα στήριζε τα λαϊκά στρώματα, που είχαν πληγεί από την παρατεταμένη οικονομική δυσπραγία και τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές λιτάτητας της τελευταίας εικοσαετίας, καθώς και τους ιθαγενείς, που μετά από αιώνες περιθωριοποίησης εμφανίστηκαν δυναμικά στο προσκήνιο και διεκδικούν αυτονομία.

Από τις πρώτες εβδομάδες όμως, ο πρόεδρος άφησε κατά μέρος τις προεκλογικές εξαγγελίες και έσπευσε να δεσμευτεί απέναντι στα Διεθνή Νομισματικά Ταμεία ότι θα πάρει τα απαραίτητα μέτρα για την εξυπηρέτηση του χρέους και για τη δημοσιονομική προσαρμογή. Αυτό σημαίνει περικοπές των κοινωνικών δαπανών, ιδιωτικοποιήσεις και επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης των εισοδηματικά ασθενέστερων κοινωνικών τάξεων. Η λαϊκή δυσοφρία δεν άργησε να εκφραστεί με απεργιακές κινητοποιήσεις.

Ο προηγούμενος Μάιος σηματοδείθηκε από τις απεργιακές κινητοποιήσεις των εκπαιδευτικών, που ζήτησαν αύξηση μισθών και απόδοση των πόρων που προέβλεπε ο κρατικός προϋπολογισμός για την παιδεία. Στα μέσα του περασμένου Ιουνίου η απεργία τερματίστηκε, μετά από επίμονες διαπραγματεύσεις με τον υπουργό των Οικονομικών, ο οποίος δεν ήταν πρόθυμος να αποκλίνει από τις συστάσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Ενεργητικό ρόλο στην αίσια έκβαση των διαπραγματεύσεων έπαιξε η υπουργός Παιδείας Ρόσα Μαρία Τόρες, του κόμματος Πατοακούτικ.

Την εποχή που ολοκληρώνονταν οι διαπραγματεύσεις με τους εκπαιδευτικούς, άνοιγε ένα νέο μέτωπο με τους εργαζόμενους της κρατικής εταιρίας πετρελαίων (Petroecuador). Σε συνάντησή του με το διοικητικό συμβούλιο της εταιρίας, ο υπουργός Ενέργειας Κάρλος Αρμπαλόεζα, του PSP, παρουσίασε ένα σχέδιο ιδιωτικοποίησης των πέντε σημαντικότερων πετρελαιοπηγών, επικαλούμενος τα οικονομικά προβλήματα της εταιρίας και τις ανάγκες της σε ρευστό. Ο εκπρόσωπος των εργαζόμενων, Ντιέγκο Κάνο, διαφώνησε με αυτό το σχέ-

διο, που θα οδηγούσε στην αποδυνάμωση της εταιρίας και σε απολύσεις προσωπικού, και οι εργαζόμενοι στην Petroecuador κατέβηκαν σε απεργία με αίτημα να μην υλοποιηθούν τα σχέδια του υπουργού. Οι ελλείψεις σε βενζίνη, ως επακόλουθο της απεργίας, προκάλεσαν τη δυσοφρία των μεσοστρωμάτων, κυρίως, που διαθέτουν αυτοκίνητο και ένιωσαν να πλήττονται από αυτή την ιστορία. Η κυβέρνηση από την πλευρά της άσκησε, με τη βοήθεια επιχειρηματικών κύκλων και μέσων ενημέρωσης, μια επικοινωνιακή πολιτική στη βάση της καταγγελίας των υποτιθέμενων συντεχνιών του δημόσιου τομέα, που νιάχνονται τάχα μόνο για την τσέπη

τους και όχι για το κοινωνικό σύνολο. Αυτή η εκστρατεία παραπληροφόρησης έφερε αντιμετώπους τους εργαζόμενους της Petroecuador με την κοινή γνώμη και τους υποχρέωσε σε αναδίπλωση. Επιπλέον, η κυβέρνηση κατηγόρησε τον Κάνο και άλλους δέκα συνδικαλιστές για δωλιοφθορά σε έναν πετρελαιογών που υπέστη διάρρηξη, με αποτέλεσμα να ενταθεί το πρόβλημα της παροχής πετρελαίου στους κατονομαζόμενους. Ο Κάνο βρίσκεται τώρα στην παρανομία, ενώ η οικογένειά του αντιμετωπίζει απειλές για τη ζωή της. Ο υπουργός Ενέργειας μπόρεσε να επιβληθεί απέναντι στους εργαζόμενους στα πετρέλαια και, αμέσως μετά, ακολούθησε η παραίτηση του αρχηγού του Γενικού Επιτελείου των Ενόπλων Δυνάμεων, γιατί είχε αρνηθεί να στείλει το στρατό να χτυπήσει τους απεργούς. Η παραίτηση έγινε δεκτή από τον Γκουτιέρρες και αναμένεται να γίνουν ευρύτερες εκκαθαρίσεις στην ηγεσία του στρατού και της αστυνομίας, ώστε να προωθηθούν άνθρωποι που προέδρου.

Από τα μέσα Ιουνίου, το ιθαγενικό κίνημα υιοθέτησε μια έντονα κριτική στάση απέναντι στην κυβέρνηση. Στη σύνοδο κορυφής των ιθαγενικών κοινοτήτων που συνδένεται με την CONAIE, επιδόθηκε ψήφισμα στον πρόεδρο Γκουτιέρρες, στο οποίο ζητείται να επαναπροσανατολιστεί η οικονομική πολιτική της χώρας, να μεταρρυθμιστεί η δικαστική εξουσία, να έχει μεγαλύτερη συμμετοχή στην άσκηση πολιτικής η κοινωνία των πολιτών και να χρηματοδοτηθεί το πρόγραμμα αγροτικής μεταρρύθμισης. Επιπλέον, εκφράζεται η απαίτηση να μη συμμετάσχει η χώρα στο σχέδιο Κολομβία, να πραγματοποιηθεί δημοψήφισμα για το ζήτημα της ένταξης της χώρας στην ALCA, να παγώσει η πληρωμή του εξωτερικού χρέους και να προωθηθούν προγράμματα κοινωνικής πολιτικής προς όφελος του ιθαγενικού πληθυσμού. Τέλος, ζητείται να απομακρυνθούν από την κυβέρνηση οι οικονομικοί υπαυ-

γος και ο υπουργός Ενέργειας. Η στάση της CONAIE προσιωπίζει ένα νέο γύρο κινητοποιήσεων.

Έχοντας αποστασιοποιηθεί τα ιθαγενικά κίνημα από τις κυβερνητικές επιλογές, μέσα στις τάξεις του Πατσακούτικ, που είναι ο πολιτικός βραχίονας της CONAIE, τέθηκε το ζήτημα του αν θα έπρεπε να παραμείνει το κόμμα αυτό στον κυβερνητικό συνασπισμό. Ως προς αυτό το καίριο ερώτημα, τα στελέχη του διχάστηκαν. Υπήρξαν υπουργοί που παραιτήθηκαν από μόνιους τους ή απομακρύνθηκαν από τον ίδιο τον Γκουτιέρρες, γιατί αντιτάχθηκαν ανοιχτά στις κυβερνητικές επιλογές. Χαρακτηριστικά παραδείγματα ήταν αυτά του Βιρχίλιο Ερνάντες, υφυπουργού Προεδρίας, που παραιτήθηκε καταγγέλλοντας τη διαφθορά του περίγυρου του Γκουτιέρρες, καθώς και της υπουργού Παιδείας Ρόσα Μαρία Τόρες που απομακρύνθηκε από τη θέση της διότι διαφώνησε με μια κυβερνητική απόφαση για προμήθεια εκπαιδευτικού υλικού μεγάλου κόστους από το εξωτερικό (η υπόθεση μυρίζει λοβιτούρα). Υπήρξαν, όμως, και κομματικά στελέχη που δε συμφωνούσαν με την απομάκρυνση από τον κυβερνητικό συνασπισμό και φαινόταν διατεθειμένα να αποδεχτούν την επιλογή του προέδρου για συμμόρφωση με τις επιταγές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Ένα, μάλιστα, ηγετικό στέλεχος του Πατσακούτικ, ο Μιγκέλ Γισκόο, ενεπλάκη σε ύποπτη οικονομική ανυπαλληλία (συμφωνία για πληρωμή οφειλών μιας χρεοκαπιμένης τράπεζας μέσω των εσόδων της Ηλεκτρικής Εταιρείας του Εκουαδόρ). Η ουσία, όμως, είναι ότι το Πατσακούτικ απέρριψε με τη στάση του τη θεαματότητα μιας σειράς αντεργατικών μέτρων που ήθελε να περάσει ο Γκουτιέρρες τον περασμένο Μάιο. Κατά τη διάρκεια του Ιουνίου και του Ιουλίου, οι υπαυγαί του κόμματος αυτού ήλθαν επανειλημμένα σε αντίθεση με τον πρόεδρο για διάφορες επιλογές του. Σύμφωνα με τις τελευταίες πληροφορίες που έχουμε στη διάθεσή μας, ο Γκουτιέρρες απομάκρυνε όλους τους υπουργούς του Πατσακούτικ από την κυβέρνηση, στις αρχές Αυγούστου. Πιο πριν, το MPD είχε αποκασιτίσει να παραιτηθεί από κάθε κυβερνητική θέση, διαχωρίζοντας τη θέση του από τη δεξιά στροφή του περιβάλλοντος του προέδρου.

Κάπου εδώ φαίνεται πως τελειώνουν οι ελπίδες και οι ψευδαισθήσεις που έτρεφαν τα λαϊκά στρώματα για μια ριζοσπαστική κυβερνητική πολιτική με κοινωνικές ευαισθησίες. Από τη στιγμή που ο πρόεδρος επιλέγει τη συμμόρφωση με τις επιταγές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, η κοινωνική πολιτική μπαίνει στην άκρη. Τώρα, ο Γκουτιέρρες αναζητεί συμμάχους με τους τραπεζίτες και με τους επιχειρηματίες της παράκτιας ζώνης. Πιθανός κυβερνητικός εταίρος μπορεί να είναι το δεξιό Χριστιανικό Κοινωνικό Κόμμα. Όσο για τον ιθαγενικό πληθυσμό και τα ευρύτερα στρώματα των εργαζόμενων, δε φαίνεται να έχουν άλλο δρόμο μπροστά τους, εκτός από αυτόν που τόσο καλά γνωρίζουν: το δρόμο του μαζικού κινήματος.

Από τη δράση της οργάνωσης «ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΕΣ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ»

Στις 28 Αυγούστου, κατά τη διάρκεια εκδήλωσης για την ALCA στο μεγάλο Ιταμαράτι του Ρίο ντε Ζανέιρο, ένα μέλος της πολιτικής και ψυχαγωγικής οργάνωσης «Ζαχαροπλάστες Χωρίς Σύνορα» πέταξε μια τούρτα στον Βορειοαμερικανό πρεσβευτή Peter Allgeier. Ο ακτιβιστής ζαχαροπλάστης συνελήφθη και η οργάνωση, εξηγώντας την ενέργεια του μέλους της, διένειμε την παρακάτω προκήρυξη:

«Ρίο ντε Ζανέιρο, 28 Αυγούστου 2003

Σήμερα, εκπρόσωποι κυβερνήσεων από χώρες της Αμερικής ήλθαν στο Ρίο για να συζητήσουν για την ALCA. Η ALCA είναι μια συμφωνία ελεύθερου εμπορίου που, όπως και η NAFTA, θα επιφέρει στους λαούς της ηπείρου απώλεια δικαιωμάτων που προστατεύουν την εργασία, τη φύση και τους καταναλωτές. Θα επιφέρει, επίσης, τη συγκέντρωση του πλούτου και θα οδηγήσει τους εργαζόμενους στη φτώχεια.

Εδώ και μερικά χρόνια οι λαοί της Αμερικής συζητούν για την ALCA σε διάφορα μέρη της ηπείρου μας, στο Κεμέκ, στο Κίτο ή το Σάο Πάολο. Στη Βραζιλία, πριν από ένα χρόνο, δέκα εκατομμύρια άνθρωποι είπαν όχι σ' αυτή τη συμφωνία, μέσα από ένα δημοψήφισμα. Το κόμμα που τώρα βρίσκεται στην κυβέρνηση πήρε μέρας σ' αυτό το δημοψήφισμα, αλλά κατόπιν το εγκατέλειψε, φοβαύμενο πως θα αρχίσει να εκπληρώνει τις επιθυμίες του λαού.

Η σημερινή κυβέρνηση όχι μόνο δεν θέλει ν' ακούσει αυτό που λέει ο κόσμος, αλλά επίσης υποστηρίζει πως η πορεία ένταξης και απορύθμησης της οικονομίας είναι αναπόφευκτη. Όλες οι κοινωνικές εξελίξεις είναι έργο του ανθρώπου και γι' αυτό η αλλαγή είναι πάντοτε μέσα στις δυνατότητές μας. Αυτή τη δύναμη οι κυβερνήσεις δεν θέλουν να τη γνωρίζουμε κι εμείς χρειάζεται να την ανακαλύψουμε κάθε στιγμή.

Άλλος κόσμος είναι όχι μόνον δυνατός, αλλά ήδη βρίσκεται και σε κίνηση. Κερδίζει δύναμη στους δρόμους του Σιάτλ, στις ζαπατιστικές κοινότητες και στις γειτονιές του Μπουένος Άιρες. Αργά ή γρήγορα θα κερδίσει.

Στό πνεύμα του Γκρούσο, του Άρπο, του Ταίκο και του Ζίπο, χαιρετίζουμε τους πρεσβευτές Adhemar Bahadrian, Peter Allgeier και όλους τους εκπροσώπους που διαπραγματεύονται την ALCA.

Να φύγουν όλοι!

Ζαχαροπλάστες χωρίς σύνορα

Τμήμα του Ρίο ντε Ζανέιρο»

ΖΑΠΑΤΙΣΤΑΣ Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης

Εν μέσω θέρους, οι Ζαπατίστας, μέσα από μια σειρά πολυσελίδων ανακοινώσεων του υποδιοικητή Μόρκος, γνωστοποίησαν μια σειρά αποφάσεων που αφορούν κυρίως την εσωτερική αναδιοργάνωσή τους:

1) Κοτορχήν, ονοκοινώθηκε πως διακόπτουν κάθε επαφή με την ομοσπονδιακή κυβέρνηση και τα πολιτικά κόμματα και πως οι ζαπατιστικοί πληθυσμοί επιβεβαίωσαν ότι η αντίσταση θα είναι η κυριότερη μορφή του αγώνα τους.

2) Για την ονακοίνωση και επεξήγηση των εσωτερικών οργανωτικών αλλαγών, 30 αυτόνομοι εξεγερμένοι ζαπατιστικοί δήμοι ζήτησαν από τον υποδιοικητή Μόρκος να αναλάβει προσωρινά το ρόλο του εκπροσώπου τους - πέραν από το ρόλο του εκπροσώπου του EZLN που έχει.

3) Σε ό,τι αφορά την εσωτερική αναδιοργάνωση, δημιουργούνται 5 Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης, το καθένα από το οποίο συνενώνει αρκετούς αυτόνομους δήμους (Στην ουσία δημιουργείται ένας τρίτος βαθμός αυτοδιοίκησης μετά την κοινότητα και τον αυτόνομο δήμο). Τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης θα εδρεύουν στα παλιά «Αγουσκαλιέντες», που μετονομάζονται πλέον σε Caracoles (σαλιγκάρια ή κοχύλια, ιθαγενικός συμβολισμός για τη σπείρα). Η ίδρυση των Συμβουλίων και τα εγκαίνια των Caracoles γιορτάστηκαν σε ένα από αυτά, το Οβεντίκ στις 8, 9 και 10 Αυγούστου. Στις 4 Αυγούστου διέφευσαν τις φήμες πως κατά τη διάρκεια του εορτασμού θα είχαν επισφές με την κοινοβουλευτική διαμεσολαβητική επιτροπή COCOPA.

4) Ανακοινώθηκε η έναρξη λειτουργίας του ζαπατιστικού ραδιοφωνικού σταθμού «Radio Insurgente. La voz del EZLN» (Εξεγερμένο Ραδιόφωνο. Η φωνή του EZLN).

5) Προειδοποίησαν τον υπουργό Εξωτερικών Σχέσεων ότι διαθέτουν τα απαιτούμενα μέσα και οργάνωση για να εμποδίσουν την εφαρμογή του Σχεδίου Πουέμπλα Παναμά.

6) Η Γενική Διοίκηση του EZLN (δηλαδή η στρατιωτική αρχή της οργάνωσης) προειδοποίησε αυστηρά τους παραστρωτικούς που βρίσκονται σε αναβρασμό ότι πλέον δε θα παραμένουν ατιμώρητοι. Ανέφερε χαρακτηριστικά ότι αντί για «σφαλισμό αντί σφαλαμού» και «οδόντα αντί οδόντος» θα κάνει... «προσφορές με δύο σφαλισμούς για κάθε ένα και ολόκληρη οδοντοστοιχία για κάθε δόντι!» Αυτή τη λεπτομέρεια δεν φαίνεται να την πρόσεξαν όσοι αναλύτες έσπευσαν να μιλήσουν για απόσυρση του Ζαπατιστικού Στρατού.

Στις 19 Αυγούστου δόθηκε στη δημοσιότητα και η πρώτη ανακοίνωση ενός Συμβουλίου Καλής Διακυβέρνησης, αυτού που εδρεύει στο caracol Roberto Barrios. Αναφέρεται στα προ-

βλήματα από τα σχέδια τουριστικών επενδύσεων στην περιοχή που διχάζουν τον ιθαγενικό πληθυσμό, αλλά και στις συνεχείς πορενοχλίες του ομοσπονδιακού στρατού σε 2 τουλάχιστον αυτόνομους δήμους.

Αξίζει να σημειωθεί πως την ανακοίνωση δεν υπογράφει ο Μόρκος, κάτι που σημαίνει ότι έληξε η προσωρινή του ιδιότητα ως εκπροσώπου των αυτόνομων δήμων.

Σε αυτό το τεύχος παραθέτουμε εκτενή αποσπάσματα από τις δηλώσεις του Μόρκος, που αφορούν κυρίως στους λόγους που οδηγούν στις εσωτερικές αλλαγές, δηλαδή σε κόπια προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι αυτόνομοι δήμοι κατά τη λειτουργία τους, καθώς και στις αρμοδιότητες και τις πρώτες ενέργειες των νέων Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης.

«**Η** ιστορία των Αυτόνομων Εξεγερμένων Ζαπατιστικών Δήμων (Α.Ε.Ζ.Δ.) είναι σχετικό νέα, έχει συμπληρώσει τα 7 χρόνια και μπαίνει στα 8. Αν και είχαν εξογγελλεί με αφορμή το σπάσιμο του στρατιωτικού κλειού το Δεκέμβριο του 1994, άργησαν λίγο χρόνο να συγκεκριμενοποιηθούν.

Σήμερα, η άσκηση της ιθαγενικής αυτονομίας είναι μια πραγματικότητα στα ζαπατιστικά εδάφη, και είμαστε περήφανοι να λέμε ότι καθοδηγήθηκε από τις ίδιες τις κοινότητες. Σε αυτή τη διαδικασία, ο EZLN επιδόθηκε μόνο στο να συντρεφεί και να παρεμβαίνει όταν υπάρχουν διενέξεις ή παρεκτροπές. Γι' αυτό και η φωνή του EZLN δεν συνέπιπτε με αυτή των αυτόνομων δήμων. Αυτοί εξέφραζαν απευθείας καταγγελίες, εκκλήσεις, διευκρινίσεις, συμφωνίες, αδελφοποιήσεις (δεν είναι λίγες οι Α.Ε.Ζ.Δ. που διατηρούν σχέσεις με δήμους άλλων χωρών, κυρίως της Ιταλίας). Εάν τώρα οι Α.Ε.Ζ.Δ. ζήτησαν να εκπληρώσει ο EZLN χρέη εκπροσώπου, είναι γιατί εισήχθησαν σε ένα ανώτερο στάδιο οργάνωσης και, γενικευμένη αυτή, δεν αντιμετωπίζει σε έναν μόνο δήμο ή σε κάποιους να το ονακοινώσουν. Γι' αυτό η συμφωνία ήταν να είναι ο EZLN αυτός που θα δώσει στη δημοσιότητα αυτό που τώρα αλλάζει.

Τα προβλήματα των αυτόνομων αρχών, στην προηγούμενη περίοδο, μπορούν να ομαδοποιηθούν σε δύο τύπους: αυτά που αφορούν στη σχέση τους με την εθνική και διεθνή κοινωνία των πολιτών και αυτά που αφορούν στην αυτοδιοίκησή τους, δηλαδή στις σχέσεις με τις ζαπατιστικές και μη ζαπατιστικές κοινότητες.

Στη σχέση τους με την εθνική και διεθνή κοινωνία των πολιτών, το βασικό πρόβλημα είναι ότι δεν υπάρχει ισορροπημένη ανάπτυξη των αυτόνομων δήμων, των κοινοτήτων που βρίσκονται εντός τους και ακόμη και των οικογενειών των ζαπατίστας που ζουν εκεί. Δηλαδή, οι πιο γνωστοί Α.Ε.Ζ.Δ. (όπως αυτοί που είναι έδρες των ήδη καταργηθέντων «Αγουσκαλιέντες») ή οι πιο εύκολα προσβάσιμοι (πιο κοντινοί στα αστικά κέντρα ή με πρόσβαση στο δρόμο) δέχονται περισσότερα προγράμματα και περισσότερη υποστήριξη. Το ίδιο συμβαίνει με τις κοινότητες. Οι πιο γνωστές και αυτές που βρίσκονται δίπλα στο δρόμο τυχάνουν μεγαλύτερης προσοχής από τις «κοινωνίες των πολιτών».

Στην περίπτωση των οικογενειών των ζαπατίστας, συμβαίνει η κοινωνία των πολιτών, όταν επισκέπτεται τις κοινότητες ή δαυλεύει σε

προγράμματα ή εγκαθίσταται ως κατασκήνωση ειρήνης, να δημιουργεί συχνά μια ειδική σχέση με μία ή διάφορες οικογένειες της κοινότητας. Λογικά, με παραγγελίες, δώρα ή ειδική μεταχείριση, αυτές οι οικογένειες έχουν περισσότερα πλεονεκτήματα από τις υπόλοιπες, αν και είναι όλες ζαπατιστικές. Δεν είναι σπάνιο, επίσης, αυτοί που έχουν επαφή με την κοινωνία των πολιτών, λόγω της θέσης που καταλαμβάνουν στην κοινότητα, των αυτόνομου δήμου, στην περιφέρεια ή στη ζώνη, να δέχονται ειδική μεταχείριση και δώρα που πολλές φορές δίνουν αφορμή για σχόλια στην υπόλοιπη κοινότητα και δεν ακολουθούν την ζαπατιστική αρχή «στον καθένα σύμφωνα με τις ανάγκες του».

Θα πρέπει να διευκρινισώ πως δεν πρόκειται για καμία διεισδυτική σχέση ούτε για αυτό που κάποιος με αλαζονεία αποκάλυψε «εσκεμμένη αντιαντάρτικη τακτική», αλλά για κάτι φυσικό στις ανθρώπινες σχέσεις. Παρ' όλα αυτά, μπορεί να προκαλέσει ανισορροπία στην κοινοτική ζωή αν δεν υπάρχουν αντίβαρα σε αυτή την ειδική μεταχείριση.

Σε ό,τι αφορά στη σχέση με τις ζαπατιστικές κοινότητες, το «να δικαιείς υπακούοντας» εφαρμόστηκε χωρίς διακρίσεις. Οι αρχές πρέπει να βλέπουν αν εφαρμόζονται οι αποφάσεις των κοινοτήτων, οι αποφάσεις τους πρέπει να κοινοποιούνται σε τακτά διαστήματα και το «βάρος» του συλλογικού μαζί με το «πενά ή φωνή» που λειτουργεί σε όλες τις κοινότητες μετατρέπονται σε έναν επιβλέποντα δόσολογ να παρακαμφθεί. Ακόμα κι έτσι υπάρχουν περιπτώσεις κάποιων που επιδιώκουν στην εξαπάτηση και τη διαφθορά, αλλά δεν πάνε μακριά. Είναι αδύνατο να κρύψει κανείς τον παράνομο πλουτισμό στις κοινότητες. Ο υπεύθυνος τιμωρείται με το να κάνει συλλογικό και να αποκαταστήσει στην κοινότητα αυτό που παράνομα πήρε.

Όταν η αρχή παρεκτρέπεται, διαφθείρεται ή, για να χρησιμοποιήσω έναν όρο που λέμε εδώ, «λουφάρει», απομακρύνεται από τη θέση της και μια νέα αρχή την αντικαθιστά. Στις ζαπατιστικές κοινότητες η θέση της αρχής δεν ομοιάζει (κατά τη διάρκεια που κάποιος είναι αρχή, η κοινότητα τον βοηθά να συντηρείται), εκλαμβάνεται ως μια εργασία προς όφελος της κοινότητας και αλλάζει εκ περιτροπής. Όχι λίγες φορές εφαρμόζεται από την κοινότητα για να τιμωρήσει την αγκυρία ή την αδιαφορία κάποιου μέλους της, όπως σε κάποιον που λείπει συχνά από τις συνελεύσεις της κοινότητας, τον τιμωρούν δίνοντάς του μια θέση δημοτικού αξιωματικού ή επιτρόπου του εχίδου.

Αυτή η μορφή αυτοδιοίκησης (που εδώ παρουσιάζω τελείως συνοπτικά) δεν είναι εφεύρεση ή προσφορά του EZLN. Έρχεται από πο

μακριά και όταν γεννήθηκε ο EZLN λειτουργούσε ήδη πολύ καιρό, αν και μόνο σε επίπεδο κοινότητας.

Είναι εξαιτίας της υπέρμετρης ανόπτευσης του EZLN (όπως ήδη έχω εξηγήσει συνέβη στα τέλη της δεκαετίας του '80) που αυτή η πρακτική περνά από το τοπικό στο περιφερειακό. Λειτουργώντας με τοπικούς υπεύθυνους (τους επιφορτισμένους από την οργάνωση στην κάθε κοινότητα), περιφερειακούς (για μια ομάδα κοινοτήτων) και της ζώνης (για μια ομάδα περιφερειών), ο EZLN είδε πως με φυσικό τρόπο αυτοί που δεν έκαναν τη δουλειά τους αντικαθίσταντο από άλλους. Αν και εδώ, μια και επρόκειτο για μια οργάνωση πολιτικο-στρατιωτική, ο αξιωματικός έπαιρνε την τελική απόφαση.

Με αυτό θέλω να πω πως η στρατιωτική δομή του EZLN «μόλυνε», κατά κάποιο τρόπο, μια παράδοση δημοκρατίας και αυτοδιοίκησης. Ο EZLN είναι, για να το πούμε έτσι, ένα από τα «αντιδημοκρατικά» στοιχεία σε μια σχέση κοινοτικής άμεσης δημοκρατίας (άλλο αντιδημοκρατικό στοιχείο είναι η Εκκλησία, αλλά αυτό είναι θέμα άλλου κειμένου).

Όταν οι Α.Ε.Ζ.Δ. τίθενται σε εφαρμογή, η αυτοδιοίκηση όχι μόνο περνά από το τοπικό στο περιφερειακό, αλλά διαχωρίζεται κιόλας (πάντα ως τάση) από τη «σκιά» της στρατιωτικής δομής. Στο διορισμό ή την αντικατάσταση των αυτόνομων αρχών, ο EZLN δεν παρεμβάλλει για κανένα λόγο και έχει περιοριστεί μόνο να επισημαίνει πως, μια και ο EZLN λόγω των αρχών του δεν αγωνίζεται για την κατάληψη της εξουσίας, κανένας από τους αξιωματικούς του στρατού ή τα μέλη της CCRJ δεν μπορεί να καταλάβει θέση αρχής στην κοινότητα ή τους Α.Ε.Ζ.Δ. Αυτοί που αποφασίζουν να συμμετάσχουν στις αυτόνομες κυβερνήσεις οφείλουν να παραιτηθούν οριστικά από την οργανωτική τους θέση στον EZLN.

Δε θα επεκταθώ πολύ στο θέμα της λειτουργίας των Αυτόνομων Συμβουλίων [...], παρ'όλα αυτά δε θέλω να μείνει η εντύπωση πως είναι κάτι το τέλειο και να εξιδανικεύεται. Το «να δικαιείς υπακούοντας» στα ζαπατιστικά εδάφη είναι μια τάση και δεν εξαιρείται από σκαμπανεβάσματα, αντιφάσεις και παρεκτροπές, αλλά είναι μια κυρίαρχη τάση. Για το ότι έχει αποβεί προς όφελος των κοινοτήτων, μάλιστα το γεγονός ότι έχει καταφέρει να επιβιώσει σε συνθήκες διώξεων, παρενοχλήσεων και φτώχειας, που σπάνια μπορούμε να συναντήσουμε στην ιστορία της ανθρωπότητας. Και όχι μόνο αυτό, αλλά τα Αυτόνομα Συμβούλια κατάφεραν να προωθήσουν, με τη θεμελιώδη υποστήριξη των «κανονικών των πολιτών», ένα τίτινιο έργο: να χτίσουν τις υλικές συνθήκες για την ανάπτυξη.

Επιφορτισμένα να κυβερνήσουν μια επικράτεια σε εξέγερση, δηλαδή χωρίς καμία θεσμική υποστήριξη και κάτω από διώξεις και παρενοχλήσεις, τα Αυτόνομα Συμβούλια επικεντρώθηκαν σε δύο θεμελιώδη ζητήματα: την υγεία και την εκπαίδευση.

Στην υγεία, δεν περιορίστηκαν να κατασκευάσουν κλινικές και φαρμακεία

(πάντα υποστηριζόμενα από τις «κοινωνίες των πολιτών», δεν πρέπει να το ξεχνάμε), αλλά εκπαιδεύσαν αρμόδιους για την υγεία και διατηρούν μόνιμες καμπάνιες κοινοτικής υγιεινής και πρόληψης ασθενειών. [...]

Στην εκπαίδευση, σε περιοχές που δεν υπήρχαν σχολεία, πόσο μάλλον δάσκαλοι, τα Αυτόνομα Συμβούλια (με την υποστήριξη των «κοινωνιών των πολιτών», δε θα κουραστώ να το επαναλαμβάνω) έχτισαν σχολεία, επιμόρφωσαν δασκάλους και σε ορισμένες περιπτώσεις μέχρι που δημιούργησαν τη δικιά τους παιδαγωγική και εκπαιδευτική ύλη. Εγχειρίδια αλφαριθμητικού και αναγνωστικά παραδίδονται από τις «επιτροπές εκπαίδευσης» και τους δασκάλους, μαζί με «κοινωνίες των πολιτών» που ξέρουν από αυτά τα θέματα. Σε μερικές περιοχές (όχι σε όλες, είναι η αλήθεια) ήδη έχει επιτευχθεί να πηγαίνουν στο σχολείο τα κορίτσια, που προπατορικά ήταν αποκλεισμένα από την γνώση. Αν και έχει επιτευχθεί να μην πουλιούνται πια οι γυναίκες και να επιλέγουν ελεύθερα το ταίρι τους, συνεχίζει να υφίσταται στις ζαπατιστικές περιοχές αυτό που οι φεμινίστριες ονομάζουν «διάκριση λόγω φύλου». Ο επονομαζόμενος «επαναστατικός νόμος των γυναικών» απέχει πολύ ακόμα από το να εκπληρωθεί.

[...] Σε μερικές περιοχές οι ζαπατιστικές βάσεις έκαναν συμφωνίες με δασκάλους της δημοκρατικής παράταξης του συνδικάτου [...], ώστε να μην κάνουν δουλειά ενάντια στους αντάρτες και να σέβονται την ύλη που προτείνουν τα Αυτόνομα Συμβούλια. Ζαπατίστας όπως είναι έτσι κι αλλιώς, οι δημοκρατικοί αυτοί δάσκαλοι αποδέχθηκαν τη συμφωνία και την τήρησαν στα όκείρα.

Ούτε οι υπηρεσίες της υγείας ούτε της εκπαίδευσης καλύπτουν όλες τις ζαπατιστικές κοινότητες, είναι αλήθεια, αλλά μεγάλο μέρος τους, η πλειονότητα έχει πια τρόπο να πραγματοποιεί ένα φάρμακο, να εξετοστεί για μια ασθένεια και να υπάρχει ένα όχημα για μεταφορά στην πόλη σε περίπτωση σοβαρής ασθένειας ή στυχιότητας. Ο αλφαριθμητικός και το «δημοτικό» μόλις που γενικεύονται, αλλά μια περιοχή έχει ήδη αυτόνομο γυμνάσιο, από όπου στα σίγουρα αυτές τις μέρες «αποφοιτά» μια νέα γενιά απελευθεμένη από ιδιαιτερείς άντρες και -προσάρχη!!!- γυναίκες.

Η εκπαίδευση είναι δωρεάν και οι «επιτροπές εκπαίδευσης» καταβάλλουν προσπάθεια (επαναλαμβάνω: με την υποστήριξη των «κοινωνιών των πολιτών») ώστε κάθε μαθητής να έχει ένα τετράδιο κι ένα στυλό, χωρίς να χρειάζεται να πληρώνει γι' αυτό.

Στην υγεία γίνεται προσπάθεια να είναι επίσης δωρεάν. Σε μερικές ζαπατιστικές κλινικές οι ούντροφοι πια δεν πληρώνουν ούτε την επίσκεψη ούτε το φάρμακο ούτε την εγχείριση (εάν αυτή είναι αναγκαία και εάν είναι εφικτό να γίνει με τις δικές μας συνθήκες) και στις υπόλοιπες πληρώνεται μόνο το κόστος του φαρμάκου, όχι όμως και η επίσκεψη ή η ιατρική φροντίδα. Οι κλινικές μας έχουν την υποστήριξη και την απευθείας συμμετοχή ειδικευμένων γιατρών, χειρουργών, γιατρών, νοσοκόμων της εθνικής και διεθνούς κοινωνίας των πολιτών, όπως και φοιτητές και ακοούμετους Ιατρικής και Οδοντιατρικής του UNAM και του UAM και άλλων νοστιτούτων ανώτερων σπουδών. Όχι απλά δεν παίρνουν ούτε ένα πέσο, αλλά πολλές φορές βάζουν κι απ' την τσέπη τους.

Ξέρω, πολλοί θα επαινούν πως μοιάζει με ανακοίνωση της κυβέρνησης και ότι απομένει μόνο να πω ότι «ο αριθμός των φτωχών μειώθηκε» ή καμιά τέτοια «φορεσιά», αλλά όχι, εδώ ο αριθμός των φτωχών αυξήθηκε γιατί ο αριθμός των ζαπατίστας αυξήθηκε και τα ένα πάει με τα άλλο.

Εκτός από την εκπαίδευση και την υγεία, τα Αυτόνομα Συμβούλια καпаύν τα προβλήματα της εργασίας και εμπορίου, όπου σημειώνεται πρόοδος. Επίσης, καпаύν θέματα στέγασης και σίτισης, όπου είμαστε ακόμα στην αρχή. Εκεί πια πάμε κάπως καλά είναι στον πολιτισμό και την ε-

νημέρωση. Στον πολιτισμό προωθούνται, πάνω απ' όλα, η υπεράσπιση της γλώσσας και των πολιτισμικών παραδόσεων. Στην ενημέρωση, μέσα από διάφορους σταθμούς ζαπατιστικού ραδιοφώνου, μεταδίδονται ειδήσεις σε ιδιαιτερείς γλώσσες. Επίσης, σε τακτά διαστήματα και εναλλασσόμενα με μουσικές όλων των ειδών, μεταδίδονται μηνύματα που καλούν τους άντρες να σέβονται τις γυναίκες και τις γυναίκες να οργανωθούν και να αποκτήσουν το σεβασμό των δικαιωμάτων τους. Και, όχι τίποτα άλλο, αλλά η κάλυψή μας στον πόλεμο του Ιράκ ήταν πολύ ανώτερη από του CNN (κάτι που αν το καλοεξετάσεις δεν σημαίνει και πολλά).

Τα Αυτόνομα Συμβούλια επίσης διαχειρίζονται τη δικαιοσύνη. Τα αποτελέσματα δεν είναι παντού τα ίδια. Σε ορισμένες περιοχές (π.χ. στο San Andrés Sacamchén de las Pabres) μέχρι και οι πρίστας καταφεύγουν στην αυτόνομη αρχή γιατί, λένε, «αυταί πράγματι ασχολούνται και λύουν τα πρόβλημά». Σε άλλες περιοχές, όπως θα εξηγήσω τώρα, πορευοαίζονται προβλήματα.

Εάν η σχέση των Αυτόνομων Συμβουλίων με τις ζαπατιστικές κοινότητες είναι γεμάτη αντιφάσεις, η σχέση με τις μη ζαπατιστικές κοινότητες είναι μια σχέση συνεχούς τριβής και σύγκρουσης.

Στα γραφεία των μη κυβερνητικών οργανώσεων που υπερασπίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα (και στη Γενική Διοίκηση του EZLN) υπάρχουν αρκετές καταγγελίες ενάντια στους ζαπατίστας για υποτιθέμενες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αδικίες και αυθαιρεσίες. Στην περίπτωση των καταγγελλών που δέχεται η Γενική Διοίκηση, επιστρέφονται στις επιτροπές ζώνης για να διερευνηθεί αν αληθεύουν και, σε μια τέτοια περίπτωση, να επιλυθεί το πρόβλημα μαζεύοντας τους αντίδικους για να επιτευχθεί συμφωνία. Αλλά στην περίπτωση των οργανισμών υπεράσπισης ανθρωπίνων δικαιωμάτων υπάρχουν αμφιβολίες και σύγχυση γιατί δεν έχει διευκρινιστεί σε ποιον πρέπει να απευθύνονται: στον EZLN ή στα Αυτόνομα Συμβούλια;

[...] Υπάρχει, επίσης, το πρόβλημα των διαφο-

ρών ανάμεσα στο θετικό δίκαιο και τα επονομαζόμενα «ήθη και έθιμα» (όπως τα λένε οι νομικοί) ή «το δρόμο της καλής σκέψης» (όπως λέμε εμείς). Η επίλυση αυτού του τελευταίου εναπόκειται σε αυτούς που έχουν κάνει την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ζωή τους. Ή, όπως στην περίπτωση της Ντίννα Οτσόα (που για την ειδική εισαγγελία δεν ήταν παρά μια υπάλληλος γραφείου -λες και το να είσαι υπάλληλος γραφείου είναι κάτι υποτιμητικό-, αλλά για τους διακώμενους για πολιτικούς λόγους ήταν, και είναι, μια υπερασπίστρια), θανάτο τους. Σε ό,τι αφορά στον ξεκάθαρο ορισμό για το σε ποιον πρέπει να απευθύνονται για αυτές τις καταγγελίες, αυτό εναπόκειται στους ζαπατιστές [βλ. παρακάτω στις αρμοδιότητες των Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης].

Εν τέλει, δεν είναι λίγα τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ιθαγενική αυτονομία στα ζαπατιστικά εδάφη. Για να γίνει προσπάθεια να επιλυθούν μερικά από αυτά, πραγματοποιήθηκαν σημαντικές αλλαγές στη δομή και τη λειτουργία. [...]

Για να γίνει προσπάθεια αντιμετώπισης της έλλειψης ισορροπίας στην ανάπτυξη των αυτόνομων δήμων και κοινοτήτων για να διαμεσολαβούν στις διενέξεις που θα μπορούσαν να εμφανιστούν μεταξύ αυτόνομων δήμων και μεταξύ αυτόνομων και κυβερνητικών δήμων για να επιλαμβάνονται των καταγγελιών ενάντια στο Αυτόνομο Συμβούλιο για παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των διαμαρτυριών και των διαφωγιών, για να διερευνούν το κατά πόσο αληθεύουν, για να διατάζουν τα Αυτόνομα Συμβούλια τη διάρθρωση αυτών των λαθών και για να επιτηρούν την τήρησή τους για να επιτηρούν την πραγματοποίηση προγραμμάτων και κοινοτικών εργασιών στους Α.Ε.Ζ.Δ., φροντίζοντας να τηρούνται οι προθεσμίες και ο τρόπος που συμφωνήθηκε από τις κοινότητες και για να προωθούν την υποστήριξη των κοινοτικών προγραμμάτων στους Α.Ε.Ζ.Δ. για να επιτηρούν την τήρηση των νόμων, σύμφωνα με τους οποίους, σε κοινή συμφωνία με τις κοινότητες, λειτουργούν οι Α.Ε.Ζ.Δ.: για να υποδέχονται και να καθοδηγούν την εθνική και διεθνή κοινωνία των πολιτών, ώστε να επισκέπτεται κοινότητες, να προωθεί πρακτικά προγράμματα, να εγκαθιστά κατασκηνώσεις ειρήνης, να πραγματοποιεί έρευνες (προσάρχη που να οφελούν τις κοινότητες) και όποια άλλη δραστηριότητα επιτρέπεται στις εξεγερμένες κοινότητες για να προωθούν και να εγκρίνουν, με κοινή απόφαση με την CCRI-CG (Παράνομη Ιθαγενική Επαναστατική Επιτροπή - Γενική Διοίκηση) του EZLN, τη συμμετοχή συντρόφων και συντροφισσών των Α.Ε.Ζ.Δ. σε δραστηριότητες και γεγονότα έξω από τις εξεγερμένες κοινότητες και για να επιλέγουν και να προετοιμάζουν αυτούς τους συντρόφους και τις συ-

ντρόφισσες: εν ολίγοις, για να φροντίζουν ώστε στην εξεγερμένη ζαπατιστική επικράτεια, αυτός που δικαιεί, να διοικεί υποκούοντας, θα θεσμοθετηθούν στις 9 Αυγούστου του 2003 τα επονομαζόμενα «Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης».

Έδρες τους θα είναι τα Caracoles, θα υπάρχει ένα Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης για κάθε εξεγερμένη ζώνη που θα αποτελείται από 1 ή 2 απεσταλμένους καθενός από τα Αυτόνομα Συμβούλια της ζώνης.

Συνεχίζουν να είναι αρμοδιότητες αποκλειστικές της κυβέρνησης των Α.Ε.Ζ.Δ.: η απονομή δικαιοσύνης, η κοινοτική υγεία, η εκπαίδευση, η στέγαση, η γη, η δουλειά, η διατροφή, το εμπόριο, η πληροφόρηση και ο πολιτισμός, η διέλευση από την περιοχή.

Η CCRI σε κάθε ζώνη θα επιτηρεί τη λειτουργία των Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης για να αποφευχθούν πράξεις διαφθοράς, έλλειψης ανεκτικότητας, αυθαιρέας, αδικίας και παρεκτροπής από τη ζαπατιστική αρχή «να διοικείς υπακούοντας».

Το κάθε Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης έχει το όνομά του, διαλεγμένο από τα αντίστοιχα Αυτόνομα Συμβούλια:

Το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης Selva Fronteriza (που περιλαμβάνει από το Μαρκές ντε Κορίγια, την περιφέρεια Μόντες Ασούλες και όλους τους δήμους των συνόρων με τη Γουατεμάλα μέχρι την Τοπατσούλα) ονομάζεται **«ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΠΙΔΑ»**, και συγκεντρώνει τους Α.Ε.Ζ.Δ. General Emiliano Zapata, San Pedro De Michoacán, Libertad de los Pueblos Mayas, Tierra y Libertad. [Αντιστοιχεί σε πληθυσμούς ιθαγενών Τοχολαμπάλ, Τσελάτλ και Μαμ. Έχει έδρα το caracol Λα Ρεαλιδάδ.]

Το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης Tzots Choj (που περιλαμβάνει μέρος των εδαφών όπου βρίσκονται οι κυβερνητικοί δήμοι Οκοσίγγκο, Αλταμπαρά, Τσανάλ, Οτσόοκ, Ουιστόν, Τσιλόν, Τεοπίακα, Αματενένγκο ντελ Βάγιε) ονομάζεται **«ΚΑΡΔΙΑ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΙΟΥ ΤΟΣΟΥ ΤΗΣ ΕΛΠΙΔΑΣ»** και συγκεντρώνει τους Α.Ε.Ζ.Δ. 17 de Noviembre, Primero de Enero, Ernesto Che Guevara, Olga Isabel, Lucio Cabanas, Miguel Hidalgo, Vicente Guerrero. [Αντιστοιχεί σε πληθυσμούς Τσελάτλ, Τσοτσιλ και Τοχολαμπάλ. Έχει έδρα το caracol Μορέλια.]

Το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης Selva Tzeltal (που περιλαμβάνει μέρος των εδαφών όπου βρίσκεται ο κυβερνητικός δήμος του Οκοσίγγκο) ονομάζεται **«Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ»** και συγκεντρώνει τους Α.Ε.Ζ.Δ. Francisco Gómez, San Manuel, Francisco Villa, Ricardo Flores Magón. [Αντιστοιχεί σε πληθυσμούς Τσελάτλ. Έχει έδρα το caracol Λα Γκαρρτσούτα.]

Το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης Zona Norte de Chiapas (που περιλαμβάνει μέρος των εδαφών όπου βρίσκονται οι κυβερνητικοί δήμοι του βορρά της Τσιόπας από το Παλένκε ως το Αματόν) ονομάζεται **«ΝΕΟΣ ΣΠΟΡΟΣ ΠΟΥ ΘΑ ΠΑΡΑΓΕΙ»** και συγκεντρώνει τους Α.Ε.Ζ.Δ. Vicente Guerrero, Del Trabajo, La Montaña, San José en Rebelión, La Paz, Benito Juárez, Francisco Villa. [Αντιστοιχεί σε πληθυσμούς Τσοόλ, Σόκε και Τσελάτλ. Έχει έδρα το caracol Ρομπέρτο Μπάρριος.]

Το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης Altos de Chiapas (που περιλαμβάνει μέρος των εδαφών όπου βρίσκονται οι κυβερνητικοί δήμοι των Άλτος (Υψίπεδα) της Τσιόπας και εκτείνεται ως τους Τσιόπιο ντε Κάροσ, Τούε-τλα Γκουιέρρες, Βερρσιουαμπάλ Οκοσκουόουτλα και Σινταλάπα) ονομάζεται **«ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΑΡΔΙΑ ΤΩΝ ΖΑΠΑΤΙΣΤΑΣ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ»** και συγκεντρώνει τους Α.Ε.Ζ.Δ. San Andrés Sacamchén de los Pobres, San Juan de la Libertad, San Pedro Polhó, Santa Catalina, Magdalena de la Paz, 16 de Febrero, San Juan

Apostol Cancuc. [Αντισταχεί σε πληθυσμούς Τσούτσιλ και Τσελάτλ. Έχει έδρα το caracol Οβεντίκ.]

Μεταξύ των πρώτων προθέσεων των Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης είναι οι εξής:

1) Δε θα επιτραπεί πια οι δωρεές και οι ενισχύσεις της εθνικής και διεθνούς κοινωνίας των πολιτών να προαρίζονται για ένα συγκεκριμένο άτομο ή μια κοινότητα ή έναν συγκεκριμένο αυτόνομο δήμο. Τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης θα αποφασίζει, μετά από εκτίμηση της κατάστασης των κοινοτήτων, το πού θα είναι πιο αναγκαίο να κατευθύνεται αυτή η υποστήριξη. Το Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης επιβάλλει σε όλα τα προγράμματα τον επονομαζόμενο «αδελφικό φόρο», που είναι τα 10% του συνολικού ποσού του προγράμματος. Δηλαδή εάν μια κοινότητα, ένας δήμος ή ένας σύλλογος δέχεται οικονομική υποστήριξη για ένα πρόγραμμα, θα πρέπει να παραδίδει το 10% στο Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης, ώστε αυτά να τα διαθέτει σε άλλη κοινότητα που δεν δέχεται υποστήριξη. Σκοπός είναι να εξισορροπηθεί λίγο η οικονομική ανάπτυξη των κοινοτήτων σε αντίσταση. Στα σύγγραφα δεν θα γίνουν δεκτά περισευόμενα, ελεημασύονες ούτε επιβολή προγραμμάτων.

2) Ως ζαπατίστας θα αναγνωρίζονται μόνο τα πρόσωπα, οι κοινότητες, οι συνεταιρισμοί και οι εταιρίες παραγωγής και εμπορίου που θα είναι καταγεγραμμένες σε ένα Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης. Έτσι, θα απαφευχθεί να περνούν για ζαπατίστας άτομα που όχι μόνο δεν είναι, αλλά και που είναι αντι-ζαπατίστας (αυτή είναι η περίπτωση μερικών συνεταιρισμών παραγωγής οργανικού καφέ). Τα πλεονάσματα ή τα αφέλη από τη διακίνηση προϊόντων ζαπατιστικών συνεταιρισμών και εταιριών θα παραδίδονται στα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης για να υποστηρίξουν τους συντράφους και συντράφισσες που δεν μπορούν να διακινήσουν τα προϊόντα τους ή δεν λαμβάνουν κανενός είδους υποστήριξη.

3) Συχνά ανέντιμα άτομα εξαπατούν την εθνική και διεθνή κοινωνία των πολιτών παρουσιάζοντας στις κοινότητες ως ζαπατίστας, σταλμένοι υποτίθεται σε «μυστική ή ειδική αποστολή» να ζητήσουν χρήματα για αρρώστους, προγράμματα, ταξίδια κ.λπ. Μερικές φορές, μάλιστα, φτάνουν στο σημείο να προσφέρουν εκπαίδευση σε υποτιθέμενες, και ψεύτικες, γιάφκες του EZLN, στην Πόλη του Μεξικού. Στην πρώτη περίπτωση εξαπατούνται διανοούμενοι, καλλιτέχνες και επαγγελματίες και όχι λίγοι υπάλληλοι τοπικών κυβερνήσεων. Στη δεύτερη, είναι νεαροί φοιτητές τα θύματα του ψέματος. Ο EZLN ξεκαθαρίζει ότι δεν έχει καμιά γιάφκα στην Πόλη του Μεξικού και δεν προσφέρει καμιά εκπαίδευση. Αυτοί οι κακοί άνθρωποι, σύμφωνα με τις πληροφορίες μας, είναι αναμεμιγμένοι σε ληστείες και τα χρήματα που λαμβάνουν, που υποτίθεται τα ζητούν για τις κοινότητες, χρησιμοποιούνται για προσωπικό όφελος. Ο EZLN έχει ξεκινήσει έρευνα για να τεκμηριώσει την υπαιτιότητα αυτών που καταχράνται το όνομά του και εξαπατούν τον καλό και έντιμο κόσμο. Καθώς είναι δύσκολο να έρθει κανείς σε επαφή με τη Γενική Διοίκηση του EZLN για να επιβεβαιώσει εάν ένα άτομο είναι ή όχι μέλος του EZLN ή βάση υποστήριξης ή εάν είναι αληθινό ή όχι αυτό που λέει, τώρα θα φτάνει να έρχεται σε επαφή με ένα από τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης (αυτό της ζώνης από όπου λέει πως προέρχεται ο «απατευνός») και είναι θέμα μερικών λεπτών να τον πουν εάν είναι αλήθεια ή όχι, εάν είναι ή όχι ζαπατίστα. Γι' αυτό, τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης θα εκδίδουν πιστοποιητικά, που ωστόσο θα πρέπει να επιβεβαιώνονται.

Αυτές και άλλες αποφάσεις θα παρθούν από τα Συμβούλια Καλής Διακυβέρνησης (που λέγονται έτσι, διευκρινίζω εγώ, όχι γιατί είναι «καλά» από μόνο τους, αλλά για να τα διαχωρίζουμε ξεκάθαρα από την «κακή κυβέρνηση»).

Γ.Κ.

Δυστυχώς, δεν

Εχει ολοκληρωθεί ήδη το πρώτο διάστημα της νέας κυβέρνησης Κίρτοναρ και οι προσδοκίες φαίνεται να ξεναζυμνούνται για μεγάλο τμήμα της κοινής γνώμης. Η παρούσα των Φινέλ, Λούλα και Τάβες στην ορκωμοσία του νέου προέδρου συνέβαλαν στο «προσδοκτικό» στίγμα της νέας κυβέρνησης. Οι πρώτες πολιτικές κινήσεις ξάφνησαν πολλούς, ακόμα και αυτούς που υποστήριζαν προεκλογικά ότι Κίρτοναρ και Μέμενι είναι δυο διαφορετικά ανάματα της ίδιας πολιτικής. Ως άξιος συνεχιστής του περνανάου, ο νέος πρόεδρος ταξιδεύει στις διάφορες επαρχίες και με θεαματικές ενέργειες προσπαθεί να πείσει, και μάλλον τα καταφέρει ως τώρα, ότι έχει την πολιτική βούληση αποφασιστικά και γρήγορα να βάλει τάξη στα χάος που επικρατεί στη χώρα. Έτσι, ικανοποιεί τα οικονομικά αιτήματα των εκπαιδευτικών της επαρχίας Έντρε Ρίος που βρίσκονταν σε απεργία τρεις μήνες, καθώς επίσης και τις αντίστοιχες διεκδικήσεις των συναδέλφων τους στην επαρχία Ταουκαυόν. Υπόσχεται οικονομική βοήθεια στους πλημυροπαθείς της Σάντα Φε, απομακρύνει τον Μπρινσόνι από αρχηγό του οτράου, ωστόσο δεν κάνει τα ίδια με τον αρχηγό της αστυνομίας (περιορίζει στην αλλαγή χαμηλόβαθμων στελεχών) και το κυριότερο αναγκάζει τον πρόεδρο του ανώτατου δικαστηρίου Νασαρρέν, υπό την πίεση καταγγελιών, σε παραίτηση. Δέχεται τις Μητέρες της Πλατείας Μαΐου, και άλλες οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αφήνει ανοιχτό το θέμα της αλλαγής των νόμων Punto Final και Obediencia Debida που είχε ψηφίσει η κυβέρνηση Αλφονσίν, εξασφαλίζοντας έτσι σταμπαρρία για όλους τους ενόχους της τελευταίας δικτατορίας.

Ενιοχούνται και διευρύνονται με δική του πρωτοβουλία η Mercasur με τη συμμετοχή της Βενεζουέλας, ως απαραίτητο και επιθυμητό μέλος.

Όλα αυτά, λοιπόν, συμβάλλουν στο προφίλ του «προσδοκτικού» και «διαφορετικού» προέδρου, τόσο που και η Έμπε ντε Μπινωφίνι από τις Μητέρες δηλώνει ότι «ο Κίρτοναρ μάς γεννά μεγάλες προσδοκίες, δεν μπορούμε να παύει ακόμα ελπίδες. Δεν είναι σαν τους πραγματικούς προέδρους όπως είχαμε πιστέψει» (El Clarín 4-6-03).

Είναι χαρακτηριστικό άλλωστε ότι τις πρώτες μέρες της προεδρίας του το 22%, εκλογικό ποσοστό του Κίρτοναρ στις πρόσφατες εκλογές, μετατράπηκε σε 92% ποσοστό θετικής εκτίμησης. Σε αυτό συνέ-

Έφυγε κανείς...

βολαν βέβαια εκτός από τις θεαματικές πολιτικές του ενέργειες και οι πολιτικές του εξαγγελίες. Εξαγγελίες για «εθνικό καπιταλισμό», καθώς και κοινωνική κινητικότητα, για ένα κράτος που θα ικανοποιήσει τα συμφέροντα όλων και θα διαπραγματευτεί με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, αλλά όχι σε βάρος των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων, όχι με κόστος την πείνα και την εξαθλίωση. Όλα αυτά παραπέμπουν στην πρώτη περίοδο του Περόν, με τη βασική διαφορά βέβαια ότι τα χρόνια εθνικής αυτάρκειας έχουν παρέλθει προ πολλού και η Αργεντινή είναι μια μια ημιπαίκια σε πλήρη εξάρτηση με το ιμπεριαλιστικό κεφάλαιο.

Ανοδιοργάνωση της χώρας, λοιπόν, ή απλά μια ακόμα επίφαση που συσκοτίζει και αποδιοργανώνει πολλό μαχητικό κομμάτι και οργανώσεις;

Σαφώς πρόκειται για το δεύτερο. Μόνο που το σκηνικό της ανοδιοργάνωσης γρήγορα θα καταρρεύσει μπροστά στις πιέσεις-δεσμεύσεις της χώρας στους διεθνείς οργανισμούς. Αυτές τις δεσμεύσεις προσπαθεί να διαπραγματευτεί με όσο το δυνατόν καλύτερους όρους ο υπουργός Οικονομικών Λαβάνια, γνωστός από την προηγούμενη κυβέρνηση. Τριετές σχέδιο συζητείται αυτές τις μέρες για την αποπληρωμή μέρους του εξωτερικού χρέους, που μεταφράζεται απλά ως περισσότερα χρήματα για τις τράπεζες, περισσότερο χρόνο για την κυβέρνηση και μεγαλύτερη φτώχεια (αν μπορεί να έχει μια περιεχόμενο αυτή η φράση) για τους εργαζόμενους και ανέργους.

Πέρα όμως από τις διεθνείς πιέσεις, η κυβέρνηση θα έχει σύντομα να αντιμετωπίσει τη μη αναστή του μεγάλου κεφαλαίου, που δεν φαίνεται να επικοιτεί τις μέχρι τώρα πολιτικές αποφάσεις του Κίρτσερ. Ήδη η ψήφιση πρόσφατου νόμου που επιβάλλει την παραμονή του κεφαλαίου πολυεθνικών εταιρειών τουλάχιστον τρεις μήνες σε τράπεζες της χώρας, καθώς και οι εξαγγελίες για πάταξη της φοροδιαφυγής προκαλούν δυσαφορία και αντιδράσεις.

Είναι δεδομένο, λοιπόν, ότι η σημερινή κυβέρνηση προσπαθεί να νομιμοποιηθεί στο μεγαλύτερο μέρος της κοινωνίας, κάτι που δεν της εξασφαλίζει το εκλογικό ποσοστό, με μια σειρά θεαματικών μέτρων που σε καμιά περίπτωση -ως τώρα τουλάχιστον- δεν πρόκειται για μέτρα οικονομικού χαρακτήρα, όπως αυξήσεις μισθών, θέσεις εργασίας, κροτικοποιήσεις επιχειρήσεων κ.λπ. Μόνο που

ιστορικά έχει αποδειχθεί ότι δεν μπορεί να είναι βιώσιμη κομιά πολιτική με αριστερή φροσσεολογία και δεξιά πρακτική.

Πώς πέρασε όμως η Αργεντινή από το προσκήνιο της εξέγερσης και της ανυπακοής στην κυβέρνηση Κίρτσερ; Τι έγινε, λοιπόν, το πολυωζητημένο σύνθημα «que se vayan todos» («να φύγουν όλοι»), πώς το 40% περίπου της αποχής στις προηγούμενες εκλογές του 2001 και το μεγάλο ποσοστό της Αριστεράς έφτασε μόλις στο 3%; Πώς από τις καθημερινές κινητοποιήσεις των ανέργων, τις συνελεύσεις γειτονιάς, τις καταλήψεις εργοστασίων, την εξέγερση του Δεκεμβρίου του 2001 προέκυψε το εκλογικό αποτέλεσμα που ενισχύει το παλιό πολιτικό σκηνικό, που όχι μόνο δεν έφυγε κανείς, αλλά επέστρεψαν τα φαντάσματα του περονισμού (Κίρτσερ, Μένεμ, Σάα) ως η μόνη και πολλά υποσχόμενη πολιτική σταθερά;

Η όποια απάντηση επιχειρηθεί θα πρέπει να αναζητηθεί στην περίοδο που προηγήθηκε των εκλογών. Ήδη προεκλογικά η κυβέρνηση Ντουάιντε είχε καταφέρει να εξωραϊσει το πολιτικό σκηνικό με το όνομα του corralito (δηλ. των «παγωμένων» τραπεζικών καταθέσεων) και έτσι οι μικροκαταθέτες δεν έχουν λόγο πια να φωνάζουν «να φύγουν όλοι», με τη διανομή τροφίμων και περισσότερων σχεδίων εργασίας στους ανέργους, με την επιστροφή του 13% (ποσό που είχε παρακρατηθεί από τους μισθούς το 2001) σε κτώσιους τομείς του δημοσίου τομέα και με υποσχόμενη αύξηση 50 πέσας σε ορισμένους ιδιωτικούς υπαλλήλους. Όλα αυτά, βέβαια, με τη βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, όπου κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού ενέκρινε νέα δανεισδότηση, ενώ ταυτόχρονα εξακολουθεί να θέτει τους όρους της αποπληρωμής και να πιέζει για αλλαγή νομικού πλαισίου.

Ως αντάλλαγμα, η κυβέρνηση Ντουάιντε επιδίωξε να ανακτήσει τον κοινωνικό έλεγχο και να επιβάλει τη λειτουργία των θεσμών. Έτσι, προχώρησε δυο εβδομάδες μόλις από τις εθνικές εκλογές σε καταστολή των πιο μαχητικών κομμάτων του κινήματος, όπως είναι το κατελιημένο εργοστάσιο Zapata, η βιοτεχνία Brukman και οι riqueteros Mosconi. Στις περιπτώσεις Zapata και Mosconi η αλληλεγγύη και η μαζικότητα των κινητοποιήσεων ανέτρεψαν το σχέδια της κυβέρνησης, όχι όμως και στην περίπτωση της Brukman, όπου οι εργαζόμενοι εξακολουθούν να αγωνίζονται αλλά έξω από το χώρο της βιοτεχνίας, την οποία φρουρούν μέρα νύχτα ισχυρές αστυνομικές δυνάμεις.

Επίσης, η ερμηνεία αυτής της αλλαγής πολιτικού σκηνικού θα πρέπει να αναζητηθεί στην πολυδιάσπαση της Αριστεράς και στην αναπαρέα ενός άλλου ισχυρού πολιτικού πόλου, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι στην αντίθετη περίπτωση θα ήταν εξασφαλισμένη και η εκλογική νίκη. Η πλειοψηφία των αριστερών κομμάτων καλούσε σε αποχή εκτός από την Izquierda Unida (Ενωμένη Αριστερά, κεντροαριστερά) και το Partido Obrero (Εργατικό Κόμμα, τροτκιστές), που, παρά την πολιτική τους διαπίστωση ότι οι εκλογές είναι πλήρως καθορισμένες από την αστική τάξη, συμμετείχαν. Κυρίως, όμως, έχει να κάνει με μια πιο συνολική στάση της Αριστεράς, όπου, αφού βιάστηκε να ονομάσει την προηγούμενη περίοδο «επαναστατική» ή «προεπαναστατική», στη συνέχεια εγκλωβίστηκε και περιορίστηκε στον έλεγχο των οργανώσεων των ανέργων κάτω από το σύνθημα της εξασφάλισης όσο το δυνατό περισσότερων σχεδίων εργασίας, χωρίς να καταφέρει να αξύνει τις κοινωνικές αντιθέσεις και να ενισχύσει τις όποιες αρνήσεις υπήρχαν.

Το σίγουρο πάντως είναι, πέρα από την απαισιοδοξία που γεννά το νέο πολιτικό σκηνικό, ότι η πρώτη ύλη της ταξικής συνείδησης, όπως η αλληλεγγύη και η συλλογικότητα, έχει κερδηθεί μέσα από τις κινητοποιήσεις που προηγήθηκαν, αλλά σαφώς η ταξική συνείδηση έχει μακρύ δρόμο και, όπως αλλού, έτσι και εδώ δεν υπάρχει κανένας μαγικός τρόπος που να μετατρέπει το άθροισμα των κινητοποιήσεων σε συλλογική και επαναστατική ανταρσία.

Η στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ στην Αργεντινή

Στις 9 Οκτώβρη θα διεξαχθούν στην Αργεντινή οι μεγαλύτερες κανείς στρατιωτικές ασκήσεις που έχουν πραγματοποιηθεί στη Λατινική Αμερική. Τα κοινωνικά κινήματα της περιοχής μιλάνε για «πραγματική εισβολή». Η άσκηση Aguila III θα τελεί κάτω από τη διαίκηση μιας ομάδας έμπειρων (με συμμετοχή στις εισβολές στο Αργοντινόν και το Ιράκ) αξιωματικών του στρατού των ΗΠΑ και θα πάρουν μέρος στρατιωτικές δυνάμεις από την Αργεντινή και τις ΗΠΑ, ενώ θα παραβρίσκονται παρατηρητές από τη Βραζιλία, τη Χιλή, την Παραγουάη, την Ουρουγουάη και τη Βολιβία. Θα διεξαχθεί στις επαρχίες Μεντόσα και Σαν Λουίς και θα χρησιμοποιηθούν εκτός από τις χερσαίες δυνάμεις και 80 πολεμικά αεροσκάφη. Σκοπός της άσκησης είναι η «εξουδετέρωση μιας αναστρεπτικής δύναμης». Ας σημειωθεί πως αυτές οι ασκήσεις είχαν αναβληθεί πριν από λίγους μήνες εξ αιτίας του ισχυρού αντιαμερικανικού αισθήματος που διαπερνούσε το λαό της Αργεντινής, λόγω των γεγονότων στο Ιράκ.

Από το 1989, η Νότια Διοίκηση του στρατού των ΗΠΑ πραγματοποιεί στρατιωτικές ασκήσεις στην Αργεντινή και στραπονεύει τις δυνάμεις της σε στρατιωτικές ζώνες, όπως η Σάλτα στο βορρά και η Γη του Πυρός στα νότια της χώρας. Οι ασκήσεις παρουσιάζονται σαν επιχειρήσεις κοινωνικής βοήθειας, αλλά στην πραγματικότητα εντάσσονται σε μια συνολική γεωπολιτική στρατηγική που αποσκοπεί στον απόλυτο έλεγχο των κινήσεων διαμετακίνησης, στη λεηλασία των φυσικών πόρων και στην επιβολή των περιφερειακών σχεδίων που έχουν επεξεργασθεί, όπως η ALCA, το Σχέδιο Κολομβία και το Σχέδιο Παναιμία - Παναμά.

Η πολιτικοστρατιωτική σχέση που διατηρεί η κυβέρνηση Κίρτσονερ με τις ΗΠΑ δεν απομακρύνεται από τη σχέση που είχαν οι προηγούμενες κυβερνήσεις. Όλες οι κυβερνήσεις έχουν ενδώσει στις πιέσεις των ΗΠΑ και δεν ζητούν την έγκριση του Κοινοβουλίου προκειμένου να διεξαχθούν οι ασκήσεις. Παράλληλα, έχουν ενδώσει και στην απόφασή τους να μην υπόκεινται οι στρατιωτικοί που βρίσκονται στο έδαφος της Αργεντινής στους νόμους αυτής της χώρας και ακόμη να μην διωτίζονται τον κίνδυνο να παραπεμφθούν σαν εγκληματίες πολέμου στο διεθνή δικαστήριο. Ας σημειωθεί πως 43 χώρες στον κόσμο έχουν υπογράψει διμερή συμφωνία με τις ΗΠΑ για τη μη παραπομπή Βορειοαμερικανών στρατιωτικών στο διεθνή δικαστήριο.

Οι ασκήσεις Aguila III διεξάγονται σε μια εποχή που επεκτείνεται διαρκώς η στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ στις χώρες της Νότιας Αμερικής. Μία από τις θεωρούμενες κρίσιμες περιοχές είναι η περιοχή των Τριπλών Συνόρων, μεταξύ Βραζιλίας, Αργεντινής και Παραγουάης. Το υπουργείο Άμυνας των τριών αυτών χωρών αποδέχτηκαν την πρόταση των Ηνωμένων Πολιτειών για κοινές περιπαλίες στους ποταμούς Ιγκουασού και Παρανά. Το Πεντάγωνο προσφέρει δυνάμεις και τη λαοστική υποστήριξη (ταχύπλοα, ουσκευές κατασκευές και ραντάρ). Το πρόγραμμα είναι πως εδώ «βρίσκονται, προς τα παρόν και μάλιστα, πυρήνες τρομοκρατίας», αλλά στην πραγματικότητα στόχος είναι ο έλεγχος των κοιτασμάτων γλυκού νερού. Πράκτει για έναν υπάναλο ωκεανό γλυκού νερού που εκτείνεται από τη βόρεια Βραζιλία ως την πάμπα της Αργεντινής και θεωρούνται τα μεγαλύτερα αποθέματα γλυκού νερού στον κόσμο. Ας μην ξεχνούμε πως πολλοί ειδικοί έχουν προβλέψει πως οι πόλεμοι του 21ου αιώνα θα γίνονται για τα αποθέματα του γλυκού νερού.

ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ

«Κύριοι,

«Δεν θέλουμε καταλόγους νεκρών, θέλουμε καταλόγους των δολοφόνων.»

Δεν συγχωρούμε, δεν ξεχνάμε ούτε τους δολοφόνους ούτε τους φίλους των δολοφόνων.»

Έμπνευσε Μπιοναφίνι (1986)

Στην ιστορία της Αργεντινής, όπως άλλωστε και όλης της Λατινικής Αμερικής, έχουν καταγραφεί πολλές δικτατορίες. Η τελευταία, αυτή των Βιντέλα, Βιόλα και Γκαλιτέρρι (1976-1983) παραμένει ανοιχτό κεφάλαιο, παρά τους νόμους του Αλφονσίν Οbediencia Debida και Punto Final (1986), με τους οποίους εξασφαλίστηκαν ατιμωρησία για όλους τους κατώτερους στρατιωτικούς υπαλλήλους και τους απανταχού φίλους της δικτατορίας. Το πρόγραμμα παλιό και πολύ-χρησιμοποιημένο: «Κιμελούσαν ενταλές ανωτέρας».

Όμως, οι 30.000 αγνοούμενοι και δολοφονούμενοι της επταετίας δεν μπορούν να ξεχαστούν ούτε και βολεύονται με προσχήματα. Δεν είναι μόνο μνήμη. Βρίσκονται εκεί που αντιστέκεται το χθες και το σήμερα. Μια μικρή αναδρομή στην ιστορία και το παρόν των Μητέρων της Πλατέας Μαϊού είναι αρκετή για να καταλάβει κανείς ότι δεν πρόκειται απλά για λογοτεχνικό σχήμα, αλλά για πραγματικότητα που συγκνεί κάθε φορά που συμβαίνει.

Τις τελευταίες μέρες του Ιουλίου, το θέμα της ατιμωρησίας των συνεργών της δικτατορίας επανήλθε στο πολιτικό προσκήνιο, μετά από αίτημα του ισπανού δικαστή Μπαλτάσαρ Γκασρόν, γνωστού από την υπόθεση Πινόσέτ, για έκδοση και εκδίκαση 46 στρατιωτικών στην Ισπανία. Κατηγορούνται για βασανιστήρια και εκτελέσεις Ισπανών υπηκόων. Λίγες μέρες μετά, η Γαλλία, η Ιταλία και η Ελβετία προχώρησαν σε αντίστοιχα διαβήματα. Το θέμα βέβαια δεν προέκυψε ξαφνικά. Οι ενέργειες του Μπαλτάσαρ Γκασρόν ήταν γνωστές εδώ και ένα χρόνο περίπου, αλλά οι στρατιωτικοί είχαν την προστασία του νομοθετικού διατάγματος 1581/2001 του Ντε Λα Ρουά που απαγόρευε την έκδοση εγκληματιών και την εκδίκαση εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας σε άλλη χώρα από αυτή που έγιναν. Είχαν, επίσης, την προστασία του πρώην αρχηγού του στρατού Ρικάρντο Μπρινσόνι.

Οι καταστάσεις όμως φαίνεται να γίνονται πιο δύσκολες για αυτούς. Ο Κίρτσονερ προχώρησε την Παρασκευή 25/7 στην κατάργηση του διατάγματος Ντε Λα Ρουά, αναγνώρισε έτσι το δρόμο για την εκδίκαση των συνεργών της δικτατορίας στο εξωτερικό. Το νέο διάταγμα 408/2003 αναγνώρισε αυτό που προϋπήρχε στο Σύνταγμα εδώ και ενόμιμη αιώνια περίπου και ο δικαστής Κονίκιμα Κορράλ δεν είχε άλλη επιλογή από το να προχωρήσει στην προληπτική κράτηση των 46 στρατιωτικών μέχρι να ολοκληρωθεί η διαδικασία της έκδοσής τους στο εξωτερικό.

Θέλουμε τον κατάλογο των δολοφόνων»

Δύσκολα μπορεί κανείς να ερμηνεύσει την ενέργεια αυτή του νέου προέδρου έξω από το πλαίσιο της προσπάθειας να αυχίσει τη δημοτικότητα του, αλλά και να υπερασπιστεί τη χαμένη αξιοπιστία των θεσμών και των πολιτικών. Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, ότι τους τελευταίους μήνες, μετά την ανογκαστική παραίτηση του Νασαρένο από το Ανώτατο Δικαστήριο, η εικόνα που έχουν οι πολίτες για τη δικαιοσύνη έχει «βελτιωθεί». Για το Ανώτατο Δικαστήριο για παράδειγμα, το ποσοστό επιδοκίμασας των ενεργειών του αυξήθηκε από 2% σε 11% (Página 12, 28/7). Το πολυσυζητημένο σύνθημα «να φύγουν όλοι, να μη μείνει κανείς» πρέπει να καταγραφεί στην Ιστορία ως μια ακόμα αυθόρμητη εκδήλωση αγανάκτησης και όχι ως απόρροια πολιτικής συνείδησης. Δυστυχώς, σε αυτό βοηθάει και η σημερινή κατάσταση των κινήματων.

Το ίδιο δύσκολο, όμως, μπορεί κάποιος να εμπιστευθεί την όλη νομική διαδικασία και να ισχυριστεί ανεπιφύλακτα ότι θα οδηγήσει και στην οριστική φυλάκισή τους. Αντίθετα μάλιστα, οι επιφυλάξεις είναι πολλές και κοβ' όλα βάσιμες. Το γεγονός ότι για 20 αλόκληρα χρόνια όλοι αυτοί οι στρατιωτικοί κυκλοφορούσαν ελεύθεροι στην Αργεντινή, το χρονοβόρα της νομικής διαδικασίας, τα νομικά τερίτια της αστικής δικαιοσύνης που ήδη έχουν αρχίσει να εκμεταλλεύονται οι στρατιωτικοί και οι φίλοι τους, καθώς και το προηγούμενο του Πιντασέ, δεν αφήνουν πολλά περιθώρια για πανηγυρισμούς.

Το θέμα της επικείμενης έκδοσης των 46, όπως ήταν αναμενόμενο άλλωστε, προκάλεσε θύελλα συζητήσεων. «Να δικαστούν σε ξένο έδαφος ή στην Αργεντινή;» Η Έρμε ντε Μινοαφίνι απαντά με το δικό της τρόπο: «Θα πραγματοποιηθεί η εγκληματία να δικάζονται εδώ. Πιο σίγουρο από όλους ο Αλφρέδο Αστίς». Εμείς θα θέλαμε να τον δούμε καταδικασμένο εδώ, γιατί ήταν αυτός που απήγαγε τις δικές μας μητέρες, πράγμα για το οποίο μιλούν πολύ λίγο. Αλλά, σε αυτή την περίπτωση, οι εγκληματίες δεν θα βρεθούν στην φυλακή γιατί, αν τελικά φυλακιστούν, θα τους στείλουν σε φυλακές που θα είναι σαν να έστειλαν εμένα στο Σπίτι των Μητέρων».

Είναι αυτονόητο βέβαια ότι για να δικαστούν στη χώρα που διέπραξαν τα εγκλήματα θα πρέπει το Ανώτατο Δικαστήριο να χαρακτηρίσει αντισυνταγματικούς τους νόμους του Αλφονσίν και συνεπώς να προτείνει την κοτόρρηση τους, όπως ζητούν εδώ και χρόνια οι Μητέρες, οι Γιαγιάδες της Πλατείας Μαϊού, οργανώσεις για τα ανθρωπιά δικαιώματα και τα κόμματα της Αριστεράς. Μπορεί, όμως, να περιμένει κανείς από δικαστές κληροδοτημένους από τη δικτατορία και νομοθέτες που ψήφισαν και δέχτηκαν τους παραπάνω νόμους να προχωρήσουν στην ακύρωσή τους;

Υπάρχουν, βέβαια, και αυτοί που ισχυρίζονται, και δεν είναι μόνο ο Φλορένσιο Βαρέλα, δικηγόρος τριών κατηγορουμένων, ότι θα απειληθεί η εθνική κυριαρχία της χώρας, αν τελικά πραγματοποιηθεί η έκδοση των 46 στην Ισπανία (La Nación, 3/8). Σαφώς πρόκειται για όλους αυτούς που στο μυαλό τους και συνεπώς και στο λεξιλόγιό τους υπάρχει μόνο η λέξη έθνος και στο έθνος χωράνε όλοι. Οι βασανιστές, οι εγκληματίες μιας δικτατορίας, οι φασίστες... χωράνε όλοι. Είναι οι ίδιοι που υπερασπίζονται ως απόλυτη αξία την ζωή των εγκληματιών πολέμου, των φασιστών, των βασανιστών, των δικτατόρων. Είναι αυτοί που χρησιμαπαίνουν το πρόσχημα της εθνικής κυριαρχίας για να δικαιώνουν την ατιμωρησία, ενώ δικαιολογούν κάθε μορφή καταπάτησης της κυ-

ριαρχίας που σχετίζεται με την οικονομία και την κοινωνία και είναι από τους πρωτεργάτες της παράδοσης της χώρας στο ξένο κεφάλαιο. Το συμβόλαιο της τηλεφωνίας, του πετρελαίου, των διοδίων συζητούνται στη Νέα Υόρκη, στο Λονδίνο, στο Παρίσι, στη Μαδρίτη και κανένας απ' αυτούς δεν μιλά για εθνική κυριαρχία, με το πρόσχημο ότι «αυτό είναι μέρος της πολιτικής και όχι της δικαιοσύνης». Μόνο που, δυστυχώς γι' αυτούς, η γενεαλογία της τελευταίας δικτατορίας είναι μέρος της πολιτικής και η πολιτική βούληση που δεν διευκολύνει δια παντός την ατιμωρησία είναι νόμιμη και κυρίως ευκαία.

Αν, λοιπόν, προκύπτει θέμα συζήτησης από την κατόρρηση του νομοθετικού διατάγματος και την εκδίκαση των 46 στο εξωτερικό, δεν είναι η απειλή της εθνικής κυριαρχίας, αλλά η χρήση του ίδιου νόμου από όλους όσοι επινοούν μια μεγάλη ευκαία «τρομοκράτες» και επιδιώκουν την εξόντωση τους οπούδήποτε είναι δυνατόν.

Αν προκύπτει θέμα συζήτησης δεν είναι το μέλλον του έθνους της Αργεντινής, αλλά ποιο θα είναι το μέλλον αυτών που βασάνισαν, εξοφάνισαν και δολοφόνησαν αγωνιστές που έτυχε να είναι υπήκοοι αυτής της χώρας. Γιατί οι 46 είναι μόνο αυτοί που εναντίον τους εκκρεμούν κατηγορίες ή υπάρχουν ήδη, όπως στην περίπτωση του Αστίς, καταδικαστικές αποφάσεις για δολοφονίες ή εξοφάνσεις ξένων υπηκόων. Για τις εξοφάνσεις, τους βασανισμούς και τις δολοφονίες των Αργεντινών όμως, ποιος θα τιμωρηθεί;

T.X.

1. Ο Αλφρέδο Αστίς καταδικάστηκε το 1990 στη Γαλλία για τη δολοφονία των μοναχών Ντουκέ και Νταμόν. Ήταν προς το τέλος του 1977 όταν με το πρόσχημα της αναζήτησης της αδεικής του κατόφρε να διεισδύσει στις Μητέρες της Πλατείας Μαϊού και στη συνέχεια να προχωρήσει στην εξοφάνισαν των δύο μοναχών και της Ασκούερα Βιγιαφλέρ, από τις πρώτες Μητέρες της οργάνωσης.

«Κάθε άνθρωπος είναι ανταποκριτής»

Συνέντευξη της **MARILINA WINIK***

στην **Ε.Ν.** για τα «**Σήματα Καπνού**»

–Τι έχει προσφέρει η εμπειρία του Indymedia Αργεντινής; Τι προβλήματα υπάρχουν και πώς αντιμετωπίζονται;

Το Indymedia Αργεντινής γεννήθηκε τον Απρίλιο του 2001, στην αρχή σαν μια προσπάθεια αντιπληροφόρησης και ενάντια στην ALCA (Ζώνη Ελεύθερου Εμπορίου των Χωρών της Αμερικής), για την οποία οργανώνονταν πολλές διαδηλώσεις εκείνη την εποχή στην Αργεντινή, κυρίως στο Μπουένος Άιρες. Έτσι δημιουργήθηκε το Indymedia Αργεντινής. Τρεις σύντροφοι έστησαν την σελίδα, ο Σεμπαστιάν έγγραφε, ο Νικίτο είχε αναλάβει το τεχνικό μέρος και ο Χουάν τις φωτογραφίες κ.λπ. Μετά την εξέγερση της 19ης και 20ής Δεκεμβρίου του 2001, πολλοί σύντροφοι είδαμε τη σελίδα, ήρθαμε σε επαφή με το Indymedia και η συλλογικότητα του Μπουένος Άιρες απέκτησε 20 άτομα.

Το Indymedia είναι ένα παγκόσμιο, ανοιχτό δίκτυο και η κάθε συλλογικότητα σε κάθε μέρος του δίνει τη μορφή που χρειάζεται. Και η μορφή που πήρε το Indymedia Αργεντινής αρχικά, όταν άρχισε να δημιουργείται το Indymedia Μπουένος Άιρες και το Indymedia Ροσάριο, είναι πολύ διαφορετική από τη μορφή που έχει στην Ευρώπη. Γιατί αυτό που εμείς κάνουμε είναι ουσιαστικά αντιπληροφόρηση με την ξεκάθαρη ιδέα ότι ταυτόχρονα βοηθούμε τα κινήματα και δίνουμε δημοσιότητα σε αυτά που τα μαζικά μέσα δεν δίνουν σημασία. Στην δεκαετία του '90, για παράδειγμα, τα κινήματα των ανέργων (MTD) πάντα παρουσιάζονταν με ένα φανταστικό τρόπο, ως βίαιοι κ.λπ. που δεν είχε να κάνει με την πραγματική δουλειά που οι σύντροφοι έκαναν. Στις 19 και 20 του Δεκεμβρίου με κάποιο τρόπο εμφανιστήκαμε πολύ πολιτικοποιημένοι, χωρίς να συμμετέχουμε σε καμία οργάνωση, αλλά με έντονη πολιτική ανησυχία. Έπρεπε να βρούμε έναν τρόπο σύνδεσης με την αντιπληροφόρηση, ενώ ταυτόχρονα ήμασταν πολιτικά ανήσυχοι. Όχι μόνο να διαχειριζόμαστε την ηλεκτρονική σελίδα, αλλά ταυτόχρονα να μπορούσαμε να τη διευρύνουμε και να της δώσουμε την επιθυμητή μορφή. Στη διάρκεια του περασμένου χρόνου, διαμορφωθήκαμε ως συλλογικότητα και ήρθαμε σε επαφή με τα διάφορα κινήματα. Αυτό που κάναμε ήταν να δουλεύουμε στις γειτονιές, με τα κινήματα των ανέργων, και συγκεκριμένα με τη Συντονιστική Ανίμπαλ Βερνόν, με την οποία δουλεύαμε περισσότερο από ό,τι με άλλα. Τους τελευταίους τρεις μήνες έχουμε ξεκινήσει ένα πρόγραμμα οπτικοακουστικής εκπαίδευσης, αλλά όχι στο δικό μας χώρο. Εμείς έχουμε τα μέσα, καθώς υπάρχουν σύντροφοι που σπουδάζουν κινηματογράφο και σύντροφοι που γνωρίζουν και έχουν μηχανήματα, αλλά το κάνουμε σε άλλους χώρους, αφού με τα κινήματα των ανέργων νιώσαμε πολύ συντροφικά. Και με τα κατειλημμένα εργοστάσια επίσης. Υπάρχουν σύντροφοι που ταξιδεύουν αρκετά στα εργοστάσια, κυρίως στη Ζανόν, και δουλεύουν σε προγράμματα οπτι-

κοακουστικής εκπαίδευσης. Κυρίως διδάσκουν τη χρήση υπολογιστών, όχι μόνο για το Indymedia αλλά για πιο διευρυμένη χρήση. Το ίδιο γίνεται και στις συνελεύσεις και σε όλα τα μέρη. Η ιδέα είναι ότι θέλουμε να παράγουμε ένα διαφορετικό μοντέλο πληροφόρησης, όχι μόνο να καταβύθουμε στις διαδηλώσεις, να τραβάμε φωτογραφίες και να τις ανεβάζουμε στο διαδίκτυο. Έχει να κάνει με τη δυνατότητα αλλαγής.

Στην Αργεντινή το ίντερνετ δεν είναι μαζικό. Είναι περισσότερο προνομιακό, λιγότερο από το 1% του πληθυσμού έχει πρόσβαση. Από την άλλη θεωρούμε σημαντικό να διατηρήσουμε την ιστοσελίδα, να τη στηρίζουμε γιατί υπάρχει και κόσμος που δεν βρίσκεται στη χώρα. Μόνο οι ηγέτες των κινημάτων και οι φοιτητές έχουν πρόσβαση στο ίντερνετ και χρησιμοποιούν το Indymedia πολύ, για τον κόσμο όμως των κινημάτων εμείς ακολουθούμε την πολιτική του γραπτού λόγου, των προγραμμάτων διδασκαλίας, των φωτογραφιών κ.λπ. Φυσικά, η σελίδα είναι το βασικό μας εργαλείο και χρησιμοποιεί στο να γίνονται γνωστές ένα σωρό ειδήσεις που διαφορετικά δεν θα τις γνώριζε ο κόσμος. Αλλά συνεχίζουμε να πιστεύουμε ότι η πιο σημαντική δουλειά του Indymedia Αργεντινής είναι έξω από την σελίδα του ίντερνετ.

–Πώς αντιμετωπίζετε το ζήτημα της ομοφωνίας;

Η ομοφωνία στις συζητήσεις είναι ένα θέμα. Γιατί οι συζητήσεις της συλλογικότητας είναι αρκετά ιδεολογικές και όταν δεν υπάρχει ομοφωνία είναι γιατί υπάρχουν σύντροφοι που σχετίζονται πολιτικά με διαφορετικές οργανώσεις και μερικές φορές είναι πολύ δύσκολο να υπάρξει. Γενικά, οι συζητήσεις μας είναι μέχρι τελικής πτώσης, γιατί στην πραγματικότητα δεν έχουν να κάνουν με πρακτικά θέματα, αλλά με ιδεολογικά και πολιτικά. Από μία άποψη έχει μεγάλο ενδιαφέρον, γιατί πολλοί σύντροφοι δεν έχουν υπάρξει ποτέ σε πολιτική οργάνωση και μαθαίνουν να συζητούν πολιτικά μέσα στο Indymedia. Πάντα αποφασίζουμε με ομοφωνία και όταν δεν τα καταφέρνουμε φαίνεται.

–Υπάρχουν άλλες ομάδες εναλλακτικής ενημέρωσης;

Υπάρχει μία συλλογικότητα που ονομάζεται Ανρέδ (www.anred.org), είναι ένα πρακτορείο ειδήσεων που δουλεύει βασικά με τα κινήματα των ανέργων, με τη Συντονιστική Ανίμπαλ Βερνόν, δημοσιεύει τα ανακοινωθέντα της. Μέσα στα κινήματα των ανέργων επίσης υπάρχει Τύπος και τα εργοστάσια έχουν μια καθημερινή εφημερίδα που ονομάζεται *Nuestra Lucha* (Ο Αγώνας μας). Είναι μια εργατική εφημερίδα που τη βγάζουν δύο σύντροφοι από τα κατειλημμένα εργοστάσια και αποτελεί μία περίληψη των πραγμάτων που γίνονται. Οι συνελεύσεις, επίσης, έχουν τις σελίδες τους και το υλικό τους. Υπάρχουν επίσης ομάδες βίντεο και ένας ραδιοφωνικός σταθμός που τον λειτουργεί η Κομμουνιστική Νεολαία (Juventud Comunista) από τη δεκαετία του '80. Υπάρχει, επιπλέον, ένα Δίκτυο Ανταποκριτών (Red de Corresponsales), που αποτελείται από φοιτητές δημοσιο-

γραφίας. Στις διαδηλώσεις μιλάνε στον ραδιοφωνικό σταθμό, δίνουν πληροφορίες, κάνουν ρεπορτάζ. Στις 19 Δεκεμβρίου του 2002, ένα χρόνο μετά τη λαική εξέγερση, προσπάθησε να συντονίσουμε όλες αυτές τις ομάδες.

Η Αργεντινή είναι μια πολύ μεγάλη χώρα και είναι πολύ δύσκολο μερικές φορές να έρθεις σε επαφή με άλλες ομάδες σε άλλες περιφέρειες. Προσπαθούμε να συντονίσουμε ένα δίκτυο αντιπληροφόρησης. Μου έκανε εντύπωση στο ταξίδι μου τώρα στην Ευρώπη η ποσότητα των συλλογικοτήτων που υπάρχουν. Υπάρχουν σελίδες και σελίδες στο ίντερνέτ και ομάδες βίντεο και όλες μεγάλες και με καλή οργάνωση. Δεν ξέρω για την Ελλάδα, αλλά σε άλλα μέρη της Ευρώπης είναι πολύ δυνατές.

–Τι σχέση έχει το Indymedia Αργεντινής με άλλα κινήματα, με άλλες ομάδες Indymedia ή εναλλακτικής πληροφόρησης στη Λατινική Αμερική;

Βασικά, υπάρχουν δύο περιπτώσεις που σύντροφοι του Indymedia ταξίδεψαν σε άλλα μέρη. Η μία ήταν τον Οκτώβριο του περασμένου χρόνου όταν συνέβαινε κάτι στην Ουρουγουάη και οι εκεί σύντροφοι ζήτησαν ένα φωτογράφο από το Indymedia Αργεντινής. Εμείς εκείνη την στιγμή είχαμε λίγα χρήματα και ένας φωτογράφος μας μπορούσε να ταξιδέψει. Η άλλη ήταν στη Βολιβία, όπου πήγαν τρεις σύντροφοι από το Indymedia Αργεντινής. Το Indymedia Βολιβίας είχε πολλά προβλήματα κατά τη διάρκεια όλου του χρόνου. Ταξίδεψαν και το ταξίδι τους ήταν καταπιληκτικό. Και πιστεύω ότι οι ανταποκρίσεις, οι φωτογραφίες ήταν μια πολύ μεγάλη ευθύνη. Σε μια στιγμή κρίσης πολύ ενδιαφέρουσα για τη Βολιβία. Επιπλέον, πήγαν εκεί με την αποστολή να εξοπλίσουν την ομάδα αντιπληροφόρησης του Indymedia Βολιβίας.

–Το Indymedia Αργεντινής αποτελεί κομμάτι άλλων πρωτοβουλιών που κάνουν κοινωνική δουλειά (κοινωνικά κέντρα, συνελεύσεις) ή έχει τη δική του παρουσία;

Υπάρχουν σύντροφοι που συμμετέχουν σε άλλες οργανώσεις, σε πολιτικά κόμματα, σε πολιτιστικές πρωτοβουλίες, σε άλλες συλλογικοτήτες δηλαδή, όχι μόνο στο Indymedia. Αλλά, φυσικά, η πλειοψηφία των συντρόφων είναι περισσότερο συγκεντρωμένη στη δουλειά του Indymedia. Και αυτό απαιτεί πολύ χρόνο, γιατί δεν είναι μόνο η σελίδα στο ίντερνέτ αλλά και η δουλειά στις γειτονιές.

Εμείς βρισκόμαστε σε ένα γραφείο ενός κατελιγμένου κτιρίου από μια συνέλευση γειτονιάς. Κάθε βδομάδα έχει βάθρια ένα μέλος του Indymedia. Αυτό έχει να κάνει με το ότι αν βρισκόσαι σε ένα μέρος όπου μοιράζεσαι τον ίδιο χώρο και είναι ένας χώρος ανοιχτός, ταυτόχρονα εμπλέκεσαι στον ίδιο βαθμό με τη συνέλευση. Στη συνέλευση αυτή της γειτονιάς συμμετέχουν γείτονες και οργανώσεις, ανακατεμνεί από κοινού.

–Με τι θέματα ασχολείται η συνέλευση γειτονιάς;

Γενικά όλες οι συνελεύσεις δουλεύουν με επιτροπές. Υπάρχει επιτροπή ανέργων, πολιτιστική επιτροπή, επιτροπή παραγωγικών προγραμμάτων, οργανώνει συστίτι όπου ο κόσμος μπορεί να φάει... Υπάρχουν πολλές επι-

τροπές που δουλεύουν μέσα στις συνελεύσεις. Η ιδέα είναι να δημιουργηθεί μια διαδικασία με ένα διαφορετικό πρόγραμμα που έχει να κάνει με την κάλυψη των αναγκών που υπάρχουν στη γειτονιά από τη μια, και από την άλλη με τη δημιουργία πολιτικής συνειδήσης. Όπως σε αυτή, το ίδιο συμβαίνει και σε όλες τις συνελεύσεις. Οι διάφορες επιτροπές ενώνονται, όπως ενώνονται και οι διάφορες συνελεύσεις και κάνουν προγράμματα μαζί.

–Και πώς παίρνονται οι αποφάσεις;

Η κάθε επιτροπή είναι αυτόνομη. Κάθε βδομάδα στη γενική συνέλευση η κάθε επιτροπή κάνει προτάσεις και μετά ψηφίζουν. Δηλαδή αυτό που ψηφίζεται στις συνελεύσεις δεν έχει να κάνει συγκεκριμένα με τις επιτροπές, αλλά με τις κινήσεις που δημιουργούνται σε κάθε μία από τις συνελεύσεις. Για παράδειγμα, για μια πορεία, για μια δράση υποστήριξης του ενός ή του άλλου κινήματος αυτό που γίνεται είναι ότι τοποθετούνται όσοι θέλουν να μιλήσουν με κάποιο περιορισμό στο χρόνο ομιλίας. Ψηφίζουνται τα θέματα. Βγαίνει η ατζέντα της εβδομάδας και ψηφίζουν για τα δύο ή τρία πιο σημαντικά. Μετά από αυτό τοποθετούνται οι ομιλητές για κάθε θέμα που τους ενδιαφέρει να συμμετάσχουν. Όταν τελειώσουν διαβάζονται όλες οι προτάσεις και γίνεται ψηφοφορία.

–Τα πολιτικά κόμματα προσπαθούν να εισχωρήσουν στις συνελεύσεις γειτονιάς, να τις χειραγωγήσουν;

Φυσικά! Νομίζω ότι δεν το έχουν καταφέρει. Όμως πολύς κόσμος που στην αρχή συμμετείχε, γιατί η συνέλευση είναι ένας χώρος πλειοψηφικής αντιπροσώπευσης όπου μπορούν να εκφράσουν τα ενδιαφέροντά τους άτομα που δεν ανήκουν σε κανένα πολιτικό κόμμα, πλέον δεν συμμετέχει στις συνελεύσεις γειτονιάς. Δεν πιστεύω ότι είναι η μοναδική εξήγηση. Αλλά πιστεύω ότι μέχρι κάποιο σημείο τα κόμματα της Αριστεράς, τα παραδοσιακά ή το περισσότερο ριζοσπαστικά, είδαν τις συνελεύσεις σαν ένα πολύ ενδιαφέρον χώρο για να κάνουν πολιτική περισσότερο μαζί. Άρχισαν να εφαρμόζουν μια στρατηγική περισσότερο ανοιχτή ακούγοντας τα αιτήματα των γειτόνων, ήρθαν στις συνελεύσεις για να περάσουν γραμμή. Βέβαια, δεν είναι ο μόνος λόγος που μειώθηκε ο αριθμός και η ποιότητα των γειτόνων που συμμετείχαν στις συνελεύσεις. Έχει να κάνει με το γεγονός ότι πολλά από τα άτομα που ήρθαν αρχικά στις συνελεύσεις, ως ένα νέο τόπο συμμετοχής, καθώς δεν είδαν συγκεκριμένα αποτελέσματα στον μικρό χρόνο λειτουργίας και σε εκλογική περίοδο, αποφάσισαν να τις ε-

γκαταλείψουν. Και αυτό συνέβη γιατί δεν ήταν αρκετά πολιτικοποιημένοι και πίστευαν ότι θα αλλάξουν τα πράγματα σε δύο μήνες.

–Έχουν αλλάξει καθόλου τα πολιτικά κόμματα της Αριστεράς μετά την εξέγερση;

Έχουν αλλάξει πολύ. Τώρα είναι περισσότερο γνωστά και αναγνωρισμένα.

–Η διαδικασία των συνελεύσεων είναι σε εξέλιξη; Και ίσως πιο ώριμη;

Ναι, φυσικά! Οι συνελεύσεις συνεχίζονται και, εκ των πραγμάτων, σε κάθε αγώνα οι συνελεύσεις πάντα υποστηρίζουν τα διάφορα κινήματα ως συνέχεια της διαδικασίας των κοινωνικών αγώνων και σίγουρα υπάρχει πάρα πολύς κόσμος που συνεχίζει χωρίς να εγκαταλείπει τις συνελεύσεις.

–Τι απέμεινε από το *Que se vayan todos* (Να φύγουν όλοι);

Όπως εγώ το βλέπω, υπήρξε αρχικά μια λαϊκή εξέγερση. Επιτέλους, ο κόσμος βγήκε στους δρόμους στις 19 και 20 του Δεκεμβρίου του 2001. Και όταν μιλάω για κόσμο εννοώ τη μεσαία τάξη που ενδιαφέρθηκε και βγήκε στο δρόμο να διαδηλώσει γιατί ζούσε σε κατάσταση οικονομικής καταστολής που ήταν ήδη αβάσταχτη με το πάγωμα των αποταμιεύσεων. Και όλη η μεσαία τάξη βγήκε στους δρόμους για να διαμαρτυρηθεί. Πιστεύω ότι στις 19 και 20 του Δεκεμβρίου ήταν μια λαϊκή εξέγερση, από και και πέρα αν πούμε ότι έχουμε επανάσταση θα ήταν πολύ απλοϊκό.

Θυμάμαι στο Παγκόσμιο Κοινωνικό Φόρουμ, ένας Κολομβιανός μιας οργάνωσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα είπε ότι τελικά η Αργεντινή έγινε μια χώρα της Λατινικής Αμερικής. Αυτό που πιστεύω ότι συνέβη σε αυτό το επίπεδο είναι ότι άνοιξε χώρος στον οποίο μέχρι εκείνη την στιγμή ηγούνταν τα πολιτικά κόμματα. Το τέλος της δικτατορίας σημάδεψε έντονα όλες τις κοινωνικές τάξεις. Πιστεύω ότι ο κόσμος ξύπνησε από μια προσωπική ανάγκη. Μετά αυτό το προσωπικό εξελίχθηκε σε διάφορα κινήματα. Οι συνελεύσεις δημιουργήθηκαν μετά τις 19 και 20 του Δεκεμβρίου, αλλά τα κινήματα των νέων, τα εργοστάσια κάτω από εργατικό έλεγχο υπήρχαν από πριν. Αυτό που συνέβη είναι ότι άρχισαν να έχουν μια κίνηση περισσότερο μαζί και περισσότερο ενδιαφέρουσα, όπως και όλες οι πολιτικές διαδικασίες.

Όμως, νομίζω ότι δεν γίνεται να μην θυμώσατε και η έλλειψη ανεκτικότητας έγινε σαφής. Δεν γίνεται επανάσταση σε δύο μέρες και αυτό το παράδειγμα έχει γίνει αντιληπτό. Η επανάσταση χτίζεται κάθε μέρα, με αλλαγή του τρόπου σκέψης, με αλλαγή της λογικής, με καθημερινή δουλειά, με εξέλιξη. Πιστεύω ότι ο κόσμος είναι πιο αφυπνισμένος και οργανώνεται, και αυτό μου φαίνεται πολύ θετικό. Αν η επανάσταση εξελιχθεί στην Αργεντινή, μακάρι, δεν ξέρω, εγώ θα χαίρομαι πολύ. Αλλά μου φαίνεται πολύ άδικο για τους άλλους αγώνες στη Λατινική Αμερική όλα αυτά τα χρόνια, και όχι μόνο για τη Λατινική Αμερική, αλλά και για όλες τις υπανάπτυκτες χώρες. Είναι πολύ άδικο γιατί λόγω αυτών των δύο ημερών εμείς έχουμε την αξίωση να λέμε ότι θα κάνουμε επανάσταση.

Πιστεύω πως ναι, υπάρχει μια αλλαγή και μάλιστα πολύ ενδιαφέρουσα στην Αργεντινή. Αλλά είναι κάτι που άρχισε και, όπως όλες οι πολιτικές διαδικασίες, δεν θα καθορισθεί από τις εκλογές, αλλά θα καθορισθεί από τον τρόπο με τον οποίο χτίζεται. Έτσι βλέπω αυτό που συμβαίνει στην Αργεντινή. Ανεβάσματα και κατεβάσματα, χτύπημο, καταστολή. Όλα επηρεάζουν τα κινήματα.

Ζούμε σε κατάσταση τρομοκρατίας. Υπάρχουν σύντροφοι στις φυλακές, γίνονται εξώσεις ή εκπομπή από κοινωνικά κέντρα με μεγάλη καταστολή. Δεν ζούμε σε δημοκρατία, μόνο σε τυπική δημοκρατία. Και όχι μόνο εμείς. Τώρα που ταξιδεύω στην Ευρώπη βλέπω κόσμο που καταδιώκεται, ανθρώπους χωρίς χαρτιά στις

φυλακές σαν εγκληματίες. Γι' αυτό νομίζω ότι ο αγώνας πρέπει να αναζητήσει άλλους τρόπους δράσης.

Στην Αργεντινή έχουμε τους εξαφανισμένους συντρόφους. Μια γενιά χαμένη. Εμείς είμαστε η επόμενη γενιά. Είναι μια πραγματικότητα υπαρκτή στην Αργεντινή. Αλλά υπάρχει και η δουλειά που κάνουν οι HIJOS (τα παιδιά των εξαφανισμένων), οι Madres (οι μητέρες των εξαφανισμένων), η οικιστική δουλειά που κάνουν στην Αργεντινή.

Αυτοί οι 30.000 εξαφανισμένοι σε μία χώρα των 30.000.000, σχεδόν το 1%, έπαιξαν βασικό ρόλο στην ιστορία της Αργεντινής. Αλλά πιστεύω ότι πρέπει να πας πιο πέρα από τους εξαφανισμένους. Πρέπει να τους θυμώσατε, πρέπει να γνωρίζουμε τη δουλειά που έκαναν και να τους επαναφέρουμε στη μνήμη με τη δουλειά που κάνουμε σήμερα. Δεν πρέπει να ξεχνάμε τους 30.000 που σκότωσαν, που δολοφόνησαν. Τους παίρνουμε σαν παράδειγμα για να αλλάξουμε τα πράγματα.

Το Indymedia έχει δύο παραδείγματα. Τον Ροδόλφο Γουόλς, συγγραφέα δημοσιογράφου, που δολοφονήθηκε από τις ένοπλες δυνάμεις, και τον Ραϊμόντο Γλέισορ, που ήταν παραγωγός κινηματογράφου, έκανε πολιτικό κινηματογράφο βάση, που επίσης δολοφονήθηκε από τις ένοπλες δυνάμεις. Έχουμε αυτές τις δύο αναφορές από τη δημοσιογραφία της δεκαετίας του '70. Ένας που έκανε κινηματογράφο και ένας που έγραφε. Ο Ροδόλφο Γουόλς διέδωσε τη φράση που χρησιμοποιούμε και εμείς σήμερα «κάθε άνθρωπος είναι ανταποκριτής». Έφτιαξε ένα μουσικό δίκτυο πληροφόρησης και είχε την ιδέα να μεταδίδεται από άνθρωπο σε άνθρωπο. Και ο Ραϊμόντο Γλέισορ έκανε φοβερές ταινίες και πριν από ένα χρόνο κάποιοι σύντροφοι έφτιαξαν ένα ντοκιμαντέρ για τη ζωή του που προβλήθηκε σε γειτονίες και συνελεύσεις. Έτσι, έχουμε αυτές τις δύο προσωπικότητες πάντα στη μνήμη. Και είναι εξαφανισμένοι. Πώς θα επανακρίσουμε αυτό που οι σύντροφοι έκαναν. Συνεχίζοντας μπροστά. Και όχι μόνο μιλώντας για τη χαμένη γενιά, αν και είναι αλήθεια.

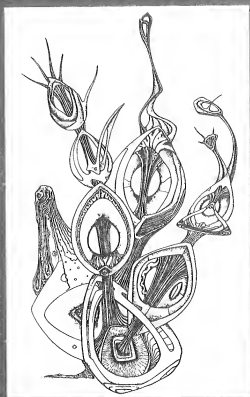
Έπειτα, δεν είναι μόνο ο αγώνας στην Αργεντινή αλλά σε όλα τα μέρη της Λατινικής Αμερικής. Είναι πολύ σημαντικό να μην χάσουμε την ταπεινότητα, γιατί πιστεύω ότι η Αργεντινή πρέπει να μάθει από τον αγώνα της Λατινικής Αμερικής, από τον αγροτικό κόσμο, από αγώνες που δεν έχουν τόση δημοσιότητα όσο ο αγώνας της Αργεντινής τα τελευταία χρόνια.

⁴ Η Marilina Winik είναι μέλος του Indymedia Αργεντινής.

Α Φ Ι Ε Ρ Ω Μ Α

ΛΑΤΙΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΕΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΕΣ

Ένα μικρό αφιέρωμα στις λογοτεχνίες της Λατινικής Αμερικής είναι εξαρ-
χής καταδικασμένο να είναι μερικό. Η εξέταση του πληθωρικού χαρακτήρα
της λογοτεχνικής δημιουργίας της υποηπειρού -το αποσποικιακό, ιστορικό,
πολιτικό, μοντερνιστικό, αστυνομικό, ιθαγενικό και μεταμοντέρνο μυθιστό-
ρημα, ο μαγικός ρεαλισμός και οι ξεχωριστές εθνικές λογοτεχνίες είναι ορι-
σμένες μόνο από τις εκφράσεις του- θα απαιτούσε μια πολύ πιο εξαντλητική
αντιστική (κατά την προσφιλή έκφραση του Εντουάρντ Σαϊντ) μελέτη.

Παρ' όλα αυτά, τα κείμενα και οι συνεντεύξεις που ακολουθούν φιλοδοξούν
να μας κάνουν να θυμηθούμε και να στοχαστούμε ορισμένες από τις σημα-
ντικές στιγμές αυτής της δημιουργίας. Ας επιχειρήσουμε, λοιπόν, μια μικρή
περιήγηση εκεί όπου ο μύθος συναντά την ιστορία, εκεί όπου το μυθιστόρημα
εκφράζει την επιθυμία του συγγραφέα -σε άμεση και ανατροφοδοτική σχέ-
ση με το περιβάλλον του- να συλλάβει, να απεικονίσει και να μεταπλάσει την
κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα.

—Νομίζω ότι το καλύτερο θα ήταν να ξεκινήσουμε αυτή τη συνέντευξη από εκεί που την αφήσαμε στην Μπραζίλια: ποιο είναι οι πολιτικοί, κοινωνικοί και πολιτισμικοί παράγοντες που καθόρισαν την εμφάνιση της νέας λατινοαμερικανικής λογοτεχνίας και ποια είναι τα βασικά της γνωρίσματα;

Χ.Κ.: Το πρώτο πρόβλημα είναι ότι δεν είμαι κοινωνιολόγος ούτε και κριτικός λογοτεχνίας· η κριτική μου ικανότητα είναι αρκετά αμφιβολή. Επιπλέον, δε γνωρίζω σε βάθος τις κοινωνικοπολιτικές και πολιτιστικές συνθήκες κάθε χώρας χωριστά, γι' αυτό και δεν μπορώ να απαντήσω για το σύνολο της Λατινικής Αμερικής. Αντίθετα, γνωρίζω λίγο καλύτερα την περίπτωση της Αργεντινής, γι' αυτό και η απάντησή μου θα επικεντρωθεί στη λογοτεχνία αυτής της χώρας. Σε πολλές περιπτώσεις αυτά που θα πω νομίζω ότι έχουν ισχύ για όλες τις χώρες της Λατινικής Αμερικής. Οι παράγοντες που έχουν καθορίσει τη νέα λογοτεχνία θα μπορούσαν να συνοψιστούν στην έκφραση: «βαθμιαία απόκτηση συνείδησης των λαών μας». Παρόλο που οι λαοί μας απέκτησαν συνείδηση του εαυτού τους την περίοδο της Ανεξαρτησίας, τα χρόνια που ακολούθησαν, τουλάχιστον στην Αργεντινή, αυτό δε μεταφράστηκε σε ανάπτυξη της συνείδησής αυτής. Θα υποστηρίξω το αντίθετο: περιήλθαμε σε μία κατάσταση μαρμαού, απισθοδρόμησης και επαναποητικής· «στις δάφνες που μπορούσαμε να κατακτήσουμε», όπως λέει ο εθνικός μας ύμνος. Θα πρέπει να φτάσουμε στον 20ό αιώνα, και πιο συγκεκριμένα στο τέλος της τρίτης δεκαετίας, για να δούμε αυτή τη συνείδηση να εκδηλώνεται με σαφήνεια. Στην Αργεντινή υπάρχουν ενδείξεις ήδη από το 1915 ή το 1920. Είναι, όμως, στην τρίτη δεκαετία όταν η απόκτηση συνείδησης εκδηλώνεται με μεγαλύτερη αποφασιστικότητα. Αυτή η αλλαγή, την οποία σήμερα παρατηρούμε σε τόσες χώρες της Λατινικής Αμερικής, αυτή η αναζήτηση ταυτότητας και η αναστροφή όλων των δογμών, ήταν μία ιστορική και κοινωνική εξελικτική διαδικασία, η οποία αναπόφευκτα βρήκε αντανάκλαση και στη λογοτεχνία. Όπως πάντα σε αυτές τις περιπτώσεις, υπάρχει μία προφανής διαλεκτική. Υπάρχουν συγγραφείς-πρόδρομοι που διεγείρουν την προσοχή των λαών και υπάρχει μία συνείδηση στις μάζες που αφυπνίζει τη συνείδηση των συγγραφέων. Αυτά τα δύο είναι πολύ δύσκολο να διαχωριστούν. Αφήνω τους ειδικούς να ασχοληθούν με την οικονομική και κοινωνικοπολιτική πλευρά του θέματος και, μετά από αυτούς τις λίγο πολύ γενικές παρατηρήσεις, θα αναφερθώ στους πολιτισμικούς παράγοντες που ευνόησαν την εμφάνιση αυτής της νέας λογοτεχνίας. Πιστεύω ότι οι πρώτες σαφείς αλλαγές στη σφαίρα της κουλτούρας δεν παρουσιάζονται στο επίπεδο της θεματολογίας, όπως τόσο καιρό υποστηρίζεται, αλλά σε

Το καθήκον

Συνέντευξη του ΧΟΥΛΙΟ ΚΟΡΤΑΣΑΡ

στον Βούλγαρο συγγραφέα και μεταφραστή του Κορτάσαρ, Rumen Stoyanof.

Δημοσιεύτηκε στο μεξικανικό περιοδικό *Plural*, τ. 217, τον Οκτώβριο του 1989

αυτό της γλώσσας. Δε μιλώ με όρους στρουκτουραλιστικούς, κάθε άλλο, αναφέρω σε κάτι πολύ απλό. Μέχρι περίπου το 1920 ή το 1925 ένας Λατινοαμερικανός συγγραφέας δε διαφοροποιούνταν σημαντικά από έναν Ισπανό. Η θεματολογία ήταν αδόξαστα διαφορετική και υπήρχαν ξεχωριστές μορφές, αρκούσε όμως να αντιπαράβει κανείς κείμενα ισπανικά της εποχής με αργεντινικά, βενεζουελάνικα ή μεξικάνικα για να διαπιστώσει ότι οι διαφορές δεν ήταν μεγάλες ούτε ριζικές. Υπήρχε μία μιμητική αντιγραφή της γλώσσας της Βασιλικής Ισπανικής Ακαδημίας, της ορθής και πρόστυας ομιλίας. Η σχολική διδασκαλία δε γινόταν ποτέ στην ιδιαίτερη γλώσσα των λαών μας, ήδη διαφοροποιημένη και με δικά της χαρακτηριστικά, αλλά, αντίθετα, η γλώσσα αυτή αντιμετωπιζόταν με περικύρωση και τα πρότυπα μας ήταν ο Λόπε ντε Βέγα, ο Σεβνάντες κ.ά. Με δυα λόγια, ο κάτοικος της Λατινικής Αμερικής έπρεπε να συνειδητοποιήσει ότι ο πολιτισμός συνιστάται στο να μιλάς και να γράφεις στα ισπανικά της Ιβηρικής.

Αίφνης, όμως, τα πράγματα αλλάζουν· υπάρχει και εδώ μία απόκτηση συνείδησης. Μπορούσε ήδη να το παρατηρήσει κανείς στα τέλη του αιώνα σε ορισμένα βιβλία του Περού, της Αργεντινής και του Μεξικού, στα οποία οι συγγραφείς τους χρησιμοποιούσαν το ι-διαίτερα χαρακτηριστικά της γλώσσας που μιλούσαν στις χώρες τους. Δεν πιστεύω ότι τα βιβλία αυτά έτυχαν από το κυρίαρχο στρώμα της εποχής τους, τους κριτικούς ή ακάμα και από τους αναγνώστες που θεωρούσαν τους εαυτούς τους καλλιεργημένους μιας θετικής αποδοχής. Ήταν φαινόμενο γραφικό, απόπειρες αλλόκοτες και λαϊκίστικες που δεν σήμαιναν πολλά στη γνώμη των αναγνωστών. Στην πραγματικότητα, όμως, σήμαιναν πάρα πολλά γιατί ήταν αυτά που είχαν το δικό με το μέρος τους. Και ξοφνικά, το φαινόμενο αυτό ξεσπά με όλη του την ορμή. Δεν μπορεί να προσδιορίσω την ακριβή ημερομηνία, χοντρικά, όμως, ανάμεσα στη δεκαετία του '20 και του '30 (αναφερόμαι στην Αργεντινή) συνυπάρχουν και τα δύο αυτά είδη γραφής. [...]

Είναι αυτονόητο ότι όταν ο συγγραφέας γράφει στην πραγματική του γλώσσα δεν προσπαθεί ποτέ να αντιγράψει κλασικά πρότυπα, στη δική μας περίπτωση τα ισπανικά. Είναι προφανές ότι σε αυτή την περίπτωση αγνίζει τις ρίζες του λαού του, τις ρίζες μιας θεματολογίας αυθεντικής. Η απόκτηση συνείδησης εκφράζεται, λοιπόν, με την αποδοχή και τη χρήση της ομιλούμενης και ζωντανής γλώσσας. [...]

Για να ολοκληρώσω την απάντησή, από τη στιγμή που οι Περουβιανοί, οι Μεξικανοί, οι Αργεντινοί και οι Χιλιανοί αποφασίζουν να γράψουν με τον τρόπο που βλέπουν και ζουν τη γλώσσα τους, η νέα Λατινοαμερικανική λογοτεχνία έχει γεννηθεί. Έχει γεννηθεί γιατί κάθε χώρα εκφράζει τη δική της αλήθεια, τα προβλήματα και τις αναζητήσεις της. Και έχει γεννηθεί γιατί όλοι οι πειραματισμοί είναι πλέον εφικτοί και επιπλέον αναγκαίοι. Είναι ένα είδος παρθένας γης στην

του συγγραφέα

οποία μπορεί κανείς να εισχωρήσει σε βόθος ανυπολόγιστο. [...]

–Η Λατινοαμερικάνικη λογοτεχνία είναι παραδοσιακά συνδεδεμένη με την ισπανική, τη δυτικοευρωπαϊκή και, αργότερα, τη βορειοαμερικανική. Πώς θα περιέγραφε τις σχέσεις που υπάρχουν και τις αλλαγές που επήλθαν μετά τον Πόλεμο;

Η ερώτηση αυτή αναφέρεται στην ιστορία της λογοτεχνίας της Λατινικής Αμερικής. Απλουστεύοντας αναγκαστικά και ακολουθώντας τη σειρά των λογοτεχνιών που ανέφερες, σε ότι έχει να κάνει με την ισπανική –και αυτό σχετίζεται με όσα λέγουμε στην προηγούμενη ερώτησή–, υπήρξε κατά τη διάρκεια του πρώτου τρίτου του 20ού αιώνα μια αργή αποσύνδεση, ένας απογαλακτισμός που στις μέρες μας είναι πλέον οριστικός. Αυτό δε σημαίνει ότι στη Λατινική Αμερική δεν εκτιμάται η ισπανική λογοτεχνία, τόσο η κλασική όσο και η σύγχρονη. Απεναντίας, κάθε καλλιεργημένος αναγνώστης στη Λατινική Αμερική τρέφει μεγάλο θαυμασμό για τη λογοτεχνία αυτής της χώρας. Όσον αφορά, όμως, στην επίδρασή της στη λογοτεχνική δημιουργία, πιστεύω ότι αυτό που μπορεί να ονομαστεί «η περίοδος της ισπανικής επιρροής» έχει ουσιαστικά τερματιστεί και οι Ισπανοί είναι οι πρώτοι που το ονογνωρίζουν. Οι νέοι συγγραφείς και αναγνώστες της Ισπανίας στρέφονται, μάλιστα, με ενθουσιασμό προς την ισπανοαμερικανική λογοτεχνία, προκαλώντας, εκτός των άλλων, το θυμό των συγγραφέων της «παλιάς φρουράς», οι οποίοι καταφέρνουν να εννοτήν μας υποστηρίζοντας ότι διαστρεβλώνουμε τη γλώσσα και ότι λίγο πολύ γράφουμε σε μια αρχαία ακατανόητη. [...]

Η λογοτεχνία της Δυτικής Ευρώπης, αντίθετα, άσκησε το πρώτο μισό του 20ού αιώνα καθοριστική επίδραση σε όλες τις χώρες της Λατινικής Αμερικής. Σήμερα συνεχίζει να αποτελεί έναν παράγοντα που πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη, παρόλο που μια πολιτική προσέγγισης της λατινοαμερικανικής ταυτότητας, συχνά συσφασμένη με έναν εθνικισμό με τον οποίο ελάχιστα συμφωνώ, υποστηρίζει ότι ο μόνος τρόπος για να γράψει κανείς καλά στη Λατινική Αμερική είναι στρέφοντας την πλάτη του στην Ευρώπη. Πιστεύω, προσωπικά, ότι στο χώρο του πολιτισμού δεν μπορείς να στρέψεις την πλάτη σου σε κανέναν. Είναι άλλο πράγμα να ητρείς μία στάση θετική, να γνωρίζεις δηλαδή τι συμβαίνει έξω από τα ιδιαίτερα πολιτισμικά σύνορα, να λαμβάνεις με θετικό τρόπο διδάγματα ή επιρροές, και κάτι εντε-

λώς διαφορετικά να υιοθετείς μία στάση υπατάγης, να μειοίσεις και να αντιγράφεις ρεύματα που φθάνουν στις χώρες μας από τη Δυτική Ευρώπη μέσω της μόδας. Αρκεί να παρατηρήσουμε προσεκτικά σε τι συνίσταται αυτή η «νέο Λατινοαμερικάνικη λογοτεχνία» για να αντιληφθούμε ότι τα έργα αυτής της λογοτεχνίας που πραγματικό δείχνουν προϋποθέτουν μια γνώση και μια ομορφίωση, με τη θετική έννοια που προανέφερα, της λογοτεχνίας όλου του κόσμου, και όχι μόνο της δυτικοευρωπαϊκής. Ας φέρουμε στο νου μας το Έκαστο χρόνια μοναξιάς του Γκαϊόρ Μάρκες. Το περιχόμενο και η γραφή του θα ήταν κάτι το οκατανόητο αν δεν προσμετράσαμε ολόκληρη την πολιτισμική κληρονομιά που εκτείνεται από τον Όμηρο μέχρι τον Τζέιμς Τζόις. Για το λόγο αυτό, είναι σημαντικό να κοινοποιήσουμε ότι, ενόσω οι Λατινοαμερικάνοι συγγραφείς εμπιστεύονται όλο και περισσότερα τα εκφραστικά τους μέσα και στρέφονται με αυξανόμενο ενδιαφέρον προς μια ιδιαίτερη θεματική, την ίδια στιγμή, οι καλύτεροι από αυτούς παραμένουν άγρυπνοι στα μηνύματα που φθάνουν απ' έξω. Πρόκειται για έναν μηχανισμό αμοιβαίο. Από την άλλη, κι εσύ πρέπει να το γνωρίζεις καλά από τη στιγμή που μου κάνεις αυτές τις ερωτήσεις, οι χώρες της Δυτικής και της Ανατολικής Ευρώπης δείχνουν αυξανόμενο ενδιαφέρον για τη λογοτεχνία που μέχρι πριν λίγο αγνοάσαν ή εκλάμβαναν κυριολεκτικά ως λογοτεχνία του «Τρίτου Κόσμου». [...]

Σχετικά με τη βορειοαμερικανική λογοτεχνία τώρα, έχω την εντύπωση ότι η επίδρασή της είναι εύκολα να προσδιοριστεί, δεδομένου ότι μπορεί να ταξινομηθεί σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους. Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου οι χώρες της Λατινικής Αμερικής παρέμειναν απακλεισμένες πολιτιστικά από την Ευρώπη, καθώς, λόγω του ναυτικού αποκλεισμού και άλλων παραγόντων, δεν τους έφταναν βιβλία, και ήταν τότε (αν και αυτή η κατάσταση άρχισε να διαμορφώνεται λίγο πριν) που οι χώρες της Λατινικής Αμερικής στράφηκαν προς τις Ηνωμένες Πολιτείες ως ένα είδος προμηθευτή λογοτεχνικού υλικού. Όπως πάντα, επρόκειτο για έναν αμοιβαίο μηχανισμό, καθώς τότε, μάλιστα, συνέπιπτε με μία εξαιρετική στιγμή στη λογοτεχνική δημιουργία αυτής της χώρας, μετά την περίφημη «χαμένη γενιά» που τα έργα της έγιναν γνωστά από τη δεκαετία του '30, στιγμή κατά την οποία εμφανίστηκαν μορφές που μπορούν να χοροκτηριστούν γνήσιες, όπως ο Χέμινγουεϊ, ο Φώκνερ, ο Ο'Νηλ, και άλλοι ενδιαφέροντες συγγραφείς, όπως ο Στάνιμπεκ, ο Κόλινγκουελ και τόσοι άλλοι. Οι Λατινοαμερικάνοι εκδότες έσπευσαν να μεταφράσουν τα πιο σημαντικά έργα αυτών των συγγραφέων και ειμείς, όσοι ήμασταν νέοι ή σχετικά νέα, ανακολούθημα και καταβραχάσαμε μία λογοτεχνία που μας εξόφνιαζε με τη ζωντανά της και με

τις ομοιότητες που διατηρούσε με τη δική μας, δεδομένου ότι ήταν η λογοτεχνία μίας χώρας πολύ διαφορετικής από τις δικές μας, το ίδιο όμως νέας, ζωντανής, επίσης με προβλήματα μετανάστευσης, ανάμιξης φυλών, με γλωσσολογικούς και γλωσσικούς μετασχηματισμούς. [...]

Ο κύκλος αυτός έκλεισε αρκετά απότομα μετά το τέλος του Πολέμου. Γιατί; Από τη μία διότι έπαψαν να υπάρχουν οι μεγάλοι συγγραφείς· τη θέση τους πήρε μια άλλη γενιά που, παρά το ότι είναι ενδιαφέρουσα και έχει δώσει συγγραφείς όπως ο Καπότε και ο Σάλιντζερ, ανόμοια σε άλλους, μαρτυρά ένα ποιοτικό χάσμα στο σύνολό της, σε σχέση με συγγραφείς όπως ο Φώκνερ ή ο Χέμινγουεϊ. Τότε, αφού είχε αποκατασταθεί η επικοινωνία με την Ευρώπη, δημιουργήθηκε εκ νέου μία πολιτισμική γέφυρα και εγκαθιδρύθηκε μία ισορροπία πιο επιθυμητή και πιο ικανοποιητική. Σήμερα, ο μέσος αναγνώστης διαβάζει βιβλία βορειοαμερικανικά, γαλλικά, ιταλικά και των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης, ανάλογα με τις μεταφράσεις που του προσφέρουν οι εκδοτικοί οίκοι.

—Ποιος είναι σήμερα ο ρόλος του Ισπανοαμερικανικού συγγραφέα στην κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική ζωή; Τι αλλαγές έχουν συμβεί τα τελευταία είκοσι χρόνια;

Ξεκινώ την απάντησή από το τέλος. Οι αλλαγές των τελευταίων είκοσι χρόνων πολύ φαίνονται πολύ μεγάλες. Ίσως χρειάζεται να επεκτείνουμε αυτή την περίοδο στα τριάντα χρόνια, μιας και είναι προφανές ότι μεγάλο μέρος της λογοτεχνίας που είναι για μας σημαντική εγκατέλειψε αυτά τα τριάντα χρόνια ό,τι θα μπορούσε να ονομαστεί η «τέχνη για την τέχνη» ή η «καθαρή φαντασία», για να εισέλθει σε μία θεματολογία που, διατηρώντας τη δημιουργική της ελευθερία, την ίδιο στιγμή αναγκαλά μία σχέση κάθε φορά πιο άμεση και στενή, κάθε φορά πιο ενεργή με την κοινωνικοοικονομική, πολιτική και ιστορική πραγματικότητα των χωρών μας. [...]

Εκτός από τις περιπτώσεις των συγγραφέων της «ελίτ» —κάτι που σχεδόν πάντοτε αποτελεί έναν ευφημισμό που αντικαθιστά το «συγγραφείς της Δεξιάς»— οι οποίοι έχουν την τάση να αυτο-απομονώνονται από το φόβο μήπως η δημιουργία τους μολυνθεί κατά την επαφή της με την πραγματικότητα, αυτής της μειοψηφικής ομάδας στην οποία παρ' όλο αυτά υπάρχουν συγγραφείς πολύ καλοί, η συντριπτική πλειοψηφία των συγγραφέων που μας ενδιαφέρουν σήμερα είναι άτομο που θα μπορούσαν, υπό μία ευρεία, έννοια να χαρακτηριστούν ως αριστερό. Μιας Αριστεράς λιγότερο ή περισσότερο επαναστατικής, λιγότερο ή περισσότερο στρατευμένης. Πρόκειται για συγγραφείς που, ρητά ή υπόρητα, τρέφουν για τα βιβλία τους την επιθυμία να ασκήσουν μία διπλή επίδραση στον αναγνώστη. Από τη μία, να του αφινιύσουν το ενδιαφέρον και το πάθος που μπορεί να διεγείρει η ανάγνωση καθεαυτή, και από την άλλη —και αυτό είναι το πιο σημαντικό— να τον μετασχηματίζουν με μία έννοια επαναστατική. [...]

Τίθεται, λοιπόν, εδώ το σημαντικότερο ζήτημα της στράτευσης του συγγραφέα. Το βίωσα ως προσωπικό πρόβλημα από την εποχή που πήγα για πρώτη φορά στην Κούβα, όπου οπέκτησα ένα πολιτικό κριτήριο που μέχρι τότε δεν είχα. Είναι ένα σοβαρό πρόβλημα διότι πολλοί κριτικά, αναγνώστες και συγγραφείς της επανοστατικής Αριστεράς στη Λατινική Αμερική είναι υπερβολικά αδιάλλακτοι και θεωρούν ότι η στράτευση ενός συγγραφέα δε θα πρέπει να περιορίζεται στο γραπτό του έργο, αλλά θα πρέπει να περιλαμβάνει και μία διαρκή ανάμιξη στα πολιτικά πράγματα. Ανόμιξη που μπορεί να φτάσει πολύ μακριά, ακόμα και στην ενόπλη πάλη. Είναι ένα σύνθετο θέμα, δεδομένου ότι μπορεί να γίνει οντοκείμενο του χειρότερου μοναχισμού. [...]

Θεωρώ ότι πρόκειται, σε τελική ονόλυση, για ένα ζήτημα ηθικής. Αν ένας Λατινοαμερικανός συγγραφέας της Αριστεράς ανταποκρίνεται σε προσωπικό επίπεδο στη δέσμευση που αυτή υποδηλώνει (στη διαρκή δηλαδή υπερόπηση του αγώνα απελευθέρωσης των λατινοαμερικανικών λαών από τον ιμπεριαλισμό) και σε προσωπικό επίπεδο δεν προδίδει αυτή τη στάση, τότε στο λογοτεχνικό του έργο κανείς δεν μπορεί να του ζητήσει, κανείς δε δικαιούται να του ζητήσει να προσκολληθεί σε έναν φορμαλισμό, στη συγγραφή πολιτικών ή λογοτεχνικών κειμένων με προορισμό τις λαϊκές τάξεις· βιβλία εύπεπτα με περιεχόμενο πολιτικό και επαναστατικό. Αυτό δεν δέχονται. Πιστεύω ότι, για έναν συγγραφέα, η αληθινή επαναστατική αποστολή συνίσταται στο να υπερβαίνει όσο μπορεί τον εαυτό του και τον καιρό του, το οποίο ορισμένες φορές σημαίνει να γράφει βιβλία δασκάλα ή ακόμα και οκατανόητα, να το πέφτει στην οιάνα παραδοξότητα, σκληρή και τροχική, αλλά αναγκαία, του να μην είναι καταναυγός από τους σύγχρονους τους. Είναι η περίπτωση του Σένμπτερκ στη μουσική, του Τζόις στη λογοτεχνία και ορισμένων από εμάς στα πράγματα που κάνουνε ή που έχουμε κάνει. Το σημαντικό είναι να αποδείξεις ότι η προσωπική σου στάση είναι μιο σαφής στάση υπερόπησης του αγώνα των λαών της Λατινικής Αμερικής. Αν αυτό φαίνεται από τα έργα και από μία ανένδοτη στάση· αν δεν συμμαχείς με τον εχθρό και δεν δέχεσαι τις υποταφές που ο ιμπεριαλισμός μάς προσφέρει· αν δεν αποδέχεσαι τα δολάρια του, για να το ξεβύξεις μετά ανερυθρίαστα τη στιγμή που όλος ο λαός υποφέρει γιατί του να απέσπασαν βίαια· αν δεν κάνεις τίποτα από όλα αυτά και ανημετωπίζεις την πραγματικότητα έχοντας επίγνωση της σημερινής κατάστασης και του καθήκοντος του συγγραφέα, σε αυτή την περίπτωση η ελευθερία της λογοτεχνικής δημιουργίας πρέπει να είναι απεριόριστη και εγώ υπερασπίζομαι αυτής, τη στρίβω και την προχωράνω, σε ό,τι με αφορά προσωπικό. [...]

μετάφραση Κ.Π.

Τα φαντάσματα της Ιστορίας

Συζήτηση του ΜΑΝΟΥΕΛ ΣΚΟΡΣΑ¹

με τον Χιλιανό δημοσιογράφο Μανουέλ Οσόριο.

Δημοσιεύτηκε στο μεξικανικό περιοδικό *Plural*, τ. 151, τον Απρίλιο του 1984

Για τη συγγραφή των μυθιστορημάτων σου βασίστηκες σε έ-
να συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός, την αγροτική εξέγερση
στο Σέρρο ντε Πόσκο, το 1961. Αυτό σου δημιούργησε μία
ένταση ανάμεσα στα πραγματικά γεγονότα, την επίσημη Ιστορία για
αυτό και το έργο της φαντασίας, τη μυθολογία...

— Βρέθηκα απέναντι σε ένα μεγάλο πρόβλημα: δεν ήθελα να γράψω
φανταστικό μυθιστόρημα. Επρόκειτο για τη συγγραφή ενός κύκλου
μυθιστορημάτων, στηριγμένων σε ένα ιστορικό πλαίσιο όχι μόνο
συγκεκριμένο, αλλά και πολύ αυστηρό, και την ανάδειξη αληθινών
γεγονότων και μόνο. Συνάντησα δυσκολίες γιατί οι μεγάλες φαντα-
σιακές καταδύσεις πρέπει να είναι ολοκληρωτικές και, αν είσαι υπο-
χρεωμένος να αναφέρεσαι πάντα σε συγκεκριμένες καταστάσεις και
συγκεκριμένους ανθρώπους, έρχεσαι αντιμέτωπος με κάτι πολύ
εύθραυστο και αυτό φυσικά μπορεί να σε αρρωστήσει.

Διέθετα έναν προσανατολισμό και ένα σχέδιο από την αρχή. Διαφο-
ρετικά, θα ήταν δύσκολο να γράψω έναν κύκλο πέντε βιβλίων, σχε-
δόν δύο χιλιάδων σελίδων, χωρίς μία ιδέα, προπαντός αν στο πέμπτο

Ο Μανουέλ Σκόρσα, ο Περουβιανός
συγγραφέας, συμμετέχει στα μέσα
της δεκαετίας του '60 στην εξέγερ-
ση των ιθαγενών αγροτών στις Κεντρικές
Άνδεις του Περού. Πάνω σε αυτό το θέμα
έχει γράψει έναν κύκλο πέντε μυθιστορη-
μάτων: *Redoble por Rancas* (Τύμπανα βρο-
ντάνε για το Ράνκας), *Garabombo el
invisible* (Η ιστορία του Γκαραμπόμπο του
αόρατου), *El jinete insomne* (Ο άπνους κα-
βαλάρης), *Cantar de Agarito Robles* (Το
τραγούδι του Αγαρίτο Ρομπλες) και *La
tumba del relámpago* (Ο τάφος της α-
στραπής).

**Ο Μανουέλ Σκόρσα πέθανε. Ταξίδευε με το
αεροπλάνο προς τη Λατινική Αμερική.
Ζούσε εδώ και μερικά χρόνια στο Παρίσι.
Εξόριστος, παρά τη θέλησή του στην αρχή,
κάπως απογοητευμένος στη συνέχεια, απο-
φάσισε να παραμείνει. Συχνά, όμως, γυρ-
νούσε στη χώρα του και τη Λατινική Αμε-
ρική. Είχαμε συναντηθεί αρκετές φορές.
Πάντοτε εγκάρδιος, ενθουσιώδης, ανήσυ-
χος. Υπήρχε μία θλίψη κρυμμένη στη ματιά
του, πίσω από τα μαύρα φατεινά του μάτια.
Ήταν το Περού ενσάρκωμένο σε ένα μόνο
άτομο, αυτή η χώρα που τόσο τον βάρινε,
που τον συνόδευε σαν ένας έρωτας αμεί-
λικτος. Ενσάρκωνε ταυτόχρονα το Περού
των ιθαγενών, το σύγχρονο, εκδυτικοποι-
ημένο Περού των μιγάδων, και το χάσμα
ανάμεσα σε αυτά τα δύο, τον ξεριζωμό, το
μίσος, το σύμπλεγμα, το φόβο και τη βία
που τα τροφοδοτούσε. Τραγωδία ενός
Περού που ζει την ήττα της ινκαϊκής αυτο-
κρατορίας και την πτώση της ισπανικής.
Αυτή είναι η πραγματικότητα που αποικί-
ζει όλα του τα μυθιστορήματα, αυτή είναι
η πραγματικότητα της ίδιας του της ζωής.
Είχαμε ιδωθεί πριν λίγους μήνες. Δεν
ξέραμε ότι αυτή θα ήταν η τελευταία φορά
που θα βλέπαμσταν και εγώ δεν ξέρα ότι
αυτές οι γραμμές θα γράφονταν έτσι...**

ήθελα να φανερώσω το λόγο της επιβίωσης των
μύθων στην ήπειρό μας. Γιατί, σήμερα, μύθοι;
Στην πραγματικότητα, η ερώτηση θα μπο-
ρούσε να γίνει αλλιώς: γιατί όχι διάγνεια,
την εποχή των πολυεθνικών και της
μαζικής επικοινωνίας;

Βασίστηκα απευθείας στα γεγονότα:

ανάμεσα στο 1960 και το 1963 πήρα μέρος σε μία από τις μεγάλες αγροτικές εξεγέρσεις που συνέβησαν στο Περού. Μία από τις χιλιάδες εξεγέρσεις που, εκτός από αυτήν του Τουπάκ Αμάρου, έχουν χαθεί στη λήθη. Ο «πλανήτης των ιθαγενών» χάνεται από την Ιστορία χωρίς να έχει πει ούτε λέξη. Εμείς θα επιθυμούσαμε να υπήρχουν μαρτυρίες. Πόσο σημαντικό και απαραίτητο θα ήταν να διαθέτουμε αυτές τις μαρτυρίες!

Η εξέγερση του 1960 διάρκεσε τρία χρόνια. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου προκλήθηκαν αναρίθμητες σφαγές, οι παραδοσιακές σφαγές για τις οποίες κανείς δε μαθαίνει τίποτα. Εγώ σε αυτές ήμουν παρών, πρώτα ως μέλος και έπειτα ως γενικό γραμματέας του Κοινοτικού Κινήματος. Ήταν μία μικρή οργάνωση που υπερασπιζόταν τη θεωρία του Χοσέ Κάρλος Μαριάτεγκι ότι το μεγαλύτερο απόθεμα επαναστατικού δυναμικού στη Λατινική Αμερική ήταν οι ιθαγενείς αγρότες. Εκείνη τη χρονιά οι αγρότες Κέτσουα εξεγέρθηκαν στο Περού γιατί προκλήθηκαν καταστάσεις ακραίες: οι τιμές των ορυκτών της περιοχής κατέρρευσαν και τα μεταλλεία πέταξαν βάνουσα στην ύπαιθρο χιλιάδες ανθρώπους, τη στιγμή που οι τοιφικάδες εκτόπιζαν από τη γη τους το μεγαλύτερο μέρος των χωρικών. Οι άνθρωποι αυτοί βρέθηκαν τότε αντιμέτωποι με μία κατάσταση οριακή: δεν είχαν πού να πάνε. Κατοικώντας στις στέπες των υψιπέδων, πιο ψηλά τους ήταν αδύνατο να πάνε. Γιατί πάνω από τα 4.500 μέτρα υπάρχει μόνο ο ουρανός. Ξεκίνησαν τότε τη μεγάλη τους μάχη, έναν πόλεμο βουβό που εκτυλίχθηκε στην ανωνυμία. Συμμετείχα σε αυτά τα γεγονότα με τη σημάδεψαν για πάντα. Παρακολούθησα ανόχυρος τις πιο τρομακτικές σκηνές: φυλακίσεις, εκτελέσεις, εισβολές του στρατού, σφαγές. Ο Τύπος δεν έδινε καμία πληροφόρηση και όσοι θέλησαν να καταγγείλουν την κατάσταση υπέστησαν διώξεις. Εγώ, μαζί με άλλους, καταδικάστηκα με την κατηγορία της «απειλής της κρατικής ασφάλειας».

Ήτον όταν κατόφερες να έρθεις στο Παρίσι.

— Με περίμεναν πέντε χρόνια φυλακής γι' αυτό και αποφάσισα να φύγω από τη χώρα. Πριν όμως έρθω στο Παρίσι, γνωρίζοντας ότι διακινδύνευα τη φυλακή, γύρισα παράνομα στον τόπο της σύγκρουσης και συγκέντρωσα όσες μαρτυρίες μπόρεσα. Με αφορμή αυτά τα γεγονότα άρχισα να φαντάζομαι μια σειρά μυθιστορημάτων στα οποία επέλεξα να μην εμφανίζομαι. Δεν επρόκειτο για την αφήγηση των αναμνήσεών μου, αλλά για την παρουσίαση ενός ξεχωριστού κεφαλαίου του αγώνα που εδώ και τέσσερις αιώνες στερούνταν μαρτύρων. Το μεγάλο της αντίστασης των Κέτσουα στους δυνάστες τους είναι άγνωστο. Σε μία

ιστορία των αγροτικών κινημάτων που γράφτηκε πρόσφατα από έναν Περουβιανό κοινωνιολόγο, υποστηρίζεται ότι μόνο στο νότο του Περού, ανάμεσα στο 1922 και το 1930, εκδηλώθηκαν 697 εξεγέρσεις. Κατά μέσο όρο, 80 εξεγέρσεις το χρόνο! Χιλιάδες ανθρώπων δολοφονημένοι, για τους οποίους δε λέγεται ούτε μία λέξη.

Την ίδια εποχή που ξέσπασε αυτή η εξέγερση, ο Ούγκο Μπλάνκο οργάνωσε τον ξεσηκωμό των αγροτών στο νότο. Ο αντίκτυπός του στη χώρα ήταν τεράστιος: ακολούθησε αρχικά ένα προεξικόπημα και στη συνέχεια η στρατιωτική επανάστασή του Βελάσκο Αλβορόδο. Μετά από τον ξεσηκωμό των χωρικών, πρόβαλε το αντάρτικο. Μιλάνε δραματικά για τη «σιωπή των ιθαγενών», για την «αδιαφορία των ιθαγενών», για τα «ανέκφραστα μάτια του ιθαγενή». Αυτό δεν ισχύει. Έπρεπε να είναι κανείς πίσω από αυτά τα μάτια, όπως ήμουν εγώ. Έχω το ίδιο αίμα με αυτούς, η μητέρα μου είναι ιθαγενής και μπορώ να επικοινωνήσω μαζί τους.

Εκτός από την εξιστόρηση των γεγονότων, οι αφηγήσεις είναι διαποτισμένες από το μυθικό στοιχείο. Μπορεί κανείς να αντιληφθεί το μυθικό υπόστρωμα της μοκράς παράδοσης των προ-κολομβιανών πολιτισμών.

— Τα βιβλία μου διαθέτουν δύο επίπεδα ανάγνωσης. Από τη μία, είναι η ιστορία μιας αγροτικής εξέγερσης που αιωνίως ξεκινά και αιωνίως καταστρέφεται. Υπό αυτή την έννοια είναι μία συγκεκριμένη ιστορική ανάγνωση, γιατί το αποτράπηκε μοτίβο εξέγερσης-σφαγής, είναι το τραγικό μοτίβο της αποικιακής μας ιστορίας. Από την άλλη, διαθέτουν μία σαφή μυθική ανάγνωση. Αν, παραδείγματος χάριν, στο

Αγγελία²

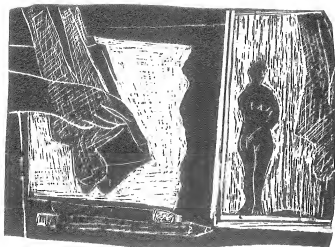
Το βιβλίο αυτό είναι το απειλοπιαστικό αληθινό χρονικό ενός μοναχικού αγώνα: του αγώνα που ανάμεσα στα 1950 και το 1962 διεξήγαγε οι κάτοικοι κάποιων χωριών, ορατών μόνο στον στρατιωτικούς χάρτες των στρατοπέδων που τα ισοπέδωσαν. Οι πρωταγωνιστές, τα εγκλήματα, η προδοσία και το μεγαλείο, έχουν εδώ τα πραγματικά τους ονόματα.

Ο Έκτορ Τσοκόν, ο Νικτάλοπε, αφανίζεται εδώ και δεκαπέντε χρόνια στη φυλακή Σέπτα, στη ζούγκλα του Αμαζονίου. Τα αποσπάσματα της πολιτοφυλακής αναζητούν ακόμα τα ίχνη του πολύχρωμου πόντου του Αγοπίτο Ράμπλες. Στη Γιανγκότσα, ένα χλωμό σπάγγουμα, αναζήτησα μάτια τον τάφο του Νίνιο Ρεμίου. Για τον Φερμίν Εσπινόσα θα μας πληροφορήσει καλύτερα η σφαίρα που τον ξεπόστρεψε στη γέφυρα του ποταμού Ουαλιάντα. [...]

Ο συνταγματάρχης Μαροκίν παρέλαβε τα αστέρια του στρατηγού. Η *Cerro de Pasco Corporation*, για τα συμφέροντα της οποίας ιδρύθηκαν τρία νέα νεκροταφεία, ανακοίνωσε στον τελευταίο της ισολογισμό κέρδος είκοσι πέντε εκατομμυρίων δολαρίων. Περισσότερο από μυθιστοριογράφος, α συγγραφέας είναι ένας μάρτυρας. Οι φωτογραφίες που θα δημοσιευτούν σε έναν ξεχωριστό τόμο και οι ηχηραφής της βιοιστορίας, αποδεικνύουν ότι οι υπερβολές του βιβλίου δεν είναι παρά αβρές περιγραφές της πραγματικότητας.

Ορισμένα γεγονότα ή η τοποθέτησή τους στο χρόνο, ορισμένα ονόματα, έχουν, κατ' εξαίρεση, πορτολαχθεί, για να προστατευθούν οι δίκαιη από τη δικαιοσύνη.

Μανουέλ Σκάρσα

Jinete insomne ο χρόνος σταματά –γιατί, κατά τη γνώμη μου, ο χρόνος σε ορισμένες κουλτούρες σταματά–, αν το νερό, τα ποτάμια, οι καταρράκτες και οι χείμαρροι ακινητοποιούνται και καλύπτουν τη στέπα μετατρέποντάς τη σε λίμνη, δεν είναι επειδή εγώ επινόησα μία διασκεδαστική φανταστική κατασκευή ή μία στιλιστική δημιουργία, αλλά γιατί αυτό αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι της Ιστορίας. Με αυτόν τον τρόπο θέλω να παρουσιάσω έτσι τη στιγμή της ακινητοποίησης της Ιστορίας.

Ποροτηρώ ότι οι έννοιες του χρόνου που επικρατούν στο μεγαλύτερο μέρος της Λατινικής Αμερικής δεν είναι οι ίδιες με αυτές που επικρατούν στη Δύση. Σε αρκετά χωριά του Περάυ ουανάνιμε ένα «πάνω» και ένα «κάτω» χωριό. Βλέπουμε, ωστόσο, ότι και τα δύο μέρη βρίσκονται σε μία πεδιάδα. Γιατί υπάρχουν «πάνω» και «κάτω» χωριό εκεί που δεν υπάρχουν λόφοι, διότι επικρατεί ακόμα μία κοσμοαντίληψη που διαιρεί τον κόσμο στις έννοιες «πάνω» και «κάτω», αντίληψη που οι ρίζες της ανάγονται στην προ-κολομβιανή εποχή. Υπάρχουν λαοί που έχουν σταματήσει στον 16ο, τον 17ο, τον 18ο ή τον 19ο αιώνα. Η Λατινική Αμερική είναι ένα αρχιπέλαγος από στασιμτημένους χρόνους, χωρίς συνδεση μεταξύ τους. Για το λόγο αυτό, όλα τα βιβλία της πενταλογίας, εκτός από το τελευταίο, έχουν μυθικές προβολές.

Το έχω επαναλάβει αρκετές φορές: το μεγάλο ερώτημα είναι όχι γιατί ένα βιβλίο ή περισσότερα είναι μυθικά, αλλά γιατί όλη η λατινοαμερικανική λογοτεχνία είναι από τη γέννησή της μυθική. Στην πραγματικότητα, ο μύθος διατρέχει τη λογοτεχνία μας από την ανακάλυψη της Αμερικής, γιατί ήταν η μόνη δυνατότητα που απέμεινε στους κατακτημένους λαούς να συνεχίσουν να υπάρχουν. Στους λαούς προσφερόταν μία Ιστορία δυσβάστακτη, στην οποία αυτοί δεν είχαν θέση. Η Κατάκτηση υπέταξε τους επιζώντες των αμερικανικών πολιτισμών σε μία ιστορικότητα που τους αρνούσαν την ύπαρξη, που τους αμφισβητούσε την ανθρώπινη ιδιότητα, την ικανότητα για ζωή. Έτσι, τους ξεριζώσαν βίαια από την Ιστορία. Ως αποτέλεσμα, βλέπουμε ότι λίγο μετά την Κατάκτηση άρχισε να ξεπροβάλλει μία άμυνα σχεδόν ενστικτώδης που παράγει μία σειρά απαντήσεων και αντιδράσεων μυθικού χαρακτήρα, το υπόστρωμα του οποίου είναι περισσότερο κοινωνικό και ιστορικό παρά λογοτεχνικό.

Πιστεύω ότι αυτές οι μυθικές απαντήσεις προσφέρονταν ως μέσο για την ενσωμάτωσή και την συμπεριληψη των νικημένων στον ρυθμό της Ιστορίας, από την οποία η Κατάκτηση τούς απέβαλε. Έτσι ο μύθος επινοεί μία άλλη Ιστορία, σαν μία κρύπτη όπου καταφεύγει για να προφυλαχθεί ή να ομνηθεί μία κοινωνία στην οποία είχε απομείνει

μόνοχα ο δρόμος της τρέλας.

Στην τέχνη μία από τις πιο καταστροφικές και αυτοπικές θεωρίες υποστηρίζει ότι η «καλλιτεχνική δημιουργία» πραγματοποιείται από άτομο ξεχωριστής ιδιοφυΐας και ταλέντου. Στην πραγματικότητα, το πιο βαθύ υποκείμενο της τέχνης, τόσο της «υψηλής» όσο και της «λαϊκής», είναι η συλλογική δράση ενός συνόλου ανθρώπων που μοιράζονται ένα χώρο, ένα χρόνο και κοινές ιστορικές περιπέτειες. Με αυτή την έννοια, το πρόβλημα του μύθου δεν είναι ένα πρόβλημα ατομικό, ο μύθος είναι πρώτα ένα γεγονός ιστορικό και κοινωνικό και μετά λογοτεχνικό. Από εκεί πηγάζει η «αυθεντικότητα» της λατινοαμερικανικής λογοτεχνίας και το «ταλέντο» των συγγραφέων της. Ιστορία ιδιαίτερη, τραγική –παρεμφερής με αυτή των άλλων αποικισμένων ηπείρων, την Αφρική και την Ασία...–, μαγιά για το μοναδικό της βιβλίο.

Ας δούμε τη διαδικασία συγγραφής των βιβλίων σου...

— Στη δική μου περίπτωση, βασιζόμουν σε καταστάσεις υπερβολικά ακριβείς. Δεν μπορούσα να γράψω παρά στο εσωτερικό μιας ιστορικής πραγματικότητας που με υποχρέωνε να ποίζω σκάκι σε δύο σκακιέρες. Αυτό τελικά με οδήγησε στο νουσοκομείο, γιατί δεν είναι πάντα δυνατό να συγκρατείς αυτό το φαντασιακό βάρος για τόσο μεγάλο διάστημα χωρίς κόστος. Αυτό είναι το ένα επίπεδο. Καθώς, όμως, στο χώρο της λογοτεχνικής δημιουργίας είμαι ταπεινός –και είμαι ταπεινός γιατί έχω διαβάσει τα μεγάλα βιβλία της ανθρωπότητας–, δεν είχα την ψευδαίσθηση ότι η εξυμνώδα ή η λογική μου θα κατέφερον να ερμηνεύσουν αυτά τα γεγονότα και κατέφυγα στις ιδιότητες του ονείρου. Αν αυτό που επιθυμούσα ήταν να κάνω μία ιστορική μεταφορά, το υλικό των ανείρων ήταν το πλέον κατάλληλο για το σκοπό μου. Πάνω απ' όλα, αν στη Λατινική Αμερική οι ιδεολογίες είναι το αποτέλεσμα θεωριών που αναπτύχθηκαν στην Ευρώπη ή, χειρότερα, στις Ηνωμένες Πολιτείες. Οι ιδεολογίες μας είναι συχνά ψευδείς ή ανύπαρκτες. Ωστόσο, υποστηρίζω ότι ο μοναδικός ιδεολογικός τομέας στη Λατινική Αμερική που έχει καθωρθώσει να είναι διαυγής είναι η λογοτεχνία.

Στο μυθιστορήμα υπάρχει ένας βαθμός πιστότητας ως προς την πραγματική ιστορία.

— Στο τέταρτο βιβλίο, το *Cantar de Agapito Robles*, ο Αγαπίτο Ρόμπλες είναι ένα πρόσωπο υπαρκτό. Στο τελευταίο μέρος, όταν περνά –φεταί η τελευταία σφαγή, φτάνει ο στρατός για να επιτεθεί στην κοινότητα που έχει εξεγερθεί και ο Αγαπίτο Ρόμπλες, που καταλαβαίνει ότι για μία ακόμη φορά ο αγώνας ήταν ανώφελος, αρχίζει να

χορεύει. Ξεκινά ένας μεγαλειώδης χορός στον οποίο συμμετέχει όλη η κοινότητα. Μίλησα με τον λοχαγό που ήταν στην περιοχή και μου είπε: «Δεν μπορούσα να ανοίξω πυρ εναντίον αυτού του κόσμου που χόρευε». Αυτή τη διαμαρτυρία, στα όρια του μεγαλείου, είναι αυτό που θέλησα να αναδείξω. Η μεταφορά αυτή δεν είναι λογοτεχνική, δεν ανήκει στην ιστορική λογοτεχνία. Ήθελα να δείξω πώς η ανωτερότητα και η ηθική ομορφιά του χορού ακύρωσαν τη σφαγή.

Οι χαρακτήρες μου είναι πρόσωπα που αντιμετωπίζουν καταστάσεις εξωπραγματικές, που πραγματοποιούν άθλους ακατόρθωτους. Έτσι μετατρέπονται σε αληθινά ανθράκωπα όντα. Έγραψα την Ιστορία που κανείς στο διεφθαρμένο και άδικο μιγαδικό Περού δεν τολμά να γράψει. Εγώ, αντίθετα, τα γεγονότα που συμβαίνουν τα αφηγούμαι. Στο *Τύμπανα χτυπάν στο Ράνκας*, το δικαστήριο επιδοκίμασε τη δολοφονία της ηγεσίας ενός συνδικάτου από μεγαλοκτηματία, παρουσιάζοντάς την ως «αυλογική καρδιακή ανακοπή».

Τίθεται, λοιπόν, το πρόβλημα: Πώς θα περάσουμε από τον μυθικό στο σύγχρονο χρόνο; Πώς θα επιλύσουμε την αντίφαση ανάμεσα σε μία αντίσταση που καταφεύγει στο μύθο και τη σύγκρουση με την ιστορική συνείδηση; Με άλλα λόγια, πώς θα βρούμε από μία τυπική αποικιακή ιστορική πραγματικότητα;

— Ο Μόσχος δυνατός χρόνος για τα έθνη μας είναι ο χρόνος του Τρίτου Κόσμου. Ο Τρίτος Κόσμος φτάνει στην Ιστορία καθυστερημένος. Εγκαταλείπει το μύθο για να αντικρίσει την απολύτη εξαθλίωση. Αυτή η μετάβαση από το μύθο στη συνείδηση είναι σκληρή και οδυνηρή. Στα πέντε μου βιβλία επιχειρήσατο το πέρασμα από τη μυθική στη σύγχρονη κοινωνία. Παραδείγματος χάριν, στο πέμπτο βιβλίο, *La tumba del*

relámpago, δεν υπάρχει το δέος και η απλοϊκότητα των μυθικών χρόνων. Τα πρόσωπα *κατανοούν*, μιλάνε για την Κουβανική Επανάσταση, για τον ιμπεριαλισμό, αποκτούν συνείδηση του ότι ανήκουν σε αυτή την εποχή. Το βιβλίο τελειώνει με κείμενα που έγραψα για τον Τύπο, τον καιρό που οι διώξεις που υπέκυπτον οι χαρακτήρες μου στο Περού απαιτούσαν μία δημόσια τοποθέτηση. Μου φαίνεται ότι η μυθολογική ερμηνεία από μόνη της είναι αφελής και επικίνδυνη. Θυμάζω για την ομορφιά τους ορισμένα μυθικά βιβλία, ο μύθος όμως είναι, παράλληλα, μια μορφή αδυναμίας. Εγώ φιλοδοξώ να παρουσιάσω μία ιστορία ζωντανή. Για το λόγο αυτό, τα βιβλία μου είναι μία πορεία προς τη συνείδηση.

Ίσως γι' αυτό το έργο μου είχε τέτοια αντίκτυπο και μεταφράστηκε σε 28 γλώσσες. Γιατί οι στόχοι μου δεν ήταν απλά και μόνο λογοτεχνικοί, ήταν «πολιτικοί», με μία νέα έννοια του άδρα. Συνήθως, οι συγγραφείς ζουν τη φαντασία πριν από την πραγματικότητα. Στη δική μου περίπτωση, έζησα αυτά τα βιβλία *πρώτα* στην πραγματικότητα και *μετά* στη φαντασία. Για μένα, τα βιβλία είναι ένα ιατρικό. Όταν στη Λατινική Αμερική κοινόρτοποιούνται όλες οι αξίες, όταν, γιο παρόδευμα, σε μία σύγκρουση η κυβέρνηση αφορίζει ένα ολόκληρο χωριό, απομένει τότε η δυνατότητα να γραφτεί ένα βιβλίο και το βιβλίο ξαναανοίγει την αντιπαράθεση. Η εξέγερση των κοινοτήτων του Σέρρο ντε Πάσκο—μία από τις χιλιάδες που διατρέχουν κρυφά την Ιστορία της ημετέρας μας— θα είχε χαφτεί στη λήθη. Με την εμφάνιση του *Τύμπανα χτυπάν στο Ράνκας* ξαναανοίγει η συζήτηση και ο ίδιος ο πρόεδρος Βελάσκο υποχρεώνεται να απελευθερώσει τον πρωταγωνιστή αυτού του βιβλίου Έκτορ Τσακόν, τον Νικιτάοπε, ο οποίος βρισκόταν στη φυλακή. Αυτός ο φτωχός αγρότης έβγαίνει από τη φυλακή, με έναν τραμακτικό και αιματοβαμμένο φάκελο τετρακοσίων χρόνων συγκαλυμμένης σφαγής.

μετάφραση Κ.Π.

1. Ο Μανουέλ Σκόρα γεννήθηκε στη Λίμα το 1928. Το 1949 εξορίστηκε, λόγω της πολιτικής του δράσης, στο Μεξικό. Επιστρέφοντας στο Περού, εξέδωσε βιβλία πόησης και συμμετείχε στους αγώνες των αγροτών ενάντια στους μεγαλοαγροκτήμονες. Το 1966 αυτοεξορίστηκε στο Παρίσι, απ' όπου επέστρεψε πάλι το 1978 για να συμμετάσχει στην πολιτική ζωή της χώρας. Πέθανε σε αεροπορικό δυστύχημα το 1983, κατεβυθισμένος με άλλους συγγραφείς στην Κολομβία για την παρακολούθηση ενός λογοτεχνικού συνεδρίου. Στα ελληνικά έχουν εκδοθεί τα βιβλία του *Redoble por Rancas* (Τύμπανα βροντάνει για τα Ράνκας, εκδόσεις Παπατηρήσης), *Garabombo el invisible* (Η ιστορία του Γκαρμπομπού του αόρατου, εκδόσεις Δελφινάσση), και *La danza inhumana* (Ο ακίνητος χορός, εκδόσεις Καστανιώτη).

2. Προλογικό σημείωμα στο πρώτο βιβλίο της πενταλογίας, *Redoble por Rancas*.

Προφορικός λόγος και αντίσταση στο λατινοαμερικάνικο μυθιστόρημα

...είμαι ακόμα η ανάμνηση ενός σπαθιού

κι ενός μοναχικού ήλιου που δυει

που διαλύεται σε χρυσά, σε σκιά, σε τίποτα...

είμαι αυτός που ζήλευε αυτούς που ήδη έχουν
πεθάνει

Χόρχε Λαυίς Μπόρχες

Το λατινοαμερικάνικο μυθιστόρημα κάνει την εμφάνισή του με το σχηματισμό των εθνών. Όπως συμβαίνει με κάθε θεμελιακή λογοτεχνία, έχει προηγηθεί μια ποιητική εποποιία. Τα καλύτερα παραδείγματα αυτής της ιστορικής οικαδόμησης είναι τα ποιήματα του Χοσέ Ερνάντες και του Αντρέι Μπέγιο. Κατόπιν, το μυθιστόρημα ορχίζει να ανεξαρτητοποιείται σαν είδος. Τα έθνη χρειάζονται ιστορικές και καθημερινές αφηγήσεις της πορείας τους και όχι μόνο στικουργίες της κατοχύρωσής τους.

Παραδοσιακά, η πεζογραφία του 19ου αιώνα έχει χαρακτηριστεί ως ηθολογική αφήγηση, συνδεδεμένη με τις επιθυμίες των εθνικών αστικών τάξεων να εκπαιδεύσουν ηθικά ένα λαό ακαλλυγμένο και ανεξέλεγκτο. Αυτή η προέλευση δεν είναι διοφορετική υπό την προέλευση του ευρωπαϊκού μυθιστορήματος του 18ου και του 19ου αιώνα. Οι ίδιες προσδοκίες που έχουν οι Χούστο Σιέρρα, Χοσέ Μαργκά, Εοτέμπαν Ετοσεβερρία, Χόρχε Ίσαακ, Μανουέλ Παίνο, Ματσάδο δε Ασσός, Ντομίνγκο Φαουστίνο Σαρμίντο, Χουάν Μπαουτίστα Αλμπέρτι, Σίρλο Βιγαβέρδε, συναντούνται στους Ντίγκενς, Μπαλζάκ, Ζολά, Βικτόρ Ουγκό, Στήβενσον, Γουόλτερ Σκοτ, Ντε Κέιρος και Νταστογιέφκι.

Και στις δύο περιπτώσεις, η κλασική μυθιστοριογραφία είναι η προσπάθεια να βγάλουμε τις καλύτερες φωτογραφίες μας απέναντι στον καθρέφτη. Αυτές στις οποίες έχουμε φροντίσει το χτένισμά μας, το χαμόγελο, τα ρούχα και έχουμε για φόντο το καλύτερο τοπίο. Αυτό φιλοδοξεί το μυθιστόρημα του 19ου αιώνα, το πορτρέτο της πλαστής συνήθειας. Έτσι, τα μεγάλα λατινοαμερικάνικα μυθιστορήματα του 19ου αιώνα είναι η σκηνοθεσία μιας κοινωνικής και ηθικής σύγκρουσης που επιλύεται πάντοτε υπέρ του καλού. Και το καλό, ειρήσθω εν πορώδω, ποτέ δεν κατοικούσε στη Λατινική Αμερική, αλλά σε λουσός μακρινούς, στη γαλ-

του ΚΑΡΛΟΣ ΟΛΙΒΑ ΜΕΝΤΟΣΑ¹

για τα «Σήματα Καπνού»

λική και αγγλοσαξονική Ευρώπη που διαμόρφωνε τη συμπεριφορά εκείνη που μιμούσαν οι πολιτικοί και οι λόγιοι για να πετύχουν την ανεξαρτησία. Ανάμεσα στον Πολιτισμό και τη Βαρβρότητα, η μυθιστοριογραφία του 19ου αιώνα πάντα διαλέγει τον πρώτο και, έτσι, η λογοτεχνία μπαίνει σε μια οδυνήρη εξορία από την καθημερινή ζωή.

Παρά την απόσταση αυτή, η λογοτεχνία του 19ου αιώνα είναι πολύ σημαντική. Η σημασία της βρίσκεται στο τυχαίο και ο' αυτό που αποσιωπάται. Η μελέτη της σκηνοθεσίας στη μυθιστοριογραφία είναι καθοριστική για την κατανόηση αυτού που η αριστοκρατία των αναδυόμενων εθνών της Λατινικής Αμερικής περιωροποίησε από τον γραπτό λόγο. Έτσι, γίνεται δυνατή αυτή που πιθανώς είναι η οπινδυλική στήλη της λατινοαμερικάνικης λογοτεχνίας (αν σήμερα μπορούμε ακόμα να υποστηρίζουμε μια τόσο φιλόδοξη γενίκευση): η διαρκής σύγκρουση ανάμεσα στον προφορικό και τον γραπτό λόγο.

Από την αντιπαράθεση αυτή και με την ιστορία αυτή, η λατινοαμερικάνικη λογοτεχνία φτάνει στην ωρίμανση και την ανεξαρτητοποίηση της στα τέλη του 19ου αιώνα. Τα κινήματα της περιοχής που προωθούν αυτή την εξέλιξη είναι ο μοντερνισμός, ο μεταμοντερνισμός και η αβάν-γκαρντ. Αν και σε πολλές από τις απόψεις τους η μήνη λειτουργεί ακόμα σαν μια επιθυμία λήθης (το σημαντικό είναι ο χρόνος που έχει περάσει στις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ευρώπη, οι διαδεδομένες γλώσσες, η διεθνική ανταλλαγή και η επιθυμητή οριστική μεταμόρφωση των λατινοαμερικάνικων χωρών), το κεντρικό σημείο αυτών των κινήματων δεν βρίσκεται, όπως υπαινισσόταν για πολύ κοινό ρ

κριτική, στη στρεβλή σχέση με τους προηγμένους Ευρωπαίους. Βρίσκεται στη διάσωση του προφορικού λόγου, που ταυτόχρονα είναι η διάσωση της φαντασίας, της πίστης, των ελπίδων και των απογοητεύσεων των λαών. Από τους Χοσέ Μαρτί, Βάγιε Ινκλάν, Οράσιο Κιρόγα, Ρουμπέν Νταρίο, Φεδερίκο Γκαμπιά, Λεοπόλδο Λουγκόνες, Χοσέ Ενρίκε Ροδό και Λόπες Βελάρδε μέχρι τους Βισέντε Ουιδόμπρο, Χάρχε Λουίς Μπόρχες, Μασεδόνο Φερνάντες, Ολιβέριο Χιρόντο, Χαβιέρ Βιγιαουρρούτια, Χοσέ Γκαρασσία, Κάρλος Πελλίσερ, Χάρχε Κουέστα, Μάριο δε Αντράδε, Γκαμπριέλα Μιστράλ, Όσβαλντ δε Αντράδε, Πάμπλο Νερούδα, Αλέχο Καρπεντιέρ, Μιγκέλ Άνχελ Ασταύριας, Λουίς Καρδόσα υ Αραγόν, Σέσαρ Βαγιόχο, αυτό που παρατηρείται είναι ότι δεν υπάρχει λατινοαμερικανική λογοτεχνία κατ' εικόνα και ομοίωση του δυτικού κανόνα. Υπάρχει, αντίθετα, μια αμείωτη ποικιλία που φιλτράρεται στις γραπτές αφηγήσεις και επαναθεμελιώνει τη λογοτεχνία της Λατινικής Αμερικής στον 20ό αιώνα.

Μέσα στα κινήματα με ηπειρωτικό χαρακτήρα πρέπει να αναφερθεί και ένα άλλο είδος μυθιστοριογραφίας που από την αρχή επικεντρώνεται στην άμεση περιγραφή του κόσμου. Αναφέρομαι σε αυτό που έχει επωναστεί «λογοτεχνία της γης» και που απαντάται κυρίως στα έθνη όπου η προγονική σχέση των ιθαγενών με τη φύση δημιουργεί ιδιαίτερες σημασίες. Μερικά από τα έργα που δείχνουν τη σημασία αυτής της μυθιστοριογραφίας είναι: *Don segundo sombra* του Ρικάρδο Γκοϊράλδους στην Αργεντινή, *La virgine* του Χοσέ Εουσάσιο Ριβέρα στην Κολομβία, *Canaima* του Ρόμουλο Γκαγιόγας στη Βενεζουέλα, και *Los de debajo* του Μαριάνο Ασούελα στο Μεξικό.

Όλη αυτή η σχηματοποίηση δεν συνεπάγεται ότι έχει ξεπεραστεί το δύσκολο πρόβλημα της συνένχεας και η ρήξη με τη λογοτεχνική παράδοση. Είναι εκείνη η εποχή, για παράδειγμα, που εξαφανίζονται οι περισσότερες ιθαγενείς γλώσσες από την ήπειρο. Το πολιτικό πρόταγμα των ανεξάρτητων εθνών και ακόμα και οι επαναστατικοί σχεδιασμοί που σηματοδοτούν ιστορικές αλλαγές στη Λατινική Αμερική (αναφέρομαι στην περίπτωση του Μεξικού και οργάνω της Κούβας) περιλαμβάνουν εχθρικές πολιτικές απέναντι στις πολιτισμικές και κοινωνικές δομές του πληθυσμού. Μέχρι σήμερα δεν υπάρχει ούτε μία κυβέρνηση που να προωθεί πολιτικές κοινωνικού μετασχηματισμού που να διαφέρουν ριζικά από τους ηγεμονικούς σχεδιασμούς που υπογορεύουν οι παγκόσμιες αυτοκρατορίες. Αυτό δεν μπο-

ρεί να το αλλάξει η λογοτεχνία. Έχει, όμως, έναν κοινωνικό ρόλο, και παίζοντάς τον επιλέγει να διαμορφωθεί μέσα από συγκεκριμένες φωνές και εικόνες

που πρέπει να υπερισχύσουν στο χρόνο απέναντι σε άλλες.

Κατά την άποψή μου, στη Λατινική Αμερική συνεχίζεται η μετάδοση του μυθοπλαστικού αφηγηματικού μέσω αυτού που ονομάζεται, με τρόπο μεγαλόστομο, συλλογική μνήμη και που φορέας της είναι η προφορική παράδοση. Αυτή είναι που αναλαμβάνει την καθημερινή έκφραση του φανταστικού. Δεν θα μπορούσε να εξηγηθεί με άλλο τρόπο η σημασία της λατινοαμερικανικής λογοτεχνίας κατά τον 20ό αιώνα και η σύγχρονη ύπαρξή της ως μιας αφήγησης που εξακολουθεί να προσφέρει ανεξάντλητες σημασίες και εικόνες του κόσμου. Αυτό είναι διπλά αξιόπαινο, αν παρατηρήσουμε ότι, παρά τον επείγοντα χαρακτήρα που έχει η ανάκτηση της ιστορίας της λατινοαμερικανικής λογοτεχνίας, αυτό που υπάρχει είναι μια τρομακτική απόσπαση των αναγκωστών από τις θεμελιακές μυθιστοριογραφίες τους. Υπάρχει βαθιά άγνοια και περιφρόνηση για την παλαιότερη λογοτεχνία. Εδώ ο Μαρτίν Λουίς Γκουσνάν, ο Αλέχο Καρπεντιέρ ή η Τερέσα δε λα Πάρρα δεν είναι διαχρονικό ανάγνωσμα, όπως είναι σε άλλα μέρη ο Πόε, ο Φλωμπέρ ή η Έμιλυ Μπροντέ. Οι Λατινοαμερικανοί συγγραφείς εξαφανίζονται γρήγορα από τα βιβλιοπωλεία, το να βρεις τα έργα τους συνεπάγεται μια τεράστια προσπάθεια, που βοηθάει μόνο εν μέρει από τις ογκώδεις εκδόσεις των κρατικών εκδοτικών οίκων. Ούτε λόγος να γίνεται για τη δημιουργία κριτικού έργου για αυτούς τους συγγραφείς που, πλέον, φιλοδοξούν μόνο στην τυχαία ανάγνωσή.

Επιμένω, το πρόβλημα της γραπτής μνήμης στην περιοχή εξακολουθεί να επιλύεται μέσω του προφορικού λόγου. Ο Περουβιανός κριτικός Κορνέχο Πολάρ σημείωσε τη σημασία της προφορικής παράδοσης, στο εξαιρετικό βιβλίο του που πήρε τον τίτλο του από έναν στίχο του Βαγιόχο: «Γράφοντας στον αέρα». Έτσι είναι, η μνήμη στη

Λατινική Αμερική, από τη στιγμή της θεμελιακής της ρήξης, της κατάκτησης από την ισπανική αυτοκρατορία, δεν έχει άλλη επιλογή παρά μόνο να διαμορφωθεί σε ένα χώρο που πρέπει να διαγραφεί: στο χώρο του προφορικού λόγου, στο χώρο του ανέμφικτου γραπτού λόγου. Και ακόμα κι έτσι, συμβαίνει αυτό το παράδοξο: οι μορφές της μνήμης επιμένουν γιατί είναι το κεντρικό στοιχείο της αντίστασης ενός πολιτισμού που συνεχώς γίνεται αντικείμενο άρνησης και καταστροφής.

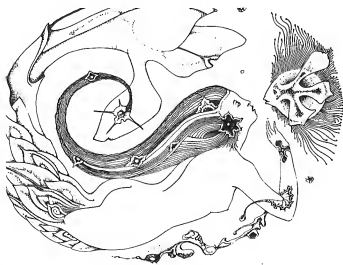
Παραδείγματα των παραπάνω είναι τα μυθιστορήματα που δημοσιεύονται γύρω στα μέσα του 20ού αιώνα. Εκείνη την περίοδο, αυτό που παρατηρείται, πέρα από ένα ασυνήθιστο εμπορικό φαινόμενο, είναι το ειλικρινές άνοιγμα των συγγραφέων στη διήγηση της καθημερινής ζωής. Οι συγγραφείς αντιλαμβάνονται το ανεξάντλητο δυναμικό της αποκαλούμενης λαϊκής κουλτούρας. Τα έργα των Γκαρσία Μάρκες, Κάρλος Φουέντες, Χουлио Κορτάσαρ, Χοσέ Δονόσο, Χοσέ Λεοάρμα Λίμα, Ροσάριο Καστεγιάνος και Μάριο Βάργκας Γιάσα είναι ένα φαινόμενο που μπορεί να εξηγηθεί δεδομένης της απίστευτης δημιουργίας και καταστροφής που τα περιβάλλει. Είναι έργα στα οποία η αφηγηματική μορφή έχει καταφέρει να ενσωματώσει τόσο το μυστήριο και το φως του ποιήματος όσο και την αυστηρότητα και το διανοητικό παιχνίδισμα του δοκιμίου. Εκτός από τους συγγραφείς που ήδη ανέφερα, την εποχή αυτή καθιερώνονται οι δοκιμιογράφοι Χοσέ Κάρλος Μαριότεγι, Αλφόνσο Ρέγιες και Εσεκιέλ Μαρτίνες Εστράδα, οι ποιητές Μάριο Μπενενίτι και Οκτάβιο Πας, και πολλοί άλλοι μυθιστοριογράφοι, όπως οι Ερνέστο Σάμπατα, Σίρο Αλεγρία, Χοσέ Μαρία Αργέδας, Βιρχίλιο Γινιέρα, Αγουστίν Γιάινες, Χοσέ Ρεβουέλτος, Ελένα Γκάρρο, Χουάν Ρούλφα, Ρόα Μπάστος, Χουάν Κάρλος Ονέτι, Μανουέλ Πουίγκ.

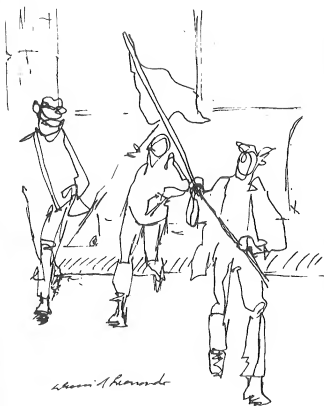
Το ίδιο το φαινόμενο της πολιτικής καταστροφής της Λατινικής Αμερικής (είναι η εποχή της εγκαθίδρυσης των πιο θηριωδών δικτατοριών, το προοίμιο των βορειοαμερικανικών εισβολών στην Κεντρική Αμερική και της στρατιωτικής δικτατορίας στη Χιλή, η αρχή των ένοπλων αντιστάσεων, η διαμόρφωση μεγαλυπολέων και η εξαθλίωση και η εγκατάλειψη της υπαίθρου, τα τέλως των προστατευτικών πολιτικών λόγω μιας οικονομικής κρίσης που τα πλήξει την περιοχή τις δεκαετίες '80 και '90 και που θα περιορίσει καθοριστικά το κράτος προνοίας), μπορεί να δώσει ένα κλειδί για την ερμηνεία της εκρηκτικότητας και της ασυνέχειας στο έργο των Λατινοαμερικανών συγγραφέων. Γιατί πολλοί από αυτούς είναι συγγραφείς μόνο ενός ή δύο σημαντικών έργων; Υπάρχει, ακριβώς εξαιτίας των αρνητικών κοινωνικών και πολιτικών συνθηκών, μία ασυνήθιστη εγγύτητα του συγ-

γραφέα με την καθημερινότητα. Οι συγγραφείς βρίσκονται υποχρεωμένοι να πάρουν πολιτικές θέσεις και να συγγράφουν τα έργα τους σε καταστάσεις δικτατορίας, πολέμου, καταστολής, εξορίας και φτώχειας, κάτι που τους κρατάει πολύ κοντά στον κοινό και καθημερινό λόγο. Ταυτόχρονα, όμως, αυτό προκαλεί μια σχιζοφρενική κατάσταση που δεν μπορεί να διατηρηθεί για πολύ καιρό. Η ιστορία του Λατινοαμερικανικού διανουμένου, που επιλέγει μια πεισματική υποστήριξη επανοστατικών σχεδιασμών ή η που μετατρέπεται σε έναν ακραίο συντηρητικό, ήταν κοινός τόπος κατά το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα.

Το πιο ενδιαφέρον σε αυτή τη λογοτεχνία είναι το πώς επιπλέον το πρόβλημα της καταγγελίας και το πώς αντανάκλα την αντίσταση μετά από την ήττα που βιώνεται τον 20ό αιώνα. Νομίζω ότι οι συγγραφείς το κάνουν με δύο τρόπους: ξαναδιαβάζοντας, στη λαϊκή και ηχηρή κουλτούρα, ένα μύθο με ευρύ βεληγκεές, στον οποίο ο μυθολογικός ήρωας είναι πάντα δευτερεύων. Θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε αυτό τον πρώτο τρόπο *γραφής της σιωπής*. Ο δεύτερος τρόπος λειτουργεί ακριβώς αντίθετα, δίνει έμφαση στην καθημερινή ζωή του ήρωα και προβάλλει ως μέσο αντίστασης τη μεγέθυνση του καθημερινού. Δεν είναι μυθική λογοτεχνία, είναι *λογοτεχνία τελετουργική*. Και δεν αποβλέπει στη σιωπή, αντίθετα, αποβλέπει στη διαφυγή μέσα στο χάος. Και στις δύο περιπτώσεις ο τρόπος αντίστασης είναι η αποφυγή της σύγκρουσης. Είναι και οι δύο δομές μαρκό που αρνούνται το ρομαντικό πρόταγμα μιας ηρωικής διεξόδου από την επιβολή της κυριαρχίας. Οι τρόποι αυτοί μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε διαφορετικούς βαθμούς και να αναμιχθούν μεταξύ τους. Θα προσπαθήσω να τους αναπτύξω με τρία μικρά παραδείγματα.

Πιστεύω ότι η πρώτη περίπτωση, της λογοτεχνίας που αποβλέπει στη σιωπή, μπορεί να εντοπιστεί στο πιο σημαντικό μυθιστόρημα της μεξικανικής λογοτεχνίας: το *Πέδρο Πάρμο* του Χουάν Ρούλφα. Σε αυτό, η σύγκρουση είναι αρχέγονη και τα πιο σοβαρά γεγονότα για ένα άτομο εξοκολογούνται να συμβαίνουν μετά το θάνατο και είναι αντικείμενο ανέσνης διήγησης. Γι' αυτό ακριβώς είναι δυνατή η ευτυχία, η επιθυμία, η αγάπη, το μίσος ή η χαρά. Η ήττα είναι τέτοια και τόσο παλιά που δεν υπάρχει περίπτωση να εξαφανιστεί. Αυτός είναι ο κόσμος των ζωντανών και των νεκρών, φαίνεται να λείει ο Ρούλφα, τίποτα δεν θα τον αλλάξει. Γι' αυτό ακριβώς η ευτυχία και η δυστυχία συμβαίνουν μέσα σε ένα θάνατο χωρίς τέλος. Από αυτή την άποψη, καμιά πολιτική εξουσία δεν μπορεί να εξελίξει την καθημερινότητά μας, κανένας ήρωας δεν μπορεί να μας σώσει, ούτε

όμως μπορεί κανένας να μας εξαφανίσει.

Το δεύτερο παράδειγμα, της τελετουργικής λογοτεχνίας, μπορεί να εντοπιστεί σε δύο συγγραφείς πολύ διαφορετικούς: τον Χούλιο Κορτάσαρ και τον Χουάν Κάρλος Ονέτι. Αναφέρομαι, προφανώς, στο *Κουτσά* και το *Ναυπηγείο*. Και στα δύο έργα, αυτό που υπάρχει είναι η επιβεβαίωση του καθημερινού κόσμου, της πώλης στον Κορτάσαρ και των ερειπίων που άφησε ο μοντερνισμός και ο πολιτισμός στον Ονέτι. Στους δύο κόσμους υπάρχει μια εμμονή στη διάρκεια. Στη λογοτεχνία του Κορτάσαρ υπάρχει σαν επιθυμία ευτυχίας, ευρυμάθειας, σκληρότητας, κυνηγιού, παιχνιδιού και απώλειας, σαν δημιουργία στελεώτων ερωτικών ακηλών και διαλόγων και, ιδιαίτερα, σαν επανάληψη με στόχο να βρεθεί ένα στοιχείο διαφορετικό και να καταστραφεί η συνήθεια. Στον Ονέτι, αντίθετα, αυτό που συμβαίνει είναι πιο τρομακτικό. Η αβουλία, η πλήξη και η απάθεια οδηγούν τον ήρωα στην οδυσσέπλητη εξαφάνισή του. Παύει να νιώθει, ξεχνάει την αγάπη, τις ζήλιες και τον τρόμο, και τότε είναι που δημιουργεί έναν κόσμο τυχαίο και σκληρό. Όπως στην καπιταλιστική μαζική παραγωγή, οι ήρωες του Ονέτι επαναλαμβάνουν τις πράξεις τους: βιάζονται, σκοτώνουν, πίνουν και σταματούν να αντιλαμβάνονται. Μερικές φορές μας διηγούνται δύο ή τρεις εκδοχές των συμβάντων: ο αφηγητής δεν ξέρει πραγματικά τι έγινε.

Αν και οι δύο αφηγηματικοί τρόποι που έθεσε ως παραδείγματα επιλέγουν εξ αρχής διαφορετικές στρατηγικές, πρέπει να σημειωθεί ότι και οι δύο παρουσιάζουν έναν μηδενιστικό χαρακτήρα. Πιστεύω ότι αυτό οφείλεται στην προτεραιότητα που δίνουν στην προφορική διήγηση του καθημερινού κόσμου. Τελικά, η προφορικότητα, ο καθημερινός λόγος, εκμηδενίζονται. Η ουσία τους είναι η εξαφάνισή. Μια σύζτηση υπάρχει μόνο μια φορά και μετά θάλλει. Η λατινοαμερικανική λογοτεχνία κατακεί ακριβώς σε αυτό το κατώφλι: διηγείται για να εξαφανιστεί. Παρόμοια είναι η ζωή σε μια περιοχή όπου κυριαρχεί η επιβεβλημένη και χωρίς εναλλακτικές λύσεις φτώχεια.²

Η κοινωνική ανισότητα, η παράλογη φτώχεια και η αιογυρία ότι «η πρόδοος» είναι κάποια ετικέτα ληγμένου προϊόντος υποδεικνύουν ότι ο χώρος της πολιτικής στη Λατινική Αμερική είναι ο χώρος της ήττας. Το ίδιο και ο χώρος της αφήγησης που δημιουργεί το φαντασιακό της περιοχής. Δεν υπάρχει κανένας ουτοπικός μελλοντικός σχεδιασμός. Υπάρχει, ναι, μια αποσπασματική μνήμη, δόσπιση στον γραπτό λόγο και γοητευμένη από τη χίμαιρα της σωτηρίας. Η συλλογική αφήγηση και η πεζογραφία στη Λατινική Αμερική είναι μία αφήγηση μπαρόκ, χωρίς κέντρο, χωρίς όρια και χωρίς συγκεκριμένες μορφές, που επιθυμεί όλα όσα δεν είναι. Μία από τις σταθερές του λατινοαμερικανικού διηγήματος είναι αυτή: εκεί όπου δημιουργείται ένας μυθιοτορματικός ήρωας, εκεί πρέπει να καταστραφεί.

Αυτός ο μηδενιστικός χαρακτήρας, κατά τα άλλα, δεν περιορίζεται στο παρελθόν της λατινοαμερικανικής λογοτεχνίας. Οι συγγραφείς ενδιαφέρονται για την πολιτική ή κοινωνική αφήγηση, η διάσωση της μνήμης γίνεται μέσω του προφορικού λόγου, και, μω φαίνεται, αυτό συνεπάγεται μια απογοήτευση που τα διαπερνάει όλα. Σκέφτομαι, τώρα, δύο σύγχρονα διηγήματα στα οποία η γλώσσα δημιουργεί ήρωες που κατά κάποιο τρόπο πρέπει να συγκρουστούν και να εξαφανιστούν. Πρόκειται για το *Αύγουστος* του Βραζιλιάνου Ρούμπερ Φονσέκα και *Πάλεμος στον Παράδεισο* του Μεξικάνου Κάρλος Μοντεγιαγρό. Τα δύο κείμενα μοιάζουν να ζουν στο σύνορο που περιέγραψε ο Ρούλφο:

«Εκείνη τη νύχτα επέστρεψαν τα όνειρα. Γιατί όλη η έντονη θύμηση τώσων πραγμάτων; Γιατί όχι απλά ο θάνατος αντί για τούτη την απλή μουσική του παρελθόντος;»

Μετάφραση: Ν.Τ.

1. Ο Κάρλος Ολίβα Μεντόσα είναι Μεξικανός συγγραφέας και δίδασκε Αισθητική και Ελληνική Φιλοσοφία στο UNAM. Συνεργάζεται με περιοδικά και εφημερίδες σε θέματα κριτικής λογοτεχνίας και φιλοσοφίας, μεταξύ των οποίων είναι το λογοτεχνικό ένθετο της μεξικανικής εφημερίδας *La Jornada*. Πριν από λίγες μέρες του αποδόθηκε το Εθνικό Βραβείο Δοκιμίου του Μεξικού. Το κείμενο αυτό γράφτηκε ειδικά για το Σήμα του Κοινού.

2. Από τους 5.600 εκατομμύρια ανθρώπους που κατακούν στον πλανήτη, τα 1.400 εκατομμύρια ζουν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας. Η πλειονότητα αυτών των ανθρώπων κατοικεί στις υποανάπτυκτες χώρες και σχεδόν 1.000 εκατομμύρια «ζουν» σε αγροτικές περιοχές, με λιγότερα από 370 ή 275 δολάρια τα χρόνο. Περίπου 550 εκατομμύρια άνθρωποι εργάζονται κάθε βράδυ πεινοσμένοι. Γύρω στα 1.000 εκατομμύρια ενήλικες σε όλα τον κόσμο είναι αναλόγως και 500 εκατομμύρια παιδιά δεν τηγαίνουν στο σχολείο. Οι γεωγραφικές ζώνες που συγκεντρώνουν τον μεγαλύτερο αριθμό φτωχών είναι η Αφρική και η Ασία. Στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική το 61% του αγροτικού πληθυσμού ζει σε συνθήκες φτώχειας.

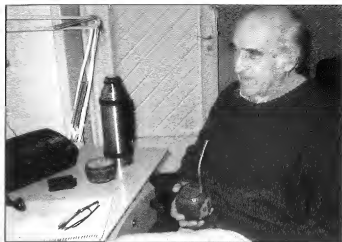
ΜΑΟΥΡΙΣΙΟ ΡΟΣΕΝΚΟΦ

Η ζωή, ο αγώνας, το έργο του

Συνάντησα τον Μαουρίσιο Ρόσενκοφ το πρωί της 4ης Ιουνίου του 2003, στο σπίτι του, στη γειτονιά Πούντα Καρρέτας, πολύ κοντά στη μέχρι πριν λίγα χρόνια ομώνυμη φυλακή και σήμερα τεράστιο εμπορικό κέντρο! Είδα έναν ήρεμο, ευγενικό, ηλικιωμένο άντρα, με χαμογελαστά μάτια να απολαμβάνει το μάτε του, καθισμένος απέναντι στην παμπάλαια γραφομηχανή του που θεωρεί αναντικατάστατη και περιτριγυρισμένος από τις φωτογραφίες της κόρης και της εγγονής του. Αυτή η πρώτη εικόνα απείχε από αυτό που περίμενα να δω—αλήθεια τι συναντώντας έναν ηγέτη των Τουπαμάρος, έναν άνθρωπο που πέρασε 12 χρόνια στην απομόνωση, όμηρος της δικτατορίας, μια αναφορά για την ουρουγουανή, και όχι μόνο, εξεγερμένη Αριστερά.

Μαουρίσιο Ρόσενκοφ: ένας ξεχωριστός άνδρας, μια ξεχωριστή προσωπικότητα, συναρπαστικός και γοητευτικός. Δημοσιογράφος, κομμουνιστής, Τουπαμάρo, πολιτικός κρατούμενος, δραματουργός, όπως ο ίδιος δηλώνει «*πάντα συγγραφέας*»... Ο «Λεονέλ», ο ηγέτης του Κινήματος Εθνικής Απελευθέρωσης (MLN-Tupamaros), συνελήφθη το 1972 και από το Σεπτέμβριο του 1973 μέχρι τον Απρίλη του 1984 παρέμεινε φυλακισμένος και απομονωμένος.

Γεννήθηκε στη Φλορίδα της Ουρουγουάης το 1933. Γονείς του ήταν ο Ισάακ και η Ρόζα¹ Πολωνοί, Εβραίοι, αριστεροί. Ο πατέρας του υπήρξε ένας από τους ιδρυτές του Συνδικάτου της Αγούα². Ο Ρόσενκοφ έζησε τα παιδικά του χρόνια και την πρώτη του νύχτη σε μια Ουρουγουανή που ευημερούσε. Ήταν σχεδόν ενήλικος όταν η κατάσταση άρχισε ν' αλλάζει, η Ουρουγουάη να βρίσκεται σε οικονομική κρίση, να διχάζεται, να ελπίζει, ν' αγωνίζεται. Ο Μαουρίσιο Ρόσενκοφ διαμορφωνόταν μέσα από το MLN, την εφημερίδα *El Popular* και τη γειτονιά Παλέρμo (είναι η γειτονιά που ζουν οι νέγροι του Μοντεβιδέο), τις παραδό-

σεις των Εβραίων και τις ουρουγουανές συνθήσεις, τη ζωή στην πόλη, αλλά κι αυτή της υπαίθρου, όπου έζησε ως δημοσιογράφος και ακτιβιστής από τα «μέσα» τις απεργίες στους ορυζώνες του Treinta y Tres (1956) και όπου γνώρισε τον Σεντίκ- με τον οποίο από τότε έγιναν αχώριστοι σύντροφοι-, τις επαφές του με τον Σαλβαδόρ Αλιέντε, τον Ερνέστο Γκεβάρα και τον Φιντέλ Κάστρο, αλλά και με ανθρώπους της παραδοσιακής γειτονιάς και της κουλτούρας της χώρας.

Η πολιτική του δράση και η φυλακή

Η πολιτική του δράση, ξεκίνησε από το πανεπιστήμιο. Υπήρξε ηγέτης του φοιτητικού κινήματος και από τα ιδρυτικά στελέχη της Κομμουνιστικής Ένωσης Νεολαίας. Συνέχισε την πολιτική του δράση ως δημοσιογράφος. Αργότερα υπήρξε ένας από τους ηγέτες του αντάρτικου κινήματος των Τουπαμάρος, που, όπως λέει: «*Ήταν ένα κίνημα ατόμων πολλών και διαφορετικών προελεύσεων: κομμουνιστών, σοσιαλιστών, χριστιανών κ.λπ., και που δεν εμφανίστηκε στην πόλη, όπως πιστεύουμε πολλοί, αλλά ξεκίνησε στην υπαίθρο ως αγροτικό κίνημα. Εγώ διεκδικώ ακόμα, με το λάθη που κάναμε, όλες τις φωτίες που ανάψαμε*». Ο Ρόσενκοφ δε διευκρινίζει τα λάθη, αφού κάτι τέτοιο θα ήταν πιθανόν γι' αυτόν μια «αξιοπρεπή πράξη», μη αλληλέγγυα προς όλους αυτούς που χάθηκαν στο δρόμο...

Το 1972, ενώ ήταν διοικητής του αντάρτικου πόλης, συνελήφθη και μετά από μήνες συνεχών βασανιστηρίων φυλοκίστηκε με άλλους συντρόφους σε διάφορες φυλακές της χώρας. Οι συνθήκες φυλάκισης ήταν βάνουσες: «*11 χρόνια ήμουν στη φυλακή και 10 μήνες υπό ανάκριση. Ήμασταν 9 όμηροι από το MLN. Έλεγαν οι στρατιωτικοί: 'Αφού δεν μπορούμε να τους εκτελέσουμε, ας τους τρελάνουμε'. Κρεμούσαμε μια κλωστή στο ταβάνι με τον ευεαφό πόθο να κινηθεί ώστε να πιστεύουμε ότι υπάρχει αέρας. Περιπατούσαμε διαγώνια, 3 μικρά βήματα και μισή στροφή, όταν βέβαιο μας επιτρεπόταν να περπατάμε. Γιατί, κάποτε μέيناμε σχεδόν ένα χρόνο κοιμημένοι σ' ένα σκαμνί και με την πλάτη στην πόρτα και το πρόσωπο κολλημένο στον τοίχο κι άλλοτε πάλι όρθιοι, χωρίς καν να μπορούμε να περπατάμε. Ένας σύντροφος έμεινε 4 χρόνια έτσι. Κατά τη διάρκεια της φυλάκισής μας δεν επικοινωνούσαμε ούτε μεταξύ μας ούτε με άλλους κρατούμενους. Είχαμε μια μόνο επίσκεψη κάθε μήνα, για 30 λεπτά, κατά την οποία ήμασταν περικυκλωμένοι από αναστασι φρουρούς και σκυλιά, το κεφάλι μας ήταν καλυμμένο, είχαμε χειροπέδες και επικοινωνούσαμε*

με την οικογένειά μας μέσα από διπλό κάγκελο».

Στην πραγματικότητα βρίσκονταν υπό καθεστώς ομηρίας, υπό τη συνεχή απειλή ότι θα τους δολοφονούσαν, εάν οι Τουπαμάρκας προέβαιναν σε απαισιόδηποτε ενέργεια κατά της δικτατορίας. Σε αυτό τα απόνθρωπο πλαίσιο το μόνο που δεν μπορούσαν να τους στερήσουν ήταν η φαντασία. «Φτιάξαμε έναν φανταστικό κόσμο στον οποίο παίναμε και βγαίναμε. Όμως, κάποιες φορές η λεπτή κλωστή που ένωσε τη φαντασία με την πραγματικότητα έσπαγε και κάποιοι σύντροφοι δεν μπορούσαν να βγουν και τρελαίνονταν. Δύο από τους ενέα συλληφθέντες τρελάθηκαν κι ένας πέθανε».

Τα 1986, λίγο μετά από την απελευθέρωσή του, έδωσε μια διάλεξη όπου καταδείκνυει με μοναδικό τρόπο ότι ο άνθρωπος είναι ικανός να αγωνίζεται και να βρίσκει μέσα σταεισιδών επιβίωσης σκόμια κι εκεί που φαίνεται αδύνατον να υπάρχουν. «Έχω επιβιώσει περισσότερο από 11 χρόνια χωρίς να δω ανθρώπινο πρόσωπο, θαμμένος σε μια εσοχή 2Χ1, χωρίς να βλέπω το φως ούτε το πράσινο, χωρίς άλλη διασκέδαση από το να παρατηρώ τη σχολαστική δουλειά των αραχνών στις γωνιές. Δε θα μπορούσα να επιβιώσω αν δεν είχα γεμίσει αυτό το ηγνάδι με όνειρα. Γιατί εκεί έφταναν, ένας Θεός ξέρει από πού, τα παιδιά μας για να παίξουν μαζί μας και οι συντροφιστές μας για ν' αγκαλιαστούμε. Πόσες φορές, όταν δε με παρακολουθούσε ο φρουρός, έζηλασα πάνω στο τασιμένο για να μαζέψω ήλιο στη παραλία! Κι είναι αδύνατον να φανταστείτε πόσο με ενοχλούσαν οι λουόμενοι που καθώς περνούσαν από δίπλα μου μού πετούσαν άμμο! Τότε ενοχλημένος πήγαινα να πω ένα αναφοτικό. Αλλά εκεί προέκυπτε το πρόβλημα πού να κρύψω το μπουκάλι, αφού καθημερινά γίνονταν έλεγχος στο κελί ώστε να μην υπάρχει τίποτε άλλο εκτός από τα φαντάσματα. Αν ο αξιωματικός έβρισκε ένα μπουκάλι στο κελί μου μπορούσε να με ανακρίνει: 'Από πού έβγαλες τα λεφτά για να αγοράσεις την coca cola;'. Η απόκριση των αντικειμένων της φαντασίας ήταν μια ολόκληρη οδύσσεια».

Στην ταυαλέτα ταύς πήγαιναν μια φορά την ημέρα, με συνέπεια «να γεμίζει η κύστη ως τον εγκέφαλο». Βρήκαν ανακούφιση στο πρόβλημα όταν έμαθαν να αναγκώνουν τα αύρα τους, που τους έδωσε επιπλέον και τη δυνατότητα να καταπίνουν κάτι υγρό όταν πολύ συχνά για τιμωρία τους όφηναν χωρίς νερό. Η απαμύκνωση ταύς ήταν τέτατα που έμαθαν για το θάνατο του Αλιέντε 3 χρόνια μετά, οπότε έμαθαν επίσης και την ανατροπή του Σομόσα και αυτά χόριν ενός τεχνάσματος που βρήκαν και που το έλεγαν «το πρακτορείο ειδήσεων Associated Press». Πήγαιναν μια

φορά την ημέρα στην ίδια ταυαλέτα που πήγαιναν και οι φύλακές τους, οι οποίοι χρησιμοποιούσαν χαρτί εφημερίδας για να σκουπιστούν. Κάποιες φορές είχαν την τύχη να βρουν ένα σπόκομμο εφημερίδας στη λεκάνη της ταυαλέτας, από το οποίο μπορούσαν να διαβάσουν ένα απόσπασμα μιας ειδήσης, που μετά τα μετέδιδαν στους υπολοίπους με μαρς.

Το έργο του

Οταν διηγείται τη ζωή ενός Ουραγουανού εκείνης της εποχής και με αυτά τα χαρακτηριστικά είναι εκ προοιμίου σαν να διηγείται τη ζωή πολλών άλλων. Σε αυτή τη διήγησή ε-ποχής βρίσκεται η σχέση του δημοσιογράφου, κομμουνιστή και έπειτα Τουπαμάρκο Ρόσενκφ, αλλά και οι εμπνεύσεις των συγγραφικών δημιουργιών του. Όπως λέει ο ίδιος: «Κάθε εκδήλωση καλλιτεχνική, πολιτιστική ή όποια άλλη ανθρώπινη έκφραση, δεν μπορεί να θεωρείται παρά ως ειδική προβολή μιας άποψης της πραγματικότητας κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες κοινωνικοπολιτιστικές, πολιτικές, οικονομικές κ.λπ. Αυτό είναι πολύ έντονο στη λατινοαμερικάνικη παραγωγή, της οποίας η κατάσταση παρουσιάζει κάποιες ιδιαιτερότητες που είναι αδύνατον να αγνοηθούν. Για να έχουμε μια άποψη που να περιλαμβάνει και τα αισθητικά φαινόμενα, πρέπει πάντα να βλέπουμε το περιβάλλον μέσα στο οποίο συνέβησαν. Ένας συγγραφέας και κυρίως ένας Λατινοαμερικάνος συγγραφέας είναι αδύνατον να ξεφύγει από την πραγματικότητα. Για παράδειγμα, ένας Βραζιλιάνος συγγραφέας δεν μπορεί να αποκρύψει ότι υπάρχουν 7.000.000 παιδιά που ζουν στο δρόμο, με τα τόματα θανάτου να τους δολοφονούν». Χωρίς αυτή την προϋπόθεση δύσκολα μπορείς να κατανοήσεις πλήρως το έργο του Μαουρίσιο Ρόσενκφ.

Ένα μεγάλο μέρος του έργου του το έγραψε στη φυλακή, παρά την απομύκνωση, λόγω μιας συγκυρίας: «Έγραφα, και μάλιστα έγραφα πολύ, στη φυλακή. Στην αρχή στη μνήμη μου, γιατί δεν είχα ούτε χαρτί ούτε μολύβι. Έγραφα κάπου 7 ή 8 θεατρικά έργα, αλλά χάθηκαν πολλά, μόνο 4 τελικά μπόρεσα να διασώσω. Στο Paso de los Toros», μια από τις φυλακές που περάσαμε, ήμασταν κάτω από τη γη. Η μοναδική και υποχρεωτική άσπση ήταν εντόσθια από μια παρτίδα εξαγωγής που είχε επιστραφεί! Από το κελί έβγαίνες με τα τέσσερα. Όμως, μια μέρα, εισέβαλαν οι φύλακες στο κελί μου και με ρώτησαν αν εγώ ήμουν ο συγγραφέας. Μου είπαν ότι ο λογάρις με διατάζει να γράψω ένα γράμμα στη φίλη του. Από τότε όλοι ζητούσαν να γράψω στις φίλες τους και έτσι ειδικεύτηκα στις «πλαστικές» ακροστιχίδες... Η αξία αγοράς ενός τέτοιου γράμματος ήταν πολύ υψηλή: ένα ταίγδα, ένα αβγό βραστό... Ένα γράμμα αξίζει ένα αβγό βραστό, ένα σόνετο 2 ταίγδα... αυτό που εκτιμούσα πιο πολύ ήταν οι μύτες των μολυβιών για να γράφω, μάλλον όχι, εκείνες τις άρες αυτά που περισσότερο εκτιμούσα ήταν το ψωμί και τα ταίγδα. Έτσι έγινε δυνατό να γράφω με μια μύτη από σιλό σε χαρτάκια για ταίγδα. Μετά τα τύλιγα σε ένα νάιλον και τα έκρυβα στα ρούχα που έδιναν στην οικογένειά μου μια φορά το μήνα για πλύσιμο. Έτσι έγινε η 'Margarita', ένα έργο με σονάτες για την αγάπη, που μελοποιήθηκε με μεγάλη επιτυχία από τον Jaime Roos».

Για κάποια από τα έργα του συνάντησα κάποιες δικές του παρουσιάσεις και κριτικές άλλων, τις οποίες πορθέτω:

«Το 'Piedritas bajo el almohada' (Πετραδόκια κάτω από το μοξιλάρι) είναι μια αναφορά στα παιδιά δσων ήμασταν φυλακισμένοι και που

το "βλέπαμε" να μεγαλώνουν από μακριά. Ένα κοριτσάκι κάποτε είπε: "Ο μπαμπάς δεν έχει χέρια", επειδή στο επικοινωνιακό είχαμε τα χέρια μας δεμένα κάτω από το τραπέζι και δεν μπορούσαμε να τους αγγίξουμε. Στο κελί μου έφτανε πολύ σπάνια κάποιο γράμμα. Ένα γράμμα από την κόρη μου, την Αλεχάντρα, μπορούσε να φωτίσει το κελί μου για μέρες και μέρες. Ο ταίχος του κελιού μου ήταν σοβατισμένος με άμμο από το πατάμι κι εγώ έβγαλα μια στρογγυλεμένη πετρούλα, ένα άσπρο βότσαλο και τη λείωνα υπομονετικά με τη γλώσσα μέχρι να την κάνω να λάμπει. Ζήτησα από τον αξιωματικό να την δώσει στην κόρη μου και πράγματι την έδωσε. Η Αλεχάντρα ήταν 6 ή 7 χρονών. Της έγραφα τότε το παραμύθι του *Pulgarcito*, που άφηνε τα ψιχουλά του ψωμιού για να μη χάσει το δρόμο της επιστροφής, ώσπου ανακάλυψε ότι ήταν καλύτερα ν' αφήνει πετραδάκια. Της είπα ότι δύο από αυτά τα πετραδάκια βρίσκονται σε μουσεία της Ευρώπης και το τρίτο είναι αυτό που της έστειλα. Αυτή το έβαλε κάτω από το μαξιλάρι της και είπε στη μητέρα της ότι εκείνο το βότσαλο βρισκόταν εκεί "για να βρει ο μπαμπάς το δρόμο της επιστροφής στο σπίτι".

«Το τελευταίο βιβλίο, "Διάλογος με τον στρατηγό Seregni", είναι ένας βαθύς στοχασμός και κριτική σε αυτό που και οι δυο μας ζήσαμε. Ο Seregni είναι μια προσωπικότητα της Αριστεράς, ιδρυτής του *Frente Amplio*, μν αναφορά στην ακεραιότητα και τη δημοκρατία από όλες τις απόψεις. Η ιδέα για το βιβλίο γεννήθηκε σε ένα γεύμα, όταν αρχίσαμε να μιλάμε και να ανταποδύμε το παρελθόν, ξεχνώντας τους υπόλοιπους προσκεκλημένους. Όταν βγήκαμε έξω στο δρόμο, η εκδότρια της *Alfaguara*, Elena Poniatowska, μας έπιασε από το μπράτσο και είπε: "Εδώ περπατά ένα βιβλίο!". Τότε αναζητήσαμε έναν τρίτο, τον *Fernado Butazzoni*, επίσης σύντροφο, που θα έγραφε τις συζη-

τήσεις μας. Στο βιβλίο υπάρχει ένα κομμάτι που αναφέρεται στη Χιλή, στη συνάντησή μας με τον πρόεδρο Σαλβαδόρ Αλιέντε. Ο Αλιέντε μας επέδειξε με καμάρι ένα όπλο ΑΚΑ, που του το είχε χαρίσει ο Φιντέλ με την αφιέρωσή του. Κρατούσα στα χέρια μου το όπλο που ο Αλιέντε είχε στη *La Moneda*. Θυμάμαι που ο Αλιέντε με ρωτούσε με απορία πώς μπόρεσε να φτιαχτεί ένα μέτωπο με σοσιαλιστές, χριστιανοδημοκράτες, κομμουνιστές και χριστιανούς. Του είπα ότι αυτό ήταν κατόρθωμα του Seregni, να πετύχει το όραμα της εθνικής ενότητας. Γιατί ένα κίνημα αντάρτικο, όπως ήμασταν εμείς, είναι έτοιμο να πάρει την εξουσία, όχι όμως και να κυβερνήσει. Σκέφτομαι σχετικά πώς να είχε νιώσει ο Τσε όταν έπρεπε να αναλάβει την Εθνική Τράπεζα της Κούβας».

Ο Μασουρίσιο Ρόσενκοφ δεν έχει εκδικητικά συναισθήματα. «Τις εμπειρίες μπορώ να τις χρησιμοποιήσω ως υλικό δράσης και κοινωνικό αγάνο. Έχω δουλέψει πολύ το θέμα των εξαναγκασμένων, αυτά τα θέματα είναι κομμάτια ενός συνόλου. Στις χώρες μας υπήρχε πόλεμος, αλλά στα λάφυρα του πολέμου είναι και η μη επιστροφή των συντρόφων. Απέναντι σε αυτό που έζησα δεν έχω μίσος ούτε εχθρότητα ούτε επιθυμία εκδίκησης, αλλά εξακολουθώ να είμαι ένας πολιτικός και κοινωνικός αγωνιστής, ένας συγγραφέας».

Ε.Γ.

Κανείς δεν δικαιούται να παραμείνει αμέτοχος...

Συνέντευξη του ΜΑΟΥΡΙΣΙΟ ΡΟΣΕΝΚΟΦ

στην Ε. Γραββάνη για τα «Σήματα Καπνού»

Μασουρίσιο Ρόσενκοφ: Θα ήθελα να πω δυο λόγια εισαγωγικά. Ακριβώς το ίδιο που οι Έλληνες νιώθουν για την Ουρουγουάη, τα κοινωνικά της κινήματα και τη μετάβαση από τη δικτατορία στη δημοκρατία, το ίδιο από την πλευρά μου ένιωσα κι εγώ. Ξεκίνησα ως μέλος της Κομμουνιστικής Νεολαίας και υπήρχαν από τότε προσωπικότητες που σχετιζόναν με τις δραστηριότητες που αναπτύσσαμε στο κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο. Μέσα σε ένα πνεύμα διεθνισμού, δίνομε μεγάλη έμφαση στον αγώνα για την απελευθέρωση του Ναζζί Χικμέτ και του Μανόλη Γλέζου. Όπως και του Κώστα Γαβρά, τον οποίο συνάντησα πάλι στην Τουρκία. Μετά από το Ζ σχεδίαζε το γύρισμα της *Κατάστασης Παλιορκίας* και η οργάνωση έστειλε εμένα να τον συναντήσω, ικανοποιώντας το αίτημά του να έρθει σε επαφή μαζί μας. Κόναμε αρκετές συζητήσεις, γνώρισα και τον σεναριογράφο και, σύμφωνα με αυτόν, εγώ εμφανίζομαι ως ένας από τους χαρακτήρες.

—Ποια είναι η σχέση μεταξύ πολιτικής και λογοτεχνίας στη Λατινική Αμερική;

Στη Λατινική Αμερική συναντάται ένα πολύ ιδιαίτερο φαινόμενο: είναι πολύ δύσκολο να υπάρξει συγγραφέας που να μην είναι γεωμένος στην πραγματικότητα που βιώνει και να μην έχει στρατεύσει ατομική, μια άλλη δράση πέρα από το χώρο της λογοτεχνίας. Φτάνει να ανοίξεις την πόρτα του σπιτιού σου για να αντικρίσεις μια κοινω-

νική πραγματικότητα για την οποία οφείλεις να δράσεις. Στη Λατινική Αμερική η δέσμευση με τη λογοτεχνία είναι μια δέσμευση που δεν απομακρύνεται από την κοινωνική πραγματικότητα, στην οποία ο καθένας δραστηριοποιείται με τρόπο διαφορετικό. Ο Νεράδου υπήρξε γεροισιαστής και μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος. Άλλοι συγγραφείς επέλεξαν διαφορετικά μονοπάτια. Τα αντάρτικα της Λατινικής Αμερικής πλαισιώθηκαν από συγγραφείς και διανοούμενους. Δεν πρόκειται για μια αντινομία: αυτός που φαντάζεται τους ποιητές να ενοτενίζουν τον ορίζοντα με ένα δάφνινο στεφάνι στο κεφάλι, δεν έχει στο μυαλό του τη λατινοαμερικανική πραγματικότητα. Στην Ουρουγουάη η δικτατορία προκάλεσε πολύ μεγάλη ρήξη. Υπήρξαν πολλοί συγγραφείς που κατέληξαν στη φυλακή. Κάποιοι παρέμειναν ελεύθεροι και αναγκάστηκαν να γράφουν με υπονόητο, ενώ άλλοι, όπως ο Ονέτι, ο Μπενεδέτι και ο Γκαλεάνο, αυτοεξορίστηκαν. Οι Ουρουγουανοί συγγραφείς, πρώτον, διαθέτουν ένα υψηλό λογοτεχνικό επίπεδο –ορισμένοι από αυτούς μπορούν να μεταφραστούν σε οποιοδήποτε γλώσσα– και, δεύτερον, είναι όλοι τους στρατευμένοι: ο Τομάς ντε Μάτος, ο Γκαλεάνο, ο Μπενεδέτι, ο Ντελαγδό Απαράιν κ.ά.

–Θα μπορούσαμε να σε χαρακτηρίσουμε ως έναν πρώην Τουπαμάρο;

Όχι. Πρώην, με τίποτα. Ορίζω τον εαυτό μου ως «τούπα, σμαρνόν». Δεν είμαι μέλος της οργάνωσης. Κατά καιρούς έχω δεχθεί προτάσεις από συντρόφους για την ανάληψη καθηκόντων και ευθυνών, η ιδιότητα όμως του Τουπαμάρο υπερβαίνει κάθε δομή. Είναι ένα συναίσθημα, μία ηθική, μία ιστορία. Ο προσδιορισμός *πρώην* υπαινίσσεται ένα είδος εξωμοσίας. Εγώ, αντίθετα, αναλαμβάνω, ως μέλος της ηγεσίας που υπήρξε, την ευθύνη για όλη την πορεία, όλη τη δράση και όλους τους ογώνες.

–Ποια είναι η θέση του Κινήματος Εθνικής Απελευθέρωσης (MLN) - Τουπαμάρος στην Ουρουγουάη σήμερα;

Αυτοπροσδιορίζομαι ως ένα ένοπλο πολιτικό κίνημα. Ποτέ δεν πορασυρήκαμε από το δίλημμα της επιλογής ανάμεσα στην κοινοβουλευτική οδό και αυτή του ένοπλου αγώνα. Υπάρχουν στιγμές για τα όπλα και στιγμές για το κοινοβούλιο. Στην προγραμματικότητα ήμασταν ένα κίνημα, στο οποίο συμμετείχαν και άτομα με χριστιανικές καταβολές (υπήρχε το «τάγμα των παπάδων»), αναρχικοί, αλλά και μια ολόκληρη γενιά που ξεκίνησε την πολιτική της δράση μέσα από την οργάνωση. Κατά τη γνώμη μας, αυτή η στιγμή είναι για το κοινοβούλιο. Σχηματίσαμε το *Ευρό Μέτωπο*⁹ (εγώ

συμμετείχα άμεσα στη δημιουργία του), το οποίο έχει την τοπική κυβέρνηση του Μοντεβιδέο και έχει μεγάλες πιθανότητες να γίνει κυβέρνηση της Ουρουγουάης. Εμείς οι ίδιοι υποστηρίζουμε το *Ευρό Μέτωπο* και θέλουμε μια αλλαγή. Όπως έλεγε ο Χοσέ Αρτίγος¹⁰, θέλουμε οι πιο δυστυχισμένοι να είναι οι πιο προνομιούχοι. Έλεγε ακόμα ότι δεν πρέπει να ελπίζουμε σε τίποτα που δε θα προέρχεται από εμάς. Κανείς δε θα μας χαρίσει τίποτα.

–Τι σκέφτεται ένας Τουπαμάρο σήμερα σχετικά με τον ένοπλο αγώνα και τα αντάρτικα κινήματα στον κόσμο (Κολομβία, Παλαιστίνη, ETA κ.λπ.);

Εγώ έχω άποψη για ό, τι συμβαίνει εδώ. Προσπαθώ να μη το βάζω όλα στο ίδιο σακί, γιατί είναι άλλο πράγμα ο βάσκικος εθνικισμός και άλλο η ιστορία Παλαιστινίων και Ισραηλινών. Αυτό που κανείς επιθυμεί είναι να αποκτήσουν οι Βάσκοι τα δικαιώματά τους, το ίδιο και οι Παλαιστίνιοι και οι Ισραηλινί. Ένα από τα γνωρίσματα της οργάνωσής μας, μέχρι να μας αιχμαλωτίσουν το 1971, ήταν ότι δεν ανομιγνυόταν σε ξένες υποθέσεις. Η αλληλεγγύη μας εκφραζόταν με τη μορφή υλικής βοήθειας. Η εξέγερση του «Τάστω» Περέδο στη Βολιβία έγινε με το όπλο που εμείς πήραμε από στρατιώτες του Ναυτικού στην Ουρουγουάη. Το να κρίνουμε, όμως, ή να υποδείξουμε γραμμή, τη στιγμή που εμείς οι ίδιοι δεν είμαστε ικανοί να έχουμε μία γραμμή, δεν μπορούμε να το κάνουμε.

Στην Ουρουγουάη, η μεγάλη διαφορά ανάμεσα στο σήμερα και την εποχή που ξεκίνησαμε είναι ότι τότε η Αριστερά ήταν ανίσχυρη και είχε περιορισμένη επιρροή. Είχε τρεις κοινοβουλευτικούς εκπροσώπους σε ένα σύνολο 99. Σήμερα έχουμε την τοπική κυβέρνηση του Μοντεβιδέο, με την προοπτική να γίνουμε και εθνική κυβέρνηση. Αν το καταφέρουμε είναι σίγουρο ότι θα διαδραματίσουμε κεντρικό ρόλο στις τύχες της χώρας. Απομένει να δούμε αν είμαστε ικανοί να ανταπεξέλθουμε στις προσδοκίες που έχουν γεννηθεί επάνω στο Μέτωπο, το οποίο είναι αυτή τη στιγμή σε οπλάτους αριθμούς η μεγαλύτερη δύναμη στη χώρα. Οι διαδικασίες στη Βροζιλία και την Αργεντινή είναι πολύ κοντινές, αλλά είναι υπόθεση των Βραζιλιάνων και των Αργεντινών.

–Υπάρχει στην Αριστερά της Λατινικής Αμερικής μια συνολική θεωρία που να συνενώνει όλες τις λατινοαμερικανικές χώρες; Είναι δυνατή μία τέτοια θεωρία;

Αυτό δεν μπορεί παρά να αποτελεί την έκφραση μιας επιθυμίας. Η δομή της Λατινικής Αμερικής δεν ευνοεί την ιδέα μιας μολιβιορικής Αμερικής, παρόλο που θα μπορούσε να επιχειρηθεί, όπως ο Φιντέλ και ο Τσάβες το έκαναν. Και αυτό βασίζεται σε μία μεγάλη γενίκευση. Η Αμερική δεν είναι λατινική. Υπάρχουν 40 εκατομμύρια μαύρων και 60 εκατομμύρια ιθαγενών, οι οποίοι δεν είναι λατινογε-

νείς. Η κυρίαρχη γλώσσα στην Παραγουάη είναι τα γουαρανί. Οι Μάγισ έχουν τη δική τους γλώσσα και τη δική τους κουλτούρα. Δεν μπορείς να εξομιάσεις όλη τη Λατινική Αμερική. Η Ουρουγουάη, για παράδειγμα, είναι πολύ διαφορετική από τις χώρες των Άνδεων. Αντίθετα, ευδοκίμει η ιδέα μιας κοινότητας εθνών με όρους που εμπνέονται όχι τόσο από τηνμπολιβαριανή εμπειρία, όσο από αυτήν της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαθέτουμε εδώ τη MERCOSUR, η οποία έχει ένα χαρακτηριστικό πολύ ιδιαίτερο: ο Λούλα είναι ένας πολιτικός μεγάλης εμβέλειας, προέρχεται από το χώρο των αγωνιστών της εργατικής τάξης, συνειδητοποιήσε όμως ότι για να κυβερνήσει πρέπει να κάνει κάτι παραπάνω από την αναποराγωγική συνθημάτων. Στην Αργεντινή διαφαίνονται ορισμένες αλλαγές, δεν ξέρω όμως ποια θα είναι η συνέχεια. Ούτε και για τον Λούλα μπορώ να ξέρω, καθώς αντιμετωπίζει προβλήματα στο εσωτερικό του ΡΤ από μέλη που θεωρούν ότι θα πρέπει να είναι πιο ριζοσπαστικός. Είναι σημαντικό το παράδειγμα του Αλιέντε, με τον οποίο είχα συνομιλήσει αρκετές φορές. Μέσα στο κόμμα του υπήρχε μία ριζοσπαστική πτέρυγα που δεν ήθελε να χάσει χρόνο και προχωρούσε στην άμεση κατάληψη εκτάσεων. Το πρόβλημα είναι ότι αν δεν επιτευχθεί από την κυβέρνηση μία ισορροπία ανάμεσα στις ένοπλες δυνάμεις και τους άλλους πολιτικούς φορείς, η κατάσταση μπορεί να ξεφύγει από τον έλεγχο. Αυτό συνέβη στη Χιλή με τον Αλιέντε. Αν εμείς γίνουμε κυβέρνηση στην Ουρουγουάη πιθανόν να συμβεί και με εμάς το ίδιο.

– Ποια είναι η γνώμη σου για το ανταπαγκοσμιοποιητικό κίνημα; Πόρτο Αλέγκρε, Ινδία, υπάρχει ελπίδα;

Όλα αυτά τα κινήματα είναι σημαντικά και πρέπει να υπάρχουν. Η αντίθεση που υπάρχει στην παγκοσμιοποίηση, στο ΔΝΤ, και στην Παγκόσμια Τράπεζα ανταποκρίνεται στην ευαισθησία του κόσμου που συσπειρώνεται ενάντια σε αυτούς που είναι, κατά μία έννοια, οι κύριοι του θησαυροφυλακίου του πλανήτη. Αυτό μου φαίνεται πολύ σημαντικό, όμως ακόμα πιο σημαντικό ή, τουλάχιστον, το ίδιο σημαντικό είναι να μπορέσεις να ανασταύξεις δράση και σε άλλο επίπεδο. Τα προβλήματα της Ουρουγουάης θα τα λύσουμε οι κάτοικοί της. Αν ποτέ χτίσουμε το σοσιαλισμό εδώ, θα έχει τα χαρακτηριστικά της Ουρουγουάης.

Το 1986, στη σύνοδο του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας στο Βερολίνο, οργανώθηκαν ορισμένες εντυπωσιακές διαδηλώσεις. Δέχτηκα τότε μία πρόσκληση για να πω δύο λόγια στην τελετή έναρξης και είπα κάτι που προσιδίαζε στην περίπτωση. Ανεφέρα το παράδειγμα του χαλιφής της Βαγδάτης Χαρούν Αλ Ρασίντ που ανέλαβε να εκδικάσει μια υπόθεση. Φθάνει, λοιπόν, στην πόλη ένας ξηπιάνος που για μοναδική περιουσία κουβαλάει ένα ξεροκόκκο ψωμί και ένα νόμισμα. Πεινασμένος, περνά έξω από την κουζίνα ενός ξεκουμένου εσπαστορίου απ' όπου βγαίνει ένας πυκνός, ευωδιαστός, γεμάτος γεύσεις καπνός. Ο ξηπιάνος βγάζει το ψωμί του και το διαποτίζει με γεύσεις. Βγαίνει τότε οργισμένος ο ιδιοκτήτης του εσπαστορίου και τον σέρνει στη φυλακή, απαιτώντας πληρωμή για τον καρυκευμένο καπνό. Παρουσιάζονται και οι δύο μπροστά στον χαλίφη, ο οποίος δικαιώνει τον εσπαστορία και ζητά από το ξηπιάνο το νόμισμά του. Ο χαλιφής παίρνει το νόμισμα, το χτυπά επάνω στο τραπέζι και απευθύνεται στον ιδιοκτήτη του μαγαζιού λέγοντας: "Άκουσ τον ήχο αυτόν; Ο καπνός της κουζίνας σου πληρώνεται με τον ήχο αυτού του νομίσματος". Και το επιστρέφει στο ξηπιάνο. Ήταν η πρόταση που μέσα από αυτή την ιστορία έκανα για το πρόβλημα του εξωτερικού χρέους: να τους πληρώσουμε τον καπνό που μας πούλησαν με τον ήχο από τα νομίσματά μας.

– Τη γνώμη έχεις για την Επιτροπή για την Ειρήνη (Coraz)?

Η συγκρότησή της ήταν ένα σημαντικό γεγονός γιατί έτσι το θέμα των εξαφανισμένων έπαψε να είναι το έμβλημα και η ανησυχία μονάχα όσων σχετίζονταν με αυτούς. Η Επιτροπή συγκροτήθηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να αντιπροσωπευθούν όλες οι πλευρές. Έφτασε μέχρι εκεί που μπορούσε να φτάσει και κατάφερε να πάρει από πολλούς στρατιωτικούς πληροφορίες που βοήθησαν να μάθουμε πώς πέθαναν οι εξαφανισμένοι σύντροφοι. Όταν μιλώ για συντρόφους αναφέρομαι σε όλους τους εξαφανισμένους και όχι μόνο σε αυτούς που ανήκουν στο δικό μου χώρο. Η Επιτροπή δεν είχε τη δέσμευση ή την εξουσιοδότηση να πάει πιο μακριά. Έφτασε μέχρι εκεί που μπορούσε να φτάσει και εμείς έπρεπε να αναγνωρίσουμε με μεγαλύτερη έμφαση ότι το έργο της Coraz ήταν σημαντικό.

– Πώς θα βγει η Ουρουγουάη από την κοινωνική και οικονομική κρίση που ζει;

Παλεύοντας! Απορρίπτοντας αυτή την πραγματικότητα και παλεύοντας! Ο καθένας με τα μέσα που διαθέτει και από τη θέση που βρίσκεται, μέχρι να καταφέρουμε να αλλάξουμε τα πράγματα. Δεν υπάρχει συνταγή. Το μόνο που δε δικαιούται κανείς είναι να παραμείνει αμέτοχος. Πάνω απ' όλα είναι ζήτημα ηθικής και μετά οικονομίας ή πολιτικής. Συνήθιζουμε στην εικόνα της φτώχειας και των παιδιών που ζητιανεύουν στο δρόμο. Αυτό μου θυμίζει μια φράση από την Κοινή Διαθήκη: "Κάνε στους άλλους αυτό που επιθυμείς για τον εαυτό σου". Αυτή είναι η αρχή, όλα τα άλλα είναι λεπτομέρειες...

μετάφραση Κ.Γ.

1. «...θυμάμαι τη μόνα μου να πλέκει για τις Διεθνείς Ταξιαρχίες».
2. Το Συνδικάτο της Βελόνας, το οποίο ήταν από τα πιο δυναμικά του κινήματος.
3. Πόλη της Ουρουγουάης.
4. Ο Κονταρεβιθούλης.
5. Ιδρυτικό στέλεχος του πολιτικού σκέλους του Frente Amplio.
6. Δημοσιογράφος.
7. Το Προεδρικό Μέγαρο της Χιλής.
8. Τούπα: λέξη αρχικά για τους αντάρες Τουπαμάρος. Σημαίνει: άγριο, μη κατοικίδιο ζώο.
9. Frente Amplio.
10. Ήρωας του Πολέμου της Ανεξαρτησίας.
11. Συστάθηκε το 2001 για να ερευνήσει το θέμα των εξαφανισμένων κατά την περίοδο της δικτατορίας. Η συγκροσία ήταν να αποκαλυφθεί πού, πότε και πώς πέθανε κάθε ένας από αυτούς, χωρίς όμως να απακαλυφθούν τα ανάμυστα των θυτών.

Ο Εδουάρδο Γκαλεάνο ξεκινά από την παραδοχή ότι μόνο κατανοώντας τις ρίζες ενός λαού, την πορεία της περιπλάνησής του, τη διαδρομή που επιλέγει, τα σφάλματα που διαπράττει, τις δυνάμεις και τις αδυναμίες του, με άλλα λόγια, γνωρίζοντας την ιστορία του, μπορούμε να οικοδομήσουμε ένα παρόν ευφυές και ένα μέλλον σοφίας. Για το λόγο αυτό, ο Ουρουγουανός συγγραφέας προσδίδει στη λατινοαμερική ιστορία μια ανεκτίμητη αξία. Αρμενίζει στα σκομπανεβόματα της ιστορίας της ηττίσεως του και διαβεβαιώνει ότι αυτή είναι αμείλεμένη καρ' εικόνας και ομοίωση των νικητών, βιασμένη από την ακοδημαϊκή πειθαρχία, ταπεινωμένη και παραποιημένη στα βιβλία της Ιστορίας.

«Η ταλπωρή Ιστορία είχε πάψει να ανασπνέει: προδομένη στα ακαδημαϊκά κείμενα, χαλκευμένη στις αιθουσές διδασκαλίας, κοιμισμένη στους επετειακούς λόγους, την είχαν φυλάκισει στα μουσεία και την είχαν ενταφιάσει με λουλουδινα ανσθένια κάτω από το χαλκό των αγαλμάτων και το μάρμαρο των μνημείων.

Η επίσημη λατινοαμερική ιστορία περιοριζόταν σε μια στρατιωτική παρέλαση επιφανών αντρών, με σταλές που μόλγαν βγήκαν από το καθαριστήριο. Εγώ δεν είμαι ιστορικός. Είμαι ένας συγγραφέας που θα ήθελε να συνεισφέρει στη διάσωση της μνήμης της Αμερικής που έχει απασχέσει, κυρίως όμως της Λατινικής Αμερικής, της περιφρονημένης και λατρευτής: θα ήθελα να συνομιλήσω μαζί της, να μοιραστώ τα μυστικά της, να τη ρωτήσω από τι διαφορετικούς ηθμούς γεννήθηκε, από τι ερωτικές πράξεις και βιασμούς προέρχεται.»¹

Ο Γκαλεάνο δραπετεύει από τα θεμέλια της παραδοσιακής Ιστορίας ως επισιότηης αφιερωμένης στην ουστηρή και εμπειρική μελέτη, για να την αντικαταστήσει με μια άλλη Ιστορία, αυτή των νικημένων.

Μιλάμε για το ξαναγράψιμο της Ιστορίας στον Γκαλεάνο γιατί αυτή επαναθεμελιώνεται στην ανάποδη όψη της ηγεμονικής Ιστορίας. Ανακτά και πολλαπλασιάζει την φωνή των πεινασμένων, των ανέστιων, των ταπεινωμένων και εξεγερμένων ενώ, παράλληλα, ομικραίνει το επίσημο βιογραφικό της Λατινικής Αμερικής.

Τα χαρακτηριστικά της Ιστορίας στο λογοτεχνικό έργο του Εδουάρδο Γκαλεάνο είναι ποικίλα:

Είναι εναλλακτική ως προς την επίσημη Ιστορία. Από τη μια πλευρά, ο συγγραφέας συλλέγει στιγμές που συγκροτούν ένα ιστορικο-πολιτισμικό αρχείο όλης της ηπείρου, προσφέροντας στέγη με την πένα του σε αυτούς που δεν υπήρξαν, δεν υπήρ-

Το ξαναγράψιμο της

Αποσπάσματα από τη διπλωματική εργασία

της Silvia Fernández Gómez

χουν και δε θα υπάρξουν, στους βασιανισμένους, σε αυτούς που θα επιστρέψουν μόνο μέσα από τη θύμηση. Από την άλλη, όσον αφορά στο ύφος, ο Γκαλεάνο, αψηφά τους κανόνες τόσο της Ιστορίας όσο και της λογοτεχνίας. Μόνο οι *Ανοιχτές Φλέβες της Λατινικής Αμερικής*² μπορούν να ταξινομηθούν στο είδος του δοκιμίου. Το υπόλοιπο της λογοτεχνικής του διαδρομής κινείται ελεύθερα και ήδη στις *Μνήμες Φωτιάς*³ ο Γκαλεάνο εγκαταλείπει το δοκίμιο ως είδος ευνοούμενο από την ιστοριογραφία για να προσχωρήσει στην προφορική παράδοση των παραμυθιών, των μύθων, των θρύλων, των λαϊκών τραγουδιών και των μαρτυριών.

Είναι μία Ιστορία επενδυμένη με τη λογοτεχνική φαντασία.

Είναι μία Ιστορία που τη μοιράζονται πολλοί: καρ' αυτόν τον τρόπο, αποκεντρώνεται και από-ιεραρχοποιείται η μορφή του παραδοσιακού ιστορικού.

Είναι μία Ιστορία διακειμενική και διεπιστημονική.

Το προϊόν όλων αυτών των συστατικών είναι μία Ιστορία που παίρνει θέση και αντιτίθεται, που απορρίπτει τον αντικειμενισμό της δυτικής Ιστορίας. Η παραδοσιακή Ιστορία, απροβλήτη χάρη στην επιστημονική και εμπειριοκρατική επιχειρηματολογία που την κάλυπτε, απέναντι σε μία εναλλακτική Ιστορία νιώθει τα θεμέλιά της να κλονίζονται. Τόσο τα αξιώματα της Ιστορίας όσο και η προνομιούχος θέση του ιστορικού-φρουρού της αλήθειας, τίθενται σε αμφισβήτηση.

Ιστορίας στον Εδουάρδο Γκαλεάνο

Οι Ανοιχτές Φλέβες της Λατινικής Αμερικής

Κυριακή του 1967. Ο Γκαλεάνο παραμένει κλεισμένος σε ένα ξενοδοχείο της Γουατεμάλας, περιμένοντας τον σύνδεσμο που θα τον οδηγήσει στην περιοχή του αντάρτικου για να πραγματοποιήσει ένα ρεπορτάζ. Από αυτή την εμπειρία θα γεννηθεί ένα βιβλίο: *Guatemala, clave de Latinoamérica* (Γουατεμάλα, κλειδί της Λατινικής Αμερικής). Θα ξεπηδήσει επίσης μία λαμπρή ιδέα για τα επόμενα χρόνια: ένα βιβλίο δοκίμιο για την ιστορία και το παρόν της Λατινικής Αμερικής που θα εξηγήει τις αιτίες της χρεοκοπίας της. Με αυτό τον ιδεολογικό οδηγό, ο Γκαλεάνο θα συγκεντρώνει για μήνες υλικό για να εκδώσει τελικά το 1970 το δοκίμιό του *Οι Ανοιχτές Φλέβες της Λατινικής Αμερικής*, έργο που θα αποτελέσει την αφετηρία για την αναζήτηση της Ιστορίας της ηπείρου του.

Ο τίτλος αυτού του έργου είναι όχι μόνο ενδεικτικός αλλά και παραστατικός. Φανεράνει πώς χώρες μεγάλες, πρωταγωνίστριες της παραδοσιακής Ιστορίας, εισχώρησαν σταδιακά στην ταυτότητα και την ψυχή της Λατινικής Αμερικής και πώς την αποίκισαν ρουφώντας της το αίμα και κλέβοντας τη ζωτική της δύναμη. Πώς κυρίεψαν τις αρτηρίες της και τους άνοιξαν χαρκοκίς αυτοκτονίας. Ήταν τότε που το αίμα άρχισε να κυλά στους λατινοαμερικανικούς δρόμους. Κάθε βασανισμένος ή δολοφονημένος, μια σταγόνα αίματος διασκορπισμένη. Ο δρόμος της εξέγερσης συμπληρώνει τον Γκαλεάνο με την αισιόδοξη του ματιά. Οι *Ανοιχτές Φλέβες*... τελειώνουν με τη σταθερή πίστη στις αλλαγές και τους καιρούς που έρχονται.

«Διανοίγονται καιροί εξέγερσης και αλλαγής. Είναι μερικά που πιστεύουν ότι η μοίρα αναπαύεται στα γόνατα των θεών, η αλήθεια όμως είναι ότι εργάζεται σαν μια φλογερή πράκτορας στις συνειδήσεις των ανθρώπων». [...]

Ο Γκαλεάνο στο δοκίμιο αυτό καταφεύγει σε μια συγχρονική αφήγηση των γεγονότων και όχι χρονολογική, όπως το παραδοσιακό ιστο-

ρικό μοντέλο θα έκανε, για να παρουσιάσει το πρόβλημα του ορκοκτού πλάι στην εκμετάλλευση των ιθαγενών, τις παραβιάσεις στην ύπαιθρο πλάι στη δουλεία των μαύρων και την αποτυχία της λατινοαμερικανικής Ανεξαρτησίας συσχετισμένη με ποικίλα άλλα θέματα. [...]

Ο συγγραφέας βιώνει ως Λατινοαμερικάνος τις αδικίες που καταγγέλλει και αυτό το βαθύ συναίσθημα μαζί με την κοινωνική του στράτευση κάνουν το έργο τούτο μία πρόκληση απέναντι στην αδιαφορία, την παθητικότητα και την απόθνηα. [...]

Το σημείο εκκίνησης του δοκιμίου αυτού είναι μία Αμερική αποδεκατισμένη από την απληστία των άλλων. Έτσι, ο αέρας που κανείς αναπνέει περιδιαβαίνοντας τις σελίδες του είναι διαπιστωμένος από την αθρότητα των χαμένων και τη μοχθηρία των κερδισμένων. [...]

«Χάσαμε» κέρδισαν άλλοι. Αυτά όμως που νίκησαν, νίκησαν ακριβώς επειδή εμείς χάσαμε: η ιστορία της υπανάπτυξης της Λατινικής Αμερικής, συνθέτει, όπως έχει επιβαθεί, την ιστορία της ανάπτυξης του παγκόσμιου καπιταλισμού».

Το βιβλίο αυτό είναι, κατά την άποψή μου, προλεγόμενο μιας ανόρθιμης διαδρομής στη λατινοαμερικανική ανατομία. Ξεχωρίζουν, για παράδειγμα, η απουσία της ετοιμοθάνατης οικολογίας και οι ανακολουθίες που αναφέρονται από τη νοσταλγική αναστήλη παραδόσεων και παλιών ιθαγενικών εθίμων, από τη μία, και την κριτική που ο συγγραφέας απευθύνει προς τον καπιταλισμό, από την άλλη, τη στιγμή που θαυμάζει το επίπεδο ανάπτυξης του και αναπαράγει το σχήμα «καθυστερήσης-προόδου». [...]

Μνήμες Φωτιάς

Αν στην προηγούμενη παράγραφο αναφερθήκαμε σε μία κάποια αναριμότητα στις *Ανοιχτές Φλέβες*..., σφειλούμε να διαπιστώσουμε στις *Μνήμες Φωτιάς*, των οποίων η συγγραφή –με έναν λίγο παιχτικό, μοχητικό, γεμάτο μαρτυρίες–, κράτησε εννιά χρόνια, μία ανάπτυξη σύνθετη. Ο Γκαλεάνο εγκαταλείπει τις πολιτικές προτάσεις και τις οικονομικές αναλύσεις για να επικεντρωθεί σε μία αφήγηση επιική, όπου η Ιστορία μετατρέπεται σε μύθο ή παραμύθι. Ο συγγραφέας, με μία πένα ιδεολογικά αμιγμένη, αναμειγνύει το μύθο, το θρώλο και τις λαϊ-

κές δοξασίες –τα οποία ο συμβατικός ιστορικός λόγος θεωρεί υποκαμεινικά και ανρθολογικά– με αληθινά ιστορικά γεγονότα αφηρούμενα με τον δικό του ιδιαίτερο τρόπο. [...]»

Η τριλογία *Μνήμες Φωτιάς*, που περιδιαβαίνει την ιστορία της ηπείρου από τους προ-κολομβιανούς χρόνους μέχρι το 1984, αποτελείται από τρεις τόμους: *Los nacimientos* (Οι γεννήσεις), *Las caras y las máscaras* (Τα πρόσωπα και οι μάσκες) και *El siglo del viento* (Ο αιώνας των ανέμων).

«Δε θέλησα να γράψω ένα αντικειμενικό έργο. Δεν ήθελα, μα ούτε και μπορούσα. Δεν υπάρχει τίποτα το ουδέτερο σε αυτή την αφήγηση της Ιστορίας. Ανήμπορος να αποστασιοποιηθώ, παίρνω θέση: το αμολώ χωρίς να μετανιώνω. Εντούτοις, κάθε κομμάτι του αχανούς αυτού μασαίικου θεμελιώνεται σε μία σταθερή τεκμηριωμένη βάση. Όσα εδώ δηγούμαι έχουν συμβεί, παρόλο που εγώ τα δηγούμαι με τον δικό μου τρόπο».

«Δεν πρόκειται για μία ανθολογία, αλλά για μία λογοτεχνική δημιουργία, που βασίζεται σε γεγονότα, αλλά κινείται με περιόριστη ελευθερία».

Ένα στοιχείο που θα πρέπει να τονιστεί είναι ο καλός μελετημένος τίτλος του κάθε τόμου: Οι γεννήσεις συμβολίζουν την αφύπνιση του κόσμου πολύ πριν από το 1492. Μέσα από θρύλους και μύθους που εξιστορούν τη γέννηση του κόσμου, ο Γκαλεάνο κατορθώνει την αντίληψη ότι η ήπείρος δημιουργήθηκε κατά την ανακάλυψη και την αποίκισή της. Τα πρόσωπα και οι μάσκες αποκαλύπτουν το ψεύδος της επίσημης εκδοχής (η μάσκα) γι' αυτό που στην πραγματικότητα απέτρεψε η κοτόκτηση (το πρόσωπο). Το βιβλίο συνεχίζει την ιστορική του περιπλάνηση με αφηγήρια το 1700. Σε αυτήν δεν αναλύονται τα άμεσα αποτελέσματα της αποίκησης, αλλά εξετάζονται τα βαθιά σημάδια κοινωνικής, πολιτισμικής και οικονομικής κατωτερότητας που αυτή έχει κληροδοτήσει. [...] Ο *Αιώνας των ανέμων* αναδίνει έναν δροσερό αέρα. Ο συγγραφέας, μέσα από αυτές τις σελίδες, προβάλλει στο μέλλον τη λαχτάρα του για την οριστική απελευθέρωση των λατινοαμερικάνικων λαών μέσω της επαναστατικής πάλης. [...]

Συμπεράσματα

Ο Εδουάρδο Γκαλεάνο, όπως ήδη ειπώθηκε, συμβάλλει στη δημιουργία μιας εναλλακτικής Ιστορίας που προσδίδει πρωταγωνιστικό ρόλο σε πρόσωπα άγνωστα και ξεχασμένα. Παρακάμπτει στα έργα του το ιστορικο-λογετηνικό είδος, αποφεύγει τον ακαδημαϊκό λόγο και δεν επιδεικνύει τον πρέ-

ποντα σεβασμό στα άτομα που πάντα κάλυπταν τα εξώφυλλα των βιβλίων Ιστορίας. Περιφρονώντας κάθε φορμαλισμό, αναδεικνύει είδη μη ταξινόμησιμα και παραχωρεί βήμα σε μία παρέλαση από αξιοπρέπειες τυλιγμένες με κουρέλια και σε ένα γέλιο περιπαικτικό απέναντι στον παραδοσιακό ιστορικό λόγο. [...]

Ο Γκαλεάνο καταδικάζει τις παραλείψεις της παραδοσιακής Ιστορίας. Ωστόσο, αποσιωπά τις μαύρες τρύπες που η Αριστερά έχει συντηρήσει ως προς τον ιδεολογικό πληθυσμό. Ο εναλλακτικός λόγος του συγγραφέα επιβάλλει τη δική του οπτική για τον κόσμο, έναν κόσμο νομιμοποιημένο και εξευγενισμένο από τη γραφή. Ο Γκαλεάνο υπερβαίνει όλα τα όρια εκτός από αυτά της Αριστεράς. Αυτή ποτέ δεν διολισθαίνει, παρά συνυπάρχει με το έργο του σε μία διακειμενικότητα θετική. Ο Γκαλεάνο στηρίζεται σε πολλαπλές οπτικές γωνίες, ιδιαίτερα στις *Μνήμες Φωτιάς*, οι οποίες συγκροτούν τον πολυφωνικό χαρακτήρα του κειμένου. Αντίθετο, η ιδεολογική του δομή είναι μονοφωνική, στηριζόμενη σε μία πρόθεση αντιποικιακή και αντιιμπεριαλιστική στο πολιτικό, οικονομικό, πολιτισμικό και επιστημολογικό επίπεδο.

Αναφερόμενος στην Κούβα, ο Γκαλεάνο δεν κάνει λόγο για τα οικονομικά προβλήματα, αλλά πραγματοποιεί μία ακροβηγή κριτική για να εξάρει σύντομα το κουβανικό σοσιαλιστικό πνεύμα. Μνημονεύει σφάλματα της Επανάστασης χωρίς να τα διασαφηνίζει, παρουσιάζοντας τα όμως ως ελαττώματα που επιβεβαιώνουν το σοσιαλιστικό της χαρακτήρα.

Με τη Νικαράγουα, ο Γκαλεάνο νιώθει την ελευθερία και τη φαντασία στην ανώτερή της έκφραση. Η επανάσταση της Νικαράγουας γεννιέται ενόσω αναπτύσσεται και, καθώς γεννιέται, στοχάζεται τον εαυτό της. [...]

Στο επόμενο απόσπασμα, η λέξη δημιουργία καθιερώνει έναν δεσμό ανάμεσα στη βιβλική και την επαναστατική δημιουργία. Ο συγγραφέας αντιλαμβάνεται την επανάσταση ως εξέγερση που επανακτά τη θρυμματισμένη ταυτότητα και επανοικειοποιείται τη λαϊκή σοφία με έναν κοινοτικό προσανατολισμό, εγγενή, σύμφωνα με το βλέμμα του Γκαλεάνο, στη φλογερή του Αμερική.

«Η κοινότητα, ο κοινοτικός τρόπος ζωής και παραγωγής, είναι η πιο μακρινή παράδοση της Αμερικής, η πιο αμερικανική από όλες: ανήκει στους πρώτους καιρούς και τους πρώτους ανθρώπους, αλλά επίσης ανήκει και στους καιρούς που έρχονται και προεκκινούν έναν Νέο Κόσμο. Γιατί τίποτο στη γη μας δεν είναι λιγότερο ξένο από το σοσιαλισμό. Ξένος είναι, αντίθετα, ο κοπιταλισμός: όπως η ευλογία, όπως η γρίπη, ήρθαν απ' έξω».

Ο Γκαλεάνο ονειρεύεται για την ήμερά του ένα καλύτερο μέλλον, μέλλον που είναι εφικτό μόνο μέσα από μια επανάσταση. Στην περίπτωση της Νικαράγουας, τις απογοητεύσεις τις προσφέρει η ίδια η ιστορία: οι Σαντινίστας χάνουν τις εκλογές το Φεβρουάριο του 1990. Ο Γκαλεάνο, όμως, προβάλλει μέσα από τις στάχτες της ουτοπίας για να συνεχίσει να ονειρεύεται και δημιουργεί το αντι-σχολείο του *Ένας Κόσμος Ανάποδα*⁹, όπου εκθειάζει τους Σαντινίστας ή το MST.

Κατά την άποψή μου, ο συγγραφέας αγνοεί την ύπαρξη ρωγμών στην ιστορία γιατί νιώθει την ανάγκη, σχεδόν ζωτική, να πλάσει μία Αμερική συννευμένη σε ένα κοινό σχέδιο και σε μία κοινή ταυτότητα. Προσπαθεί να ανακαλύψει συζεύξεις, δεσμούς, κοινούς τόπους. Για το λόγο αυτό, σε πολυάριθμες περιπτώσεις, υποστηρίζει την ιδέα της συλλογικής λατινοαμερικάνικης μνήμης.

Το άλλο σου κεφάλι, η άλλη σου μνήμη

«**Ό**λοι έχουμε δύο κεφάλια και δύο μνήμες. Ένα κεφάλι από λάσπη που θα γίνει σκόνη, και ένα άλλο για πάντα άφθαρτο στις δαιγματικές του χρόνου και του πάθους. Μία μνήμη που ο θάνατος αφανίζει, πυξίδα που στο τέλος του ταξιδιού σταματά, και μία άλλη μνήμη, συλλογική, που θα ζει όσο καιρό η ανθρώπινη περιπέτεια στον κόσμο παραμένει ζωντανή»¹⁰.

Είναι όμως αναγκαίος ένας ορισμός της συλλογικής μνήμης που συγκεκριμένος, καθώς αυτή δεν είναι ούτε μοναδική ούτε αδιάρρηκτη. Ο Γκαλεάνο την αντιμετωπίζει ως μία οντότητα ολοπαγή, αποσυνδεδεμένη από επιμέρους κοινωνικές ομάδες. Και η αλήθεια είναι ότι δεν υπάρχει μία συλλογική μνήμη ολόκληρης της ηπείρου. [...]

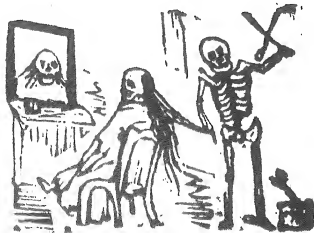
Ο Γκαλεάνο μετατρέπεται σε εκπρόσωπο των ιθαγενών. Μέσω της λογοτεχνίας της μαρτυρίας, ανηχεί τις φωνές τους για να δώσει χώρο στις ιστορίες τους. Ως προς αυτή τη λογοτεχνία, ωστόσο, ανακύπτουν ορισμένα ερωτήματα: είναι η λογοτεχνία της μαρτυρίας ένα νέο μέσο για την αποίκηση της φωνής των καταπιεσμένων; Στο *Historia de quién? La piratería postmoderna* (Ιστορία τίνος; Η μεταμοντέρνα πειρατεία), ο συγγραφέας Jean Franco κατηγορεί τον Γκαλεάνο ότι θεωρεί τον εαυτό του εμπλεκόμενο σε μία επιχείρηση διάσωσης και ότι υιοθετεί τη φιγούρα του Λυτρωτή: «Πώς μπορεί να διασωθεί η μνήμη που έχει αποχθεί αν αυτή έχει ήδη μεταγραφεί από ανθρωπολόγους, εξερευνητές και ιεραπόστολους;»¹¹

Ανεξάρτητα από τις παρατηρήσεις αυτές που επιδιώκουν απλά να συνεισφέρουν στον εμπλουτισμό του προβληματισμού, είναι βέβαιο

ότι οι Ανοιχτές Φλέβες της Λατινικής Αμερικής και οι *Μνήμες Φωτιάς* είναι μία πηγή δημιουργίας νοήματος που προσφέρει εργαλεία για την κατανόηση του σύγχρονου κόσμου, και ιδιαίτερα του λατινοαμερικάνικου. Και τα δύο έργα με τον πλούτο και τις ελλείψεις τους, με τις εμφάσεις και τις παραλείψεις, με τις πολυλογίες και τις σιωπές, μπορούν να βοηθήσουν τον αναγνώστη να σχηματίσει μια πληρέστερη θεώρηση της ιστορίας της Λατινικής Αμερικής. Υπό την έννοια αυτή, το έργο που πραγματοποιεί ο Εδουάρδο Γκαλεάνο είναι θεμελιώδες.

μετάφραση Μ.Π., Κ.Π

1. E. Galeano, *Memoria del fuego I: Los nacimientos*, Μοδρίτη, Siglo XXI, σ. 15.
2. Οι Ανοιχτές Φλέβες της Λατινικής Αμερικής, εκδόσεις Θεωρία.
3. *Τριλογία Μνήμες Φωτιάς*, εκδόσεις Εξάντας.
4. E. Galeano, *Las venas abiertas de América Latina*, Κολυμβία, Tercer Mundo Editores, σ. 359.
5. E. Galeano, *Las venas abiertas de América Latina*, ό.π., σ. 179.
6. E. Galeano, *Memoria del fuego I: Los nacimientos*, ό.π., σ. 16.
7. E. Galeano, *Memoria del fuego III: El siglo del viento*, Μοδρίτη, Siglo XXI, σ. 19.
8. E. Galeano, *El libro de los abrazos*, Μοδρίτη, Siglo XXI, σ. 121 (Το βιβλίο των ενογκαλιωμών, εκδόσεις Κέδρος).
9. *Ένας Κόσμος Ανάποδα*, εκδόσεις Στάχυ.
10. E. Galeano, *Memoria del fuego II: Las caras y las máscaras*, ό.π., σ. 37.
11. J. Franco, *La historia de quién? La piratería postmoderna*, Revista de crítica literaria latinoamericana, n° 33, 1991, σ. 11-20.

Για τη βραζιλιάνικη λογοτεχνία

ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΟ-ΜΟΝΤΕΡΝΙΣΜΟ
ΣΤΟΝ ΜΟΝΤΕΡΝΙΣΜΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΟΛΥΜΟΡΦΙΑ

1. Ο προ-μοντερνισμός

Ο προ-μοντερνισμός, που σημάδεψε, στα τέλη του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ού, τη βραζιλιάνικη λογοτεχνία και τις διάφορες άλλες τέχνες (ζωγραφική, γλυπτική, αρχιτεκτονική, μουσική), στην πραγματικότητα εμπεριείχε δύο αντίθετα και αντικρουόμενα ρεύματα:

Το πρώτο ρεύμα είχε συντηρητικό χαρακτήρα: επιδίωξε και στόχος του ήταν η εξακολούθηση και η διατήρηση της κυριαρχίας των νατουραλιστικών, παρνασσιστικών και συμβολιστικών τάσεων στην ποίηση, την πεζογραφία, τις εικαστικές και τις άλλες τέχνες.

Το δεύτερο ρεύμα είχε ανανεωτικό χαρακτήρα που εκφραζόταν αισθητικά, στο λογοτεχνικό και το καλλιτεχνικό πεδίο, από τη διατυπωμένη με αισθητικούς όρους θέληση διαφόρων ποιητών, πεζογράφων και καλλιτεχνών «να αναλύσουν τη χώρα», να συνθέσουν «μία προσωπογραφία της Βραζιλίας».

Όσον αφορά τις τάσεις που συνυπήρχαν, παρά τις έντονες διαφορές τους, στο συντηρητικό ρεύμα, αρκούμενε να σημειώσουμε τα ακόλουθα στοιχεία:

Ο παρνασσισμός χαρακτηριζόταν και στη Βραζιλία από τις ουστηρές, αλλά αρκετά συμβατικές, φορμαλιστικές του αρχές, τη γλωσσική του ρητορικότητα και τον όμοιο συσχετισμό του με τους μύθους του πορελόντος. Βασικοί του εκπρόσωποι ήταν ο ποιητής Olavo Bilac και ο πεζογράφος Coelho Neto. Και οι δύο αυτοί λογοτέχνες διαβάζονταν με πόθος, ιδιαίτερα ο δεύτερος, που δημοσίευσε ένα μεγάλο αριθμό μυθιστορημάτων και άλλων πεζών, με την ιδιότυπη γεμάτη από πυροτεχνήματα και φοντασμαγορίες γλώσσα του.

Ο συμβολισμός επηρεάστηκε άμεσα από ορισμένους γνωστούς Ευρωπαίους και κυρίως Γάλλους συμβολιστές ποιητές και συγγραφείς, αλλά ιδιαίτερα από τον Paul Verlaine. Στη Βραζιλία δεν

του Αντρέα Παγουλάτου*

υπήρξαν πραγματικά αξιολογοί εκπρόσωποι του, επηρεάσε, όμως, στα πρώτα τους βήματα, μεταγενέστερους σημαντικούς ποιητές, όπως ο Manuel Bandeira, η Cecilia Meireles, ο Mário Quintana κ.ά.

Ο νατουραλισμός, όταν συνέχιζε την παραγωγή μέτρων, οπότε συμβατικών έργων συμμετείχε ενεργά στο συντηρητικό ρεύμα. Πρέπει, όμως, να τονίσουμε εδώ ότι είχε, στις καλύτερες περιπτώσεις, μετεξελιχθεί ως τάση σ' ένα είδος νέου ρεαλισμού με ανανεωτικό χαρακτήρα, διευρύνοντας τον αισθητικό σχεδιασμό λίγο παλιότερων πεζογράφων και κυρίως του μεγάλου Machado de Assis. Ανάμεσα στους ρεαλιστές συγγραφείς που προέρχονταν από διαφορετικές στο κοι-

νωνικό και πολιτιστικό επίπεδο περιοχές ξεχώρισαν ο Monteiro Lobato και ο Síntoes Lopes Neto: και οι δύο, με τις κατηγογραφές που κατάφεραν να κάνουν των τοπικών τους γλωσσικών και κοινωνικοπολιτιστικών ιδιομορφιών επηρέασαν τη δεύτερη ιδίως μοντερνιστική γενιά των πεζογράφων, που, από τα τελευταία χρόνια της δεκαετίας του '20 και στις αρχές της δεκαετίας του '30, δημιούργησαν την πολύ κριτική στον κοινωνικό και πολιτικό τομέα, έντονα ριζοσπαστική αρκετές φορές, τάση του μοντερνιστικού ρεαλισμού: Graciliano Ramos, Jorge Amado, Rachel de Queiroz κ.ά.

Το δεύτερο ανανεωτικό και προοδευτικό ρεύμα του προ-μοντερνισμού, στο αισθητικό επίπεδο, είχε ως στόχους:

-Την κριτική ανάλυση, σε όλα τα επίπεδα, της σύνθετης βραζιλιάνικης κοινωνικής πραγματικότητας: τάσεις, αγώνες, συγκρούσεις, αντιφάσεις εκείνης της εποχής.

-Τη δόκιμη χρήση της καθημερινής προφορικής γλωσσολογίας των διαφόρων στρωμάτων του λαού.

-Μια καταγγελτική και αυθεντική έκφραση των αδικιών, των μεγάλων ανισοτήτων, των τρομερών πολιτικών λωβών, του ροτισμού, της γραφειοκρατίας.

Σημαντικός είναι ο ρόλος που έπαιξαν, ως εκπρόσωποι αυτού του ανανεωτικού ρεύματος, τρεις συγγραφείς, που στα κείμενά τους επιχειρούν, με σχεδόν δοκιμακό τρόπο, και προτείνουν μια όσο γίνεται πιο ολοκληρωμένη ερμηνεία της ιστορικής, κοινωνικής και πολιτισμικής καινούργιας πραγματικότητας της Βραζιλίας στη στροφή του αιώνα:

Ο Lima Barreto, ο οποίος στα μυθιστορήματά και στα διηγηματά του και ιδίως στο *Θαύρο τέλος του Policarpo Quaresma* καταγγέλλει τις διάφορες αδικίες, τα χρόνια, άλυτα προβλήματα της βραζιλιάνικης κοινωνίας.

Ο Graça Aranha, ο οποίος στο μυθιστόρημά του *Canay* καταγράφει και αναλύει τα προβλήματα εγκατάστασης των μετονοστών στη Βραζιλία.

Ο σημαντικός, προδρομικός συγγραφέας Euclides da Cunha, ο οποίος, έχοντας ως πρότυπο το έργο του μεγάλου αρχαιοελληνικού ιστορικού -

* Ο Αντρέας Παγουλάτος είναι ποιητής και θεωρητικός του κινηματογράφου. Από το 1970 ως το 1988 έζησε στο Παρίσι, όπου συμμετείχε ενεργά, με πολλές δημοσιεύσεις ποίησης και δοκιμίων του, στη γέννηση και την εξέλιξη του γλωσσικοκεντρικού ποιητικού κινήματος.

με «το κρυστάλλινο ύφος», όπως γράφει - Θουκυδίδη, με το δυστα-
ξινόμητο έργο του *Os sertões* (Τα σερτάο), ανοίγει, τόσο στο γλωσ-
σολόγο όσο και στο θεματικό, «νεομουσικό» επίπεδο, νέους δρόμους στη
βραζιλάνικη λογοτεχνία. Μια άλλη ξεχωριστή περίπτωση είναι αυτή
του ποιητή Augusto dos Anjos, ο οποίος, στη μοναδική συλλογή που
εξέδωσε, στα τριάντα μονόχα χρόνια της ζωής του, *Exaltado*, συγκερά-
ζει, με μοναδικό τρόπο, τα διάφορα αισθητικά ρεύματα της εποχής
του, χρησιμοπωτώντας, σε πολλά του ποιήματα, τη «βάρβαρη», καθη-
μερινή λαϊκή γλώσσα.

Μέσα σ' αυτό το αντιφατικό, αλλά γόνιμο κλίμα, με τις τόσο διαφο-
ρετικές λογοτεχνικές, καλλιτεχνικές και ιδεολογικές αναζητήσεις γεν-
νήθηκε το πραγματικό ριζοσπαστικό κίνημα του μοντερνισμού, με
τις διάφορες τάσεις του, που δεν είναι υπερβολή να πούμε πως συντέ-
λεσε στην πολιτιστική και πολιτισμική αλλαγή της μεσοπολεμικής
Βραζιλίας.

II. Ο μοντερνισμός

«Ο μοντερνισμός ήταν ένα χτύπημα συναγεμμού. Όλοι
ξυπνήσαμε

και είδαμε τέλεια την αυγή στον αέρα. Η αυγή συγκε-
ντρώνει μέσα της

όλες τις υποσχέσεις της ημέρας, μόνο που δεν ήταν ακόμη
η ημέρα.

Όμως είναι μια ικανοποίηση να βλέπεις πως η ημέρα επι-
ρρησε με

μεγαλοπρέπεια και μέγιστη γονιμότητα τις υποσχέσεις
της αυγής...

Νο μένεις στις αιώνιες αυγούλες της παιδικής ηλικίας,
δεν είναι υγεία,

είναι αρρώστια. Και η βραζιλάνικη λογοτεχνία είναι εδώ,
ορκετό

υγιής. Ενήλικη ήδη; Σχεδόν ενήλικη...

από άρθρο του 1940 του **Mario de Andrade**

Το κίνημα του μοντερνισμού, που μ' αυτό τον όρο-έννοια γνώ-
ρισε τρεις διαφορετικές φάσεις, άρχισε με την πραγματο-
ποίηση της Εβδομάδας Σύγχρονης Τέχνης, που έγινε στο Δη-
μοτικό Θέατρο του Σάο Πάολο, το Φεβρουάριο του 1922, στη διάρ-
κεια της οποίας πραγματοποιήθηκαν απαγγελίες ποιημάτων κι άλ-
λων κειμένων, εκθέσεις, συναυλίες και διαλέξεις, που σόκαρον το
κοινό, με το προκλητικό και ριζοσπαστικό ύφος των έργων που πα-
ρουσιάστηκαν.

Αυτή η εβδομάδα, η τόσο καθοριστικής σημασίας για τις τέχνες και
για τον πολιτισμό στη Βραζιλία, είχε προετοιμαστεί από το γενικό-
τερο κοινωνικοπολιτικό κλίμα και από μια σειρά σημαντικών πολιτι-
στικών γεγονότων και εκδηλώσεων, όπως:

Η έκθεση έργων της ζωγράφου Anita Malfatti, που έλαβε χώρα στο
Σάο Πάολο, το 1917, μετά την επιστροφή της από την Ευρώπη και
τις ΗΠΑ, όπου είχε σπουδάσει. Τα έργα της έκθεσής της που, με ιδι-
αίτερη επινοητικότητα και φρεσκάδα, χρησιμοποιούσαν πρωτοπο-

ριακές τεχνικές, ξάφιασαν πολύ και δόξασαν το
κοινό. Από τη μια μεριά οι συντηρητικοί, με επι-
κεφαλής τον Monteiro Lobato, που έγραφε, εκείνη
την εποχή, κριτικές τέχνες στην εφημερίδα *Η
Πολιτεία του Σάο Πάολο*, που μ' αφορμή την
έκθεση έγραψε ένα άρθρο, με τον τίτλο *Πορό-
νοια ή απάτη*, που δε στρεφόταν μονόχα εναντίον
της ζωγράφου, αλλά πιο γενικά, εναντίον της σύγ-
χρονης τέχνης. Από την άλλη, διάφορες ομάδες
καλλιτεχνών, ποιητών, συγγραφέων και διανοου-
μένων, που ενθουσιάστηκαν από τα έργα, τα υπε-
ρασπίστηκαν και άρχισαν να χρησιμοποιούν και
οι ίδιοι τις μεγάλες δυνατότητες που υπήρχαν για
μία πραγματικά σύγχρονη βραζιλάνικη λογοτε-
χνία, τέχνη, μουσική κ.λπ.

Τρία ποιητικά έργα, που εκδόθηκαν και αυτά το
1917, αποδείχτηκαν *προδρομικά* για την εμφά-
νιση του μοντερνισμού: *Υπάρχει μια σταγόνα αίμα
σε κάθε ποίημα* του Mario de Andrade, *Εμείς* του
Guilherme de Almeida, *Στάχτη των ωρών* του
Manuel Bandeira, και λιγότερο *Juca Mulato* του
Menotti del Picchia. Προδρομική ήταν επίσης η
σημασία της έκθεσης του γλύπτη Brecheret, το
1920, στο Σάο Πάολο.

Τελικά, το Φεβρουάριο του 1922, όπως είπαμε
προηγουμένως, οργανώθηκε η περίφημη Εβδο-
μάδα, με βασικούς στόχους το ξεπέρασμα και την
καταστροφή, όπου ήταν απαραίτητα, των παγιω-
μένων παλιών μορφών, στη λογοτεχνία, τη μου-
σική, τις εικαστικές τέχνες, και παράλληλα τη
γνωστοποίηση στους φίλους των τεχνών, αλλά και
σ' ένα ευρύτερο κοινό, των αρχών και των κωδι-
κων της σύγχρονης τέχνης. Είναι ενδεικτικό για
τη γεμάτη ενθουσιασμό και ηλεκτρισμό ατμό-
σφαιρα που επικρατούσε, αυτό που έγραψε ο
Oswald de Andrade: «Δεν γνωρίζαμε τι θέλαμε.
Αλλά γνωρίζαμε τι δεν θέλαμε!» Στη διάρκεια της
Εβδομάδας, που διήρκεσε, όμως, μονόχα τρεις
ημέρες, ακούστηκαν πρωτοπορικά, μοντερνι-
στικά ποιήματα και κείμενα των Oswald de
Andrade, Mario de Andrade, Manuel Bandeira,
συναυλίες με έργα του Villa-Lobos και του
Guilomar Novaes, διαλέξεις που προκάλεσαν σκάν-
δαλο, εκθέσεις με έργα της Anita Malfatti, του Di
Cavalcanti κ.ά.

Η Εβδομάδα έφερε έναν καινούργιο δημιουργικό
αέρα, έναν ενθουσιασμό για τις σύγχρονες προ-
χωρημένες αναζητήσεις και τους πειρατισμούς.
Οδήγησε σχεδόν ομαλά σε μian εναρμόνιση με τις
ευρωπαϊκές πρωτοπορίες, χωρίς, όμως, στείρες
εξιδανικεύσεις, μυθοποιήσεις και αποκρού-
σεις των αισθητικών και πολιτισμικών δια-
φορών. Στην καλλιτεχνική και θεωρη-
τική έρευνα για μian «εθνική δημιουρ-
γική συνείδηση που να την απασχολεί
η έκφραση της βραζιλάνικης πραγμα-

πικότητας», όπως έγραφε ο Mario de Andrade. Για ορισμένους ιστορικούς δεν είναι καθόλου τυχαίο το γεγονός ότι το 1922, μέσα σ' έναν αέρα αλλαγής που φυσούσε πολύ δυνατά -αλλαγής όχι μονάχο της γλώσσας, της σύνταξης και της φόρμω των έργων, αλλά και της ίδιας της κοινωνίας- ξέσπασαν επίσης πολλοί διεκδικητικοί αγώνες και δημιουργήθηκε το Κομμουνιστικό Κόμμα της Βραζιλίας.

Οι πιο χαρακτηριστικές και σημαίνουσες σταθερές των διαφορετικών τάσεων του μοντερνισμού στη Βραζιλία είναι: η αξιοποίηση της καθημερινότητας, ο αντιουμβατισμός της γλώσσας και των θεμάτων, η ελευθερία έκφρασης, η αμφιβολία, η ομηρική, η καταστροφική των διαφορών δεσμών, λογικών, ποροδοσιακών, κοινωνικών κ.λπ., η εμφάνιση της εσωτερικής συνειδησιακής ροής, ο ελεύθερος στίχος στις περισσότερες περιπτώσεις, η συνειδητή χρήση της παρωδίας.

Η πρώτη περίοδος του μοντερνισμού (1922-1930)

Η πρώτη περίοδος του μοντερνισμού διαρκεί από το 1922 ως το 1930, από την Εβδομάδα Σύγχρονης Τέχνης, δηλαδή, ως στην εμφάνιση μιας νέας γενιάς ποιητών και πεζογράφων, όπως ο ποιητής Carlos Drummond de Andrade, που η πρώτη συλλογή του *Κάποια Ποίηση* (1930), θεωρείται σημείο εκκίνησης της δεύτερης αυτής περιόδου.

Στην πρώτη αυτή περίοδο, που χαρακτηρίστηκε από ορισμένους ιστορικούς της λογοτεχνίας ως *η ηρωική περίοδος* του μοντερνισμού, εκδόθηκαν περιοδικό, μοντερνιστικές συλλογές ποίησης, πεζά και μανιφέστα καθοριστικής σημασίας για τη διασπορά των αισθητικών και ιδεολογικών αρχών του κινήματος. Σημαντικά περιοδικά ήταν το *Klaxon* (Oswald de Andrade), που από το 1922 και ύστερα κυκλοφόρησαν εννιά τεύχη του ή η *Επιθεώρηση Ανθρωποφαγίας*, ξανά του Oswald de Andrade, που βγήκε τα τελευταία χρόνια της δεκαετίας του 1920.

Πρόγμοι, μετά από την Εβδομάδα, εμφανίστηκαν, μερικές φορές με τη μορφή μανιφέστων, ορισμένο κείμενα, που εξέφραζαν τις προτάσεις-θέσεις διαφορετικών ομάδων και τάσεων μέσα στο μοντερνιστικό κίνημα. Η τάση *Pau-Brasil* του Oswald de Andrade, που κάνει αναφορά στο πολύτιμο, εξογώνιμο βραζιλιάνικο ξύλο (*Pau-brasil*), είχε ως αρχές της: μέσα από τη *διαυγή επινοητικότητα* και τη *φαντασιακή έκπληξη* να εξάγει το Καρναβάλι του Ρίο ντε Ζανέιρο σαν μία «μυθική», *πριμιτivistική ιεροτελεστία*, που εκφρά-

ζει την εφευρετικότητα του βραζιλιάνικου λαού. Και, παράλληλα, να ανιχνεύσει τη σύγχρονη δυναμική ενός κριτικού και «δημοκρατικού» εθνικισμού, που ερχόταν φανερά σε σύγκρουση με τον συντηρητικό φασισμό της νοτιοανατολικής εθνικιστικής ομάδας *Verde-Amarelo* (*Πράσινο-Κίτρινο*) του Plínio Salgado, που μετεξέλιχτηκε τα πρώτα χρόνια του 1930, σε καθαρά φασιστική ιδεολογία κίνημα. Άλλες τάσεις ήταν η *Ρεζοναντιστική τάση*, που πρωτοεμφανίστηκε στο Recife και αποσκοπούσε στην ενότητα της βορειοανατολικής Βραζιλίας, και βέβαια η *Ανθρωποφαγική τάση*, που ο Oswald de Andrade πήρε την ονομασία της από έναν πίνακα της γυναίκας του, γνωστής Ζωγράφου, Marsila do Amaral, με τον τίτλο *Abaporu* (ο άνθρωπος που τρώει). Η ανθρωποφαγία πρότεινε τη συμβολική, βέβαια, κοτοβρόχηση των εισαγόμενων, κυρίως ευρωπαϊκών, πολιτιστικών έργων, που μέσα από μία καινούργια επεξεργασία, να μετοτρέπονται σε εξογώγισμα προϊόντα.

Στην ποίηση αυτής της περιόδου κυριαρχεί ένας ονορχικός, κοταστροφικός των παγιωμένων, συντηρητικών μορφών χαρακτήρας, ο ελεύθερος στίχος, με μια εσωτερική μουσική, ανάλογη με την πολυμορφική σύγχρονη μουσική της δεκαετίας του 1920, επηρεασμένη από την τζαζ, τη νέγρική μουσική, το δωδεκαφθογγισμό ή την ατονική μουσική. Οι μοντερνιστές ποιητές επιδίωκαν ακόμη, με όλα τα μέσα, μια ρήξη με το παρελθόν, αλλά και την αποασματικότητα, όπως και τη λιτότητα. Επιθυμία τους είναι να προκαλέσουν και να σοκάρουν το κοινό. Η γλώσσα της ποίησής τους ταυτίζεται συνήθως με την καθημερινή, προφορική ομιλία, όπου «ονοάζονται» οι ελεύθεροι συνειρμοί, μια φαινομενική έλλειψη λογικής, αντικρουόμενα, μερικές φορές, αισθήματα, αισθήσεις, εντυπώσεις και διανοήσεις. Το χιούμορ και η (αυτο)ειρωνεία βρίσκουν πρόσφορο έδαφος στην ετε-

ρογενή οτρωματογραφία της γλώσσας των ποιημάτων τους. Σημαντικοί ποιητές αυτής της περιόδου είναι ο Oswald de Andrade, ο Mario de Andrade, ο Manuel Bandeira.

Η πράξη κερδίζει σε πυκνότητα, πληθικίζοντας στα ποιητικά πρότυπα. Κυριαρχούν οι μεταφορές, οι σύνταγες, μερικές φορές τηλεγραφικές, προτάσεις, οι κινηματογραφικές συνδέσεις και τα άλματα, η αποσπασματικότητα. Σηματοποιούν είναι τα πεζά του Oswald de Andrade (*Αισθητικές μνήμες του João Miramar*), του Mario de Andrade (*Αγαπά, Αμετάβαστο Ρήμα* και κυρίως το θεμελιακό έργο του *Macunaima*), όπου γίνεται φανερός ο αγώνας του να βρεί την κατάλληλη γλώσσα για να καταγράψει παλιούς ινδιάνικους και άλλους μύθους.

Η δεύτερη περίοδος του μοντερνισμού (1930-1945)

Η δεύτερη αυτή περίοδος του μοντερνισμού, που την χαρακτήρισαν ως *επικοδομητική περίοδο*, είναι, όντως, φάση ωρίμανσης στην ποίηση και έξαρσης του ρεζιοναλισμού στην πεζογραφία, με πολύ πλούσια επιτεύγματα στη λογοτεχνία και στις άλλες τέχνες.

Στην ποίηση, ο πειραματισμός, χωρίς να εγκαταλείπεται, υποχωρεί κόπως, μπροστά στο πηγαίο και τη γνησιότητα της έμπνευσης, που προϋποθέτουν, πάντως, την ενεργό αφομοίωση των πειραματισμών της προηγούμενης περιόδου. Μια ποίηση συνθετική, πολυεπίπεδη και πολύσημη, σε ελεύθερο, τις περισσότερες φορές, στίχο, κυριαρχεί στις ομηντικές συλλογές ποιητών με μεγάλο έργο, όπως ο Carlos Drummond de Andrade (*Κάποια ποίηση*, *Το αόρατο του κόσμου*, *Το ρόδο του λαού*), ο Jorge de Lima, η Cecília Meireles, ο Murilo Mendes, ο Vinícius de Moraes. Μερικοί από αυτούς τους ποιητές *ανοίχτηκαν στον κόσμο*, καταγράφοντας την πραγματικότητα και παίρνοντας θέση δίπλα στα καταπιεσμένα λαϊκά στρώματα. Έδιναν μια όλο και περισσότερο πολιτική διάσταση στην ποίησή τους, με την εναντίωσή τους στο φασιστικό «Νέο Κράτος» του Getulio Vargas, στο χιλιερισμό και τον πόλεμο που προκάλεσε, με τις γνωστές ιμπεριαλιστικές του βλέψεις, εναντίωση στην κοινωνική αδικία και την εκμετάλλευση.

Στην πεζογραφία κυριαρχούν, αυτή την περίοδο, κυρίως τα έργα των *μοντερνιστών ρεζιοναλιστών πεζογράφων*. Ανάμεσά τους ξεχωρίζουν: ο Graciliano Ramos, η Rachel de Queiroz, ο Jorge Amado, ο José Lins do Rego, ο Erico Veríssimo. Όλοι αυτοί οι νέοι πεζογράφοι ρίχνουν, με τα έργα τους, για πρώτη φορά, ένα άπλετο φως στις ταπικές κοινωνίες και ονολούουν, με ιδεολογική αερόδερκεια και εκδηλώσεις του λαού, κυρίως στις περιοχές της υπαίθρου, προσεγγίζοντας κρίσιμα προβλήματα, όπως η ξηρασία στη βορειοανατολική Βραζιλία και τα τραγικά αποτελέσματά της, οι κοινότητες των μαύρων και οι αγώνες τους. Ορισμένα έργα, όπως αυτά του Erico Veríssimo, καταγράφουν τις διάφορες όψεις της πραγματικότητας στις μεγάλες πόλεις, ιδίως του νότου. Στα μυθιστορήματα και τα διηγήματα της ωριμότητας του Graciliano Ramos (*Αόρινα*, *Άγχος*) γίνεται φανερή η ουσιαστική επίδραση που άσκησε πάνω του η φροδβική θεωρία. Άλλοι συγγραφείς που τους ενδιαφέρει η ψυχανάλυση είναι ο Lúcio Cardoso και ο Dionélio Machado.

Η τρίτη περίοδος του μοντερνισμού (1945 και ύστερα)

Με το τέλος του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου, που το «επιφραγίζουν» οι Αμερικάνοι ρίχνοντας την ατομική τους βόμβα στη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι, αρχίζει η τρίτη περίοδος του μοντερνισμού, που φτάνει σχεδόν ως τα τέλη του 20ού αιώνα. Μερικοί ιστορικοί χαρακτήρισαν αυτή τη φάση ως *περίοδο περιουλολής* και συνεχών ανατροπών και αλλαγών. Ο ρόσημα αποτελούν η έκδοση του περιοδικού *Επιθεώρηση Ορφές*, του οποίου εκδόθηκαν εννιά τεύχη, και κυρίως το ποιητικό έργο του João Cabral de Melo Neto, αρκετά διαφορετικό από όλα έργα της γενιάς του 1945. Η ποίηση αυτής της γενιάς χαρακτηρίζεται από την αυστηρή κατασκευή και δομή, από formalιστικές ορχές, από τη μερική τουλάχιστον επανοφορά της ομοιοκαταληξίας και της ρίμας ή διαφόρων πολιτών εαδών ποίησης. Επηρεασμένοι από κάποιο πρωτοποριακό στοιχείο της ποίησης του João Cabral de Melo Neto, αλλά και από το λεττρισμό και άλλα δυτικά πρωτοποριακά κινήματα, οι ποιητές Haroldo de Campos, Augusto de Campos, Décio Pignatari προετοιμάζουν, από τις αρχές κιόλας της δεκαετίας του 1950, το έδαφος για το κίνημα της *Συγκεκριμένης Ποίησης*, που άρχισε να υπάρχει από το 1956 και που πηγαίνει πιο πέρα από τις κατασκευαστικές και στυλιστικές κατακτήσεις του πρώτου μοντερνισμού. Πρώτα απ' όλα, με το πρωτοποριακό περιοδικό που εκδίδουν από το 1952, *Noigandres*, αλλά και δημοσιεύοντας επίσης ποιήματά τους, άρθρα και manifestos στη μεγάλη εφημερίδα *Jornal do Brasil*, κάνουν γνωστό σε όλη τη Βραζιλία αυτό το κίνημα, την εποχή που χιτίζεται η καινοβόργια πρωτεύουσά της χώρας, η Μπραζίλια, και αρχίζει να θραμβεύει διεθνώς η bossa nova. Η Συγκεκριμένη Ποίηση κατάργησε, τουλάχιστον για ένα διάστημα, το στίχο, το λυρικό, το θέμα και τη ρηματική, βέβαια, αφηγηματικότητα. «Ανοίξε το συγκεκριμένο κείμενο στην επίδραση των εικαστικών τεχνών, χρησιμοποιώντας το λευκό, άδειο διάστημα της σελίδας και γενικότερα του χώρου, τη συντοκτική ανασύνθεση και το ιδιότυπο μοντάζ των λέξεων. Εμφάνισαν το κίνημα του νεοσυγκεκριμενισμού, που πρότεινε ο ποιητής Ferreira Gullar, εγκαταλείποντας το κίνημα της συγκεκριμένης ποίησης. Άλλο κίνημα, που παρουσιάζει λογοτεχνικό ενδιαφέρον ήταν αυτό της *Ποίησης-Παράξης*, με βοσκούς εκπρόσωπους τον Mário Chamie και τον Cassiano Ricardo, που στόχευαν σε μια ποίηση δραστηκή και δυναμική, με σημειώνουν κοινωνικό περιεχόμενο, που να μπορεί να μετασχηματίζεται και να ξε-

ναδιωτιώνεται από τον αναγνώστη, επιτρέποντας έτσι *μιαν πληθυντική ανάγνωση*. Το κίνημα του *Ποιήματος-Διαδικασίας* (Wladimir Dias Pino), όπως μερικά, τουλάχιστον, και η *Συγκεκριμένη Ποίηση*, ανοίγεται στο οπτικό πεδίο και κάνουντας σχεδόν αποκλειστικά χρήση εικαστικών τεχνικών (κολάζ, διπλοτυπώματα και μη ρηματικά σημεία) καταλήγει σε έργα που δεν διαβάζονται, αλλά βλέπονται. Η *Κοινωνική Ποίηση* (Thiago de Mello, Geyr Campos), εξάλλου, επαναφέρει το στίχο και σκοπεύει σε μια ποίηση-προσωπογραφία της κοινωνικής πραγματικότητας.

Από τα τέλη της δεκαετίας του 1960 και τις αρχές της δεκαετίας του 1970, γράφεται και εξελίσσεται η λεγόμενη *Περιθωριακή Ποίηση*, που δίνει μεγάλη σημασία στην τετρινυμένη, αποσπασματική γλώσσα της καθημερινότητας και σε στοιχεία από τις γλώσσες των διαφόρων κοινωνικών μειονοτήτων, ενώ εμφανίζονται ακόμη διαφοροί νέοι «κλάδοι της ποίησης: η *μαύρη ποίηση*, η *γυναίκεα αγωνιστική ποίηση*, η λεγόμενη φεμινιστική ποίηση, η *ινδιάνικη ποίηση*.

Στην πεζογραφία δεσπόζουν τα έργα της Clarice Lispector και του João Guimarães Rosa, που μεταφράσεις διηγημάτων τους και κάποια στοιχεία για το έργο τους παρουσιάζουμε στο Ανθολόγιο Λατινοαμερικανικών Διηγημάτων. Σημαντικά διηγήματα, νουβέλες και χρονικά έγραψαν, αυτή την περίοδο επίσης, ο μεγάλος ποιητής Carlos Drummond de Andrade, ο Fernando Sabino, η Lygia Fagundes Telles, ο Rubem Braga, όπου καταγράφονται οι σχέσεις του όλο και πιο μοναχικού, σύγχρονου ατόμου με την όλο και πιο παγκοσμιοποιημένη σύγχρονη κοινωνία, κυρίως μέσα στην πόλη, ενώ, παράλληλα, αναδεικνύεται μια

φανταστική λογοτεχνία (Murilo Rubião, José-J. Veiga) σε αντίστοιχη με τον *ισπανόφωνο λατινοαμερικάνικο μαγικό ρεαλισμό*, καθώς και το λεγόμενο *μυθιστόρημα-ρεπορτάζ*.

Ανάμεσα στους πεζογράφους αυτής της πλούσιας σε διαφορετικές τεχνοτροπίες έργα ξεχωρίζουν:

Ο Osman Lins, δύσκολος συγγραφέας, που εξέλιξε το ύφος του από ένα στραμμένο προς τα μέσα ρεζονανσισμό (*Οι χειρωνακίες*) σε μια πειραματική γραφή γεμάτη από αναστροφές και εκπλήξεις (*Avalovara*).

Ο Autran Dourado, που καταγράφει στα μυθιστορήματα και τα διηγήματά του, επηρεασμένα από τον João Guimarães Rosa, αλλά και από τον Φώκνερ, τη βαθμιαία παρακμή των Minas Gerais (*Η βάρκα των ανθρώπων*, *Τα σήματα της αγωνίας*).

Η πεζογράφος και ποιήτρια Lia Luft, που γράφει πρωτότυπα στη σύνθεση και την κατασκευή τους χρονικά και ιδίως μυθιστορήματα (*Υλη του καθημερινού*, *Το κλειστό δωμάτιο*).

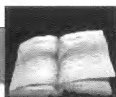
Ο πολύ επινοητικός πεζογράφος από τον νότο της Βραζιλίας (Rio Grande do Sul) Moacyr Scliar, που εισήγαγε στη βραζιλάνικη πεζογραφία της εποχής του πολλά στοιχεία από τις πλούσιες και ιδιόμορφες «αφηγήσεις» που εκφράζουν τη μακρόχρονη ιστορία και τις παραδόσεις της εβραϊκής διασποράς.

Ο Rubem Fonseca, που σε διηγήματα και μυθιστορήματα γίνεται ο σκληρός και ευφυής ποιητής της Νότιας Ζώνης του Ρίο ντε Ζανέιρο, με βασικά πρόσωπα αργόσχολους αστούς και περιθωριακούς μέσα στο χάος της σύγχρονης πόλης (*Οι φυλακισμένοι*, *Η οργή του σκύλου*, *Η περίπτωση Morrel*).

Ο Dalton Trevisan, που καταφέρνει σε πολύ σύντομα διηγήματα, σε νουβέλες και μυθιστορήματα, που σημαδεύονται από τα πάθη των προσώπων (όπου γίνεται όλο και πιο σπουδαίος ο ρόλος των γυναικών) και τις τραγελαφικές καταστάσεις, να δώσει μυθικές διαστάσεις στη γενεθλιά του πόλη Curitiba.

Ο Ignácio de Loyola Brandão, που τα πεζά του έχουν μιαν έντονη πολιτική διάσταση, που εκφράζεται, όμως, με μια πρωτότυπη γλώσσα και σύνταξη και με μια ριζοσπαστική γραφή (*Από τον ήλιο*, *Μηδέν*, που απαγορεύτηκε από τη λογοκρισία και κυκλοφόρησε, πρώτα, η ιταλική μεταφράση του, *Το πράσινο βίσε τον ταξο*, *Ο νικητής*).

Ο Fernando Gabeira, που τα πεζά του, με καταγγελτικό και αμφισβησιακό τόνο, καταγράφουν την κοινωνική και πολιτική ατμόσφαιρα και τις δυσκολίες εκείνης της σκληρής περιόδου (*Τι είναι αυτό σύντροφε*; *Ημερολόγιο της κρίσης*).

Το Σπίτι των Συγγραφέων

«Καλώς ορίσατε στο "Σπίτι" που δεν υπάρχει, καλώς ορίσατε στην Ουτοπία, που είναι ο φυσικός τόπος της λογοτεχνίας».

Αυτό ήταν το κολαασίσιμο του Carlos Liscano, ποιητή και συγγραφέα, προέδρου του Σπιτιού των Συγγραφέων της Ουρουγουάης, σε όσους βρεθήκαμε την Κυριακή, 15 Ιουνίου 2003, στην εκδήλωση των λογοτεχνών της Ουρουγουάης, όπου συγγραφείς και ποιητές διάβασαν ομοσπονδία από το έργο τους. Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια μιας σειράς δραστηριοτήτων που στόχο έχουν τη δημιουργία ενός πολιτιστικού κέντρου, του Σπιτιού των Συγγραφέων της Ουρουγουάης.

Η ιδέα για τη δημιουργία ενός τέτοιου χώρου γεννήθηκε όταν, τον Σεπτέμβριο του 2002, οι Ουρουγουανοί λογοτέχνες αυθόρμητα συναντήθηκαν ψύχοντος τρόπου για να απαντήσουν στην επιδείνωση της οικονομικής κρίσης της χώρας και να δείξουν την αλληλεγγύη τους στον κόσμο της Ουρουγουάης που δοκιμάζεται από τη φτώχεια, την πείνα, την ανεργία. Κατέληξαν στην απόφαση να βοηθήσουν με αυτό που μπορούν, αυτά που ξέρουν καλά, αυτά που παράγουν: τη λογοτεχνία. Αλλά και να βοηθήσουν υλικό, άμεσα, χωρίς επιτροπές και χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες. Σε όλες τις εκδηλώσεις τους όρισαν ως αντίτιμο εισόδου ένα κιλό τρόφιμα, «Letras por Kilo», τα οποία στη συνέχεια μοιράζονται σε αυτούς που τα έχουν ανάγκη.

Λέει ο Carlos Liscano: «Πράκειται για ένα σπίτι χωρίς σκεπή, τοίχους και έπιπλα. Είναι όμως ένα σπίτι που έχει βάση στη μέση των ερειπίων... Στην Ουρουγουάη υπάρχουν μαρμάρινα που πεθαίνουν από την αστία, ηλικιωμένοι που κοιμούνται νηστικοί γιατί δεν υπάρχει τίποτα να βάλουν στην κατσαρόλα.»

Στην εντυπωσιακή αίθουσα Zitarrosa, στο κέντρο του Μοντεβιδέο, λογοτέχνες διάβασαν ομοσπονδία των έργων τους. Το ταμείο έχει γεμίσει με ρύζι, αλεύρι, ζάχαρη. Την Κυριακή συγκεντρώθηκαν 1.000 κιλά τρόφιμα που θα ενισχύσουν τη δράση «Πολικό Κρύο», μια πρωτοβουλία πολλών και διαφορετικών οργανώσεων που στόχο έχει να βοηθήσει τους πιο φτωχούς Μοντεβιδεάνους στη διάρκεια του χειμώνα. Τρόφιμα στάλθηκαν και από την επαρχία της Ουρουγουάης, αλλά και τη Γαλλία, τη Σουηδία, τη Γερμανία, το Μεξικό, τις ΗΠΑ.

Την Ιδρυτική επιστολή και το καταστατικό του Σπιτιού των Συγγραφέων έχουν ήδη υπογράψει 80 Ουρουγουανοί λογοτέχνες.

Ε.Γ.

Ιδρυτική Επιστολή του Σπιτιού των Συγγραφέων

Πρώτον: Η 30η Ιουλίου του 2002 μπορεί να θεωρηθεί συμβολική ημερομηνία: αυτήν την ημέρα οι συγγραφείς άρχισαν να οργανώνονται για να βοηθήσουμε τον κόσμο που περνάει άσχημα. Η κρίση μάς βρή-

κε απομονωμένους και η αντίδρασή μας ήταν αυθόρμητη. Δεν ξέραμε τι να κάνουμε, αλλά αισθανόμεσταν ότι ήταν απαραίτητο να κάνουμε κάτι. Ως ξεκίνημα, να μην είμαστε πιο απελθείς.

Δεν ήμασταν οι μόνοι δημιουργοί που αντιδράσαμε. Η διαφορά έγκειται στο ότι οι συγγραφείς δεν είμαστε οργανωμένοι. Ούτε που γνωρίζομασταν, ούτε ξέραμε ποιοί ήμασταν, πόσοι, πού ζούσαμε.

Κατάληξα στη δράση «Letras por kilo». Τον Σεπτέμβριο του 2002 ζήτησαμε στον κόσμο να φέρει τρόφιμα για κατοίκους του Μοντεβιδέο που δοκιμάζονται από την πείνα με αντάλλαγμα αποσπάσματα από το έργο μας. Τα τρόφιμα που συγκεντρώσαμε δεν αρκούσαν να καλύψουν τις ανάγκες μιας βδομάδας των πεινασμένων μιας μόνο γειτονιάς του Μοντεβιδέο.

Δεύτερον: Το πιο προφανές και θετικό αποτέλεσμα ήταν ότι οι συγγραφείς γνωριστηκαμε, δουλέψαμε μαζί, αποδείξαμε ότι μπορούσαμε να κάνουμε κάτι για τους υπάλληλους και ότι δεν είμαστε στο περιθώριο. Σε δύο μήνες, το Νοέμβριο του 2002, καταφέραμε να πραγματοποιήσουμε μια νέα συνάντηση με θέμα: «Τα γράμματα έχουν το λόγο». Κατάληξα ότι μπορούσαμε να προωθήσουμε πιο επεξεργασμένες μορφές οργανώσεων. Καλέσαμε όλες και όλους τους συγγραφείς, χωρίς εξαιρέσεις. Κατάλαβα ότι η μαρφή που χρειαζόμασταν για εκείνη τη στιγμή απαιτούσε έναν χώρο, έναν δικό μας τόπο. Αυτή η ιδέα ήταν η καλύτερη: να δουλέψουμε για να έχουμε ένα σπίτι για τις και τους συγγραφείς της Ουρουγουάης.

Τρίτον: Ξεκαθάρισα τι θέλαμε και επίσης διευκρίνισαμε ποιοί είμαστε. Οι συγγραφείς έχουμε μια θέση στην κοινωνία και το έργο μας είναι η δημιουργία, ο λόγος. Μια κοινωνία δεν υπάρχει χωρίς τον πολιτισμό, χωρίς την πνευματική δημιουργία. Όταν η χώρα κέρρειρε, σταχτηματίσαμε στον πολιτισμό ως τρόπο για να επιβιώσουμε με αξιοπρέπεια.

Το 2002 κτέρρειρεσαν τα σημεία οναφοράς που μας ένωσαν ως κοινωνία. Μπροςά στην αδυναμία και την αβεβαιότητα, ο λόγος οφείλει να βοηθήσει στην εύρεση νοημάτων. Δεν μπορεί να υπάρξει κοινωνία χωρίς την ύπαρξη λογοτεχνίας.

Είμαστε διατεθειμένοι να δουλέψουμε για τη δημιουργία ενός κατάλληλου χώρου που θα είναι μια πολιτιστική ανοφορά και σημείο συνάντησης, επειδή θεωρούμε ότι η οργάνωση ενός χώρου διδ-

δοσης του πολιτισμού είναι μια σημαντική και αποτελεσματική συνεισφορά, που ως συγγραφείς μπορούμε να δώσουμε στην κοινωνία.

Η θεμελιώδης δέσμευση είναι με τον πολιτισμό και ειδικότερα με τη λογοτεχνία. Η πολιτιστική δουλειά προϋποθέτει ανταλλαγή ιδεών. Η αλληλεγγύη είναι συντακτική του τρόπου που είμαστε διατεθειμένοι να συνδεθούμε. Μας ενώνουν οι δραστηριότητές μας και οι δημοκρατικές αξίες της ανεκτικότητας, του σεβασμού της διαφορετικότητας, της απώριψης της ουταρχικότητας και της υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο λόγος διαμορφώνει τον συγγραφέα και αυτόν που τον εμπεριέχει. Η Ουρουγουάη είναι επίσης η ιστορία που διαδοχικές γενιές συνάντησαν και γυναικούν δημοφιλήθηκαν σαν παρχοράδα, επιθυμία, στοργή.

Τέταρτον: Το Σπίτι των Συγγραφέων, σύμφωνα με τη νομοθεσία μπορεί να προσφέρει ό,τι κι ένα συνδικάτο, δεν έχει όμως τον ίδιο σκοπό.

Είναι ένας φυσικός τόπος, αλλά είναι πάνω απ' όλα ένα πολιτιστικό κέντρο.

ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΤΑ ΛΥΚΕΙΑ ΔΙΚΑ ΜΑΣ

Στην πρωτοπορία των μαθητικών κινητοποιήσεων που πραγματοποιήθηκαν στην Αργεντινή τους τελευταίους μήνες, βρέθηκαν οι μαθητές του 1ου τεχνικού λυκείου της Matanza, που, εκτός από τη συμμετοχή τους σ' αυτές, αποφάσισαν να παρέμβουν μέσα στη ζωή του ίδιου τους του λυκείου. Επιδεικνύοντας ένα σημαντικά βαθμό οργάνωσης, απαιτήσαν και εξασφάλισαν ένα χώρο μέσα στο σχολικό τους συγκρότημα όπου λειτουργεί «τα κέντρα των μαθητών». Εκεί οργανώνουν τα δικά τους εργαστήρια, από το εργαστήρι οκακίου μέχρι το εργαστήρι του κινηματογράφου, όπου, εκτός από κλασικές ταινίες προβάλλονται βιντεοταινίες αγώνα, όπως των εργαζομένων στα κατελθμένα εργοστάσια, για να επακολουθήσει πάντα μία συζήτηση. Συνεχώς ρίχνονται καινούργιες ιδέες για τη δημιουργία καινούργων εργαστηρίων που θα αγκαλιάσουν το σύνολο των μαθητών του τεχνικού λυκείου. Όπως διακηρύσσουν οι ίδιοι, «κάνουμε με πρώτα μας βήματα για να γίνει το σχολείο δικό μας».

Σ.Γ.

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΜΑΤΑΝΖΑΣ

Μαθητές (alumnos) μας αποκαλούν οι εκπαιδευτικές αρχές. Sin luz (χωρίς φως), είναι μια λατινική λέξη.

Σβησμένοι, γκριζοί, σύμφωνα με τις αρχές, ακόμη δεν έχουμε το φως για να σκεφτούμε μόνοι μας, να πάρουμε τις δικές μας αποφάσεις. Όχι, ακόμη δεν μπορούμε να επιδράσουμε στο παρόν. Πρέπει να μάθουμε, όχι να εκπαιδευτούμε. Να σιωπήσουμε και ν' ακούμε. «Είστε το μέλλον», μας λένε, αλλά για το παρόν μας μένει μόνο να σιωπούμε και ν' ακούμε.

Για τέχνη, για πολιτισμό δεν μιλάμε ακόμη, δεν έχουμε φως για τέτοια πράγματα.

Έτσι περνάει η μονότονη ζωή μας μέσα στο λύκειο. Και για να μας τρομοκρατήσουν και να συνεχίσουμε να είμαστε σιωπηλοί, μας έβαλαν μπάτσο στην πόρ-

Αυτό σημαίνει ότι το Σπίτι των Συγγραφέων δεν θα είναι μια οργάνωση συντεχνιακή, ούτε πολιτική, αλλά επίσης δεν απαγορεύεται στα μέλη της ατομικό, ούτε στο σύνολό τους να πάρουν θέσεις σε θέματα συντεχνιακή, πολιτικά ή κοινωνικά.

Το Σπίτι των Συγγραφέων θα έχει τη μεγαλύτερη ευρύτητα για να δεχθεί όποιους θα ήθελαν να συμμετέχουν σ' αυτό. Εξ ορισμού, βάσει των ιδρυτικών αρχών, δεν μπορούν να ενταχθούν μόνο όσοι υπερασπίζονται ιδέες ανταγωνιστικές με τις αρχές και τους σκοπούς που αναφέρονται παραπάνω.

Μπορούν να ενταχθούν στο Σπίτι των Συγγραφέων όλοι οι Ουρουγουανοί συγγραφείς που έχουν δημοσιοποιήσει τις δουλειές τους με οποιονδήποτε τρόπο.

Μοντεβιδέο,
15 Ιουνίου 2003.

τα του σχολείου.

Στο τέλος μας προετοιμάζουμε... για να είμαστε σκλάβοι, για να συνεχίσουμε να σιωπούμε και ν' ακούμε στον επιστάτη αύριο, αν έχεις την τύχη να βρεις δουλειά, στον μπάτσο που σε καταπιέζει, αν βγεις να διεκδικήσεις τα αιτήματά σου. Έτσι καταπιέσαν τις εργάτριες του Brukman όταν θέλησαν να μπουν στο εργοστάσιο για να δουλέψουν.

Είναι τα σχολεία για τους φτωχούς.

Γιατί ξέρουμε πως υπάρχουν κι άλλα σχολεία όπου σπουδάζουν τα παιδιά των αφεντικών, των μπυμπέδων που δεν τους λείπει τίποτα. Σ' αυτά τα σχολεία επίσης προετοιμάζονται αυτοί που αύριο θα φωνάζουν: σάπα και άκου.

ΑΥΤΟΟΡΓΑΝΩΣΗ

Αλλά τώρα στο τεχνικό λύκειο οργανωνόμαστε. Θέλουμε να σπάσουμε τον πίνακα, κουραστήκαμε να είμαστε μαθητές, θέλουμε ν' αλλάξουμε το παρόν μας, γιατί μόνο έτσι θα σιγουρέψουμε το μέλλον μας.

Τα λύκεια να γίνουν δικά μας!

Θέλουμε πρόσβαση στον πολιτισμό, στην τέχνη, στον αθλητισμό!

Τα λύκεια μας να γίνουν ένας τόπος εκπαίδευσης, αλλά επίσης και διασκέδασης και αναψυχής. Δεν θέλουμε να είμαστε μια γενιά εγωιστών και ηλίθων, θέλουμε να ενωθούμε με τη νεολαία που αγωνίζεται για ένα μέλλον ελεύθερο από αλυσίδες.

Εμπιστευόμαστε μόνο τις δικές μας δυνάμεις.

Στους μαθητές των άλλων λυκείων με τους οποίους αγωνιζόμαστε μαζί, τους καλούμε ν' ακολουθήσουν το παράδειγμά μας.

Το λύκειο θα είναι πραγματικό δικό μας όταν όλα τα λύκεια θα είναι δικά μας.

Οι πειρατές της Καραϊβικής

Οι ρομαντικοί πειρατές και οι κουρσάροι με τους οποίους όλοι μεγαλώσαμε μπορεί να έχουν μικρή σχέση με την πραγματικότητα, ωστόσο ο μύθος που γέννησε το «Νησί των Θησαυρών» του Ρόμπερτ Λούις Στίβενσον παραμένει πάντα γοητευτικός και αναλλοίωτος. Εξωτικά νησιά, θησαυροί θαμμένοι σε άγνωστες στεριές, θαλασσινές μάχες, τρικάταρτα σκαριά στο λίκνισμα του ανέμου, πράξεις ηρωισμού και γενναιότητας, αλλά και ανατριχιαστικές τιμωρίες και αγριότητες, όλα είναι αναπόσπαστα κομμάτια της πειρατικής μυθολογίας. Αυτές που αιώνες τώρα μένει σχεδόν ίδια και απaráλλαχτη να μας συντροφεύει στα παιδικά μας παραμύθια και που συνεχίζει να μας μαγνητίζει με τη δύναμη που μόνο ο μύθος μπορεί.

Ήταν, μια φορά κι έναν καιρό, μια μυθική εποχή που γεννιόταν και ριψοκινούνταν πειρατές όργωναν τις θάλασσες σε αναζήτηση πλούτου και δόξης. Τότε που φτωχοδιόβολοι μοσκαράδες κατάφεραν να γίνουν διάσημοι και, άνθρωποι σαν τον Μαυρογέννη, τον Κάπτεν Κιντ, τον Κάπτεν Έιβερι και τον Κάπτεν Μάργκαν, θρόνοι.

Υπήρξε, επίσης, μιο ιστορική περίοδος, μεταξύ 1680-1730, όταν μεγάλος αριθμός ναυτικών πέρασε στην πειρατεία, καταδιώκοντας ισπανικούς ή άλλους πλούσιους στόχους στα νερά του Ατλαντικού. Η μεγάλη πρόκληση για τους σύγχρονους μελετητές είναι να διαχωρίσουν την πραγματικότητα από τη φαντασία, καθώς η μυθική και η ιστορική διάσταση της Χρυσής Περιόδου της Πειρατείας είναι άρρηκτα δεμένες τόσο στις γραπτές πηγές όσο και στη συλλογική συνείδηση του πολιτισμού μας.

Πειρατές υπήρχαν σε όλες τις ιστορικές περιόδους, από τότε που ο άνθρωπος πρωτοεξίδεψε στη θάλασσα. Από την αρχαιότητα και τους Περσικούς πολέμους, όπως τους κατέγραψε ο Ηρόδοτος, μέχρι τις μέρες μας, στις ακτές της νότιας Κίνας, της Ινδονησίας και της Καραϊβικής. Στη Μεσόγειο της αρχαιότητας, η πειρατεία συνδεόταν στενά με την εμπορική ναυτιλία και, τόσο οι Φοίνικες όσο και οι Έλληνες και οι Ρωμαίοι, ήταν πολύ δραστήριοι και στις δύο. Στα χρόνια του Μεσαίωνα, οι πιο διάσημοι και άγριοι πειρατές ήταν οι Βίκινγκς του Βορρά και οι Μαυριτανόι του Νότου. Με το τέλος των ευρωπαϊκών πολέμων, από τους αναγεννησιακούς χρόνους και μετά, τα πολεμικά πλοία σταδιακά δένουν στο λιμάνι και οι πειρατές στρατολογούν άνεργους ναύτες από τα διαλυμένα τους πληρώματα. Από τον 16ο μέχρι τις αρχές του 18ου αιώνα, η πειρατεία γνώρισε μεγάλη άνθηση και το διάστημα αυτό έμεινε γνωστό ως η Χρυσή Περίοδος της Πειρατείας. Η αποικιακή επέκταση δημιουργεί μεγαλύτερα, ταχύτερα και καλύτερα πλοία για να μεταφέρονται το χρυσάφι και τα άλλα αγαθά από τις αποικίες στην Ευρώπη. Τα ανταγωνιστικά συμφέροντα και οι φιλοδοξίες των αποικιοκρατικών δυνάμεων διευκολύνουν τους παράνομους ναυτικούς της εποχής να βρίσκουν τρόπους νομιμοποίησης της δράσης τους. Έτσι, η κλασική πειρατεία γίνεται πιο σύνθετη υπόθεση και διαφορετικών ειδών πειρατές κάνουν την εμφάνισή τους. Ενώ υπάρχουν πάντα οι παραδοσιακοί πειρατές που δρουν με μόνο στόχο το προσωπικό κέρδος, άλλες δύο διακριτές κατηγορίες πειρατών εμφανίζονται: οι πριβατέιροι (privateers) και οι μπουκανιέροι (buccaneers).

Οι πριβατέιροι είναι πειρατές χρηματοδοτούμενοι από επιχειρηματίες και επενδυτές και οι καπετάνιοι τους προσλαμβάνονται και δουλεύουν για λογαριασμό του ιδιοκτήτη του πλοίου. Σε καιρό πολέμου εξουσιοδοτούνται επίσης (με επιστολή εξουσιοδότησης - letter of Marque) από τις παραδοσιακές τους να κυριεύουν ή να καταστρέφουν εμπορικά και πολεμικά πλοία του εχθρού με σκοπό την αποδυνάμωσή του. Πολλοί συνέχισαν αυτή τη δραστηριότητα και σε καιρό ειρήνης, οπότε περνούσαν στην παρανομία. Έτσι, σε καιρό πολέμου ήταν νόμιμο τμήμα του στόλου και, αν συλλαμβάνονταν, είχαν τη μεταχείριση ομηλώτων πολέμου, ενώ σε καιρό ειρήνης ήταν παράνομοι και, αν πιάνονταν, είχαν τη μοίρα του κοινού εγκληματία, τον απαγχονισμό.

Οι μπουκανιέροι ήταν μια κατηγορία πειρατών ανάμεσα στις δύο. Αρχικά ήταν κυνηγοί βοδιών και χοίρων στο νησί Ισπανιόλα, που σήμερα απελευκρίστηκε από την Αϊτή και τη Δαμιανική Δημοκρατία. Πήραν τα άναμά τους από τη γαλλική λέξη *boucan*, που σημαίνει ψιφταριά, επειδή συχνά στα πλοία έψηναν κρέας πάνω σε σχάρες (μέθοδο που έμαθαν από τους ινδιάνους Αραουάκ). Οι διωγμένοι από τους Ισπανούς κυνηγοί ενώθηκαν με δραπετές σκλάβους, λιποτάκτες του στρατού και ξυλοκόπους, κυρίως από το Μεξικό, και έφτιαξαν πειρατικές ομάδες που επέδραμον εναντίον εμπορικών πλοίων στις ισπανικές αποικίες. Αργότερα, στις τόδες των μπουκανιέρων εντάσσονται Άγγλοι, Ολλανδοί και Γάλλοι θαλασσοπόροι τυχοδιώκτες, που έλαττε λειτουργούν ως πειρατές κι άλλοτε ως πριβατιέροι, σπάνια όμως έχοντας επίσημη κυβερνητική εξουσιοδότηση για τη δράση τους. Από την άλλη, διαφέρουν από τους παραδοσιακούς πειρατές που επιτίθενται αδιόκριτα σε πλοία όλων των εθνικοτήτων. Η λέξη σύντομα έγινε κοινή για όλους και τον 17ο αιώνα χρησιμοποιούνταν για να περιγράψει πειρατές και πριβατιέρους που δρούσαν με βάση τις Δυτικές Ινδίες. Αρχικά, το επιχειρησιακό τους κέντρο ήταν το νησί Τορτούγα, έξω από τη βορειοδυτική ακτή της Ισπανιόλας (νυν Αϊτή). Αργότερα χρησιμοποίησαν ως αρμηγήριό τους την Τζαμάικα.

Στους μπουκανιέρους ανήκαν και οι λίγες μεν, σπαιδαίες δε, γυναίκες πειρατές της Καραϊβικής που ήταν επτά, με πιο γνωστές τις Μαίρη Ριντ και Άν Μπόνεϋ. Η Μαίρη Ριντ αιχμαλωτίστηκε από πειρατές κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού και εξαναγκάστηκε να γίνει πειρατίς, πράγμα όμως που μάλλον της έρεε και στη συνέχεια παρέμεινε με τη θέλησή της και διακρίθηκε για τη γενναιοδωρία της. Λένε, μάλιστα, πως «έβριζε και σημάδευε τα ίδια καλά με απαιανδύηποτε άντρα». Στα ίδια αυτό πειρατικό στα οποία ήταν αρχικά αιχμάλωτη η Μαίρη Ριντ, έτυχε να βρίσκεται και η Άν

Μπόνεϋ, ερωμένη του καπετάνιου «Καλίκιο Τζακ» Ράικον, αλλά και παράταξη και γενναία παλεμιστριά και η ίδια.

Οι μπουκανιέροι εμπνεύστηκαν σε μεγάλο βαθμό από το παράδειγμα των πριβατιέρων του 16ου αιώνα, όπως ο Σερ Φρόνσις Ντρέικ, και υπό την καθοδήγηση του Κάπτεν Μόργκαν οργανώθηκαν σε ισχυρές ομάδες και κατάφεραν να καταλάβουν το Πορτομπέλο στα 1668 και τον Παναμά στα 1671. Καθώς η συνθήκη της Μαδρίτης (1670) είχε μόλις πρόσφατα υπογραφεί για την επίλυση των αγγλο-ισπανικών διαφορών σε εκείνα τα μέρη, η είδηση της επιτυχίας στον Παναμά δεν έγινε δεκτή με ευχαρίστηση. Ο Μόργκαν συνελήφθη και μεταφέρθηκε πίσω στην Αγγλία, αλλά με την ανανέωση των εχθροπραξιών με την Ισπανία απελευθερώθηκε, χρίστηκε ιππότης και τοποθετήθηκε κυβερνήτης της Τζαμάικα. Από τα τέλη του 17ου αιώνα και μετά και με το ξεπάσμο των πολέμων της Μεγάλης Συμμαχίας, οι περισσότεροι μπουκανιέροι έγιναν νόμιμοι πριβατιέροι στην υπηρεσία των αντίστοιχων εθνών τους και η δράση των μπουκανιέρικων ομάδων έλαβε τέλος.

Υπάρχουν κάποιες βασικές διαφορές ανάμεσα στις κατηγορίες των πειρατικών ομάδων. Η σπουδαιότερη είναι ότι οι πριβατιέροι κυβερνούν πλοία άλλου ιδιοκτήτη, ενώ οι πειρατές και οι μπουκανιέροι κυβερνούν δικά τους πλοία, που τα έχουν, φυσικά, αποκτήσει με παράνομα μέσα. Το γεγονός αυτό έχει άμεσο αντίκτυπο στον τρόπο διακυβέρνησης των πλοίων αυτών. Οι μεν πριβατιέροι έχουν έναν διορισμένο καπετάνιο, που εξυπηρετεί συγκεκριμένα οικονομικά ή/και πολιτικά συμφέροντα και κυβερνούν το πλοίο με τη σιδηρά παρθαρχία και αυστηρή ιεραρχία των εμπορικών και πολεμικών πλοίων της εποχής. Οι πειρατές και οι μπουκανιέροι από την άλλη, έχουν ένα μοντέλο διακυβέρνησης αξιοσημείωτα δημοκρατικό για την εποχή τους: Ο καπετάνιος εκλέγεται από τα μέλη του πληρώματος και είναι ανακλητός. Όλες οι αποφάσεις πάνω

Οι όροι που ίσχυαν πάνω σε κάθε πειρατικό πλοίο γίνονταν ξεκάθαροι από την αρχή σε όλα τα μέλη του πληρώματος. Δεν υπήρχε καμία αμφισβήτηση των κανόνων αποδεκτής συμπεριφοράς και

ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ΠΕΙΡΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

ήταν κάποιος νόμος καταπίστιαν κανένα μέλος του πληρώματος δεν είχε συμπάθεια ή τύψεις για την ποινή που έπρεπε να επιβληθεί στον παραβάτη. Ωστόσο, σε περιπτώσεις ιδιαίτερα χρήσιμων μελών του πληρώματος, όπως οι ικανοί πολεμιστές, αναπόφευκτα γίνονταν κάποιες εξαιρέσεις.

Ιδού ένα δείγμα κανόνων συμπεριφοράς:

- Όλοι οι άντρες θα υπακούν στο νόμο του πλοίου. Ο καπετάνιος θα έχει ενόμιμο μερίδιο σε όλα τα κέρδη. Ο υποπλοίαρχος, ο ξυλουργός, ο λοιστήριος και οι κανονιέρηδες θα έχουν ένα και εν τέλει μερίδιο.
- Αν κάποιος επιδιώκει να εγκαταλείψει το πλοίο ή κρατήσει μυστικό από την εταιρεία, θα εγκαταλειφθεί με ένα μπουκαλί πορτίδα, ένα μπουκαλί νερό, ένα μικρό σπύλο και βάλια.
- Αν κάποιος κλέψει οτιδήποτε ανήκει στην εταιρεία ή κάτι από

στο πλοίο παίρνονται πλειοψηφικά, εκτός από τις περιπτώσεις που το πλοίο βρίσκεται σε κίνδυνο ή σε κατάσταση μάχης. Πριν ακόμη σαλπάρουν, όλα τα μέλη του πληρώματος υπογράφουν τα λεγόμενα «άρθρα» που καθορίζουν τους όρους του συμβολαίου τιμής που θα ισχύει στο καράβι και με τους οποίους όλοι θα συμμορφώνονται. Τα λάφυρα από τις επιδρομές διανέμονται επίσης αρκετά ίσπτιμα. Έτσι, οι καπετάνιοι έχουν ελάχιστα προνόμια ή παραπάνω δικαιώματα από τα κοινά μέλη του πληρώματος και μπορούν να αντικατασταθούν ανά πάσα στιγμή με μια απλή ψηφοφορία. Ο Μαυρογέννης ήταν παράνομος και εκλεγόταν από το πλήρωμά του. Ο Χένρι Μόργκαν και ο Ουίλιαμ Κιντ ξεκίνησαν ως πειρατές, έχασαν και οι δύο τη διακυβέρνηση του πλοίου τους από το δυσσρεπτημένο πλήρωμα, για να γίνουν στη συνέχεια πριβατιέροι για λογαριασμό εμπορικών συμφερόντων και μπουκανιέροι σε πατριωτική υπηρεσία.

Πού οφείλεται η άνθιση της Χρυσής Περιόδου της Πειρατείας;

Ενας λόγος ήταν ο μεγάλος βαθμός «νομιμότητας» που είχε η πειρατεία εν γένει στην Αγγλία. Είναι αξιοσημείωτο ότι ένα ναυτικό κράτος όπως η Αγγλία δεν διέθετε ισχυρό πολεμικό στόλο για πάρα πολλά χρόνια. Αντίθετα, η ναυτική της δύναμη βρισκόταν στον εμπορικό της στόλο, που σε καιρό πολέμου καλούνταν να αναλάβει υπηρεσία μαζί με τους πριβατιέρους πειρατές για την πρόσοπιση των εθνικών συμφερόντων. Η παράδοση αυτή ξεκινά από το 1243 όταν ο βασιλιάς Ερρίκος III εξουσιοδοτεί τρία εμπορικά πλοία να ξεκινήσουν πόλεμο με τη Γαλλία. Μεταξύ 1570 και 1587, η εθνική υπερηφάνεια αλλά και ο πλούτος του αγγλικού οτέματος τώνονται σημαντικά από την πειρατική δραστηριότητα.

τα λάφυρα ως την αξία ενός νομίσματος των 3, θα εγκαταλειφθεί ή θα εκτελεστεί.

- Αν συναντηθούμε με άλλον πειρατή και κάποιος υπογράψει μαζί του χωρίς τη συγκατάθεση της εταιρείας, θα τιμωρηθεί όπως θεωρηθεί κατάλληλο από τον καπετάνιο και την εταιρεία.
- Όποιος χτυπήσει άλλον κατά την ισχύ αυτών των άρθρων, θα λάβει την τιμωρία του Μωυσή (έπληδο 40 βουρδουλίες μείον μία) στην πλάτη.
- Όποιος απάσει το όπλο του ή καπνίζει ταμπάκο στο κύτος χωρίς κάλυμμα στην πίπα του ή κρατήσει αναμμένο κερι χωρίς φανάρι, θα λάβει την ίδια τιμωρία όπως στο προηγούμενο άρθρο.
- Όποιος δεν καθαρίζει τα όπλα του όπως πρέπει για να είναι ετοιμόπολεμοι ή παραμελεί τις δουλειές του, θα στερηθεί το μερίδιό του και θα λάβει την τιμωρία που θα αποφασίσουν οι καπετάνιος και η εταιρεία.
- Αν κάποιος χάσει μια άρθρωση σε ώρα μάχης, θα λάβει 400 νομίσματα των 8. Αν χάσει ένα άκρο θα λάβει 800.
- Αν κάποιος συναντήσει μια γυναίκα και θέλκει να μιμρεδευτεί μαζί της χωρίς τη συγκατάθεσή της, θα θανατωθεί.

τητα του Σερ Φράνκοις Ντρέικ, ο οποίος χρζζεται ιππότης για τις υπηρεσίες του αυτές.

Ένας άλλος καθοριστικός παράγοντας ήταν η επέκταση και ο οικονομικός ανταγωνισμός μεταξύ των ευρωπαϊκών αυτοκρατοριών. Από την εποχή του Κολόμβου, οι Ισπανοί είχαν το μεγαλύτερο μερίδιο στην εκμετάλλευση του πλούτου της Καραϊβικής, του Μεξικού και της Κεντρικής Αμερικής. Η Αγγλία, η Ολλανδία και η Γαλλία ζήλευσαν αυτό που είχαν οι Ισπανοί και προσλάμβαναν πειρατές και πριβατιέρους για να δημιουργήσουν αποικίες στην Καραϊβική και να κλέψουν λίγα από τα πλούτη των Ισπανών.

Από τα χρόνια ακόμα του Κάπτεν Ντρέικ, ένας άλλος βασικός παράγοντας διαμάχης ήταν ο θρησκευτικός ανταγωνισμός μεταξύ Αγγλίας και Ισπανίας (προτεστάντες εναντίον καθολικών), ως προκάλυμμα για την κοινωνική αποδοχή της διαμάχης τους για την οικονομική κυριαρχία. Το 1688, ο βασιλιάς Ουίλιαμ III γίνεται ταυτόχρονα μονάρχης της Αγγλίας και της Ολλανδίας και στα 1689 κηρύττει τον πόλεμο εναντίον της Γαλλίας. Έχοντας τις δύο αυτές προτεσταντικές χώρες σε εμπόλεμη κατάσταση με τις σύμμαχες καθολικές Γαλλία και Ισπανία, η πειρατεία εναντίον γαλλο-ισπανικών στόχων αποκτά ακόμη μεγαλύτερη νομιμοποίηση ως μέρος του ευρύτερου θρησκευτικού πολέμου.

Τα οικονομικά οφέλη των αποικιών από τους πειρατές ήταν επίσης πολύ σημαντικά. Η αποικιακή κυβέρνηση της Βόρειας Καρολίνας, για παράδειγμα, απολάμβανε μια σειρά επωφελών συμφωνιών μαζί τους. «Είναι αλήθεια ότι όσο οι μπουκανιέροι επιτίθενται σε ισπανικά πλοία και ξοδεύουν το χρυσό και το ασήμι τους στο Τσάρλεστον, είναι καλοδεχόμενοι εδώ, τουλάχιστον από αυτούς που επωφελοούνται». Ένας από τους πρώτους πειρατές που έχαιρε μιας τέτοιας ασυλίας ήταν ίσως ο Έντουαρντ Τις (ή Τάτς), ο

επονομαζόμενος Μαυρογένης, που είχε καλή σχέση με τον κυβερνήτη της Βόρειας Καρολίνας. Ο τελευταίος, του πρόσφερε καταφύγιο και ασφαλή πέρας από τα λιμάνια της δικαιοδοσίας του, με τον όρο να αφήνει τα εγγλέζικα πλοία στην ηουχία τους. Παρόλο αυτά, ωστόσο, ο Μαυρογένης δεν γλίτωσε και τελικά καταδιώχθηκε και δολοφονήθηκε από έναν αξιωματικό του Βρετανικού Ναυτικού.

Όμως, και στρατιωτικά, οι αποικίες χρειάζονταν τους μπουκανιέρους για προστασία. Οι ακτές της Καραϊβικής και της Κεντρικής Αμερικής αποτελούσαν το κέντρο των εμπορικών δρομολογίων της εποχής, αλλά βρίσκονταν στα όρια του γεωγραφικού ελέγχου του Βασιλικού Ναυτικού. Έτσι, πολλοί κυβερνήτες καλοδέχονταν τη στρατιωτική προστασία που μπορούσαν να τους προσφέρουν οι πειρατές και δεν μπορούσε το Ναυτικό. Μετά το 1730, η ενίσχυση της παρουσίας του Βρετανικού Στόλου στην Καραϊβική και οι προσπάθειες περιορισμού της πειρατείας οδήγησαν σε σταδιακή μετακίνηση των πειρατών σε άλλο επιχειρησιακό κέντρο στον Ινδικό και Ειρηνικό Ωκεανό. Κατά τη διάρκεια του Πολέμου της Ανεξαρτησίας οι πειρατές έπαιξαν επίσης καθοριστικό ρόλο, και αρκεί γι' αυτό να λάβει κανείς υπόψη του ότι, μεταξύ του 1776 και του 1782, τα πειρατικά πλοία των μπουκανιέρων που πήραν μέρος στον πόλεμο ξεπερνούσαν αριθμητικά τα πλοία του Στόλου κατά έναν παράγοντα 11 προς 1. Το Ηπειρωτικό Κογκρέσο, μάλιστα, είχε εκδόσει μια επίσημη διακήρυξη με την οποία έδινε την άδεια για μεγάλης κλίμακας πειρατική δράση εναντίον των εγγλέζικων πλοίων.

Η επιρροή των πειρατών στις αναπτυσσόμενες Ηνωμένες Πολιτείες δεν σταμάτησε με τον Πόλεμο της Ανεξαρτησίας. Είκοσι οχτώ χρόνια αργότερα, στον πόλεμο του 1812, μία από τις σημαντικότερες μάχες κρήθηκε από τα κατάρωματα ενός διάσημου πειρατή και του ασκεριού του. Ο Ζαν Λαφίτ ήταν πολύ δραστήριος και πετυχημένος στα νερά

του κόλπου του Μεξικού, κοντά στη Νέα Ορλεάνη. Ηγήθηκε πολλών επιδρομών ενάντια σε ισπανικά και γαλλικά πλοία στην Καραϊβική για πολλά χρόνια και είχε αποκτήσει μεγάλη πλούτη. Διοικούσε περισσότερους από 100 πειρατές με ορμητήριο το αυτοαποκαλούμενο Βασίλειο της Μπαρταδρία, κρυμμένο σε κάτι ξεχασμένα νησιά στις ακτές της Λουιζιάνα. Τα κλεμμένα αγαθά από τους Άγγλους και τους Γάλλους τα πούλαγε στους Αμερικανούς στη μαύρη αγορά. Ο τοπικός πληθυσμός τον θεωρούσε ήρωα, καθώς «με τη δραστηριότητά του αυτή, οι κάτοικοι της πόλης έχουν έναν σταθερό και σχετικά φτηνό ανεφοδιασμό σε τρόφιμα, κρασί, εργαλεία και σιδηρό». Ήταν, επίσης, ένθερμος πατριώτης. Όταν οι Βρετανοί έβαλαν στόχο να καταλάβουν την πόλη της Νέας Ορλεάνης στα 1812, προσέγγισαν πρώτα τον Λαφίτ και προστάθηκαν να τον δωροδοκήσουν να τους βοηθήσει. Ο Λαφίτ αρνήθηκε και πήγε στον κυβερνήτη της Λουιζιάνα για να τον πληροφορηθεί και να προσφέρει τις υπηρεσίες του στους Αμερικανούς. Ο κυβερνήτης Κλέιμπορν δεν τον πίστεψε και διάταξε να τον φυλακίσουν μαζί με πάνω από 80 από τους Μπαρταδριανούς πειρατές του. Όταν ο Αντριου Τζάκσον ήρθε να υπερασπιστεί την πόλη, τον απελευθέρωσε και δέχτηκε τη βοήθειά του. Ο Λαφίτ τους εφοδίασε με αρκετά όπλα, πυρομαχικά και προμήθειες, ώστε το αμερικανικό πυροβολικό να διατηρήσει έναν πυκνό βομβαρδισμό των βρετανικών δυνάμεων και να τους εμποδίσει να φτιάξουν σχυρώσεις. Πόλεμους και προσωπικά, οδηγώντας ομάδες ανιχνευτών μέσω από τους βάλτους και τα ποτάμια εναντίον των Βρετανών. Χωρίς τη βοήθεια του Λαφίτ, είναι βέβαιο ότι οι ΗΠΑ θα είχαν χάσει τότε τον έλεγχο της Νέας Ορλεάνης.

Γιατί γινόταν κανείς πειρατής;

Είναι μάλλον ασφαλές να πει κανείς ότι το βασικό κίνητρο για έναν πειρατή ήταν πάντοτε η αναζήτηση του πλούτου. Οι πειρατές μπορούσαν να αποκτήσουν αμέσθους θησαυρούς από τις εξορμήσεις τους. Ήταν γνωστό σε όλους ότι ο ισπανικός στόλος έκανε τακτικές επισκέψεις στο Πορτομπελό για να φορτώσει θησαυρούς από το Περού που ήταν δυο φορές το ετήσιο εισόδημα των αγγλικών θρόνων και συχνά περιλάμβανε 25 και πλέον εκατομμύρια πέσος με τη μορφή ασημένιων ράβδων και νομισμάτων. Ταυτόχρονα, ωστόσο, με την Ελπίδα του πλούτου, πολλοί από τους πειρατές ήταν και πατριώτες και δεν διατάζαν να μπουν στην υπηρεσία του έθνους τους όταν το καλούσαν οι περιστάσεις, με το αζημίωτο φυσικά. Σε καιρό πολέμου οι πριβατέιρο μπορούσαν να συνδυάζουν τον πατριωτισμό τους με την αναζήτηση λείας και μάλιστα χωρίς να κινδυνεύουν να απαγχονιστούν γι αυτό, καθώς ήταν σε διατεταγμένη υπηρεσία. Σε περιόδους ειρήνης, όμως, όταν τα πλοία έβεναν και το πλεόνασμα του ναυτικού δυναμικού έριχνε τους μισθούς, πολλοί από αυτούς -που είχαν συνηθίσει να ζουν πλουσιопάροχα- στρέφονταν ξανά στην παράνομη πειρατεία. Αυτή η προσέγγιση του πειρατή-πατριώτη είναι αυτή που υιοθετεί ο Ουίλιαμ Τόμας Μόργκαν στη μελέτη του *Οι βρετανικές Δυτικές Ινδίες κατά τον πόλεμο του βασιλιά Ουίλιαμ (1689-97)* του 1930. Ο Μόργκαν εξετάζει την πειρατική δραστηριότητα ως βοηθητικό

μηχανισμό στην οικοδόμηση και κυριαρχία της -όποιας- αυτοκρατορίας απέναντι στους εχθρούς της και προσδίδει στους πειρατές και πατριωτικά κίνητρα.

Ο Μάρκους Ρέντικερ, στο βιβλίο του *Ανάμεσα στον Σατανά και τη βαθιά γαλάζια θάλασσα* (1987), δίνει μια άλλη ερμηνεία. Εξετάζει το φαινόμενο της πειρατείας από μια κοινωνικο-οικονομική σκοπιά και εστιάζει στις άθλιες κοινωνικές και εργασιακές συνθήκες υπό τις απάες δούλευαν οι ναυτικοί της εποχής. Για τον Ρέντικερ, η ιστορία της πειρατείας δεν οδηγείται από τον πατριωτισμό και τα ανδραγαθήματα γενναίων ανδρών, αλλά από τις κοινωνικές και οικονομικές δυνάμεις που κάνουν τις κατώτερες και πιο καταπιεσμένες τάξεις των ναυτεργατών και άλλων πληβείων της εποχής να εξεγερθούν ενάντια στην αυταρχική ιεραρχία των εμπορικών και πολεμικών πλοίων και να αναζητήσουν τη σχετική ελευθερία (και τα πιθανά πλούτη) της παράνομης πειρατείας. Έτσι εξηγεί και τη δημοκρατική διακυβέρνηση των πλοίων, ως προϊόν της εργατικής εξέγερσης απέναντι στην άρχουσα τάξη.

Μια άλλη ιστορική προσέγγιση είναι αυτή της πειρατείας ως μέσου στην υπηρεσία της κοινωνικής κινητικότητας του τέλους του 17ου και των αρχών του 18ου αιώνα. Οι ναυτικοί της εποχής είναι η λιγότερο ισχυρή κοινωνική ομάδα, σε ένα πλαίσιο σκληρών κοινωνικών δομών. Έτσι, κάποιοι από αυτούς επενδύουν τόσο στη δημοτικότητα της πειρατείας όσο και στην προοπτική του πλουτισμού για να ανέλθουν από τη χαμηλότερη κοινωνική τάξη στην οποία βρίσκονταν σε μια υψηλότερη. Επιλέγουν και καλλιεργούν το πρότυπο του υπερ-αρσενικού και του λαϊκού ήρωα που συμπεκνώνονται στη φιγούρα του πειρατή για να κερδίσουν εξουσία και κύρος στην κοινωνία. Ο Χένρι Μόργκαν, για παράδειγμα, που φτάνει να γίνει κυβερνήτης της Τζαμάικα, ή ο Ουίλιαμ Κιντ, που από ναυτεργάτης αποκτά μεγάλη πλοή, αλλά και πολιτικές διασυνδέσεις στα υψηλότερα κλίμακα του κόμματος των Τόρις του Λονδίνου.

Όποιοι κι αν ήταν οι λόγοι που επέλεγε κανείς να βγει στην πειρατεία, θα ήταν άδικο να πει κανείς ότι οι πειρατές ζούσαν μια αμέριμνη ζωή. Εκείνα τα χρόνια, ο θάνατος ήταν συχνά αιφνιδιασικός και μπορούσε να έρθει πάνω στη μάχη, σε ένα ναυόγιο, σε έναν καβγά μέσα στην ταβέρνα ή σε μια αρρώστια. Υπήρχε, όμως, πάντα και ο απαγχονισμός ή ο αργός θάνατος στα υγρά και ανθυγιεινά μπουντρούμια των φυλακών. Χειρότερα ίσως κι από το θάνατο, υπήρχε ο κίνδυνος του τραυματισμού και η αναπηρία ήταν ο μεγαλύτερος φόβος του πειρατή. Αν ο τραυματίας επιζούσε του ακρωτηριασμού και λάμβανε κατάλληλη ιατρική φροντίδα (πράγμα μάλλον απίθανο πάνω σε ένα πειρατικό καράβι), του έφτιαχναν κάποιο είδος προσθετικού μέλους για το χέρι ή το πόδι. Οι πειρατές αυτοί αποζημιωνόνταν για την απώλειά τους (ανάλογα με το μέλος που θα έχαναν) και συχνά παρέμεναν στο καράβι για τις βοηθητικές δουλειές.

Και η ζωή τους η ίδια, όμως, δεν ήταν εύκολη. Στη θάλασσα περνοσαν εβδομάδες ολόκληρες αδράνειας και ανία, που έσπαγαν μόνο τις στιγμές του ρεσάλτου και της ευφορίας που ακολουθούσε μετά από ένα καλό πλιάτσικο. Τρέφονταν με γαλιέτες και κρέας

χελώνας και έπιναν σχεδόν αλμυρό νερό. Οι καβγάδες και τα μαχαϊρώματα πάνω στο πλοίο ήταν πολύ συνηθισμένα. Αλλά και όταν έπιναν στεριά, οι μέρες της κραιπάλης και των απολαύσεων μετά από τη στέρηση του καραβιού κρατούσαν λίγο. Ένας πειρατής, για να είναι πετυχημένος, έπρεπε να δουλέψει σκληρά για να προετοιμάσει τα επόμενα ταξίδια του: το πλοίο έπρεπε να καθαριστεί και να συντηρηθεί, τα εξάρτια και τα πανιά χρειάζονταν επισκευή ή αντικατάσταση και το πλοίο έπρεπε να ανεφοδιαστεί με φρέσκο νερό και τρόφιμα. Ωστόσο, η ελευθερία της πειρατικής ζωής και η προοπτική του πλούτου ήταν κίνητρα ισχυρότερα από τις δυσκολίες.

Μεγάλο μέρος του θρύλου της Χρυσής Περιόδου οφείλεται στην ίδια την περιοχή στην οποία έδρασαν οι πειρατές: την Καραϊβική. Καθώς εκδιώχθηκαν από τις ακτές της, η Χρυσή Περίοδος σταδιακά τελείωσε, αν και η πειρατεία στο περιθώριο του κυβερνητικού ελέγχου συνεχίστηκε για πολλά χρόνια ακόμη. Υπεύθυνα για τη δημιουργία του μύθου του πειρατή της Καραϊβικής είναι τα πρώτα δύο βιβλία που γραφτήκαν για την πειρατεία, το *Οι μπουκανιέροι της Αμερικής* του Τζον Εσκουίλινγκ (1678) και το *Γενική Ιστορία των λησטיών και δολοφονιών των πιο διαβόητων πειρατών του Τσαρλς Τζόνσον* (1724). Η Χρυσή Περίοδος της Πειρατείας υπάρχει κυρίως γιατί υπάρχουν αυτά τα δύο βιβλία-ορόσημα που έπλασαν τη μυθιστορηματική εικόνα των ηρωικών αυτών καπετάνιων της Καραϊβικής, που μας συνοδεύει μέχρι σήμερα.

M.X.

Πηγές στο Διαδίκτυο:

<http://www.piratesinfo.com/main.php>
<http://www.legends.dm.net/pirates/>
<http://www.inkyfingers.com/pyrates/flags/index.html>
<http://blindkat.hogewisch.net/pirates/pirates.html>
<http://www.pibburns.com/pirates.htm>
<http://www.sonic.net/~press/piracy>
<http://www.cln.org/themes/pirates.html>
<http://www.vleonica.com/pirates.htm>
<http://www.schulze.net/pirates/>

Ο Εδουάρδο Γκαλεάνο στην Αθήνα!

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 14 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2003, 7 Μ.Μ.

**Ανοιχτή συζήτηση στο ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ,
Μεγάλο Αμφιθέατρο Χημικών (ΜΑΧ)**

- Περιοδικό **ΣΗΜΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ**
- Καμπάνια **ΕΝΑ ΣΧΟΛΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΣΙΑΠΑΣ**

Δέκα λατινοαμερικάνικα διηγήματα

Χελιδόνια

Πιανιέλ Μιογιάνο (Αργεντινή)

Ο Αφέντης

Αμπεδάρδο Κασπίγιο (Αργεντινή)

Η κόλαση που τόσο φοβόταν

Χουάν Κάρλος Ουέι (Ουρουγουάη)

Παρουσία

Χουάν Κάρλος Ουέι (Ουρουγουάη)

Φρενοκομείο με θέα τη θάλασσα

Μάρκο Τούλιο Αγκιδέρα Ικαρραμουσίο (Κολομβία)

«Μην πεις ότι την αγαπάς»

Σενέθ Πας (Κούβα)

Η μεγάλη Κόλαση

Ικνιέρμο Μαρτίνας (Αργεντινή)

Το μυστήριο της σράχνης

Πακο Ιγνάσιο Τάιμπο (Μεξικό)

Σορόκο, η μάνα του, η κόρη του

Ζοάο Γκιμαράες Ρόζα (Βραζιλία)

Αγάπη

Κλάρισε Λισπέκτορ (Βραζιλία)

**Θα κυκλοφορήσει
στο τέλος Νοεμβρίου 2003
από τα Σήματα Καπνού**